

~~E. l. 16.~~
G
N. D. 3 E. l. 16.

MM. L. 19.

39

REGUM
PONTI, BOSPHORI,
ET BITHYNIÆ
HISTORIA.

ACHÆMENIDARUM
IMPERIUM,
SIVE
REGUM
PONTI, BOSPHORI,
ET BITHYNIÆ
HISTORIA.

Ad fidem Numismatum accommodata.

*Per J. FOY VAILLANT, Bellov. Doctorem Medicum,
& Regis Antiquarium, ac Serenissimi Cenomanensium Ducis
Gazæ Præfectum.*

TOMUS SECUNDUS.

PARISIIS;

Sumptibus CAROLI MOETTE Bibliopolæ, via vulgò de la Bouclerie;
ad insigne Sancti Alexii, propè Pontem Sancti Michaelis.

M. DCCXXV.

Cum Approbatione & Privilegio Regis.

AD LECTOREM.

ENTUM est jam ad ACHÆMENIDARUM Historiam. Hoc comprehenduntur nomine Pontî, Bosphori, Thraciæ & Bithyniæ Reges: qui omnes, ut & ipsi ARSACIDÆ, ad ACHÆMENEM Heroëm, Persei filium, originem referebant.

Prius Volumen ARSACIDARUM Historiam, & quæcumque ad eam spectant, complectitur. In hoc posteriori Volumine eâdem planè usus methodo Doctissimus VAILLANTIUS, Historiam quoque ACHÆMENIDARUM per Nummos, quotquot hæctenus inveniri potuere, contexuit.

Totiùs autem hujus Opetis rationem, ERUDITE LECTOR, paucis tibi reddamus necesse est. Orditur VAILLANTIUS à Pontî Regibus: quorum Historiam

* iij

A D L E C T O R E M.

persequitur ab ARTABAZE, Regni Pontici Conditor ad mortem usque MITHRIDATIS VI, cognomine EUPATORIS, qui ultimus Ponti Regum fuit. Unde liquet quadringentos ac viginti sex annos Ponticum stetit Imperium: quippe quod anno Urbis conditæ ducentesimo sexagesimo octavo, ante CHRISTUM verò natum quadringentesimo octogesimo sexto ab ARTABAZE conditum fuerit; ac tandem MITHRIDATIS VI. morte extinctum anno Urbis conditæ sexcentesimo nonagesimo quarto. Reges autem Ponti undecim duntaxat numero recensentur.

A Ponticis Regibus transit VAILLANTIUS ad Reges Bosphori & Thraciæ. Hi octodecim numerantur: quorum primus PHARNACES III. à Pompeio Magno Rex Bosphori renuntiatus: ultimus verò Anonymus, filius, ut putatur, RHESCUPORIS Tertii. Quod quidem argumento est Regnum Bosphori, quod anno Urbis conditæ sexcentesimo nonagesimo primo, ante CHRISTUM sexagesimo tertio, sumpserat exordium, ac circa annum Urbis conditæ noningentesimum quinquagesimum quintum

AD LECTOREM.

finem habuerat; annos circiter ducentos & quatuor supra sexaginta stetit.

Tertium obtinent locum Bithyniæ Reges, numero tantummodò decem. Horum primus DÆDALUS, Bithynici Regni Conditor: Postremus verò NICOMEDES III. cognomine EPIPHANES: qui, absque liberis moriens, Populo Romano Regnum testamento reliquit. Hoc pacto Bithynia, Juris Romani facta; Asiæ Provinciæ superaddita est, atque eidem Proconsuli subiecta. Is tunc temporis erat M. Junius Silanus. Itaque Bithynicum Regnum plus quàm trecentos annos stetit. Siquidem anno ab Urbe conditâ trecentesimo septuagesimo primo, ante CHRISTUM verò trecentesimo octogesimo tertio à DÆDALO conditum fuerat, & anno Urbis conditæ sexcentesimo septuagesimo nono, unà cum NICOMEDE III. sine Liberis defuncto, finitum est.

Agmen claudit Bithyniæ Romanorum Provinciæ Historia: quam huic Operi VAILLANTIUS adtexendam non sine causâ putavit. Cui quidem Historiæ subjungendos quoque Indices duos censuimus: alterum

AD LECTOREM.

Auctorum in hoc Opere laudatorum; alterum Rerum ex Nummis desumptarum.

Tota hæc est Historiarum in hoc secundo Operum Posthumorum VAILLANTII Volumine contentarum series. Atque heic finem dicendi faciam;
ERUDITE LECTOR,

Ne longo sermone morer tua tempora;
in legendis hisce Historiis multò utilius sanè impendenda. VALE.

CANON CHRONOLOGICUS

REGUM PONTI.

ANNI.
A. C. V. C.

- 486 268 ARTABAZI à Dario regnum Ponti concessum est,
In prælio pugnans cadit.
- 480 274 Anonymus, loco Artabazis regnavit.
- 474 290 RHODOBATES, Anonimo patri successit.
- 402 352 MITHRIDATES I. pro patre Rhodobate regno Ponti
potitur.
- 363 391 ARIOBARZANES post obitum Mithridatis patris re-
gnat.
- 337 417 MITHRIDATES II. dictus Ctissus, regnat morte patris
Ariobarzanis.
- 306 448 Conservatur in Ponto ab Antigono.
- 302 452 MITHRIDATES III. patri succedit.
- 301 453 Antigonus prælio superatus occiditur.
- 266 488 Mithridates partem Cappadociæ & Paphlagoniæ in-
vadit.
- 265 489 MITHRIDATES IV. mortuo Mithridate regnat.
- 223 531 Antiocho Laodiceæ filiam, in uxorem concedit.
- 215 539 Achæus capitur Sardis, ab Antiocho excruciat.
- 183 571 PHARNACES mortuo patre, Pontici regni habenas
fulcipit.
- 154 600 MITHRIDATES V. mortuo patre Ponti regimen assumit.
Evergetes dictus.
- 148 606 Copius adjuvat Romanos contra Carthaginienses.
- 623 Romanis auxilium fert contra Aristonicum.
- 130 624 Perpena prælio vincit Aristonicum capique.
- 129 625 Aquilius, mortuo Perpena ducit Romam Aristonicum.
- 133 631 MITHRIDATES VI. Eupator & ultimus, patri succedit.
- 60 694 Mithridatis mors.

REGUM BOSPHORI.

ANNI.

A. C. V. C.

63 691 PHARNACES III. Rex primus Bosphori à Pompeio nominatus.

Mithridati Pergameno. Cæsar dat Bosphori regnum.

47 707 Afander, non Regis sed Ethnarchæ tantum Bosphori nomen assumpsit.

Afander inediâ reliquit Dinæmi uxori Bosphorum. Scribonius nubit Dinami, & Bosphori regno potitur.

39 715 DARIUS filius Pharnacis, Pontum recuperat, sibi ab Afandro ereptum.

29 725 MITHRIDATES VII. filius aut Darii nepos.

Ejus filius à Caligula obtinet Bosphori regnum.

21 743 POLEMO in Ponti parte in Bosphoro & in Ciliciæ parte regnat.

Post Chr.

17 770 PYTHORIDIS Regina Polemoni succedit in Ponti & Bosphori regnis. Nubit cum Archelao.

48 791 POLEMO II. potitur regnis Ponti & Bosphori.

51 804 Mithridates VIII. Bosphori regnum à Caligula recipit. Cotys Thraciæ Rex, nubente vidua Mithridatis VII. Armeniam obtinet.

107 861 Cotys Rex Bosphori efficitur.

115 869 Ininthimæus Cotyi succedit in regno Bosphori.

Rhesciporis I. Bosphori Regis vita ignoratur, nepos Armeniæ Cotyis Regis. Regnavit sub Adriano.

Rhæmetalees, duo fuerunt Reges, unus Thraciæ, alter Bosphori. Sub Antonino regnante, Rhesciporis filium fuisse probatur.

Anonymus, de nomine ignotus.

124 877 Cotys II. Anonymo succedit.

140 899 Rhesciporis II. post Cotym regnat in Bosphoro, filius Cotyis.

195 951 Rhesciporis III. successit Rhescipori secundo. Anonymi varii.

REGUM BITHYNIÆ.

ANNI.

A. Ch. V. C.

- 383 371 DÆDALUS primus Bithyniæ Rex.
 378 376 BOTYRUS succedit Dædalso, & ejus creditur filius.
 334 420 BIAS mortuo patre Boryro regnat in Bithynia.
 328 426 ZYPOETES post patrem Biam, Bithyniæ habenas suscipit.
 Urbem condidit Zypoetem.
 181 473 NICOMEDES Zypoetis natu maximus pro eo regnat in
 Bithynia.
 178 476 Gallorum auxilio pellit fratrem ea parte Bithyniæ quam
 invaserat.
 245 509 Nicomedes diti Zeli, & ea mortua Azetæ nubit.
 Filiorum curatores elegit, & constituit Ptolemæum &
 Antigonum.
 241 513 ZELAS Nicomedis ex primo matrimonio filius, invadit
 Bithyniam.
 241 513 Zelas in Gallos irrupit, condit Zelam in Cappadocia.
 231 523 Insidiis adortus Gallo-Græcos, occisus est.
 229 525 PRUSIAS post patrem Zelam ejus regno positur.
 208 546 Prusias Attalo socero, adversus Ætolos, in bello socius
 est.
 205 549 Pace inter Philippum & Ætolos inita, Prusias arma vertit
 in Cianos.
 203 551 Philippus & Antiochus Ægyptum interpartiri cogitant.
 200 554 Philippus Chersonesum Thraciæ in potestatem redigit,
 & Abydam expugnat.
 197 557 Pruseus in obsidione Heracleæ vulneratus, ab ea desistit.
 190 564 Prusias ab Antiocho deficit, & paulò post moritur.
 186 568 PRUSIAS II. loco patris regnat in Bithynia.
 185 569 Prusias terra marique vincitur ab Eumene.
 Annibalis arte classis navalis Eumenis profigitur.
 184 570 Fugit Eumenes, ejus pedestres copias debellat Annibal.
 Annibal ne in manu Romanorum incidat, veneno se
 interficit.
 178 576 Perseus poscit à Romanis ut Rex Mæcedoniæ appel-
 letur.
 169 585 Prusias Romanis mittit legatos de pace inter eos & Per-
 seum incunda.

- 165 589 Senatus mittit Legatos ad inquirendam consiliis Antiochi & Eumenis.
- 164 590 Antiochus Rex Syriæ, }
158 596 Eumenes Pergami Rex, } moriuntur.
- 152 602 Legati conantur cunctos ab ejus societate avertere, & Attalo favere.
- 151 603 Senatus mittit Legatos qui de pace agant inter Prusiam & Attalum.
- 150 604 Prusias odiosus subditis, mittit filium Romam in ea mansurum. Mors ejus.
- 149 605 NICOMEDES II. interfecto patre in Bithynia regnat.
- 133 621 Crassus Aristonicum Pergami invasorem bello appetit.
- 131 623 Crassus quamvis à multis Regibus auxiliatus vincitur & necatur.
- 130 624 Perpenna superat & capit Aristonicum & remunerat Reges auxiliares.
- 124 630 Mithridates & Nicomedes Paphlagoniam invadunt, & inter se partiuntur.
Mithridates abnuat reddere Paphlagoniam jussu Senatus, & Galatiam occupat.
- 123 631 Nicomedes videt Romanos, & dat partem Paphlagoniæ filio suo.
Interfecto jussu Mithridatis Ariarathæ, Nicomedes Cappadociam invadit.
- 103 651 Nicomedes denegat auxiliari Mario Cimbris bellum inferenti.
- 93 661 Senatus aufert Cappadociam Mithridati, & Paphlagoniam Nicomedi.
Sylla compellit Nicomedem ad restituendam Pylæmeni Cappadociam.
- 92 662 Nicomedes filii Socratis insidiis è vivis tollitur.
Bithyni regno pellunt Socratem & dant Nicomedi.
NICOMEDES III. patri succedit in regno Bithyniæ.
Nicomedes à Senatu Rex confirmatus cognomen Eupatoris sumit.
- 91 663 Per Legatos queritur Romæ de invasa Bithynia à sub fratre.
Senatus mittit Legatos, qui illi & Ariobarzani regna restitui faciant.
Nicomedes in ditionem Mithridatis irrumpit & depopulatur.
- 90 664 Mithridates frustra ligat, queritur de Nicomede.

ANNI.

A. C. V. C.

- Senatus denegat Mithridatis Legatus petitiones, eumque minantur.
- 89 665 Pergami duces paratus instruunt cum Nicomede contra Mithridatem.
- Mithridates se ad bellum parat copias undique cogendo. Nicomedes prælio superatur à Mithridate.
- Mithridates totam Nicomedis ditionem invadit.
- 88 666 Sylla mittitur ad bellum contra Mithridatem.
- 85 669 Simbria prosperè pugnat cum Mithridatis filio & Regem fugat.
- Mithridates Archelai operâ pacem poscit à Sylla.
- 84 670 Colloquuntur de pace Sylla & Mithridates in Asia; Sylla concedit pacem Mithridati, qui recedit in regnum.
- 83 671 Murena Asiæ Prætor pacem frangit cum Mithridate. Senatus jubet Murenâ abstinere armis contra Mithridatem.
- 81 673 Murena ab Asiâ revocatur, & ejus loco mittitur. Julius Cæsar mittitur in Bithyniam.
- Julius prostratæ Nicomedi pudicitie accusatur. Nicomedes moritur, & Bithynia potiusatur Romanis.

STEMMA
PONTI REGUM
EX STIRPE ACHÆMENIDARUM.

ARTABAZES.

|
Anonymus.

|
RHODOBATES.

|
MITHRIDATES.

|
ARIOBARZANES.

|
MITHRIDATES Cistif.

|
MITHRIDATES III.

|
MITHRIDATES IV.

|
PHARNACES.

|
MITHRIDATES Evergetes V.

|
MITHRIDATES Eupator VI.

DE PONTI REGNO

PRÆMIUM.

DE Ponti Regno dicturis, necessarium nobis videtur; illius quodammodo amplitudinem & circumscriptionem indicare, ut totam hanc regionem, in qua Reges ex Achæmenidarum stirpe procreati, imperare ceperunt, Lector præ oculis habens, rerum de quibus nobis erit sermo, majorem in animo speciem conservare possit.

Pontus quidem illo tempore, Bithyniæ ab occasu, & Paphlagoniæ ab ortu conterminus tantum fuit, Phrygiæ majori ex meridie & Ponto-Euxino ex septentrione appositus.

Hunc à Mari Pontico nomen assumpsisse quidam referunt: alii verò à quodam Rege hujus regionis, cui nomen erat Pontus, dictum fuisse contendunt: huic sententiæ favere videtur, quod etsi Paphlagonia & Cappadocia etiam Mari Euxino alluantur, illa tantum regio, Pontus appelletur, nisi hos Reges antiquos totam illam Pontici Maris oram tenuisse dixerimus, quam tandem Mithridates Eupator potestati suæ subjecit, sicut & Colchidem: unde post eum duo regna & due deinde Provinciæ factæ sunt, quarum una Pontus propriè, altera verò Pontus Polomoniacus.

Ante Achæmenidas, qui tantum sub Dario Histaspis filio in hac regione, quam nominant Pontum, regnarunt: Florus alios Reges sic nominat lib. 3. cap. 5. Ponticæ gentes, inquit, ad Septentrionem in sinistrum jacent, à Pontico cognominatæ Mari: harum gentium atque regionum Rex antiquissimus Artheas. Pontum etiam Nerei filium nominat Eusebius lib. Præpar. Evang.

Cappadociam, ait Strabo, Persæ in duas dividerunt Satrapias, earum alteram propriè Cappadociam & Cappadociam ad Taurum, adeoque magnam Cappadociam nuncuparunt: alteram, Pontum sive Cappadociam Ponticam, lib. 12. pag. 534. unde, ut inquit Reinerus Reinesius lib. de Ponti Regionibus, ita tum primum regionis hæc appellatio esse verè cæperit.

Sub Cyro hanc Cappadociæ divisionem fuisse factam eruitur ex Bibliotheca P'boti lib. 51. nam ibi Cappadociæ Reges ad Cyrum Persarum Regem referre genus contendunt multi, & cognationem sic enumerant: Cambysis Cyri patris sororem fuisse germanam, Atossam. Ex ea & Pharnace Cappadociæ Rege natum fuisse Pædaganum, qui suam stirpem propagavit usque ad Anapham, cui sub Lario Histaspis filio propter virtutem concessum fuisse tradunt Cappadociæ Principatum, ut Persis tributa non p'neret: nam Cappadociæ Reges ultimi, illum Anapham fuisse unum è septem Persarum proceribus, qui Magum occiderunt, affirmant.

Darius autem Histaspis filius, unus etiam ex septem magnatibus, qui Magum interfecerant, cùm ad Persarum regnum evecl'us fuisset, illud in viginti Provincias, quas Persæ Satrapias vocant, anno imperii sui secundo partitus est, earumque singulis p'æsides p'æfecit, inter quas Ponti Satrapiam in gratiam Artabazis, quem ejus filium ex priore matrimonio cum Gobriæ filia natum suspicamur, sub tributi nomine in regnum erexit, ex quo Ponti Regum progenies usque ad Mithridatem Expatorem illius principatûs ultimum, per seriem Monarchiam promanavit, ut ex sequentibus Historiæ Pontici regni ex Achæmenidarum stirpe, Annalibus patebit.

ACHÆMENIDARUM

ACHÆMENIDARUM
IMPERIUM.
SIVE
REGUM PONTI, BOSPHORI,
THRACIÆ, ET BITHYNIÆ
HISTORIA.

REGES PONTI.

ARTABAZES, REX PONTI PRIMUS,
è stirpe Achæmenidarum.

ARTABAZES, Ponti Rex primus, &
quidem ex Achæmenidarum stirpe, renun-
tiatur à recentioribus ex sequentibus Flori
verbis. Ponticæ gentes ad Septentrionem
in mare sinistrum jacent, à Pontico co-
gnominatæ mari. Harum gentium atque regionum
Rex antiquissimus Artheas; post Artabazes, à septem

A

Perſis oriundus : indè Mithridates omnium longè maximus. *Lib. 3. cap. 5.*

Cùm Florus proximè Arthææ, qui fuit ex alia Proſapia, ſubjungat Artabazem, undè novam poſt illum ſtirpem indicare videtur; rectè de eo intelligi poteſt, cui Darius Hiſtaſpis filius, Ponticum regnum conceſſerit: adde quod poſt Artabazem, Mithridatem Eupatorem ſcilicet genus duxiſſe affirmat Hiſtoricus; ſic primum regni Pontici auctorem, & ultimum hujus Monarchiæ Principem indicat, ex Achæmenidarum nempè ſtirpe, cùm addit hunc genitum eſſe è ſeptem illis Perſarum Nobilibus.

In eandem de Mithridatis ultimi Regis Ponti origine ab uno è ſeptem viris illuſtribus deductâ, qui Magum interfecerunt, ſententiam abit Sext. Aurelius Viſtor his verbis: Mithridates Rex Ponti oriundus à ſeptem Perſis. *In vita Mithrid.* Imò Polybius longè antè, loquendo de illius Mithridatis proavo, nempè Mithridate nomine quarto, ait: Mithridates hic genus ſuum referebat ad unum è ſeptem illis Perſis, qui Magum occiderunt: tributumque jam olim majoribus ſuis à Dario dominatum ad Euxinum Pontum, perpetuò exindè conſervaverat. *Lib. 5. pag. 388.*

Aſſentire non poſſum Reinero Reineccio, qui unum ex ſeptem iſtis Magnatibus Ponti Regem fuiſſe exiſtimare mavult, quàm horum alterutrius filium, præſertim cùm inter illos quos Cteſias numerat, Onopham, Idernem, Norodobatem, Mardonium, Bariſem, Artaphernem, & Darium Hyſtaſpis, vel quos appellat Herodotus, Otanem, Hydarnem, Megabyſum, Gobriam, Aſphatimem, Intaphernem & Darium; nomen Artabazis non legetur.

Neque obstat hic, ait Reineccius, quod non repertatur id viri nomen apud *Ctesiam* & Herodotum. Fieri enim potuit, ut quod haberet ille proprium, Herodotus vel *Ctesias*, retulerit; Florus verò inquit quod officium ei dedisset, quo modo id Persicarum rerum Scriptoribus est usitatissimum: & scimus, *subjungit* Reineccius, esse hanc causam præcipuam, quòd Persarum Monarchæ adeò discrepantibus nominibus referuntur in Litteris Sacris & Græcorum Historiis; sic ille *lib. de Regno Pontico*.

Polybius à Dario Ponti regnum fuisse concessum majoribus Mithridatis narrat suprâ. Sed rectè Appianus Mithridatis Eupatoris stirpem à Dario Histaspis Persarum Rege deductam, sic refert; *Και ὁ Μητρίδατης ἀπὸ τῆς ἐὺκλειδῆτος ὡς ἐκ Δαρείου τοῦ Ὑΐστατου Πέρδων Βασιλέως*. Et Mithridates qui obiit, undecimus est à Dario Persarum Rege. Sic vindicantur Polybius & Sext. Victor, qui ad unum è septem viris Regis hujus genus referunt, cùm à Dario deductam Ponti Regum stirpem narrant.

Darius natus 41. annos ad Persarum regnum pervenit, cùm jam tres filios ex Amyse Gobria: filiâ suscepisset. Horum natu maximus erat Artabazes, quem Herodotus appellat Artabazanem, quod idem esse videtur: huic ut jam Regis filio Darius pater Ponti Satrapiam Imperium à se in viginti partes partitum concessisse videtur.

Quid verò Artabazes toto Imperii patris decursu egerit, prorsus ignoratur, usque dùm hic comparat expeditionem aut contra Ægyptios aut contra Athenienses: tunc enim, inquit Herodotus, ingens inter ejus liberos de principatu exorta dissensio est, quoniam ex in-

stituto Perfarum oportebat ita demùm ire in expeditionem, cùm regni successorem declarâisset; erant autem Dario jam antequàm regnaret, liberi tres, è priore uxore Gobriæ filiâ suscepti, & post partum regnum, alii quatuor ex Atossa Cyri filia. *Lib. 7. in Polymnia initio.*

Superiorum maximus-natu erat Artabazanes, posteriorum Xerxes. Qui cùm ex eadem matre non essent, disceptabant; Artabazanes quidem, quòd omnis paternæ sobolis ipse maximus natu foret, cùm apud universos homines sit institutum, ut maximus natu liberorum obtineat principatum. Xerxes verò, eò quòd ipse Atossâ genitus esset, filiâ Cyri, qui Persis libertatem acquisisset, Hunc Darius declaravit Regem, sicque litem diremit. *Id. ibid.*

Ut tamen Artabazem seu Artabazanem consolaretur, ei Ponti Satrapiam in regni titulum cum tributo erexissè videtur; quamvis jam Cappadocia à priscis Regibus in duas Satrapias, nimirum in Cappadociam propriè dictam, & in alteram Pontum nominatam divisa fuisset. Jam Pharnaces in regnum Cappadociam habuerat, cujus pronepos Anaphas tributi remissionem à Dario nuper obtinuerat, eò quòd fuisset ex septem viris qui Magum interfecerant; ut habetur in Photii bibliotheca cap. 31. pag. 2058. Ita illæ duæ Satrapiæ in regna sunt erectæ, undè nempè Ariarathes Cappadociæ Rex, & Mithridates Eupator Ponti Rex originem traxisse gloriabantur.

Quod Ponti regnum Artabazi filio concesserit Darius Histaspis, confirmant quæ ab Appiano referuntur, scilicet divitiarum illius & regiae supellectilis Mithri-

datis ultimi in thesauris à Pompeio reperti ; partem à Dario Histaspis filio , successoribus per manus fuisse traditam. *lib. de bel. Mithr. pag. 251. & 252.* Undè probatur Eupatorem Darii successorem fuisse , & ab illo originem traxisse ; & iterum Appianus in triumpho illius Regis , inter varia ornamenta , lectum Darii Histaspis filii , & sellam ac sceptrum Eupatoris esse traducta memorat, *pag. 252.* Quomodo enim hæc à Dario Histaspis ad Mithridatem pervenissent , nisi à stirpis auctore ? Quod si Ponti Reges ab alio quàm ab uno è septem istis Principibus genus duxissent , illa procul dubio per Darium in manus eorum non pervenissent.

Sed ad Imperii contentionem inter fratres revertamur ; hanc Justinus ex Trogo narrat , & pro Artabazane Herodoti , Artemenem primogenitum , Neclius verò ex M. S. Ariemenem appellat : hoc certamen , inquit , concordi animo , ad patrum suum Artaphernem , veluti ad domesticum judicem , deferunt ; qui domi cognitâ causâ Xerxem proposuit : adeoque fraterna contentio fuit , ut nec victor insultaverit , nec victus doluerit. *Lib. 2. cap. 10.*

Historiam verò hujus contentionis aliter refert Plutarchus : Mortuo Dario , inquit , alii regnum Ariameni , ut ejus natu maximo , deferebant ; alii Xerxi , qui ex Atossa Cyri filia , Dario jam regnante , natus erat. Descendit itaque Ariamenes è Mediâ , non bellico apparatu , sed placidè ad judicium. Xerxes venienti occurrit fratri , eumque salutavit , & illi dona misit. Instante verò judicii die , Persæ , communi sententiâ , Artabanum *Darii fratrem* judicem designarunt. Causâ

cognitâ , Artabanus pronuntiavit Xerxi regnum convenire. Ariamenes autem , statim profiliens , fratrem adoravit , dextrâque apprehensum , in solium collocavit. Exindè , primo apud eum loco habitus , benevolum se præbuit. *Lib. Περὶ Φιλadelphias.*

Qui Plutarchum & Justinum sequi malunt , Artabazis seu Artabazanis gratiâ Satrapiam Ponti , in regnum à fratre Xerxe erectam fuisse , existimant , ut regiâ dignitate fratrem ita ornatum , sibi novo hoc titulo devinciret ; cùm alioqui inter eos qui genere sunt pares , impares autem fortunâ & dignitate , facilè æmulatio existat , quæ deindè in rebellionem & seditionem erumpere sæpè assolet , ut postea in Artaxerxe Mnemone , & Dario Juniore videbitur : imò fratrum illorum supradicti Autores amorem maximè celebrant.

Nec aliùm Darii fratrem referre Herodotum , cùm Artabazanem nominat , existimandum ; cùm , quem Trogus & Plutarchus Ariemenem nuncupant , idem esse videatur filius Darii natu maximus , qui ab his Ariemenes nomine proprio dicitur , dum adhuc esset Satrapa , & ab Herodoto Artabazanes appellatur , posteaquàm Rex à fratre dictus est , quod à Persicarum rerum Scriptoribus est usitatissimum , ut suprâ observavimus.

Cùm Artabazes in Ponti regnum profecturus discessit , à patre aut fratre plurimam & pretiosam suppellectilem , de qua Appianus loquitur , accepisse videtur ; quæ à successoribus suis Ponti Regibus diligenter & accuratè ad demonstrandam suam à Dario originem servata est. Hujus Principis currus à Victore

Pompeio in triumpho ejus de Mithridate Eupatore translatum fuisse jam suprà vidimus.

Quomodo denique Artabazes ab Achæmenidis originem duxerit, ut plurimi tradunt Historici, ab Herodoto descendum est; ut enim illum Darii filium opinamur, Darius fuit Histaspis, qui fuit Arsamis, qui fuit Arrianmis, qui fuit Zeispei, qui Cyri, qui fuit Cambisis, qui fuit Achæmenis filius. *lib. 7. in Polymnia versus initium.* De quo tradit Ælianus. Audio Achæmenem Persam quoque, à quo nobilis Persarum Prosapia descendit, Aquilæ alumnum fuisse. *Lib. 12. cap. 21.*

Cùm Xerxes Persarum Rex bellum Græcis illaturus esset, tres, alii quatuor annos, in colligendis copiis, ut terræ marique eos adoriretur, consumpsit. Artabazes fratri in hac tanta expeditione non defuit, ex Herodoto: Ionicæ quidem, inquit, classi, & Cariæ Artabazanes ex Dario & filia Gobriæ genitus præfuit. *lib. 7. in Polymnia circa medium.* Plutarchus addit, pro gloria fratris navali apud Salaminem præclarè pugnans cecidit. *Lib. Περὶ Φιλαδέλφιας.* Quod confirmat Herodotus. In eo prælio, inquit, cùm alii multi & illustres viri, tam Persarum Medorumque, quàm aliorum sociorum decubuere, tum verò Dux Artabazanes, *per quo Ariabignes in pravis codicibus substitutus est*, Darii filius, Xerxisque frater; è Græcis pauci. *lib. 8. in Urania circa medium.*

Itaque si in Artabaze anni regni ab illo tempore numerentur, sex tantùm reperientur ex quo Ponti regnum à patre Dario obtinuit, aut certè ab eo quo illud à Xerxe fratre accepit; nam eorum controversiam de Imperio

Perfarum obtinendo, paulò ante obitum Darii inter fratres ortam, & ab ipso patre judicatam fuisse, refert Herodotus, quia Salaminensis pugna commissæ est anno sexto Imperii Xerxis; si verò à Satrapia Ponti à patre Dario huic concessa anni computentur, erunt 40. nam Darius anno Imperii sui secundo illud in Satrapias divisit: & sic sublatis duobus de triginta & sex, quos regnavit, supererunt 34. anni, quibus additis sex de regno Xerxis, aderunt 40. completi.

Artabasis nomen à Floro prolatum, potiùs quàm illud Artabazanis, ab Herodoto productum, pro primo Ponti Rege accepimus, quia Florus Artabazem Ponti Regem nominat, Herodotus verò non aliter quàm Artabazanem Darii natu maximum appellat.

ANONYMUS II.

QUIS, mortuo Artabaze Ponti Rege, in illius regnum successerit, Historicorum ejus ævi penuria, penitus ignoratur: quòd si Ctesia qui iisdem, quibus Xenophon temporibus vixit, & Artaxerxis Mnemonis Medicus fuit, historia superesset, præcal dubio nos iste edoceret; scripsit enim Persica viginti tribus libris: de his hæc leguntur in excerptis Photii; à septimo autem libro, inquit, de Persicis rebus agit: ac in septimo, octavo, nono, decimo, undecimo, duodecimo & decimo-tertio, quæ ad Cyrum & Cambysem, & Magum illum Dariumque & Xerxem spectant, commemorat: sed quæ illius scriptoris nobis supersunt pauca admodum sunt, eaque in Epitomen exiguam redacta.

Porro etsi istius Regis nomen, qui Artabazi successit, deperditum sit, plerique tamen eum Artabazis filium fuisse conjiciunt, quando quidem Historiæ Scriptores Mithridatem Eupatorem ultimum Ponti Regem ut & Mithridatem hujus proavum ex septem viris, qui Magum occiderunt, originem traxisse protulerunt.

Sed quoad eorum Regum numerum spectat, virios Appiani codices in errorem ita recentiores induxerunt, ut plurimos Reges desiderari qui ab Artabaze regnarunt usque ad Rodobatem Reincecius & Henninges qui de Ponti Regibus scripserunt, existimarint, eorumque qui sub Xerxe & Artaxerxe Longimano Persarum Monarchiis debebant, nomina esse deperdita rectè autumant.

Sic ergo habetur in illis corruptis Appiani Manuscriptis: Καὶ ὁ Μιθριδάτης ἀπεβήσκει, ἐκκαδέκατος ὢν ἐν Δαρείῳ τῷ ὑδατῶν Περσῶν Βασιλεῖ, ὃ γένος εἰς ἀπὸ Μιθριδάτου τῷ Μακεδόνι ἀποστάντος τι, καὶ κτησαμένῳ τῇ ποταμῇ ἀρχῇ. *Qui obiit sextus-decimus ejus stirpis à Dario Persarum Rege ultimo, octavus à Mithridate illo, qui primus desertis Macedonibus, Pontici Regni fuit conditor. App. pag. 249.*

Alexander Tollius, qui Appiani Historiam notis illustravit, ad hanc paginam sic scribit. Locus hic foedissimè corruptus, nisi corrigeretur, posset omnibus Chronologis crucem figere. Nam si Mithridates Eupator decimus-sextus à Dario Codomano ultimo Persarum Rege fuit, quem vicit Alexander, quo modo fuit octavus à Mithridate fundatore seu Ctiste, qui Alexandro & Antigono Alexandri duci fuit contemporaneus, & sic contemporaneus etiam ipsi, cujus octavus nepos Eupator dicitur, certè hæc sunt ἀδύνατα. Rursus eum malè octavum facit à Mithridate Ctiste, quem suprà hujus libri sextum tantum facit. Sic ille in *Appian. de bellis Mithrid.* pag. 249.

Sic verò totum hunc locum restituit Vir doctus: *Εκκαδέκατος ὢν ἀπὸ τοῦ Δαρείου ἡ Ἰστάσπης Περσῶν Βασιλεῖς, ἕκτος ἀπὸ ἡ Μακεδόνι ἀποστάντος τι καὶ κτησαμένῳ (sic lego, non κτησαμένῳ) τῇ Ποταμῇ ἀρχῇ. Sextus decimus à Dario Histaspis Persarum Rege, sextus verò à Mithridate, qui à Macedonibus defecit, & qui fundavit Regnum Ponticum.*

Rectè Tollius Ἰστάσπης vocem, quæ convenit Dario, cum fuerit Histaspis filius, pro corruptâ ὑδατῶν, quæ ultimum sonat, restituit: imò verbum ὃ γένος in ἕκτος optimè mutavit, quem numerum à Mithridate Ctiste ad Eupatorem ipse Appianus agnoverat, & sic apud Reinneccium & Henningem intrusos Mithridatem & ejus filium Pharnacem Reges ut octavum numerum impleant, recidit.

Locum Tollius haud penitus tamen sanavit, dum nobis decimi-sexti numerum reliquit, sed totam hanc Ponti Regum seriem magis implicuit; nam dum optime duos à Ctilte Reges rescindit, anteriores ad duodecim auget. Hunc nodum tamen solutu primâ fronte difficilem, facile solvisset, unâ litterâ in prima voce mutatâ, nimirum si pro *εκαδέκτος*, *sextus-decimus*, restituisset *ικαδέκτος undecimus*, qui verus est Regum Ponti numerus, ut in eorum stemmate operis hujus initio apposito patet.

Artabazes, ut suprà vidimus, in pugna ad Salaminem commissa, Olympiade 75. interfectus est; & Mithridates nomine primus, ejus pronepos, pro Cyro juniore militavit anno 3. Olympiadis 94. Igitur anni solummodò 79. effluxere inter hoc temporis spatium, quo duo Reges, Anonymus hic, de quo nobis tunc est sermo, & ejus filius Rhodobates, pater Mithridatis primi, regnare potuerunt; siquidem hic Mithridates plusquàm 6. annos, ut infrà videbimus, Principatum obtinuit.

RHODOBATES III.

RHODOBATES tertius Ponti Rex, renuntiandus nobis videtur, juxta seriem Appiani Mithridatem Eupatorem à Dario Histaspis filio undecimum Ponti Monarcham referentis. Quin autem Rhodobates filius fuerit istius Regis, cujus nomen nobis pro incomperito relictum est, nullus est dubitandi locus, cum illud planè constet ex Historicis, qui ultimum Ponti Principem ab uno è septem viris illis, qui Magum occiderunt, originem duxisse asserunt.

Porro hujus, non magis quàm patris, gesta ad nostram notitiam pervenere, Scriptorum istius temporis inopiâ; ambos Ponti regnum tenuisse sub Xerxe, Artaxerxe Mnemone, & Dario Notho tantummodò conjicimus, cum Mithridates cognomine filius sub initio Artaxerxis Mnemonis principatum Ponti occuparit, ut in ejus vita videbimus.

Xerxes quidem 29. Artaxerxes Longimanus 41. Darius verò Nothus 19. annos imperârunt; at cum Artabazes mortuus sit in pugna Salamiaca, anni supersunt 73. usque ad initium regni Artaxerxis Mnemonis, inter quod temporis spatium filius Artabazis & Rhodobates regnârunt, sed quot ille annis, quotque hic, seorsim quisque sumtus, regnaverint, è spissis tenebris eruere nobis non licet.

De Rhodobate nihil habetur, nisi quòd Diogenes Laërtius, qui sub Antonino Pio degebat, refert *lib. 3. pag. 76.* ex primo Commentariorum Phavorini, qui sub Hadriano scripsit, Mithridatem Persæm Rhodoba-

tis filium fuisse. Rhodobatis autem nomen in ullo alio Scriptore nusquam occurrit; quod tamen optandum esset & de Rhodobatis patre, cujus utinam nomen à quodam Autore recitaretur, ut omnium Ponti Regum nomina saltem edoceremur, si eorum gesta ignoramus.

MITHRIDATES IV.

QUIN Mitridates fuerit Rhodobatis filius non dubitare sinit sequens Diogenis Laërtii locus, *lib. 3. pag. 76. Μιθριδάτης ὁ Πιδοβιάτου ὁ Περσῆς.* Nec Regis, nec Satrapæ titulum sibi assumit, eò quòd Persarum Monarchæ subditus esset, sed se solummodò *Perſen*, quasi ejus dignitas hoc verbo contineretur, nominat: nam solo Regis nomine Persarum Reges à Demosthene, aliisque Scriptoribus Græcis designari sæpè observantur. Verùm posteaquàm ii Principes Regis titulum usurpassent, Persarum Monarchæ, se Reges Regum nuncupârunt, quæ appellatio Persarum linguâ SAANSAAN dicta est.

Nec minus primis Ponti Regum temporibus eorum Principatus, vocabatur Pontus, verùm hæc regio adhuc Cappadocia nuncupata erat, ut videre est apud Xenophontem ita scribentem. Præerant autem hi ditioni Regiæ, quam nos ingressi peragravimus; Lydiæ, Artimas: Phrygiæ, Artacamas: Lycaoniæ & Cappadociæ, Mithridates: Ciliciæ, Syennesis &c. *de Exp. Cyri lib. 7. pag. 427.* Xenophon hic Syennestin vocat Ciliciæ Præfectum, quem antea Ciliciæ Regem nominavit *lib. 1. pag. 24. Interim Epyanaxa Syennesis Cilicum Regis uxor.* Sic Mithridates, licet dicatur suprà Præfectus, tamen Ponti Rex erat.

Mithridatem Ponticum conspirasse cum Cyro juniore contra Artaxerxem Mnemona Persarum Regem ex eodem Xenophonte discimus; hæc enim de illo refert. At illi toto cum agmine non venerunt, sed tantum

Ariæus, & Artaozus, & Mithridates, qui Cyro fide maximâ conjuncti fuerant. *lib. 2. pag. 288.*

Darius Nothus duos habebat filios, Arsacem primogenitum & Cyrum, cui etiam si 20. tantum annos nato, Ionix Præfectura fuerat à patre concessa; co mortuo, cum Arsaces, dictus postea Artaxerxes, regnum adeptus esset, Cyrus multum indignatus fratri, quod se illi prælatum iri speraverat, regnandi cupiditate ardens, illi bellum intulit, ducens secum Barbarorum decem Myriadas, & Græcorum tredecim millia, quibus se adjunxit Mithridates Ponticus; hocque evenit Olymp. 95. anno 4. imperii Artaxerxis Mnemonis.

Cum jam Græcorum operâ penè victor evasisset, fortiter sed incautè dimicans, est interemptus. Tunc Mithridates Artaxerxi per Tissaphernem hujus Ducem reconciliatus est, cum apud Principem forsan excusantem, quod invitus Cyrum secutus esset, cum per Lycaoniam juris sui agrum Græcis diripiendum concessisset, & solus cum ministris venisset. *Xenoph. lib. 1. pag. 248.*

Mithridates, ut Regis & Tissaphernis gratiam sibi conciliaret, post Clearchi præcipui Ducis Cyri mortem, Græcos auxilios ad Regis partes trahere conatus, cum equitibus triginta circiter venit ad eos, ac Ducibus in locum undè posset exaudiri, vocatis, hæc ait. "Equidem Cyro, Græci, quemadmodum vobis constat, fidelis fui, & vobis nunc, optimi, volo, adeoque hîc magno cum metu verfor. Itaque si quid vos consilii salutaris habere videro, ad vos me cum ministris omnibus conferam. Quare quid vobis animi?"

„fit, mihi & amico, & vestri studiofo & vobiscum
 „proficiscendi cupido exponite. *Xenoph. lib. 3. pag. 305.*
 „Duces, re deliberatâ, statuerunt respondendum esse
 „verbis Cherisophi: Decrevimus per hanc regionem,
 „quam pacatissimè domum iter facere, si per alios liceat,
 „sin quis iter impediat, eum pro viribus forûter bello
 „petemus. Tùm verò Mithridates ostendere nitebatur,
 „nullam invito Rege salutis iniri posse rationem: deque
 „hoc intellectum est fidem ei non habendam. Nam
 „& Tissapherni familiaris quidam fidei causâ Mithri-
 „dati aderat. *Id. ibid.*

Proindè visum est Ducibus, nihil statui melius
 posse, quàm si quandiu sint in hostico, bellum præ-
 conibus nullis intervenientibus gererent. Nam illi ac-
 cedendo militum animos corrumpebant, atque inter
 alios Nicarchum Arcadem cohortis Præfectum, qui
 noctu cum 20. hominibus discessit. Post hæc pransii,
 Zathen fluvium trajiciunt, & instructi pergunt, ju-
 mentis ac turbâ inermi in medium recepta. *Ibid. pag.*
306.

Non longè progressi cum essent, prodit iterum
 Mithridates, hic in conspectum cum 200. equitibus,
 sagittariis & funditoribus agilibus & expeditis admo-
 dum 400. simulans se Græcis amicum accedere, cum
 propius abesset, & subito equites ipsorum, & pedites
 partim emittebant tela, partim fundis nostros vulne-
 rabant. Tùm verò visum est, persequendum esse hos-
 tem. *Id. ibid.*

Postridie cum Græci vallem quandam transiissent,
 offert illis in conspectum se rursus Mithridates cum
 500. equitibus, sagittariis & funditoribus 4000. Tot
 enim

enim à Tisapherne perierat & impetrarat, quippe qui pollicitus fuerat se, si tantâs sibi copias daret, in ejus potestatem Græcos traditurum. Etenim jam ipsi contemptui erant, quod priorè incurfu paucis instructus, nihil detrimenti acceperat, ac graviter se læsisse Græcos arbitraretur. *Id. ibid. pag. 308.*

Cum ergo illi transitâ valle, stadia circiter 8. ab ea distarent: etiam Mithridates suis cum copiis transit. Erat enim præceptum Græcis, quinam persequi hostem cetrati deberent, quique gravis armaturæ milites; & mandatum equitibus, ut fidenter in eos proveherentur: quippe secuturas satis magnas copias. *Id. ibid.*

Jam Mithridates Græcos adsecutus erat, ac fundæ cum telis ad hostem pertingebant, cum signum Græcis tubâ datum est: itaque mox in hostem illi cursu feruntur, quibus hoc mandatum erat, equitibus etiam in adversos se fundentibus. Illi verò impetum haud sustinebant, sed ad vallem se recipiebant fugâ. Multos hac in persecutione Persæ pedites amiserunt, equites in valle vivi capti sunt ad 18. Cæsos Græci neminis jussu, sed sponte suâ foedè lacerarunt, ut majori cum terrore ab hostibus spectarentur; deinde Græci securè ad amnem Tigrim pervenerunt. *Id. ibid.*

Mithridates in Pontum reversus est Mnemonis benignitate, Persarum enim Monarchæ mites erant; teste Herodoto, qui illos Regum filios in honore habere narrat, ac si parentes fortè defecissent, his tamen principatus restituere. Nihil aliud quàm quod Regem pace fruente decet, egit; illum verò Philosphiæ Platonis op eram plurimum dedisse nos docet

Phavorinus apud Diogenem Laertium, qui Mithridatem Platonis Statuam locasse ita inscriptam tradit.

MITHRIDATES RHODOBATIS FILIUS,

PERSES

MUSIS IMAGINEM PLATONIS

DICAVIT.

SILANIONIS OPUS.

Academia, locus erat nemorosus, ab Athenis mille passus distans, ubi versatus est Plato, & Philosophiam magnâ discipulorum frequentiâ profitebatur; ac cum ex illis quondam unus fuisset Mithridates, dum pace fruebatur, ibi Statuam hanc, Magistro adhuc vivente, posuit, à celeberrimo illo Statuario Atheniensi Silanione elaboratam, de quo Plinius: in eo hoc mirabile fuit, quòd nullo doctore nobilis fuit. *Lib. 34. 8.*

Ariobarzanes Mithridatis filius, eâ jam ætate, quâ regere Provinciam posset, Phrygiæ Satrapæ ab Artaxerxe Mnemone honoris causâ præficitur, sicut patri ejus Mithridati Ionia fuerat jam concessa, de quo Xenophon.

Philiseus Abydenus ab Ariobarzane Artaxerxis Satrapâ, in Græciam missus, Thebanos eorumque socios, & Lacedæmonios, pacis componendæ gratiâ, Delphos evocavit. Ubi Thebanis non sinentibus, ut Messene Lacedæmoniorum esset in potestate, offensus ille, milites bis mille selectissimos stipendio conductos Lacedæmoniis relinquens, in Asiam rediit. *Hellen. lib. 7. & Diodor. lib. 15. pag. 494.*

Clearchus Heracleota, qui fuerat etiam Platonis discipulus.

cupulus, ab urbe in exilium pulsus est; at cum plebs novas tabulas (quibus debitores ære alieno liberarentur) & agrorum ex æquo divisionem impotenter flagitaret, optimates à Timotheo Atheniensium Duce, mox ab Epaminonda Thebanorum petivere; utrisque negantibus, ad Clearchum exulem decurrunt. Tanta calamitatum necessitas fuit, ut cui patriam interdixerant; eum ad tutelam patriæ revocarent. *Justin. lib. 16. cap. 4.*

Sed Clearchus facinorosior exilio redditus, & diffusionem populi occasionem invadendæ tyrannidis existimans, primò tacitus cum Mithridate, civium suorum hoste, colloquitur; & initâ societate paciscitur, ut revocatus in patriam, proditâ ei urbe, præfectus ejus constitueretur. Postea autem insidias quas civibus paraverat, in ipsum Mithridatem vertit. Namque cum velut arbiter civilis discordiæ, de exilio reversus esset, statuto tempore, quo urbem Mithridati traderet, ipsum cum amicis suis cepit, captumque, acceptâ ingenti pecuniâ dimisit, & sic subitum se ex socio fecit hostem. *Id. ibid.*

Anno sequenti mortuus est Olymp. 104. an. 2. postquam regnasset circiter annos 38, filiumque Ariobarzanem principatûs successorem reliquisset.

ARIOBARZANES V.

ARIOBARZANES, Mithridatis filius, post ejus mortem, etsi jam Phrygiæ Satrapa, tamen Regno Ponti potitus est, anno regni Artaxerxis Mnemonis quadagesimo primo. Lacedæmonii cum Artaxerxe, quod Messenios communi Græcorum fœdere comprehendendi mandasset, bellum habuerunt; tantâ in Persas undique conspiratione excitatâ, etiam Rex ad bellum sese instruebat. Nam eodem tempore cum Ægyptiorum Rege, & Græcis in Asia urbibus, & Lacedæmoniis, horumque adiutoribus Satrapis & Ducibus, qui maritimas sub imperio oras tenebant, simul belligerendum fuit. Nobilissimi inter hos erant Ariobarzanes, Phrygiæ Satrapes, qui Mithridatis *patris* demortui regno potitus erat, Mausolusque Princeps Cariæ: cum quibus Orontes Mysiæ, & Autophrades Lydiæ Præfectus, & de Ionium gente Lycii, Pisidæ, Pamphylii & Cilices, & præter hos, Syri, ac Phænices, cunctique ferè maris Asiatici littora accolentes sese conjunxerant.

Diodor. lib. 15. pag. 504. & 505.

Qui in Asia Regis jugum excusserant, totius belli administrationem Orontæ commiserunt. Ille donis & stipendio manuum cumulatus, defectores Persarum in manus tradere tentavit. Autophrates Lydiæ à sociis defecit, Mausolusque tandem cum classe, quam abduxerat, se subduxit, atque ita solus Ariobarzanes Lacedæmoniorum socius bellum gerebat; jamque subito Assum, Sestum & Adramittium urbes ceperrat, cum Autophrades & Cotys Paphlagonum Prin-

cipes, terrâ marique copiis ingentibus instructis, in Ariobarzanem irruunt. Autophradates Adramittium undique oppugnat, cùmque Ariobarzanes res necessarias ac milites in urbem optaret inducere, & ab oppugnantibus tamen impediretur, mandatum dat Preleunti, qui objectam insulam cum præsidio tenebat, ut simularet se eam Autophradatæ proditurum; quâ fraude deceptus Autophradates, classem ad accipiendam insulam mittit. Ariobarzanes intereà dum naves ad insulam contendunt, eas prævertens, magnam commeatumum ac militum copiam in urbem importat. *Polyæn. Stratagem. lib. 7.*

Autophradates postea ad Assum Ariobarzanem obsedit: sed superveniente ad auxilium Agesilao Lacedæmoniorum Rege, tantis impar viribus, fugâ inde discessit. Cotys item, cùm Sessum obsideret urbem Ariobarzanis, & ipse solutâ obsidione discessit. *Xenoph. Lib. de Agesilao pag. 663.*

Autophradates, commissio cum Agesilao ad Pactorum fluvium prælio, fuit superatus; ac paulò post Agesilaus in patriam reversus est: cùm verò id Memnon accepit, Autophradates missus est à Rege ut bello prosequeretur eos qui defecerant. Certè, ut ait Cornelius Nepos, ejus operâ hostes cùm castra jam intrassent, profligati sunt; exercitusque reliquus conservatus Regis est. Qua ex re majoribus rebus præesse cœpit. Erat eo tempore Thyus Dinastes Paphlagoniæ antiquo genere à Pilæmene illo quem Homerus Troico bello à Patroclo interfectum ait. Is Regi dicto audiens non erat; quam ob causam bello eum prosequi constituit: eique rei præfecit Datamem.

„propinquum Paphlagonis; namque ex fratre & so-
 „rore erant nati. Quam ob causam Datames omnia
 „primum experiri voluit, ut sine armis propinquum
 „ad officium reduceret. Ad quem cum venisset sine
 „præsidio, quod ab amico nullas vereretur insidias,
 „penè interiit. Nam Thyus eum clam interficere vo-
 „luit: ille fugâ periculum evitavit, bellumque indixit
 „Thyo. In quo cum ab Ariobarzane Præfecto Lydiæ
 „& Ioniæ totiusque Phrygiæ desertus esset, nihilo
 „segniùs perseveravit, vivumque Thyum cepit cum
 „uxore & liberis, quem ad Regem duxit. *Cornelius Nepos in Vita Datamis cap. 2.*

Ægyptii defecerant, & Rex eorum Tachon Age-
 filaum Lacedæmonium in auxilium vocaverat. A Mne-
 mone autem qui exercitum comparabat adversus eos,
 Datames ob captum Thyum in admiratione habitus,
 bello Ægyptiaco Imperator destinatur: sed eam ob
 causam Aulicorum invidiam incurrit; de quo moni-
 tus, constituto Mandrode Magnete exercitûs Duce,
 ipse in Cappadociam revertitur. *Id. ibid.*

Artaxerxes Mnemon Persarum Rex obiit, cum 43.
 annos imperium tenuisset, cui Ochus filius junior in
 regno succedens, etiam Artaxerxes appellatus est.
Diodor. lib. 15. pag. 506.

Datames conjunctam Cappadociæ suæ Paphlago-
 niam Thyi detentione aut morte vacuum occupat,
 celans quâ voluntate esset in Regem, clàm cum Ario-
 barzane iniit amicitiam, manum comparat, urbes mu-
 nitas suis tuendas tradit, sed hæc propter hyemale
 tempus minùs prosperè succedebant. *Corn. Nep. in Vit.*
Datam.

Sinopem Paphlagoniæ urbem oppugnans Datames, cum litteras accepisset à Rege *Ocho scilicet*, ut ab oppugnatione desisteret, lectam epistolam adoravit, & sacrificia gratulatoria fecit, quasi magnum ab Rege commodum accepisset, & nocte conscensâ navi discessit. *Polyæn. lib. 6.*

Cum Diodorus dicat Datamem brevi post tempore Regem per insidias interfecisse, diutius ei fuisse superlitem ex Æmilio Probo constat, qui obscuriora Datamis gesta, pleraque libenter agnovit; ita Usserius cum iis quæ habentur explicata à Polyæno in hoc septimo libro, ad Ochi Artaxerxis tempora esse referenda minimè dubitat, *lib. 6. pag. 150.* Quæ omnia in his Scriptoribus dispersa in ordinem Chronologicum reducere sumus conati; hæcque epistola, de qua loquitur Probus, cum in Ægyptum ire pararet, nobis eadem esse videtur, quam coram Sinope recepit ex Polyæno.

A Rege litteræ sunt ei missæ, ut Aspm aggredetur, qui Cataoniam tenebat, quæ gens jacet supra Ciliciam confinis Cappadociæ. Namque Aspis saltuosam regionem castellisque munitam incolens, non solum imperio Regis non parebat, sed etiam finitimas regiones vexabat; & quæ Regi portarentur, abripiebat. Datames etsi longè aberat ab his regionibus, & majore negotio abstraheretur, tamen regiæ voluntati morem gerendum putavit. *Corn. Nep. in Vita Datam. cap. 4.*

Itaque cum paucis, sed viribus fortibus, navem conscendit, existimans, id quod accidit, facilius se imprudentem & imparatum parvâ manu oppressurum,

quàm paratum quamvis magno exercitu. Hâc delatus in Ciliciam, egressus indè, dies noctesque iter faciens, Taurum transiit, eoque quò studuerat venit. *Id. ibid.*

Quærit quibus locis sit Aspis, cognoscit haud longè abesse, profectumque eum venatum. Interim Datamis adventu comperto, Pisidam cum iis quos secum habebat, ad resistendum Aspi comparat. Id Datames ubi audit, arma capit, suos sequi jubet, ipse equo concitato ad hostem vehitur, quem procul Aspis conspiciens ad se ferentem pertimescit, atque à conatu resistendi deterritus, sese dedit. Hunc Datames vincitum ad Regem ducendum tradit Mithridati *Ariobarzani filio*. *Id. ibid.*

Quomodo Mithridati Aspim dedisset, si ex Ace Phœniciæ urbe, ubi dicunt illum navim conscendisse, sed ut Datames cum Ariobarzane Mithridatis patre, clam, ut dictum est, amicitiam inierat, filium ut virum fortem & amicum ex Sinope secum abduxerat. Huic, ut fidebat, Aspim tradidit ad Regem ducendum. Hinc Pisidæ ob raptum sic Aspim ipsorum socium bellum Datami inferre constituerunt, eventum sic describit Cornelius Nepos.

Audit Pisidas Datames, quasdam copias adversus se parare: filiumque eò Arsidadum cum exercitu mittit. Cadit in prælio adolescens, proficiscitur eò pater cum Mithrobarxane socero; & quamquam hic ad hostes transfugisset, proditores & Pisidas profligavit. A patre tamen Schifmas maximus natu filius descivit, atque adtransiit, & de defectione patris detulit. *Idem ibidem cap. 6*

Quo

Quo nuntio Artaxerxes commotus, quòd intelligebat sibi cum viro forti ac strenuo negotium esse, Autophradatem in Cappadociam mittit. Datames autem inferior copiis, superior tamen omnibus præliis discebat. Autophradates cum bellum duci majore Regis calamitate, quàm adversariorum videret, ad pacem atque amicitiam hortatus est, ut cum Rege in gratiam rediret. Quam ille etsi non fidam fore putabat, tamen conditionem accepit, seque ad Artaxerxem *Ochum* Legatos missurum dixit. Sic bellum, quòd Rex adversus Datamen susceperat, sedatum: Autophradates in Phrygiam se recepit. *Id. Ibid. cap. 8.*

At Rex, quod implacabile odium in Datamen susceperat, postquam bello eum opprimi non posse animadvertit, insidiis interficere studuit, quas ille pleræque vitavit. Hic tamen tam callidus vir extremo tempore captus est Mithridatis Ariobarzanis filii dolo. *Idem ibidem cap. 9. & 10.*

Mithridates ad Ochi aulam pervenerat. Illi Rex præcepit ut Datamen occideret, aut saltem vivum sibi adduceret: is pollicitus est Regi se eum interfec-turum, si ei Rex promitteret ut quodcunque vellet, liceret impunè facere, fidemque de ea re more Persarum dextrâ dedisset. Hanc ut accepit, *redux* simulat se suscepisse cum Rege inimicitiam, seque defecturum à Rege Datami dixit. Hic ejus verbis credere noluit, nisi prius magnum damnum Regis ditioni intulisset. *Corn. Nep. ibid. cap. 10. & Polyæn.*

Mithridates ergo permissu Ariobarzanis, qui senex admodum erat, copias parat, Regis Provinciam vexat, castella expugnat, & solo adæquat, vicos incen-

dit, ingentem aufert prædam, hujusque partem suis disperfit, partem ad Datamen, *tanquam ad socium* mittit, denique complura castella ei tradit. Hæc diu faciendo, persuasit homini, se infinitum adversus Regem suscepisse bellum, cum nihilò magis, ne quam suspicionem illi præberet insidiarum, neque colloquium ejus petivit, neque in conspectum venire studeat; sic absens amicitiam gerebat, ut non beneficiis mutuis, sed odio communi, quod erga Regem susceperant, contineri viderentur. *Id. ibid. cap. 10.*

Id cum satis se confirmasse arbitratus est, certiolem facit Datamen, tempus esse majores exercitus parari, & bellum cum Rege suscipi; de qua re si ei videretur, quò vellet, in colloquium veniret. Probatâ re, colloquendi tempus sumitur, locusque quo conveniretur. Huc Mithridates cum uno cui maximam habebat fidem, ante aliquot dies venit, compluribusque locis separatim gladios obruit, eâque loca diligenter notat. *Corn. Nep. ibid. cap. 11.*

Ipsa autem colloquendi die utrique locum, qui explorarent, atque ipsos scrutarentur, mittunt: deinde ipsi sunt congressi. Hic cum aliquandiu in colloquio fuissent, & diversi discessissent, jamque procul Datames abesset, Mithridates, priusquam ad suos perveniret, ne quam suspicionem pararet, in eundem locum Rex vertitur; atque ibi, ubi telum erat positum, refedit, ut si à lassitudine cuperet acquiescere: Datamenque revocavit, simulans se quiddam in colloquio oblitum; interim telum quod latebat, protulit, nudatumque vaginâ, veste textit: at Datami venienti ait, digredientem se animadvertisse locum quendam, qui

in conspectu erat , ad castra ponenda esse idoneum. Quem cum digito monstraret, & ille conspiceret, aversum ferro transfixit, priusque quam quiscum possset succurrere, interfecit. *Id. ibid. cap. 11.*

Mithridates confugiens, reversus evenit in Paphlagonia, in quandam civitatem, ut longo itinere persequentes hostes anteverteret, quotquot in ædibus reperiebat utensilia, vasaque in publico vasis collocavit, & sub noctem ipse fugam capessit, persequentes cum in urbem irruissent, vasa in medio posita conspicati ad rapinam convertebantur. Ducibus autem persequi jubentibus, gerere noluerunt, non commodum esse rati, manifestam utilitatem ex manibus dimittere. Mithridates interea temporis magna viâ confecta evasit. *Polyæn. lib. 7.*

Ariobarzanes tunc temporis tranquillè & quietè in Ponto regnasse videtur, siquidem narrat Athenæus illum invitasse ad cœnam Astydamam Milesium ter in Olympiis victorem. Ille eò profectus, sese voraturum omnia pollicitus est, quæ cunctis essent præparata, & id præstitit. Rogante verò Persâ, suis viribus dignum ut aliquid faceret, lecti vinculum prorsus æneum molivit ac fregit; eum, quæ novem convivis apud Ariobarzanem parata fuerant, solum abliguriisse fama percebuit. *lib. 10. cap. 2.*

Artaxerxes Ochus Persarum Rex, postquam regnasset 23. annis, mortuus est: Bagoæ Eunuchi artibus, medici ad hoc operâ usi qui Regem cum esset Ægyptius, ob casum Apim odio prosequabantur, & in locum demortui Principis filium ejus Arsêm seu Arsamenem natu minimum Regem constituit, inter-

fectis omnibus aliis fratribus. *Diodor. lib. 16. pag. 564.*

Anno sequenti Ariobarzanes defunctus est, postquam regnasset 26. annos; apud Diodorum.

Cui successit filius Mithridates II. de quo hæc refert Xenophon. Nunc si quis perindè ac Mithridates, patre Ariobarzane prodito, Regi quod expediat facere, hi verò sunt, qui maximis honoribus ornantur. *De Instit. Cyri lib. 8. pag. 239.*

MITHRIDATES VI.

MITHRIDATES nomine II^{us}, post Ariobarzanis patris mortem, Ponti Regnum obtinuit Olympiadis 110^a. anno 4°. dum Arsēs Axtaxerxis Ochi filius Persis anno 4°. imperabat, cui, ut prædecessores Reges, tributum pendebat. Philippus Macedoniæ tunc præerat ab anno 24. & ultimo hujus Olympiadis.

Arsēs seu Arsāmes, Bagoæ Eunuchi insidiis, eādem quā parens Ochus ratione, tertio Imperii anno sublatuſ est, & Darius Codamannus ad Persarum Imperium à Bagoā promovetur. Eodem anno in Macedoniā Alexander, qui postea dictus est *Magnus*, Philippo patri successit. Hic cum de bello Persico consultasset, primo vere anni regni sui tertii, ex Europa in Asiam copias trajecit per Helleſpontum; & prælio ad Granicum Darii exercitum profligavit, totamque Asiam, minorem scilicet, subjugavit.

Mithridates victori regnum subjecit, ut & plurimi in hoc tractu Reges; Alexandrumque Magnum in expeditionibus suis comitatus est, ac post illius mortem Antigono uni ex Ducibus ejus adhæsit, illumque in bello secutus est contra Eumenem, quē Olymp. 116. comprehensum Argyraspides, vinctumque Antigono tradiderunt, qui post Pythonis etiam mortem, Asiæ dominus extitit. Jamque ex Babylone in Phæniciam redierat Antigonus cum Mithridate, de quo hanc narrat historiam. *Plutarchus in Demetrio pag. 890.*

Mithridates Ariobarzanis, amicus erat Demetrii,

cias contrà Eumenem profectus erat, sibi Asiam minorem vindicabat, quem ut reprimeret Antigonus, è Phœnicia in eam transivit; & cùm mole belli gravaretur Cassander, cum Ptolemæo, Seleuco & Lysimacho societatem contra Antigonum inivit. Dum verò per plures annos bello continuo unà omnes distinentur, Mithridates Regnum suum Ponti recuperat.

Demetrius autem Mithridatis amicus Antigono patri persuasisse videtur, ut regnum paternum illi non invideret: cui procul dubio consensit Antigonus, ut ex Historia & ex nummis colligitur. Id accidisse anno tertio Olympiadis 118. & V. C. 448. demonstrat Epocha, quam à Regno fundato, ejus successores Reges in Numismatis dinumerarunt; ideò *Ctistes* à Strabone appellatus est Mithridates, cùm præsertim tributum à suis prædecessoribus solum aboleverit.

In amicitiam Antigoni redingratum fuisse Mithridatem, satis demonstrant Diodori verba in Olymp. 119. an. 3. Sub hæc tempora, inquit Mithridates Imperio Antigoni subditus, cùm in Cassandri partes transiisse putaretur, ad Cium Mysiæ, cujus ut & Arhinæ, *an potius Myrinæ?* 35. annos Princeps fuerat, interfectus est. *lib. 20. pag. 791.*

Si Mithridates in Antigoni gratiam non rediisset, ab illo longè semper stetisset, nec unquam ei confidisset. Attamen Antigonus somnii memor semper, illius virtutem extimescebat, quare eum occidit inopinantem, cùm jam recuperasset Cium urbem Phrygiæ, & Myrinam urbem Æolidis, quas Reges Ponti sui antecessores possederant.

Mithridatem regnasse 36. annos scribit Diodorus,

ut suprâ jam indicavimus. At cùm illius regni initium Diodorus ipse assignet post patris Ariobarzanis mortem anno 4. Olympiadis 110. *lib. 16. pag. 557.* Effluxerunt ab illo tempore novem integræ Olympiades ex quatuor-singulae annis compositæ, quæ integros triginta annos faciunt.

Mihi interea movet scrupulum Lucianus, qui in *Μακροβίοις* ex Hieronymo Cardiano & aliis Scriptoribus, refert ad annum usque octogesimum-quartum eum vixisse. Plutarchus in *Demetrio* & Memnon cap. 37. qui eum adolescentem nominant Olympiadis 116. anno 2. cùm tantum ab hoc tempore annos octodecim vixerit.

Nobis examinandum superest quòd Plutarchus refert ab hoc Mithridate fundatore octavâ successione provenisse Mithridatem Eupatorem Ponti Regni ultimum, his verbis in *Demetrio*. Καὶ τὸ τῶν Ποιτικῶν Βασιλείων γένος οὕδῃ πῃ διαδοχῇ Παντάμειον ὑπὸ Ρωμαίων ἐκείνους περιέπεχε. *Regumque Ponti ille stirpem quæ octavâ fermè successione à Populo Romano est deleta, edidit.* Cùm tantum illa haud dubiè sexta fuerit, in hoc Plutarchi codice videtur reponendum pro ὀγδόῃ, ἑκτῇ.

Eundem Plutarchi vitiosi codicis errorem secuti sunt, qui in Appiano de Mithridate libro pag. 249. scripserunt, ὁ γὰρ δὲ ἀπὸ Μιθριδάτου, τῷ Μακεδόνι ἀποστατός τε, καὶ κτησαμένῳ τὴν ποτικὴν ἀρχήν. *Octavus à Mithridate illo, qui primus, desertis Macedonibus, Pontici Regni fuit conditor.* Quòd verus & fanus Appiani antea locus de sexta successione illa prius affirmaverat his vocibus: Οἱ δὲ πρῶτος ἕκτος μετ᾽ ἑπτατον, ἕως τοῦ ἑκτοῦ ἀπὸ τῷ πρώτῳ Μιθριδάτου, εἰς Ρωμαίους ἐπολιμήνου. *Illi autem regnârunt,*
aliis

alius post alium, usque ad sextum, à primo Mithridate, qui cum Romanis bellum gessit: ut per genuinam horum Regum Historiam confirmabimus.

Illi autem Plutarchi & Appiani codices corrupti in errorem induxerunt Reinerum Reineccium, qui libellum de familia Regum Ponticorum ex stirpe Achæmenidarum edidit Lipsiæ anno 1570. Ut enim octo Regum numerum adimpleret post Mithridatem III. novum inauditumque Mithridatem IV. cum ejus filio successore anonymo substituit; porro cum ea de Plutarcho & Appiano nota. Neutrum, *inquit*, ex his Scriptores nominant; sed familiæ gradus hosce cum aliqua alterius ex ipsis nominis significatione, conservare nobis Plutarchus & Appianus. *Reineccius de Regno Pontico pag. 210.*

Hieronymus Henninges hanc Reineccii de octo Regibus à Mithridate II. usque ad Eupatorem sententiam secutus anno 1598. pro anonymo filio eum pro libito, *Pharnacem* appellavit, sed quo jure & quo auctore?

Mithridates namque II. filium sibi cognominem reliquit, de quo mox dicturi sumus.

MITHRIDATES VII.

MITHRIDATES III. patri Mithridati II. in Ponti Regno successit; ex Diodoro *lib. 20. pag. 791.* Olympiadis 119. an. 3. Seleucidarum 11. & V. C. 453. Anno verò sequente Antigonus, qui parentem ejus occidere jusserat, ipse in prælio ad ipsum Phrygiæ contra Ptolemæum, Seleucum, Lyfimachum & Cassandrum Reges commisso interfectus est; totumque illius Imperium Principes illi discerperunt.

Licet verò de prædæ inter eos divisione non omnino constet, Cassandro & Lyfimacho Europa videtur relicta, ita ut in Asia-Minore nihil sibi arrogarent. Porro Lyfimachus post Geticum bellum classem in Asiam trajiciens, urbes, quæ Antigono & Demetrio parebant, occupavit. *Plut. in Demetr. pag. 902.* Imò & Amaltrim Oxathris filiam, quam uxorem duxerat & dimiserat, cum Dionysium Heracleæ Ponti Tyrannum, qui ei nupserat, mortuus esset, vindicavit, & parricidas filios Heracleæ occidit.

Tantâ potentiâ præditus tamque metuendus regulis erat Lyfimachus, ut Cium urbem quam possidebat Mithridates Fundator, Mithridati III. eripuerat, quietusque diu retineret. Postea, cum Seleucus & Lyfimachus ultimi Alexandri M. Commilitones, soli essent superstites, in Phrygia, quæ Hellesponto adjacet, apud Compediam ex *Porphyrio*, certamen inter se iniissent; Lyfimacho victo atque occiso, Seleucus Myrinam ad Mithridatem spectantem Lemniis reddidit, qui eam vindicabant.

Lemnii, ut gratiam Seleuco referrent, quòd eos non solum à duro & acerbo Lyfimachi dominatu liberasset; verum etiam oppidum utrumque suum, Myrinam scilicet & Kephæstiada reddidisset, templa Seleuco extruxerunt, & poculum, quod libandi causâ affundebant, dum ad epulas convenirent, Seleuci Servatoris appellârunt. *Athenæus lib. 6. cap. 16.*

Heraclienfes Ponti, audito Lyfimachi interitu, qui Heraclitum illis præfecerat, illum captum in custodia detinuerunt; & missa ad Seleucum legatione, Phocritum civitatis curatorem fecerunt. *Memn. cap. 10.*

Interea Seleucus Aphrodisium in urbes Phrygiæ, ut & in eas, quæ adjacent Ponto, Procuratorem misit. Hic rebus, quarum causâ venerat, confectis, post reditum, in aliarum quidem civitatum laude prolixus erat, Heraclienfes autem criminabatur ut Seleuco parum addictos. Seleucus ergo hoc irritatus Legatos ad se profectos fastidivit, & minis increpans terruit; quorum tamen unus Chameleon nihil his percussus, ita Regem appellavit: Hercules *ἡρόκλῆς*, Seleuce (*σελεύκῃ*) autem Doriensibus eum significat qui est fortior; quam vocem cum Rex non intelligeret, concepta in ira persistens, se avertit. Legatis igitur, neque domum redire, neque illic manere, operæ pretium videbatur. Quæ cum Heraclienfibus nuntiarentur, tum cæteris se munierunt, tum copias auxiliares collegerunt, & per Legatos Mithridatem Ponti Regem, & Byzantinos & Chalcedonios de ope ferendâ sollicitârunt. *Memn. cap. 12.*

Seleuco mortuo Olympiadis 124. an. 2. V. C. 471. Antiochus Soter ejus filius ei successit. Is cum ob eandem Patrocli Præfecti sui à Rege Bithyniæ, Rex

eorum Nicomedes per Legatos subsidium ab Heracliensibus petit & impetrat: gratiam se relaturum, ubi in simili necessitate tempus flagitet, pollicitus. Hac Reges occasione Cierum & Cium, & Thinidem terram, multis expensis ad se reducerunt. Amastrim interea urbem (quæ & ipsa cum aliis adempta fuerat) tam bello quàm pretio recuperare dum percipiunt, successu carent felicè: propterea quòd illam tenebat Eumenes, qui Ariobarzani, Mithridatis filio, gratis eam tradere, quàm pecuniâ revendere Heracliensibus mallet, vesaniâ iræ subactus. *Id. cap. 17.*

Memnon *Ariobarzanem* appellat, quem ex Diodoro *Mithridatem* appellare debuisset, nam alius fuit in Ponti Regum serie, alius Ariobarzanes, qui Mithridatis I. filius fuit. Atque eum paulò antè appellat etiam Mithridatem. Itaque ex vitiosis codicibus, hoc nomen intrusum fuisse arbitramur, si Diodoro fidem habeamus; quòd ex illius regni tempore & spatio confirmatur.

Cùm Ariarathes IV. Cappadociæ Rex filium Ariarathem ex Memnone, admodum puerum reliquisset. *cap. 51.* Mithridates hâc usus occasione videtur, ut regni fines in Cappadociam propagaret. De quo Diodorus hæc scribit. Principatum *Ponti* filius Mithridates excepit, & magnâ ditionis parte auctus Cappadociam & Paphlagoniam gubernavit. *lib. 20. pag. 791.* quod de illorum regnorum tantum parte intelligendum est: eaque invasio posteris æmulationis & contentionum perpetuarum cum vicinis hisce regnis causam dedit.

Mithridates III. postquàm regnasset annos 36. ut nobis indicat Diodorus *lib. 20. suprà citato*, mortuus

MITHRIDATES III. 37

est, relicto filio ejusdem nominis Mithridate in puerili ætate. *Memn. Excerpt. cap. 25.* Olymp. 120. an. 3. Seleucidarum 47. V. C. 488.

MITHRIDATES VIII.

MITHRIDATES ordine IV. ille est quem codices Memnonis haud dubiè corrupti *Ariobarzanis*, non Mithridatis III. filium nominant, de quo sic habent. Nec longè pòst è vitâ mortalium eximitur Ariobarzanes, *hoc est Mithridates*, filiumque relinquit Mithridatem. Cui sententiæ adstipulatur Simsonius, *Memn. cap. 25.* qui adhuc puer patri in Ponti Regno successit anno regni in Syria Antiochi Soteris XVII.

Quemadmodum autem hujus pater Mithridates III. ætatis puerilis Ariarathis IV. occasionem arripuerat, ut Cappadociæ illius regni fines ingrederetur, ad illos tractus sibi subjiciendos; simili quoque ratione Galatæ, qui à duodecim circiter annis sedes in Asia quæsiverunt, & Ponto quidem proximas, pueritiæ Mithridatis IV. occasionem arripuère, ut in ejus ditionem irumperent. De quo eventu Memnon. *ibidem* loquitur his verbis *lib. 25.*

Cui, id est Mithridati, lites cum Galatis intercessère. Quam ob causam, hi contemptâ pueri ætate regnum ejus divexant: cùmque inopiâ rerum laborarent Regii, Heraclienses eos sustentant, frumento Amisum advecto; undè faciliior esset Mithridaticis victûs copia & egestatis medela. Propter hæc iterum hostiles in Heracleotarum copias mittunt, eamque depopulantur; usque dum Heracliensibus per Legatos mitigantur. Princeps autem Legatus erat Nyniphis Historiæ Scriptor; qui, cùm exercitum in commune aureis quingentis, Ducesque seorsum ducentis delinivisset, ut à

finibus discederent, effecit. *Memn. lib. 25.*

Cæterum ista Heraciensium à Mithridate defectio, illum postea contra eos implacabilem adeò reddidit, ut ipsorum urbem aliquando occupare tentaverit. At huic urbi maximè inhiabat Prusias nomine primus, qui eam cepisset, nisi dum scalis fursum nitebatur, lapide cujuspian de propugnaculis icto crus fractum habuisset; undè postea *Claudus* est cognominatus. *Id. lib. 29.*

Antiocho Soteri mortuo in Syria, successit ejus filius Antiochus cognomine *Deus*, post cujus obitum & annos regni 15. Seleucus Callinicus, cujus filiam in uxorem habuisse nos edocet Justinus, imperavit, eique pro dote Mithridati Eupatoris proavo Phrygiam Majorem sese concessisse affirmat ipse in concione quam ad milites habuit, his verbis. Nam bellum equidem jam tunc secum ab illis geri coeptum; cum libi pupillo Majorem Phrygiam ademerint, quam patri suo præmium dati adversus Aristonicum auxilii concesserant, gentemque, quam & proavo suo Mithridati Seleucus Callinicus in dotem dedisset. *lib. 38. cap. 5.*

Sed cum filia Seleuci Callinici nomen reticuerit Justinus, liceat mihi ad Historiam illustrandam, illius appellationem indagare. *Laodice*, nomen est apud Seleucidæ sæpius usurpatum, namque & Seleuci Nicatoris mater, erat *Laodice*. Antiochus Soter ejus filius, *Laodiceen* habuit filiam fratri Antiocho Deo nuptam. Auguror sanè hujus Regis filium Seleucum Callinicum habuisse filiam nomine *Laodicen*, Mithridati nostro in uxorem datam, cum ipse Mithridates duas filias habuerit, *Laodicen* majorem Antiocho Magno, & mino-

rem Achæo Regibus in uxores concessas, ut infrà videbimus.

Antiochus Magnus, Seleuci Callinici filius junior, anno Seleucidarum 90. cùm Seleuco Ceranno post annum regni tertium mortuo successisset, ad Mithridatem IV. cognatum suum Ponti Regem, Legatos misit, ut ipsius filiam & neptem in uxores deposcerent. Ipsorum petitioni Rex libenter assensit, & *Laodice* majorem filiam Legatis commisit, an. Seleucidarum 92. ut narrat Polybius. *lib. 5. pag. 388.*

Inter hæc dum Antiochus Seleuciae ad Zeugma agebat, Seleuciam advenit Diognetus Navarchus Dux classis, è Cappadocia ad Euxinum, *Laodice* Mithridatis Regis filiam ducens, virginem matrimonio Antiochi destinatam. Rex, quanto pat̃ erat comitatu, obviam progrediente, cum ingenti clientum turba, virginem excipit, ac statim magnificè regioque apparatu omnium rerum nuptias celebrat. Peractis nuptiarum solemnibus, Rex Antiochiam venit, ibique *Laodice* salutari Reginam jubet. *Id. ibid.*

Paulò post nempè Seleucidarum anno 93. Mithridates bellum Sinopensibus indixit: cœperuntque ejus calamitatis, quam ad extremum sunt experti, quasi fundamenta jaci, & occasiones nasci. Cùm autem de auxilio ad hoc bellum Legatos ad Rhodiorum populum misissent, tres viri constituti sunt à Rhodiis, quibus centum quadraginta drachmarum millia attribuerunt, ut ex ea summa Sinopensibus necessaria pararent. Igitur tres viri doliorum vini decem millia comparaverunt: capilli præparati sexaginta pondo supra trecenta : nervorum præparatorum centum viginti pondo

pondo : armaturas mille , aureorum signatorum tria millia : ad hæc catapeltas quæ lapides mitterent quatuor , & viros simul , qui his rectè uti scirent ; quibus rebus omnibus acceptis , Legati Sinopensium domum redierunt. *Id. lib. 4. pag. 321.*

Sinopenfes in metu , ne terra marique obsidere ipsos Mithridates aggredideretur , propterea apparatus omnes suos ad illum metum referebant. Navigantibus ad Phasim occurrit ad dextram Sinope , in peninsula quadam sita , quæ longè in mare prominet. Hujus peninsulae fauces (eæ duo non amplius patent stadia) quibus Asiae conjungitur , urbs ista posita in medio , planè intersepsit ; reliqua peninsulae pars in altum protrahitur , ubique plana , & ex qua facillimè in urbem fieri impetus queat , extrema tantum ad mare ab omni parte prærupta loca sunt , ad quæ difficillimè navis possit appellere : aditusque omninò paucos habet. *Id. ibid.*

Itaque metuentes Sinopenfes , ne Mithridates dispositis ab ea parte , quæ Asiam spectat tormentis , similiterque ab altera terræ parte è regione hujus , exposito è navibus milite in loca plana & ea quæ urbi imminet , oppugnationem illius tentaret : ambitum peninsulae , quæ mari cingitur , munire instituerunt : omnesque aditus ab ea parte sudibus ac vallis præcludere instituerunt : pariterque ob eundem metum tela etiam & præsidia in locis omnibus opportunis collocarunt. Est verò peninsulae hujus universæ spatium haud adeò magnum , & modico præsidio facile defendi ipsa potest. *Id. ibid.*

Mithridates quidem bellum intulit Sinopensibus ;

sed eorum urbis expugnatio Rhodiorum ope & auxilio fuit irrita.

Achæus Andromachi, cujus filiam duxerat uxorem Seleucus Ceraunus, erat filius; ideòque Antiochi Magni cognatus. Is in regionibus Asiæ cis Taurum latè dominans rerum potiebatur, & Regis nomen assumpserat, Dynastarum potentissimus ac formidabilis. Legatos itaque ad Mithridatem Ponti Regem mittit, ut sibi filiam Laodicen minorem vellet in uxorem tradere: quod cùm annuisset Mithridates, facta est Achæi conjux. Sed Sardis, in quam urbem se receperant ambo, altero obsidionis anno capiuntur ab Antiocho Magno, & Achæus ipsius jussu crudelissimo afficitur supplicio. Laodice verò ejus avunculo & cognato Antiocho se & arcem cum factione sua permisit. *Lib. 8.* Seleucidarum anno 99. Urbis verò conditæ 540.

Quonam tempore mortuus sit Mithridates, quotque annis regnaverit ignoratur, cùm admodùm sterilis sit Ponti Regum historia. Quoniam tamen in re dubia fas est conjectare, suspicari mihi liceat Mithridatem Quartum obiisse paulò post Achæi cum filia Laodice juniore nuptias: quæ quidem probabilior mihi videtur conjectura, eò quòd Mithridates res inter generos & filias componere potuisset, debuissetque, si etiamnum vixisset. At nulla prorsus illius ab hoc tempore sit apud Historicos mentio, ut in bello quod Antiochus Magnus gessit contra Romanos, in quo Asiæ plurimi Reges ei auxilium tulere; ut ut sit, certum est Mithridatem Quartum reliquisse filium, qui patri in Ponti Regno successit.

PHARNACES XIX.

PHARNACES
REX PONTI

*In. cin. Leopoldi. Imp.
ex. num. Arg. didr.*

PHARNACES Mithridatis Quarti, & Laodices Seleuci Callinici Syriae Regis natæ filius, post patris obitum Pontici Regni habenas suscepit: Patre in obsidenda Sinope felicius fuit. Ita enim occultè & diligenter, terra marique ingentem exercitum colle-

F ij

gerat, tantoque omnia ordine disposuerat, ut nil tale sentientem urbem undequaque obsidione cinxerit. Quo pacto Sinopenfes de improvifo laceffiti, tardiùs quàm par erat, fociorum auxilium imploravêre. Accelerata Rex obsidione, Sinopen antequam illi opem ferre poffent expugnavit. Atque ita nobilis illa civitas quæ per tot fæcula fuo ufa fuerat jure, victoris tandem legibus obtemperare coacta eft anno V. C. 571.

Cùm Eumenes Pergami Rex, Populi Romani focius, ob bellum contra Antiochum Magnum Syriæ Regem gellum, à Senatu pro mercede Phrygiam majorem Ponticis Principibus fubditam accepiffet: Pharnaces id ægrè ferens, fecundâ ufus fortunâ in Sinope fubjugandâ, victorem exercitum in Eumenis regna perduxit. Undè bellum inter eos inchoatum eft; cujus initio Romam Legatos Eumenes amandavit; quod ubi Pharnaces accepit, fuos etiam in urbem miffit, qui pariter Rhodios Sinopenfium focios invenêre, ut narrat Livius. Legationes tranfmarinæ introductæ funt. Prima Eumenis & Pharnacis Regum, altera Rhodiorum querentium de Sinopenfium clade. *Decad. 4. lib. 10.*

Asiæ Regibus refponfum eft, Legatos ad eas res vifendas miffurum Senatum. *Id. ibid. Q.* Marcio qui cum collegis ad flatum Græciæ ac Macedoniæ infpiciendum miffus erat, mandatum eft ut in Afiam ad cognofcendum de bello inter Eumenem & Pharnacem unâ cum collegis tranfmearet. Legati Romani ex Asia reverfi ad Patres, legationem fuam renuntiaverunt, & moderationem Eumenis in omnibus rebus, Pharnacis verò avaritiam & ingentem fuperbiam expofuerunt. *Polyb. Legat. 53. pag. 871.*

Pharnaces, postquam Legati Romani abiissent, ut erat omnium superiori memoria Regum iniquissimus, (In excerptis Vales. pag. 130.) bellum redintegravit. Eumenes tunc ad Ariarathem Cappadociæ Regem auxilium & copias petit, & ambo Legatos Romam amandârunt, quod etiam fecit Pharnaces. Senatus auditis eorum Legatis, quid statuendum foret non diu dubitavit. Respondit autem iterum se Legatos missurum, qui de eorum Regum controversiis diligentius cognoscerent. *Polyb. Leg. 53.*

Aspernatus iterum Rex Pharnaces nomen Romanum, cum causæ cognitio ad Senatum fuisset delata, Lescritum hiemis tempore cum decem militum milibus ad devastandam Galatiam mittit; ipse vere in eunte ingentes undique copias cogit, ceu facturus in Cappadociam irruptionem. Quæ Eumenes ut cognovit, etsi gravissimè indignabatur, quòd omnes fidei leges violasset Pharnaces; ipse tamen ad ingruentem hostem propulsandum idem facere coactus fuit. *Id. Legat. 55.*

Cum jam convenisset Eumenis exercitus, venit Româ Attalus. Postquàm unà congressi de præsentī negotio inter se tractassent, subito cum copiis castra moverunt in Galatiam reversi, Lescritum quidem ibi non offenderunt. Sed cum Carſignatus & Gazotorius Legatos subindè mitterent, ne quid sibi noceretur poscentes, & impetratâ cuicumodi illa essent, facturos se pollicentes, & repudiatâ horum petitione, quia fidem prius mutassent, cum omni exercitu, adversus Pharnacem proficiscuntur. *Id. idid.*

Quintis castris Calpito ad Halym amnem est ven-

tum : sexto deindè die Amisum pervenerunt. Ubi postquam Ariarathes Cappadocum Rex cum suis se illis conjunxisset, agrum Amisenum sunt ingressi. At cum vix metati castra essent, nuntius afferetur adesse Legatos Populi Romani ad pacem conficiendam. Quo cognito Eumenes Attalum *fratrem* misit, qui illos exciperet : ipse copias duplicare & magno studio ornare, tum ut paratæ essent ad belli usum, si opus foret, tum ut Romanis ostenderet, satis sibi esse virium ad Pharnacem ulciscendum & debellandum. *Id. ibid.*

Hortantibus Legatis post suum adventum, ut bellandi finem faceret, respondent Eumenes & Ariarathes, paratos se ad omnia quæ vellent, suaderentque ; orant verò Romanos, ut si fieri posset, conventum cogerent, cui interesset Pharnaces : ut dum in præsentia negotium tractaretur, magis ac magis perfidiam hominis & crudelitatem animadverterent : quòd si fieri id non posset, petere ab illis, ut justè & æquè disceptarent suas controversias. Promittentibus Legatis omnia se pro virili facturos, quæ æqua forent ; petentibusque ut exercitus ex hostico deduceretur : (etenim rem fore absurdam, si eodem tempore, quo de pace Romani agerent, bellò se ipsi invicem lacerarent, & armis infestarent ;) assensus est Eumenes, ac sequenti die motis signis, in Galatiam reducere exercitum cœpit. *Id. ibid.*

Romani posteaquàm cum Pharnace sunt congressi, omnium primum ab eo petierunt, ut in colloquium cum Eumene venire ne gravaretur, quoniam rerum transigendarum hæc munitissima esset via. Huic petitioni cum Pharnaces repugnaret, ac tandem quod ro-

gabatur ; penitus negasset, facile statim & Romani intellexerunt, Pharnacem palam damnare spes suas, ac rebus suis diffidere ; sed quia finem bello imponere omninò proposuerant ; non priùs destiterunt, quàm pollicitus est se missurum Legatos ad oram maritimam, cum libera potestate pacem iis legibus conficiendi, quas ipsi Legati dixissent. *Id. ibid.*

Postquàm venerunt Legati, instituto colloquio, cui ipsi intererant, cum Romanis & Eumene, hic quidem studio pacis ad omnes conditiones paratus erat descendere : contrà verò Legati Pharnacis controversiam de omnibus rebus movere, pactis non stare, sed ampliùs semper aliquid poscere, sententiam dein mutare, ut facile intelligerent Romani frustrà se laborare, cùm non is esset Pharnaces, qui consentire paci vellet. *Id. ibid.*

Itaque soluto infectà pace colloquio, cùm Romani Pergamo discessissent, & Pharnacis Legati essent dimissi, duravit inter Reges bellum, Eumenisque & Pharnaces necessaria in eam rem apparare instituerunt. *Id. ibid.*

Pharnaces cum Galatis fœdus iniit, & ad *Artaxiam* Armeniæ Majoris regulum Legatos misit, qui eum in societatem traxerunt, ut & *Acusilocum* Dynastam, imò & auxiliares copias petiit à Seleuco Philopatore Syriæ Rege, suoque ex sorore filio, nam hujus pater Antiochus Magnus Laodicen Pharnacis sororem in uxorem duxerat.

Eumeni & Ariarathi socios sese addidère *Morzijs* Paphlagoniæ Regulus, & Europa Gatalus Sarmata, Mesembriani in Thracia, & Chersonesitæ ex eadem, juxta Hellepontum ; ex Asia Cyziceni, & Heracleotæ ad Pontum.

Vere Leocritus Pharnacis Præfectus, cum Teium ad Pontum oppidum, crebris oppugnationibus urget, mercenarios milites, qui præsidio urbi erant, ad deditionem illius coegit, eâ conditione, ut ipsi quocunque libitum esset, tuto deducerentur; sed cum ut universos occideret, mandatum accepisset à Pharnace, quod olim ipsum offendissent, contra fœderis fidem in eos iter agentes impressione factâ, cunctos sagittis confixit. *Diod. Sic. in excerpt. Valef. pag. 302.*

Seleucus Syriæ Rex coactis haud contemnendis copiis, ad opem Pharnaci ferendam profectus, Taurum montem superare jam parabat, sed cum apud se reputasset per leges fœderis, quod Populus Romanus cum patre percussisset, id sibi non licere, in suum se regnum cum exercitu recepit. *Id. ibid.*

Quo auxilio destitutus Pharnaces, cum Attalo Eumenis fratre & ceteris fœdus postea iniit. Eumenes Pergami tunc commorans, è gravi morbo convalescerat: qui post Attali adventum, ubi omnia quæ gesta fuerant cognovisset approbassetque, fratres omnes suos *Attalum, Philæterum & Athenæum* Romam mittere statuit, induciæque tantum factæ fuisse videntur. *Polib. Legat. 56.*

Eumenes enim Romanis mittendis Legatis finem se tandem impositurum bello adversus Pharnacem sperabat. Magnificè Senatus advenientes Eumenis fratres excepit; nam & hospitia & laetitia uberrima iis exhibuit, & ab iis appellatus benignè respondit. Attalus in Senatum ingressus, pristina suorum merita luculentâ oratione in memoriam revocavit, & de Pharnacis questus injuriis, negotium patres ut susciperent oravit, &
Pharnacem

Pharnacem pro commerita noxa ut castigarent. Patres, re auditâ, benignè responderunt, missuros se Legatos, qui bello huic omninò finem sint imposituri. *Polyb. ibid.*

Sive autem induciarum tempore exacto, sive pacis legibus omninò à Pharnace rejectis, copiæ multò quàm antea numerosiores ab Eumene & ejus sociis comparantur: imò & Prusias Bithyniæ Rex Pharnaci iratus, quòd Teium in regni sui & Paphlagoniæ confinio positum anno præterito expugnasset, in Eumenis partes suâ sponte descendit.

Pharnaces subitâ & gravi hostium impressione territus, ad quasunque pacis conditiones accipiendas paratus fuit; quare etiam Legatos ad Eumenem & Ariarathem misit. Cùm autem Eumenes & Ariarathes mentionem de pace factam æquis auribus acceperissent, & suos statim Legatos ad Pharnacem misissent, idque sæpiùs ab utraque parte factum esset, his tandem conditionibus pax convenit. *Polyb. Leg. 59. 881.*

EUMENI, PRUSIÆ, ET ARIARATHI CUM PHARNACE ET MITHRIDATE PAX ESTO PERPETUA. GALATIAM PHARNACES NE INGREDITOR ULLO MODO. QUÆCUNQUE ANTEA PHARNACI CUM GALLIS FOEDERA FUERUNT, DIRIMUNTOR. PAPHLAGONIA PARITER EXCEDITO, ET QUOS PRIUS INDE EDUXIT INCOLAS, RESTITUITO, ET SIMUL CUM IIS ARMA, TELA, ET RELIQUUM OMNEM APPARATUM REDDITO ETIAM. ARIARATHI LOCA OMNIA QUÆ FUERE ET ADEMPTE, CUM OMNI INSTRUMENTO QUOD PRIUS IBI FUIT. ITEMQUE OBSIDES. REDDITO ETIAM TEIUM, QUOD EST AD PONTUM. *Id. ibid.*

Id oppidum aliquantò post Eumenes Prusiæ dedit, ab eo exoratus, in magnam accipientis gratiam. Ad

hoc scriptum in fœdere. *Idem ibidem.*

UT CAPTIVOS TRANSFUGASQUE OMNES SINE PRETIO PHARNACES REDDERET. ITEM UT EX EA PECUNIA ET GAZA QUAM A MORZIA *Paphlagoniæ* ET ARIARATHE ABSTULISSET, REGIBUS ANTE NOMINATIS NONGENTA REDDERET TALENTA. EUMENI VERO HOC AMPLIUS PRO BELLI IMPENSIS TRECENTA TALENTA PENDERET. Prætereà scriptum. UT MITHRIDATES PRÆFECTUS ARMENIÆ TRECENTA SOLVERET TALENTA, QUIA BELLUM CUM ARIARATHE GESSIT. CONTRA FOEDUS QUOD CUM EUMENE HABUIT. *Id. ibid.*

Comprehensi sunt hoc fœdere è Dynastis Asiæ, *Artaxias* majoris partis Armeniæ regulus, & *Acusilochus*: ex Europæis, *Gatalus Sarmata*: è liberis civitatibus, *Heracleota*, *Mesembriani*, *Cherronesitæ*, & cum his prætereà *Cyziceni*. Postremo loco adjectum de obsidibus, quot numero, & cujus conditionis eos dare Pharnacem oporteret. Qui simul venerunt, reversæ sunt copiæ. Itaque belli, quod Eumenes & Ariarathes cum Pharnace gesserunt, hic fuit exitus. *Id. ibid.*

Non omninò intelligimus, quòd Mithridates Eupator, hujus Pharnacis nepos, in oratione ad milites suos habitâ refert apud Justinum, dum ait, avum suum Pharnacem per cognationum arbitria succedaneum Regi Pergameno Eumeni datum. *lib. 38 cap. 6.* Undè enim Pharnacis illa cum Eumene affinitas? quæ etiam si Eumenes grandioribus filiis caruerit, tamen Attalum ejus fratrem, qui ei successit, excluderet?

Porrò si nobis ex historia hujus temporis detur conjecturæ locus, videtur Eumenes parvulos tantum ex Stratonicâ Ariarathis Cappadocum Regis filiâ reliquisse, qui per ætatem regnum administrare non po-

P H A R N A C E S.

51

terant. Quam ob causam Eumenis sororem duxit Pharnaces, & consensu omnium affinium succedaneus Regi Eumeni nuncupatus est. Quòd Attalus Regis frater improbens, regno succedere voluit. Cùm autem hæc contentio, bellum inter illos Principes redintegratura haud dubiè esset, res ad Senatûs arbitrium videtur delata. Etenim Mithridates Eupator Romanos incusat in laudata superiùs oratione ad milites. Attalo verò regnum Senatus attribuit, qui uno & viginti annis apud Pergamum postea regnavit, moriensque ita æquo consuluit, ut filium Eumenis Attalum Philometorem testamento suis præponere non dubitârit.

Cùm Eumenes mortuus sit tantùm anno V. C. 596. Pharnaces adhuc tunc temporis in vivis fuisse denotatur. Cùm verò Mithridates V. ejus filius anno 600, regnabat, ex Polybio *Leg.* 135. non dubium est quin in hoc intervallo Pharnaces sit defunctus. Undè ex Eumenis obitu Pharnacis uxor eruitur è tenebris, quemadmodum mortis Pharnacis tempus circum circa detegitur.

Pharnaces filium reliquit nomine Mithridatem & ordine quintum, qui ipsi in Regno Pontico successit.

NUMMUS REGIS PHARNACIS.

EX CIMELIO M. DUCIS ETRURIAE.

Caput Regis diadematum, ex averſa parte Bacchus muliebri habitu ſtans, ſuprà cujus caput fulmen; dextra demiffa racemum portat, quem Tigris ſtans ad ejus pedes lambit; ſiniſtra cornucopiæ & caduceum gerit. In area Luna creſcens cum aſtro, circa ambitum ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΦΑΡΝΑΚΟΥ.

Nomen. Pharnacis huic nummo tetradrachmali argenteo inſcriptum, ita Antiquariorum animum perculit, ut nummum M. Mithridatis filio, perfidiâ ſuâ noto potiùs, quàm Pharnaci Eupatoris ipſius avo, adjudicarint. At ille inter Boſphori Principes; hic in Ponti Regum ſerie inferendus. Nomen idem *Pharnacis* eos illuſit, ut & non inſpectum utriuſque Regis numiſma.

Effigies amborum diverſæ. In Pontico juvenilis facies & lanugine ornata, Boſphorano, qui regnum tantùm poſt 35. annum accepit, nullâ ratione tribui poteſt. Hujus proavi Pharnacis ſimplex & nuda eſt Epigraphe: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΦΑΡΝΑΚΟΥ, Regi Pontico mirè conveniens; ſuperba verò pronepotis inſcriptio, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΜΕΓΑΛΟΥ.

ΦΑΡΝΑΚΟΥ, vesaniam hujus ævi ambitionem redolet, qualis fuit ejus cognati Tigranis Armeniæ, qui hanc REGIS REGUM appellationem etiam usurpavit. Tandem Amisi urbis Ponticæ insignia nummo insculpta haud dubiè percussam in Ponto monetam arguunt.

Bacchus variè depingitur in nummis: sed in hoc muliebri ornatus amictu prodit. Fingebatur autem juvenili specie ut virginem referret, undè Poëta Phallicus.

Trahitque Bacchus virginis tener formam.

De quo Albricus Philosophus de Deor. Imag. Erat enim imago ejus facie muliebri. Rationem ejus affert Fulgentius de Nat. Deorum. Bacchus quoque rei gratiâ sœmineâ fingitur esse formâ, quòd vigorem omnem carpat ebrietas.

Dextrâ Bacchus tenet racemum, pro peculiari symbolo; quòd vitem ex India retulerit, atque exindè coluerit, ejusque plantandi, rationem homines edocuerit. Idèoque in numerum Deorum adscriptum ferunt, quemadmodum eos omnes qui hominibus beneficia contulerant, referre solebant Antiqui.

Pardalis ad pedes Bacchi posita, racentium uvæ lambit, quòd eam valdè amet, undè huic Deo, comes assignatur, de qua ait Philostratus lib. Imagin. Πάρδαλις τῷ θεῷ σύμβολον: PANTHERA BACCHI SYMBOLUM. Audias autem Phornutum loco laudato. Pardales ait, Dionysio subjungunt, atque illum sequi inducunt, sive ob coloris varietatem: ita ut etiam ipse & Bacchæ Nebride indicantur, aut quòd asperrimi etiam mores temperato vini usu mansuescant.

Quare autem Amiseni, qui nummum cuderunt, ut eruitur ex insigni eorum urbis, scilicet Astro seu Sole in Luna crescente inserto; (de quo in nummis Mithridatis Eupatoris sumus dicturi) quòd Bacchum civitatis suæ præcipuum numen exhibuerint, id causæ fuisse videtur, quòd eum pro Genio illius tutelari venerarentur. Atque idèo cornucopiæ & caduceo Dei lævam insignierunt; illo ad denotandam agrorum suorum eo procurante abundantiam; hoc ad signandam ex eâ exortam abundantiam civium felicitatem.

Fulmen supra caput Bacchi omninò positum videtur ad indicandam ejus nativitatem, ex quâ ab Ovidio IGNIGENA cog-

nominatus est, secundum nempè fabulam à fulminata Semele. Sic etiam à quibusdam facile & pereleganter Bacchum appellari scribit Strabo lib. 13. Πνευγίης Bacchus in Semele effingitur elegantissimè à Philostrato, in lib. Imag. Πυρροσπερος quoque Bacchus nec Semel ab Orpheo in hymnis appellatur; hoc est, *igne fatus*.

MITHRIDATES X.

MITHRIDATES nomine V. Pharnacis unicus filius atque heres, mortuo patre, Pontici Regni regimen assumpsit; sed longè aliam, quàm pater, & erga Romanos & erga Reges vicinos agendi rationem secutus est. Cùm enim Pharnaces Eumeni Pergami Regi infensissimus semper hostis fuisset, ipse Attali hujus successoris ac fratris amicus extitit. Cùm autem Prusias Bithyniæ Rex bello Attalum aggressus esset anno V. C. 600. Mithridates V. de Prusia conquestus Legatos Romanam misit. Romani ad Prusiam miserunt, qui eum prohiberent, quominus bellum cum Attalo gereret.

Legati Romani in Bithyniam profecti voluntatem Senatus Prusiæ declararunt, Prusias ex iis quæ imperabantur nonnulla se facturum pollicitus, de plerisque negabat. Itaque Legati pertinaciâ illius offensi, amicitia & societati ipsius renuntiarunt; atque ex templo omnes eo relicto ad Attalum perrexêre. *Polyb. Legat. 135.*

Attalus, dum adhuc esset hiems, magnum exercitum coegit, & à proximis Regibus Mithridate Ponti & Ariarathe Cappadociæ postulat, ut vellent adversus Prusiam societatem inire; ne victoriâ de se relatâ infatus, ipsos postea adoriretur. Postulatis annuunt Ariarathes & Mithridates, tanquam ejus socii copias Attalo tum equestres tum pedestres Duce Demetrio subministrant. *Id. ibid.*

Interea Prusiâ jam pœnitentiâ ducto, Senatus tres alios Legatos continuo mittit. Hi ubi in Asiam vene-

re, bello finem imposuerunt, & ut Reges ambo in foedus scriptum consentirent, pervicerunt; quo Prusias damna illata sarciret; quibus peractis, copiae Mithridatis auxiliares in Pontum rediêre.

Mithridates non minùs Populi Romani quàm vicinorum Regum amicitiam appetivit. Vix enim Romani tertium bellum Punicum contra Carthaginienses anno V. C. 606. susceperunt, cùm ille, teste Appiano *lib. Mithr. pag. 176.* auxiliares copias iis misit. Ita enim inquit hic Auctor. *Qui primus amicus Populi Romani appellatus, missis contra Pænos auxiliariis aliquot navibus, vocabatur Mithridates Evergetes Ponti Rex.*

Undè verò illi ΕΤΕΡΕΤΟΥ, id est BENEFICI cognomen? Quòd si nobis conijcere liceat, illud ei à Sinopensibus datum auguramur, quod olim Ægyptii Ptolemæo tertio dederunt, teste *Hieron. in Daniel. cap. 11.* quia post multos annos Deos ipsorum retulerat, quos Cambyfes, capto regno, in Persas portaverat, Tempia Sinopensium iteratâ obsidione partim destructa fuisse videntur, quæ Mithridates restauravit. Legimus enim apud Strabonem hunc Principem in ea habitasse, eamque in eximio habuisse honore. *lib. 12. pag. 545.* Gaziura Ponti regia erat antiqua ex eodem Scriptore. *Ibid. pag. 547.* In illa verò Mithridates Eupator Mithridatis V. filius major natus est & educatus, & etiam Rex ipse, ut infrà videbimus, decessit.

Suam iterùm Mithridates erga Romanos observantiam testatus est in bello, quod adversùs Aristonicum gesserunt. Is erat Eumeniis Regis Pergami filius, non iusto matrimonio, sed ex pellice Ephesiâ Cytharistæ cujusdam filiâ genitus; qui post mortem Attali *Philometoris*

metoris, velut paternum regnum, Asiam invasit. *Iustin. lib. 36. cap. 4.* Contra illum P. Crassus ann. V. C. 623. Consul profectus, prædæ Attalicæ congerendæ, quàm bello gerendo studiosius incubuit, cùm ei auxilia Mithridates Ponti, Nicomedes Bithyniæ, Ariarathes Cappadociæ, Pylæmenes Paphlagoniæ Reges pollicerentur. *Orosius lib. 5. cap. 10. Historia in Biblioth. Patrum tom. 5. Edit. Colon. Agripp.*

Rem sic narrat Eutropius *lib. 4.* Adversus *Aristonicum* missus Licinius Crassus infinita Regum habens auxilia; nam & Bithyniæ Rex Nicomedes Romanos juit, & Mithridates Ponticus, cum quo postea bellum gravissimum fuit; (*sed hic errat, Eutropius enim dicere debuit, cum cujus filio.*) & Ariarathes Cappadox & Pylæmenes Paphlagon. *Lib. 4.* Extremo anni tempore inter Elæam & Smyrnam Straboni juxta Leucas, cùm prælium Crassus conseruisset, ejus exercitu in fugam acto, ipse jam circumventus, à barbaro sicâ interemptus est: Ariarathes verò Cappadociæ Rex in hoc prælio occisus est.

Anno sequenti 624. M. Perperna Consul, Asiam fortitus, auditâ P. Crassi morte & exercitûs Romani clade, raptim in Provinciam pervolavit; Aristonicum recenti victoriâ feriatum improviso bello adortus, prælio victum, ac nudatum omnibus copiis, in fugam vertit. Stratonicem urbem, ad quam ille confugerat, obsessam fame ad deditionem compulit, & Aristonicum captum, Attalicasque gazas hereditarias Populi Romani navibus impositas Romam misit. Ipse Consul Perperna prius quàm belli reliquias conficere posset, Pergami morbo correptus, diem obiit. *Pau-*

lus Oroſtus lib. 5. cap. 10. Hiſtorię Bibliothec. Patrum tomus 5. Edit. Colon. Agripp.

M. Aquilius Nepos Conſul hoc anno 625. M. Perpernæ ſucceſſor, Aſiam fortitus, ad eripiendum Ariſtonicum, Perpernæ, veluti ſuo Triumpho reſervatum decus, ſeſtinata velocitate contendit. Sed contentionem Conſulum mors Perpernæ diremit. *Juſtin. lib. 36. cap. 4.* Soluſque Aquilius de Ariſtonico triumphavit, qui poſt triumphum de more in carcere ſtrangulatus eſt.

Poſt hæc Regibus, qui adverſus Ariſtonicum auxilia tulerant, præmia perſoluta, Mithridati Pontico Phrygia Major. *Id. lib. 37. cap. 1.*

Hanc Mithridati IV. in dotem filiæ Seleucus Callinicus Syriæ Rex conceſſerat, quam ei Populus Romanus, cùm bellum contra Antiochum Magnum gereret, eripuerat, & Eumeni in gratiam auxilii contra eum lati dono dederat. Quod confirmat idem autor. Cùm illam ſibi ademptam pupillo, quam patri præmium dati adverſus Ariſtonicum auxilii queritur Mithridates Eupator, & addit, gentem, quam & proavo ſuo Mithridati Seleucus Callinicus in dotem dediffet. *Lib. 38. cap. 5.*

Non à Populo Romano in præmium lati auxilii Mithridati IV. conceſſa Phrygia eſt, ſed Manius Aquilius largitionibus corruptus, hanc illi dediſſe ferebatur. Ap- pianus enim narrat Syllam Eupatori eam ſibi adeptam querenti, reſpondiſſe his verbis: Phrygiam autem tibi Manius dedit, corruptus largitionibus, quod commune amborum crimen eſt. Hoc enim ipſo fateris injuſtam ejus terræ poſſeſſionem, quod eam à muneribus cor-

rupto consecutus es. Et Manius coargutus est apud nos, alia quoque egisse pretio, quæ omnia Senatus irrita habuit. Quapropter & Phrygiam injustè tibi attributam, non sibi fecit tributariam, sed jussit esse liberam. *In lib. de Bell. Mithrid. pag. 208.*

Cùm Mithridates recuperasset Phrygiam Majorem, quam in dotem uxoris habuerat, avus ejus Mithridates IV. Cappadociæ partem recipere statuit, quam olim proavus suus Mithridates III. armis conquieserat, cujusque recuperandæ causâ Ariarathi seniori bellum intulerat. Itaque occasionem nactus occisi in bello adversus Aristonicum Ariarathis hujus filii, cujus vidua Laodice, propter teneram sex liberorum ætatem, regnum administrabat, bellum paravit: de quo renovatâ deindè controversiâ, quæ patri cum Cappadocibus fuerat, eos per totum vitæ cursum persequitur. Dorilaüs Ponticus, sive ducendi exercitus, sive ordinandi peritus, à Mithridate Evergete Rege Ponti in Cretam ad peregrinos conducendos milites, missus est. Crebro in Græcia erat atque Thracia, ut iis qui Cretam petebant subveniret: cùm Romani nondum eam tenerent Insulam, magnâque ibi esset militum stipendia merentium copia, undè etiam prædonum exercitus fuerunt impleti. Cùm in Creta esset Dorilaüs, forè fortunâ bellum obortum est Gnossiis adversus Gortynios. Dorilaüs à Gnossiis Dux creatus, bellum leriter & feliciter confecit, summisque est adfectus honoribus. *Strabo lib. 10. pag. 477.*

Cùmque paulò pòst cognovisset, Sinope Evergetem dolo familiarium necatum, eique uxorem & liberos successisse: de rebus istis abjecta omni spe,

Gnossi subfedit. *Id. ibid.* Mortem Mithridatis V. sic narrat Justinus. *Mithridates quoque repentinâ morte interceptus, filium, qui & ipse Mithridates dictus est, reliquit. Lib. 37. cap. 1.* Nomen uxoris Mithridatis V. ignoratur.

Mithridates duos masculos reliquit; Mithridatem; qui post eum regnavit, & Anonymum, quem frater necavit. Filias quinque; Laodicen majorem, quæ Mithridati fratri nupsit; Laodicen minorem, Ariarathis VI. Cappadociæ Regis uxorem; Roxanem innuptam, fratris jussu anno ætatis 40. venenum bibere coactam, ne in Luculli manus incideret; Statiram, quæ ut & Roxana soror, eamdemque ob causam à fratre sorbere jussâ est venenum: Nyssam denique, quæ, captis Cabis, in Luculli potestatem venit; sed vitâ donata est.

Regnavit Mithridates annos circiter quatuor & triginta, cum (ut ex ejus Historia colligitur,) mortuus sit circa annum V. C. 631.

NUMMUS MITHRIDATIS V.

EX CIMELIO CARD. MAXIMI.

Caput diadematum Regis ex aversa parte figurâ barbata stans, capite modio insignito, & Divinitatis pallio amictâ, dextrâ aquilam, sinistrâ sceptrum transversum gerit cum Epigraphe ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΜΙΘΡΑΔΑΤΟΥ ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ; & in area littéræ numerales ΓΟΡ, id est anno 173. & infrâ monogramma.

Mithridates V. Mithridatis Eupatoris pater, à Strabonè & ab Appiano indigitatur ΕΥΕΡΓΕΤΗΣ; de quo Geographus ait lib. 10. pag. 477: *Ἀρχέλαος τῶν Μιθριδάτου τῷ Εὐεργέτι φίλος*, ARCHELAUS UNUS EX AMICIS MITHRIDATIS EVERGETIS. Appianus verò in Mithrid. pag. 176. *Βασιλεὺς Πόντος Μιθριδάτης ὁ Εὐεργέτης ἐπὶ Ἰάσον*. VOCABATUR MITHRIDATES EVERGETES PONTI REX. Apprimè igitur illos Scriptores illustrat nummus hic argenteus tetradrachmalis, in quo illud cognomen exaratum legitur.

Nec solus ille Mithridates inter Reges ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ sibi cognomen assumpsit. Ante ipsum Ptolemæus III. Ægypti Rex idem sibi arrogaverat. Imò & VI. hujus Regni Princeps Philometoris frater, quem alii per ludibrium ΚΑΚΕΡΓΕΤΗΝ

appellavêre. Antiochus VII. Rex Syriæ apud Porphyrium in Eusebio, illam quoque denominationem sibi vindicat, ut omnia ejus numismata testantur Sed an omnibus iis Regibus tribuenda sit, ut se BENEFICOS esse denotarent: an potius Populis, à quibus in memoriam beneficiorum fuerit indita?

Litteræ numerales ΓΟΡ, annum Æræ, quâ Ponti Reges post recuperatum à Mithridate II. regnum, & quidem sine tributo, uli sunt, 173 indicant. Hi respondent anno.V. C. 621. Siquidem illius Epochæ initium assignavimus anno 448. quo, permissu Antigoni inter Alexandri Duces *πράκτικατά*, paterno principatu potius est ille Mithridates Ariobarzanis filius; undè à Luciano *Cristes* est appellatus.

Quænam sit illa stans figura modio, ceu calathò ornata, inspicienti satis patet. Nemo enim in Deorum Historia tantisper versatus est, qui eam statim ad Serapin non revocet. Sed cur alter tanquam Jupiter, Aquilam huic Deo sacram dextrâ sustineat, haud idem; & ad Sinopæ urbis annales recurrat, necesse est.

Sinopæ, urbs fuit Ponti Asiatici, de qua Stephanus, *Σινώπη διαφανέστη τῇ Πόντῳ*, SINOPE URBS PONTI CELEBERRIMA & quidem vetustissima, Ovid. Pont. 1.

Urbs antiqua fuit Ponti celebrata Sinoper.

Ptolemæus autem Soter Ægyptii Imperii fundator, Alexandriam Templis cum exornaret, & ea dedicare vellet, somnio admonitus est ut ex Ponto Dei statuam afferri curaret, cujus rei curam Timotheo commisit, teste Tacito lib. Hist. 4. Timotheus, quæsitis, qui in Pontum meassent, cognoscit urbem illic *Sinopem*, nec procul Templum vetere inter accolæ famâ Jovis *Disis*.

Jovis ergo illa statua figuram exhibet, Aquilæ ipsi sacræ symbolo insignitam. Nunc audiamus Plutarchum de ista Ptolemæi Historia differentem in Iside & Osiride. Cum, inquit, Rex ille Legatos Sinopem misisset, à Scydrothemide Ponti Rege statuam dono accepit Jupiter. *Ἀλεξάνδρειαν κομίσας τὸ παρὰ Ἀγυπτίοις ἔνμα τὸ πλάτυνός ἐκτίσας τὸν Σείραπιν*. ALLATUS ALEXANDRIAM, SERAPIDIS NOMEN, quo ÆGYPTII PLUTONEM AFFICIUNT, INVENIT.

Sinopites hunc Deum semper venerantes, et si ejus statuam Rex Alexandriam amandasset, illius figuram in nummis cum Jovis, tum Serapidis insignia gestantem exhibuerunt, ut videre est in nostro Coloniarum libro. Nihil mirum igitur si cum Aquila Jovis & calathio Serapidis symbolo in hoc Mithridatis Evergetis tetradrachmali argenteo numismate prodit.

Sui juris erant Sinopites, & sub Reipublicæ formâ degebant, cum Mithridates IV. eos Imperio suo subicere decrevit. Sed defecit in conatu; felicius hujus filius Pharnaces tandem illorum urbem expugnavit: Mithridates ejus successor eam obsidione partim destructam reparavit, regiamque fecit, in qua natus est illi Mithridates Eupator, & ipse mortuus est ac sepultus. Tanto igitur Regi de se optimè merito nummos suos jure dedicarunt Sinopites.

MITHRIDATES XI.

MITHRIDATES EVFATOR

REX PONTI .

*Ap. D. Foy Vaillant. D. M.
ex num. arg. tetradr.*

MITHRIDATES VI. occiso patre , Ponti
Regnum adeptus est, cū tantū natus
esset annos 11. ex Strabone lib. 10. pag.
477. annos verò 12. ex Eutropio lib. 4.
cū enim 13. annorum adolescens reg-
num accepisset. Memnon apud Photium pag. 727. Hujus
futura m

turam magnitudinem etiam cœlestia ostenta prædixerunt. Nam & quo genitus est anno, & eo, quo regnare primùm cœpit, stella cometes per utrumque tempus, *id est, diu & noctu*, septuaginta diebus ita luxit, ut cœlum omne conflagrare videretur. Nam & magnitudine sui quartam partem cœli occupaverat, & fulgore sui solis nitorem vicerat; & cùm oriretur, occumberetque, quatuor spatium horarum consumebat. *Justin. lib. 37. cap. 2.*

Puer tutorum insidias passus est, qui eum fero equo impositum equitare jacularique cogeant. Qui conatus cùm eos fecellissent, veneno eum appetivêre. Quod metuens, antidota sapiùs bibit, & ita se adversus insidias exquisitis tutioribus remediis stagnavit. *Id. ibid.* Cum eo enutritus fuit Dorylaüs Philetari filius, ejus qui frater fuit Dorylai istius ductoris, de quo suprà diximus. *Strab. pag. 478.*

Tinens deindè Mithridates ne inimici, quod veneno non potuerant, ferro peragerent, venandi studium sinxit, quod per septem annos neque urbis, neque ruris tecto usus est; sed per silvas vagatus, diversis montium regionibus pernoctabat, ignaris omnibus quibus esset locis, assuetus feras cursu aut fugare, aut persequi, cum quibusdam etiam viribus congregi. Quibus rebus & insidias vitavit, & corpus ad omnem virtutis patientiam duravit. *Justin. lib. 37. cap. 2.*

Ad regni deindè administrationem cùm accessisset, ad cædes propensissimus fuit, usque adeò ut matrem ipsam regni consortem à patre destinatam, dum carcere vincatam tenet, violentia ista ut temporis diuturnitate confecit, fratrem etiam necavit. *Memnon apud Photium cap. 32.*

Posteà de augendo regno cogitavit. Itaque Scythas invictos antea, qui Sopyriona, Alexandri M. Ducem, cum triginta millibus armatorum deleverant, qui Cyrum Persarum Regem cum ducentis millibus trucidaverant, qui Philippum Macedonem fugaverant, ingenti felicitate perdomuit. *Justin. lib. 37. cap. 2.* Hi erant sub Scituro & Palaco ejus filio ac fratribus. *Strab. lib. 7. pag. 309.* Scythas ad Meotidem paludem indeque ad Colchos usque devictos à Mithridate refert Strabo *lib. 10. pag. 555.*

Itaque Bosphori Regno potitus est, & dominium Perisade qui tum eum tenebat ultrò concedente. *Strabo lib. 7. pag. 309.* Bello deindè subegit Reges circa Phasin usque ad climata trans Caucasum. Quamobrem cum magis consilia ejus suspecta haberent Romani, Senatus-Consultum fecerunt, ut paterna Regibus Scytharum regna restitueret. At is moderatè quidem mandatis obsecutus est. *Memn. ibidem cap. 32.*

Mithridates Romam Legatos misit cum magna pecuniæ vi, ut Senatum largitione corrumpere. Quod animadvertens Saturninus Tribunus Plebis, Ordini Senatorio inimicissimus, præclaram occasionem adversus eos nactum se esse existimans, magnâ legationem contumeliâ affecit. Senatorii Legatos adversus eum juvantes, conjunctam suam ipsis operam offerunt, litemque Saturnino ipsi de illata injuria intendunt. Quâ occasione ob violata Legatorum jura, quæ Romanis sacrosancta semper sunt habita, in præsens vitæ discrimen Saturninus adductus, à Populo tamen præter omnem spem liberatus est.

Potentia magnâ auctus Mithridates, Colchidem sibi

subjecit, & Ponti Regni limites extendit supra Pharnaciam & Trapezuntem, quo loco sunt Tibareni & Chaldaei usque ad parvam Armeniam; quas regiones tum obtinebant Reguli quidam, inter quos unus Antipater, Sisides nomine, dominium ultrò Mithridati cessit. *Strab. lib. 12. pag. 555.*

Cùm de Asiâ invadendâ tractaret, tacitus cum quibusdam amicis regno profectus, universam, nemine sciente, pervagatus est, omniumque urbium situm ac regiones cognovit. Indè Bithyniam transcendit, & quasi dominus Asiæ, opportuna quæque victoriæ suæ metatus est. Post hæc in regnum, cùm jam periissè crederetur, reversus est, invento parvulo filio, quem per absentiam ejus Laodice soror uxorque enixa fuerat. Sed inter gratulationem adventûs sui, & filii geniti, veneno periclitatus est. Siquidem Laodice soror, cùm periissè eum crederet, in concubitus amicorum projecta, quasi admissum facinus majore scelere tegere posset, venenum advenienti paravit. Quod cùm ex ancilla Mithridates cognovisset, facinus in auctores vindicavit. *Justin. lib. 37. cap. 3.*

Hieme deindè imminente, non in convivio, sed in campo; non in vacationibus, sed in exercitationibus, nec inter sodales, sed inter æquales, aut equo aut cursu, aut viribus contendebat. Exercitum suum ad parem laboris patientiam quotidianâ exercitatione durabat; atque ita invictus ipse inexpugnabilem exercitum fecerat. *Id. cap. 4.*

Inita deindè cum Nicomede societate, Paphlagoniam invadit, victamque cum socio dividit. Quam cùm teneri à Regibus Senatui nuntiatum esset, Lega-

tos ad utrumque misit, *qui gentem restitui in pristinum statum juberent*. Mithridates, cum se jam parem magnitudini Romanorum crederet, superbo responso, *hereditarium patri suo regnum obvenisse* respondit: *mira-rique se, quod quæ ei relata controversia non fuerit, sibi referatur*. Nec territus minis Galatiam quoque occupat. Nicomèdes quoniam se tueri jure non potuerat, *justo Regi redditurum* respondit. Atque ita filium suum mutato nomine Pylæmenem Paphlagonum Regum nomine appellat, & quasi stirpi regię reddidisset regnum, falso nomine texit. Sic ludibrio habiti Legati, Romam revertuntur. *Id. ibid.*

Mithridates parricidia nece uxoris auspicatus, sororis alterius Laodices filios, cujus virum Ariarathem, Regem Cappadociæ, *ejus filium qui in bello Aristonici occisus fuerat*, per Gordium insidiis occiderat, tollendos statuit; nihil actum morte patris existimans, si adolescentes paternum regnum, cujus ille cupiditate flagrabat, occupassent. Igitur dum in his cogitationibus versatur, interim Nicomedes *Philopator*, Rex Bithyniæ, vacuum morte Regis Cappadociam invadit. Quod cum nuntiatum Mithridati fuisset, per simulationem pietatis, auxilia forori ad expellendum Cappadociâ Nicomedem, mittit. Sed jam Laodice per pactiorem se Nicomedi in matrimonium tradiderat. Quod ægrè ferens Mithridates, præsidia Nicomedis Cappadociâ expellit, regnumque sororis filio restituit: egregium prorsus factum, ni subsecuta fraus esset. Siquidem interjectis mensibus, simulat se Gordium, quo ministro usus in Ariarathe interficiendo fuerat, restituere in patriam velle; sperans, si obstitet adolescens causas belli

futuras; aut, si permitteret, per eundem filium, tolli posse, per quem interfecerat patrem. *Justin. lib. 38. cap. 1.*

Quod ubi Ariarathes junior moliri cognovit, graviter ferens interfectorem patris per avunculum potissimum ab exilio revocari, ingentem exercitum contrahit. Igitur cum in aciem eduxisset Mithridates perditum octoginta millia, equitum decem millia, currus falcatos d. c. nec Ariarathi, auxiliariis finitimiis regibus, minores copiae essent; incertum belli timens, consilia ad insidias transfert, sollicitatoque juvene ad colloquium, cum ferrum occultatum inter fascias gereret, scrutatori ab Ariarathe, regio more misto, curiosius imum ventrem pertractanti, ait, *caveret ne aliud telum inveniret, quam quæreretur;* atque ita risu protectis insidiis, evocatum ab amicis, velut ad secretum sermonem, inspectante utroque exercitu, interficit. *Id. ibid.* suâ manu obtruncavit; *Memnon. apud Phot. cap. 32. pag. 727.* Regnumque Cappadociae octo annorum filio, imposito *Ariarathis* nomine, additoque ei rectore Gordio, tradidit. *Id. ibid.*

Cappadoces crudelitate ac libidine Praefectorum vexati, à Mithridate deficiunt, fratremque Regis; & ipsum Ariarathem nomine, ab Asia, ubi educabatur, revocant; cum quo Mithridates praelium renovat, victumque Cappadociae regno expellit. Nec multo post adolescens, ex ægritudine collectâ infirmitate, decedit. Post hujus mortem Nicomedes timens, ne Mithridates accessione Cappadociae, etiam Bithyniam finitimam invaderet, subornat puerum eximiae pulcritudinis, quasi Ariarathes tres, non duos filios genuisset; qui à Senatu Romano paternum regnum per-

teret. Uxorem quoque Laodicen Romam mittit, ad testimonium ex Ariarathe susceptorum filiorum. Quod ubi Mithridates cognovit, & ipse pari impudentiâ Gordium Romam mittit, qui Senatui asserreret, *puerum, cui Cappadociæ regnum tradiderat, ex eo Ariarathe genitum, qui bello Aristonici auxilia Romanis ferens cecidisset.*

Sed Senatus, studio Regum intellecto, aliena regna falsis nominibus furantium, & Mithridati Cappadociam, & Nicomedi, ad solatium ejus, Paphlagoniam ademit. Ac ne contumeliâ regnum foret ademptum, illis quod daretur, uterque Populus libertate donatus est. *Justin. lib. 38. cap. 2.* Tunc Pylæmeni Paphlagonia restituta est.

Paphlagoniam Pylæmenes Rex amicus Populo Romano tenuit, sæpè ex ea pulsus, regno à nobis est restitutus; quo mortuo, Provincia Paphlagonibus imposita est. Ita Sextus Rufus in *Breviar. Hist. cap. 11.*

Romani ratione foederis & initæ cum Cappadociibus amicitia iis permiserunt, cum genus defecisset regium, ut liberè suis viverent legibus. *Strabo lib. 12. pag. 540.*

Hi autem, missis Legatis, libertatem repudiârunt, ut quam sibi dicerent esse intolerabilem, Regemque sibi dari postulaverunt. Romani mirati homines esse, qui adeò de libertate animum despondissent, permiserunt eis, ut de ipsorum corpore Regem suis quem vellent, suffragiis crearent. Ita Rex ab iis factus est *Ariobarzanes. Id. ibid.* Gordius Prorex creatus à Mithridate, ideò quòd amicus ejus esset, non obtinuit. *Just. lib. 38. cap. 5.* Porro regnum invasit. Tum Sylla cum finitâ Præturâ præesset Ciliciæ, Legatus in Cappadociam

mittitur specioso expeditionis titulo, ad Ariobarzanem in regnum reducendum, revera ut multa molientem Mithridatem Imperiumque & vires adjungentem haud minores quàm essent præsentés, reprimeret. Copias haud magnas adduxerat secum Sylla; sed promptâ usûs operâ sociorum, magno numero ipsorum Cappadocum, majori Armeniorum, qui Gordio suppetias venerant, interfecto ejecit eum, & Ariobarzanem appellavit Regem. *Plutarch. in Sylla. pag. 453.*

Mithridates Tigranem Armeniæ Regem mirè ad societatem Romani belli, quod olim meditabatur, pellicere cupiebat. Nihil igitur de offensâ Romanorum sentientem, per Gordium impellit, ut Ariobarzani segni admodum, bellum inferat; & ne quis dolus subesse videretur, filiam suam ei Cleopatram in matrimonium tradit. *Justin. lib. 38. cap. 3.*

Mithridates & Bagoas à Tigrane Duces missi in Cappadociam venerunt, pulsoque Ariobarzane, quem Romani Regem constituerant, Ariarathem *Mithridatis filium* in id regnum deduxerunt. *Appian. Mithrid. pag. 176.* Atque ita per Tigranem rursùs Cappadocia, juris esse Mithridatis cepit. *Justin. lib. 38. cap. 3.*

Eodem ferè tempore, mortuo Nicomede Philopatore Bithyniæ Rege, cùm illi duo essent filii, Socrates cognomine *Chressus*, major & minor Nicomedes ex Nyfa, iique de regno unà contenderent, Senatus hunc Bithyniæ Regem constituit. Mithridates Socratem contra fratrem instigat, illi opponit. *Memnon. pag. 730.* & cum exercitu milit, qui regnum hoc sibi usurpavit. *Appian. pag. 176.*

Nicomedes regno pulsus supplex Romam venit:

decretumque est in Senatu, ut Nicomedes & Ariobarzanes in regna sua restituerentur. Legatio ad hoc missa est, cujus Manius Aquilius Princeps erat, jussique adjuvare L. Cassio, qui Asiam Pergamenam obtinebat cum exercitu exiguo, & hoc ipso Mithridate. Verum is propter controversum jus Cappadociæ & ablatam sibi nuper ab ipsis Romanis Phrygiam, nihil juvit. *Id. pag. 177.* Licet ipse in oratione memoret Cappadociâ Ariarathem filiumeductum, quam jure gentium victor occupaverat, & Regem Bithyniæ *Chrestum* à se in gratiam Romanorum occisum fuisse asseveret. *Justin. lib. 38. cap. 5.*

Cassius & Manius cum Cassiano milite, aliisque contractis ex Gallo-Græcia Phrygiaque copiis reducerunt Nicomedem in Bithyniam, Ariobarzanem in Cappadociam. Moxque ambobus suadebant ut vicinam Mithridatis ditionem vexando, materiam belli quærerent, ostentantes spem auxilii. Neuter tamen vicinum tam potentem laceßere armis ausus est: Sed urgentibus Legatis, Nicomedes, qui magnam pecuniam pro restitutione Ducibus, & ipsis Legatis ex pacto debebat, magnam etiam aliàs à Romanis Asiaticis ad usuram, quæ tùm repetebatur, invitus in ditionem Mithridatis irrupit, & usque ad Amestrim urbem populatus est, nemine vetante occurrente: Nam Mithridates, quamvis paratas haberet copias, tamen cedebat, ut multas justasque causas belli haberet. *Appian. de Mithrid. pag. 177.*

Ubi Nicomedes cum magna præda domum rediit, Pelopidam misit Mithridates ad Romanos Duces Legatosque, non ignarus ipsos bellum appetere & incursionis

curfionis ejus caufam fuiſſe: diſſimulabat tamen, captans plures honeſtioresque futuri belli cauſas, ſuam ac paternam amicitiam commemorans, de injuriis à Nicomede illatis conqueſtus eſt. *Id. ibid.* Legatis verò Nicomedis culpam in Mithridatē rejicientibus, Romani reſponderunt, neque placere ſibi Mithridatem moleſtari à Nicomede, neque ut Nicomedi bellum inferretur, paſſuros. Hæc prolocuti Pelopidam, volentem id reſponſum ut parum idoneum coarguere, dimiſerunt è conſultorio. *Id. pag. 179.*

Itaque Mithridates, ut apertè læſus à Romanis, miſit cum magna manu filium *Ariarathem* ad occupandum regnum Cappadociæ, qui mox, *Ariobarzane* pulſo, ibi regnavit. Atque iterum Pelopidas ad Duces Legatosque Romanos proficiſci jubet, ut denotaret ſe de illis ad Senatum miſiſſe queſtum, & ut ad cauſam dicendam Romæ adeſſent nuntiaret, neve quicquam abſque communi Senatus Populique Romani decreto inciperent. *Id. ibid.* Quoniam autem viſa eſt inſolentior Pelopidæ oratio, Legati juſſerunt Mithridatem abſtinere à Nicomede & Cappadociâ; ſibi enim curæ fore, ut mox in eam reſtituatur Ariobarzanes: Pelopidam autem è caſtris excedere, & niſi Rex juſſa faciat, haud redire amplius juſſerunt. Atque cum tali reſponſo Orator Mithridatis dimiſſus eſt. *Id. pag. 181.*

Interim non exſpectatâ de tanto bello Senatûs aut Populi Romani ſententiâ, colligebatur exercitus è Bithyniâ, Cappadociâ, Paphlagoniâ, Gallo-Græciâ. Ut verò & propius L. Caſſii exercitus, cum quo Aſiam obtinebat, ſatis inſtructus eſt, & auxilia convenere omnia, diviſis copiis, Caſſius caſtra metatus eſt in con-

finio Bithyniæ, Gallo-Græciæque. Manius, quà transitus patebat Mithridati in Bithyniam; tertius Dux Q. Oppius in finibus Cappadociæ cum quadragenis peditum equitumque millibus. Habebant & classem, cui Minucius Rufus & C. Popilius præerant, ad oris Ponti custodiam: juvabat eos & Nicomedes cum peditum quinquaginta, equitum sex millibus. *Id. ibid.*

Mithridates in exercitu proprio habebat 250000 peditum, 40000 equitum, 300 naves tectas, 100 dicrota, & alium apparatus pro ratione tam numerosæ militiæ. Præerant autem his copiis Neoptolemus & Archelaüs, duo fratres; & ipse Rex per se administrabat plurima. Inter auxilia verò Arcathias ipsius filius adduxerat ex Armenia minore decem millia equitum. Dorylaüs phalangitis præerat. Craterus 130 falcatis curribus. Tantus fuit utrinque apparatus, cum primùm moverunt contra se invicem Romani & Mithridates circa 170. Olympiadem. *Id. ibid.*

Ut verò ad Amnium fluvium in latis campis confixerunt se Nicomedes & Duces Mithridatis, instruxerunt acies: Nicomedes omnes suos, Neoptolemus & Archelaüs expeditos tantum; & equites Arcathiæ & currus aliquot; nam Phalanx adhuc erat in itinere. Eminebat campis saxosus tumulus, quem paucis eò missis occupant, ne circumvenirentur à Bithynis numero longè superantibus: ex quo suos depulso videns Neoptolemus, tantò magis circumventionem metuens, festinus succurrit, accito simul Arcathia. Id animadvertens Nicomedes occurrit, moxque cruentum certamen commissum est. Tandem Bithynus connixus, hostes propulso fugabat, donec Archelaüs à

dextro eorum transcurrens, persecutores invasit; quibus mox in eum converſis cedebat paulatim, ut Neoptolemus cum ſuis poſſet ſe è fuga recipere. Quod ubi factum cogitavit, ad pugnam revertit. Tum verò immiſſi in Bithynos falcati currus magno impetu, alios in duas, alios in plures partes lacerabant; quod maximè illos perterrituit, dum vident dimidiatos viros ſpirantes adhuc, aut in multa fruſta diſcerptos, aut artus pendentès à curribus; ut ſœditate magis ſpectaculi, quàm pugnâ victi turbârint præ metu ordines. Turbatos Archelaüs à fronte, Neoptolemus & Arcathias è fugâ reverſi, à tergo aggreſſi ſunt. Illi in utroſque obverſi diu repugnaverunt: tandem poſt magnam ſuorum ſtragem Nicomedes fugit cum reliquis in Paphlagoniam; cùm Phalanx Mithridatis ire interfuerit quidem huic prælio. Venerunt & caſtra in poteſtatem cum pecuniis & captivorum magno numero; quos omnes Mithridates benignè tractatos dimiſit domum cum viatico, ut apud hoſtes pararet ſibi opinionem clementiæ. *Id. pag. 182.*

Tunc Nicomedes prope Manium caſtra admovit. Mithridates Scorobam montem aſcendit, qui eſt Bithynorum & Ponticorum confinium. Hujus antecurſores 100 equites Sarmatæ, cùm fortè offendiſſent 800 Nicomedis equites, ceperunt ex eis aliquot, hos Mithridates remiſit in patriam cum viatico. Manium retrocedentem Neoptolemus & Nemanès Armenius circa primum Pachium aſſecuti hora ſeptima, cùm abiſſet Nicomedes ad Caſſium, coëgerunt pugnare, ducentem equitum quatuor millia, peditum verò decuplum; caſiſque decem millibus, trecentos vivos ceperunt, quos ſimiliter Mithridates ad ſe adductos re-

misit, captans favorem hostium. Manius castra quoque amisit ipse, fugiensque ad Sangarium fluvium, noctu eum trajecit, & evalit in Pergamum. *Id. pag. 184.*

Cassius Nicomedesque & cæteri, quotquot Legati Romani aderant, moverunt castra in Leontocephalen, quod est Phrygiæ castellum munitissimum, ubi novitiam tironum multitudinem collectam ex opificibus, aut agricolis, aut plebe infima, in armis exercebant, & novos ex Phrygia delectus faciebant; sed cum utrique pigri essent ad officium, noluerunt amplius facere negotium viris imbellibus; dimissisque omnibus recesserunt, Cassius Apameam cum suis copiis, Nicomedes Pergamum, Manius versus Rododum. Quæ ubi audierunt oris Ponti custodes, dispersi sunt, claustris Ponti & Nicomedis navibus Mithridati traditis. *Id. ibid.*

Cum autem Mithridatis humanitas omnium sermonibus celebraretur, statim universæ civitates certatim se ejus partibus adjunxerunt. Itaque cernere erat Legatos singularum urbium decretis publicis eum invitantes, Deumque ac Servatorem appellantes. Adventuque Regis cognito, cuncti è civitatibus effusi in veste candida illum ingenti lætitiâ excipiebant. *Diod. Sicul. in Excerpt. Vales. pag. 401.* Dominumque ac Patrem, Conservatorem Asiæ, Evium, Dionysium, Nysium, Bromium, Bacchum nominantes. *Cicero pro Flacco.*

Mithridates uno impetu potius totâ Nicomedis ditione, obibat eam, civitates constituens atque ordinans. *Appian. pag. 183.* cum Nicomedes in Italiam se subduxisset. *Memnon. cap. 33.* Ingressus deindè Phrygiant Populi Romani cum ingenti exercitu. *Lucius lib. 27.* usus est Alexandri diversorio; faustum omen pu-

tans, si, ubi Alexander interquievit, pernoctaret Mithridates. Atque ita Mysiam Asiamque, Romanorum Provincias recentes, percurrerat. *Appian. pag. 183.*

Missis etiam circumquaque suis Ducibus, subegit Lyciam & Pamphyliam, aliaque usque ad Ioniam. *Id. pag. 184.* Paphlagoniam quoque invasit, pulso ex eâ Rege amico Populi Romani Pylæmene. *Entrop. lib. 8.*

Athenionem Athenionis Peripatetici ex servâ Ægyptiæ filium, Athenienses Legatum ad Mithridatem miserunt, qui in Regiorum amicorum numerum receptus, litteris suis ad rerum novarum spem eos erigebat. *Atheniens lib. 5. cap. 13.*

Laodicensēs autem Lyci accolæ adhuc resistentes, ad quos Q. Oppius cum equitibus & mercenario milite se receperat, per præconem ad mœnia missum invitavit Mithridates, iis promittens securitatem, si Oppium ei dediderint; qui, audito præcone, ipsum Oppium adduxerunt ad Mithridatem, præcedentibus Liçtoribus in ludibrium. Eum Mithridates illæsum & solum circumducebat, ostentans captivum Ducem Romanum. *Appian. pag. 184.*

Prævalentibus per Asiam Mithridatis partibus, cum urbes omnes miro quodam impetu deficerent à Romanis, Lesbii non solum se ipsos Regi tradere constituerunt, sed etiam Aquilium, qui Mytilenas confugerat, ibique ex morbo curabatur, Mithridati prodere. Itaque lectos juvenes corporum robore præstantes, ad ejus diversorium miserunt. Hi facto simul impetu correptum Aquilium vinxere, rati se pulcherrimum munus ac Mithridati gratissimum oblaturus esse. Verum

ille, tametsi admodum juvenis, facinus heroicum aggressus est: præventis enim à quibus abducendus erat, mortem contumeliâ ac servilibus tormentis leviozem esse arbitratus, manus sibi attulit. *Diod. Sicul. in Excerpt. Valef. pag. 401.*

Attamen contrarium scribunt sequentes Scriptores. Nec multò post M. Aquilius Legationis hujus & belli autorem præcipuum captum victumque in Asino Rex circumvehebat, coactum suapte voce apud spectatores proclamare se esse Manium. *Appian. pag. 184.*

Idemque Manius longâ nexus catenâ cum Bastarne quodam procero cubitos quinque, pedes ab equite interdum trahebatur. Tandem hoc Populi Romani Legato verberibus atque omni suppliciorum genere excruciato Pergami; *Athen. ut supra.* aurum liquatum in os ejus infudit Mithridates, corruptelas largitionum exprobrans Romano nomini. *Appian. pag. 184.*

Ordinatis deindè Satrapis adivit Magnesium, Ephesum & Mytilenem, hilariter exceptus ab omnibus; Ephesiis etiam Romanorum effigies apud se positas tollentibus. *Id. ibid.*

Eo favore civitatum exceptus Mithridates, multum ibi auri argentique, studio veterum Regum, magnumque belli apparatus invenit, quibus instructus debita civitatibus publica privataque remisit, & vacationem quinquennii concessit. *Justin. lib. 38. cap. 5.*

Ex Ionia revertens, cepit Stratoniceam, multavitque pecuniâ, & imposuit ei præsidium: ubi conspiciatus formosam virginem recepit in suum gynæceum Monimiam, Philopæmenis filiam. Cum Magnetibus autem & Paphlagonibus Lyciisque propter præsidia

resistentibus bellum continuabat. *Appian. pag. 184.*

Itali defectores ad Mithridatem miserunt, ut in Italiam adversus Romanos adduceret copias; ita enim facile conjunctis copiis posse Romanorum vires deturbari. Quibus ille responsum dedit, ducturum se copias in Italiam, postquam Asiam subegerit. *Bibliot. Phot. Cod. 244.*

Dum hæc Mithridates gerit, Romani, auditâ primâ ejus irruptione in Asiam, expeditionem contra eum decernunt, quamvis domesticis aliâs seditionibus & bello sociali distenti, Italis ferè omnibus, aliis post alios, deficientibus. *Appian. pag. 184.* Sed Mithridatis responsione, Italis omnibus despondentibus, bellum sociale, sive *Marficum*, sopitum est. *Bibliot. Phot. ut supra:*

Cùm autem Provincias fortirentur Consules, Asia Cornelio Syllæ obvenit, simulque bellum Mithridaticum. Et cùm deesset pecunia, Senatus-Consultum factum est, ut venderetur quidquid Numa Pompilius solemnibus Deorum sacris dicaverat. Tanta fuit in summa egestate honoris publici ratio; & erant jam quædant hujus generis diverfedita; undè novem millia librarum auri confecerant: nec plus in tantum bellum insumpserunt. Ceterùm Sylla diu seditionibus retentus est. *Appian. pag. 185.*

Quo tempore Mithridates & contra Rhodios plures naves fabricavit; & Satrapis omnibus civitatumque Magistratibus scripsit secretas litteras, ut universi ad eam diem trigessimam invaderent armis Romanos Italosque hospites cum uxoribus, liberis, ceterisque ingenuis domesticis, Italici generis, & occisos insepul-

tos abjicerent, ut bona eorum partim Regi, partim percussoribus cederent: per præconem etiam interminatus est multam cæcos sepelientibus, aut vivos celantibus, præmio proposito iis qui latitantes tollerent, pollicitus servo libertatem, si herum occideret; debitori verò, creditorem meanti, dimidium debitæ pecuniæ. His clàm ad omnes simul scriptis, ubi statuta dies venit, variæ calamitatum species erant per Asiam.

Appian. pag. 185.

Ephesi è Dianæ templo, ab ipsarum statuarum complexu distractos interficiebant. Pergameni eos, qui in ædem Æsculapii confugerant, cum nollent abscedere, Statuis hærentes sagittis consigebant. Adramysteni abnatare conatos in mare persequendo necabant, simulque infantes eorum submergebant. Caunii, Antiocho devicto, attributi Rhodiis & paulò antè, Senatu Romano autore, juri suo redditi, Italos qui ad sacram ejus civitatis Curiam confugerant, ab ipsis aris protraxerunt: cæsisque prius in conspectu matrum infantibus, ipsas deindè, & postremò earum maritos, interemerunt. *Id. ibid.* Tralliani ipsi quidem neminem occiderunt; sed Theophilum quendam Paphlagonem, hominem trucem, *Ex Dione in Excerpt. Valef. pag. 643.* qui in ædem Concordiæ conclusos tam immaniter contrucidavit, ut Statuas complectentibus manus amputaret. *Appian. pag. 185.*

Apud Mytilenæos P. Rutilius Rufus exulans, crudelitatem Regis in togatos, foccos & pallium assumendo, homo Consularis vitavit. *Cicero pro Rabirio postumo.* Ejusmodi verò vestitûs mutatione usi & alii Romani, ut imminens periculum effugerent. *Athen. lib. 5. cap.*

cap. 11. Occiforum autem hoc uno die numerus 80. millium fuit, Memnoni *cap.* 33. & Valerio Maximo *lib.* 9. *cap.* non 150. millium, ut placet Plutarcho in *Sylla*, & Dioni *Legat.* 36.

Mithridates in Coum trajecit, ubi exceptus à libentibus, Alexandri filium cum multis pecuniis in Coo relictum à Cleopatra avia & à Cois sibi deditum afumpfit, educavitque regiè, & è thefauris Cleopatrar magnas divitias, artificum opera egregia, gemmas, mundum muliebrem, magnamque vim pecuniæ mifit in Pontum. *Appian. pag.* 186. Judæorum etiam 800. talenta Mithridatem abftuliffe à Judæis Afaticis ad templum Crofo-Cymitanum deferenda memorat. *Joſephus lib.* 14. *pag.* 12.

Interea Rhodii mœnia portusque munierunt & inſtruxerunt machinis, adjuvantibus nonnullis Telmiſſenſibus & Lyciis, & quotquot Itali evaſerant ex Aſia, qui Rhodi habebant receptaculum, in hiſque L. Caſſius Proconſul Aſiæ. Adventante autem cum claſſe Mithridate, ſuburbia diruerunt Rhodii, ne hoſtibus eſſent uſui, naves quoque ad pugnam inſtruxerunt, alias à fronte, alias à lateribus. Mithridates quinquere me circum ſuos volitans, juſſit naves ordine longo extendi in cornua, ut remigio concitata hoſticas circumvenirent, pauciores numero. Id veriti Rhodii paulatim cedebant, deinde verſis prors in portum confugerunt, quo firmato repagulis, à mœnibus propugnando Regem arcebant. Ille caſtrametatus in proximo, & ſæpè portum expugnare fruſtrà aggreſſus, expectabat terreſtres copias ex Aſia. *Appian. pag.* 186.

Poſt multas velitatunculas, properè ortum eſt acre

prælium, Mithridate prægravante propter iram & multitudinem navium, Rhodiis verò arte naves ejus circumvenientibus & subvertentibus. Damagoras classis Rhodiorum præfectus, post solis occasum, cum sex navibus, 25. regias adortus, duas ex iis demersit, duas item alias in Lyciam compulit, & nocte in alto exactâ, reversus est. In quo certamine, navem Mithridatis suos hortantis Chia socia per tumultum impacta concussit, propèque fuit, ut ipsa Rex in hostium manus veniret. Deindè terrestres copias ad Mithridatem ex Asia navigantes in onerariis & triremibus, turbo repentinus ad Rhodum transversus appulit; quas turbatas adhuc tempestateque dispersas aggressi Rhodii, partim ceperunt, partim perforârunt, incenduntque, & 400. captivos abduxerunt. Ad extremum Mithridates, Sambuca machinâ & scalis ad urbis oppugnationem frustra admotis, victus cum ignominia à Rhodo recessit. *Appian. ibid. pag. 187. cum Memnone cap. 33.*

Obsessis deindè Pataris *Lyciæ*, Mithridates cædebat in Latonæ luco arbores ad machinas construendas, donec minaci somno jussus est abstinere à sacris arboribus: reliâtoque ad bellum in Lycia continuandum Pelopidâ, Archelaum misit in Græciam, ut suadendo cogendove quotquot posset civitates, ad partes suas adduceret. Ipse posthac plerasque curas committens suis ducibus, delectus habebat militum, arma fabricabat, & oblectabatur se cum Stratonicensi Momina, ac pro tribunali sedens cognoscebat causas eorum, qui dicerentur infidiati ejus salutem, aut res novas moliri, aut quomodocumque in Romanos proclives. *Appian. pag. 188.*

Archelaüs Præfectus Regis cum 120. millibus equitum ac peditum in Achaïam præmissus, Athenas ab Aristione Atheniensi traditas accepit. *Lucius lib. 78.* Deindè profectus cum classè & cibariis Delum, quæ ab Atheniensibus defecerat, & alia castella expugnavit, cæsoque in iis 20. millibus hominum, quorum plerique fuerant Itali, ea castella Atheniensibus attribuit, atque his aliisque modis jactans & extollens res Mithridatis, eum populum amicum sociumque Regi reddidit. Pecuniam quoque Apollini dicatam è Delo Atheniensibus misit, simul missis ad custodiam pecuniæ duobus millibus militum, quorum operâ usus Aristion, tyrannum egit in patria, civibus aliis occisis propter factionem Romanam, aliis Mithridati traditis. *Appian. pag. 188. & 189.*

Eodem tempore Metrophanes submissus à Mithridate cum alia manu militum, Euboæam Demetriadis Magnesiæque, quæ civitates à factione regiâ abhorrebant, populabatur. Quem Bryttius fura, Prætoris Macedoniæ Sextii Legatus, apud *Plutarchum*, aggressus, cum exiguis copiis navali pugnâ certavit, demersâque unâ nave magnâ, & unâ hemiolâ, omnes socios navales qui in eis erant, occidit, inspectante Métrophane. Ille territus fugit; & quia secundo vento navigantem Bryttius assequi non poterat, Scyathum expugnavit, quæ prædonum barbarorum erat receptaculum. Quos in potestatem redactos, servos in crucem egit, liberos mulctavit abscissis manibus. Indè Bæotiam petiit, auctusque aliis mille partim equitibus, partim peditibus, è Macedonia profectis, circa Chroneam cum Aristione & Archelao per continuum triduum dubio Marte

conflictatus est: sed postquam ad hostes supervenerunt Lacedæmoniorum & Achæorum auxilia, ratus se jam imparem, castra movit ad Piræum, quem & ipsum post Archelaüs classe occupavit. *Appian. pag. 189. & 190.*

Ex filiis Mithridatis unus in Ponto & Bosphoro, vetus regnum usque ad solitudines super Mæotim lacum, adversante nullo, obtinebat. Alter Ariarathes ingentibus copiis Thraciam & Macedoniam insistebat subigere. Alias oras domabant cum exercitibus Duces ejus, quorum Archelaüs Princeps classe fermè totum obtinens pelagus, insulas Cycladas in ditionem redigebat, aliasque quotquot intra Maleam positæ sunt, ipsamque tenebat Eubæam. *Plutarch. in Sylla pag. 458.* Eretria quoque & Chalcis, adeoque tota Eubæa, ad Mithridatis partes accesserunt. *Memnon. cap. 34.*

Tandem Sylla Mithridaticum bellum fortitus Proconsulari potestate cum quinque legionibus & cohortibus aliisque in Græciam profectus est. Sedebat tunc Pergami Mithridates, opes, dynastias, & dominatus amicis dispertiens. Memorant, quo tempore classem Sylla ab Italia solvit, in aliis quæ agenti Pergami Mithridati oblata fuerunt miraculis, victoriam coronatam; quæ à Pergamenis supernè demittebatur machinis, cum penè attingeret caput ejus, labefactatam & delapsam coronam in theatro ad solum distractam, atque inde horrore populum, Mithridatem ingenti fuisse consternatione perculsum, licet omnia ei id temporis ex sententia procederent. *Plutarch. in Sylla pag. 458.*

Mox Sylla in Græciam appulit, statimque pecunias

& auxilia commeatusque accersivit ex Ætolia & Thes-
salia. Ubi verò satis paratus visus est contra Archelaum,
transiit in Atticam, misâ parte copiarum ad oppu-
gnandum in urbe Aristionem. Ipse rectâ Piræum petit,
ubi Archelaus intra muros se receperat; postque multas
dimicationes, novis à Mithridate copiis receptis, Ar-
chelaus extra mœnia exiit; sed repulsis copiis, ipse
fune intra urbem subductus est. *Appian. pag. 191. &*
192.

Jam hyems appetebat, cùm ad Eleusinem castra
metatus, fossam à montibus ad mare profundam de-
duxit, ne facilè incurfaretur ab equitatu hostium;
cùmque navibus indigeret, Rhodum misit, qui eas
accerserent. Rhodii, cùm non possent mare, vaganti-
bus Mithridatis classibus, ad auxilium ferendum tra-
jicere, Lucullum unum ex Legatis Syllæ, jusserunt clàm
navigare in Syriam & Alexandriam. *Id. pag. 192.*

Interea Arcathias Mithridatis filius, cum exercitu
alio Macedoniam ingressus, paucos Romanos præsidio
Provinciae relictos profligavit, subactâque totâ Mace-
doniâ, & in Satrapias divisâ, ipse contra Syllam pro-
fectus, in itinere circa Tiddæum, morbo prægravante
obiit. *Id. pag. 193.*

Sylla Athenas vehementissima fame oppressas tan-
dem cepit Kalendis Martii. Aristion in arcem confu-
git, incenso prius Odeo, ne ex ejus trabibus ad oppu-
gnationem arcis pararet: Sylla urbem incendi non
passus, in prædam concessit militi. Aristio aquæ pe-
nuriâ tandem arcem dedere coactus, ultimo est sup-
plicio affectus. *Id. pag. 195.*

Urbe captâ, Sylla Piræum, in quo erat Archelaus,

obsedit; sed Romanis classe tum carentibus, Thessaliam per Brotos petiit, & circa Thermopylas recolligebat reliquias tum eorum, quos ipse in Græciam adduxerat, tum eorum qui Dromichetæ ductu eodem venerant. Accersit & eos, qui Arcathiam Regis filium in Macedoniam secuti fuerant, manum recentissimam, nullisque supplementis egentem, & recentiore etiam aliam, quam tum primum Mithridates submiserat; nunquam enim cessabat copias mittere. *Id. pag. 196.*

In exercitu Archelai, erant Taxiles Mithridatis Dux, qui ex Thracia & Macedonia 100. millia peditum & 10 equitum, currus falcatos 90. adduxerat, & ipse Archelæus cum suis; qui ambo, commissis agminibus, 120. millia hominum sub signis habebant. Sylla L. Hortensio assumpto, qui 6000. ex Italia secum adduxerat, cum suis legionibus ne tertiam quidem partem hostium numero adæquans, ad Chæroneam tamen congressus victoriam consecutus est, caesis millibus Mithridaticis 110. vel 100. ut in Livii Epitome habetur. Castris autem à Sylla expugnatis, ad Chalcidem fugit Archelæus, cum non multò plusquam decies mille superstites essent. E Romanis primum quindecim viri desiderati sunt; postea tamen ex his duo reversi sunt, falsò periisse crediti. *Appian. pag. 198. & 199.*

Mithridates, auditâ tantâ clade, territus, ut par erat, nihilominus novos delectus habuit ex omnibus sibi subiectis gentibus; ratusque non de fore, qui sibi victo vel nunc vel per aliam occasionem struant insidias, omnes suspectos colligebat, priusquam bellum denuò crudesceret. *Id. pag. 200.*

At primum Gallo-Græcorum Tetrarchas, & quos

circa se habebat in amicorum cohorte, & qui nondum erant subditi, omnes necavit cum liberis & uxoribus, exceptis tribus fugâ servatis. Horum alios insidiis oppressit; alios unâ nocte peremit in convivio, putans neminem eorum in fide constantem, si Sylla veniat: confiscatisque bonis eorum, in civitates induxit præsidia, & genti Satrapam Eumachum imposuit. Eum mox Tetrarchæ, qui evaserant, collecta ex agris manu clientum, ejecerunt cum suis præsidiis è Gallo-Græcia, ut Mithridates nihil ex ea gente reliquum habuerit, præter pecuniam. *Id. ibid.*

Chiis quoque iratus jam indè ex quo navis eorum imprudens in regiam impegerat, in navali contra Rhodios prælio, primùm publicavit bona civium, qui ad Syllam profugerant: deindè misit qui apud Chios in factionem Romanam inquirerent. Postremò *Zenobius*, (vel ut Memnon vult, *Dorylaus*) cum exercitu eò ap-pulsus, quasi trajecturus in Græciam, muros Chiorum & munitiora loca noctu occupavit, additisque ad portas custodiis, cives in concionem vocatos, arma & obsides, selectos optimatum liberos, sibi tradere compulit; quæ omnia Erythras confestim misit. Regiæ deindè venerunt litteræ duorum talentorum millium multam à Chiis exigentes: ad quam solvendam ornamenta templorum & mundum muliebrem conferre coacti sunt. *Id. ibid. & Memnon. cap. 35.*

Zenobius verò causatus deesse aliquid justo ponderi, in naves, seorsum viros, seorsum mulieres ac pueros, imponendos curavit; & agris inter Ponticos divisis, divulsos à patriâ miseros Chios in Pontum Euxinum ad Mithridatem misit. *Appian pag. 201.*

At Heraclienſes, quibus cum Chiis amicitia interceſſit, Ponticas in tranſitu naves, quæ captivos vehebant, adorti, ne reſiſtentes quidem (non enim ſat virium erat,) in urbem ſuam deduxere. Et tunc quidem largè rebus neceſſariis ſuppeditatis, Chiotas reſecerunt, poſtmodùm verò, eximiis affectos muneribus, eos in patriam reſtituerunt. *Memn. ibid.*

Ephēſii Zenobium cum militibus accedentem juſſerunt ad portam arma deponere, & cum paucis in urbem ingredi. Tulit hoc ille, & divertens ad Philopæmenem patrem Monimæ à Mithridate adamatæ, quem Rex præſidem & cuſtodem ei civitati reliquerat, per præconem ad concionem evocavit Ephēſios. Qui nihil ſuave ab eo expectantes, rem diſtulerunt in ſequentem diem; & noctu congregati cohortatique ſe mutuò, Zenobium in carcerem truſum necârunt, ſimulque muris appoſito præſidio, multitudinem armatam centuriabant, fruges ex agris comportabant, & juventutem in ſua poteltate retinebant. Quibus auditis, Tralliani, Hypæpeni, Meliopolitæ, & quidam alii, (in quibus Smyrnæi, Sardiani & Colophonii ab Oroſio, *lib. 6. cap. 2.* numerantur) Chiorum calamitate perterriti, Ephēſiorum ſunt exemplum ſubſecuti. *Appian. ibidem.*

Mithridates autem miſſo contra deſciſcentes exercitu, in vi receptos graviter ſæviebat, & timens ceterorum defectionem, civitates Græcas libertate donabat, debitoribus remiſſionem per præconem pollicens, inquilinis verò juſ civitatis, in ſuo cuique oppido, & ſervis libertatem: ſperans fore, quod accidit, ut obæratî inquilini ſervique hoc beneficio devincti, potentiam

potentiam suam propugnarent acriter. *Appian. pag. 202.*

Interea Mynio & Philotimus Smyrnæi, Chisthenes & Asclepiodorus Lesbii, omnes familiares Regis; Asclepiodorus verò fuerat etiam Dux aliquando mercenariorum ejus militum, conspirârunt in Mithridatem. Cujus conspirationis Asclepiodorus ipse fuit index, & ut verbis suis fidem pararet, effecit ut Rex lecto quodam teçtus Mynionem audiret. Ita proditis insidiis, focii conspirationis excruciat perierunt; sed eâdem die de multis suspicio suborta est. Ut verò etiam Pergameni 80. ob similia consilia capti sunt, & in aliis civitatibus alii plurimi. Scrutatores misit Rex circa omnes populos, qui inimicos suum quisque indicando, sustulerunt circiter 1600. homines. Accusatores verò, non multò post, aut à Sylla sunt affecti supplicio, aut se ipsos interemerunt, aut fugienti in Pontum Mithridati se adjunxerunt comites. *Id. ibid.*

Dum hæc in Asia geruntur, Sylla ex diversis locis accepit, regionem, quam retrò reliquerat, non minore quàm antea exercitu regio conculcari. Si- quidem Dorylaüs, qui Chalcidem appulerat grandi classe, quâ advexerat armatorum 80. millia, qui erant in omnibus Mithridatis militibus optimè exercitati & instructi: confestim Bæotiam incurrit, atque eâ orâ potitus, contendit Syllam ad dimicandum elicere. *Plutarch. in Sylla pag. 565.*

Dorylaüs duxit exercitum ad Archelaum habentem adhuc ex prioribus copiis reliqua decem millia. Sylla verò cum eo ad Orchomenium castra contulit. Ut verò vidit adventantis equitatus multitudinem, multas fossas per campum fodit, latas decem pedes, venientem-

M

que Archelaum excepit instructâ acie. Romanis autem contra tantum equitatum segniter pugnantibus, obequitans diu hortatus est eos non sine minis : & cum ne sic quidem proficeret, desiliit ab equo, & correpto signo, procurrit inter duas acies cum satellitibus, clamans: *Si quis vos, milites, rogaverit, ubinam Syllam Imperatorem vestrum prodideritis, respondete, pugnantem ad Orchomenum.* Tum Præfecti ejus periculo moti, succurrerunt è suis ordinibus: quos præ pudore secuta cetera multitudo, cedere coëgit hostem, qui modò urgebat ferociter. Atque ita factò initio victoriæ, Sylla rursùm ascensò equo, laudabat milites ubique præfens hortator, donec vicite egregiè, caësis circiter 15000. hostium, quorum major pars fuerant equites; & inter hos filius Archelai *Digenes* cecidit; pedites intra castra compulsi sunt. *Appian. pag. 202. & 203.*

Tum Sylla veritus, ne Archelaius se navibus adhuc carentem rursùm effugeret in Chalcidem, toto campo nocturnas stationes disposuit; & insequenti die ne integro quidem stadio procul ab ejus castris fossam duxit; illo intra vallum sese continente. Quo maximè tempore adhortatus est exercitum, ut reliquias belli conficeret, hostibus in conspectum prodire non sistentibus: simulque ad oppugnationem duxit. *Id. ibid.*

Ita utrimque clamore ac impetu coorto, multa edebantur militaria facinora. Jamque angulum quemdam valli convellebant Romani, scutis protecti, cum barbari id animadvertentes, circumsteterunt angulum, stratis gladiis propugnaturi cominus. Nec ausus est quisquam irruere, donec Basilus Tribunus legionis primus insiliit & stravit obvium. Tum verò universus

exercitus consecutus est cum magnâ fugâ strageque barbarorum: dum alii cæduntur incurſu, alii compelluntur in lacum proximum, & imperiti natandi preces frustra effundunt, non intellectas suis percussoribus. Archelaüs in paludem quandam se abdidit nudus; ubi cum dies duos, ut vult *Plutarch. in Sylla*, vel triduo, ut *Entrop. lib. 5.* delituiſſet, naçtus naviculam, trajecit Chalcidem, & quidquid usquam erat copiarum Mithridatis properè convocavit. *Appian. pag. 203.*

Sylla postero die Tribunum coronâ donavit, & aliis alia dedit dona militaria; deindè Bæotiam continuis defectionibus nutantem diripuit; transgressusque in Theſſaliam, hyemavit, Lucullum expectans cum navibus. Et quia nihil comperti habebat de eo, naves alias fabricavit. *Idem pag. 204.*

Interea Marius & Cinna Syllæ inimici, illum in urbe hostem indicarunt; & Cinna Flaccum miſit in Asiam cum duabus legionibus, ut pro Sylla jam hoste declarato Provinciæ præeſſet, ac bellum contra Mithridatem gereret. Eum rei militaris imperitum comitatus est unus ex Senatoribus Fimbria, vir non contemnendæ autoritatis apud milites. His è Brundusio trans mare navigantibus, multæ naves tempeſtate confractæ ſunt, & præcurſorias earum incendit novus exercitus ſubmiſſus à Mithridate. *Id. ibid.*

Fimbria, cæſo in Bithynia Flacco, & exercitu occupato, Imperator jam appellatus, civitates ſibi adjuſgens, Cyzicum venit. Mithridates filius, cum Taxile & Diophanto & Menandro ductorum præſtantiſſimis conjunctus, & magno agmine inſtructus Fimbriæ occuſavit. Cumque illi numero militum longè

superiores essent, detrimenta in conflictu accepit. Sed cum ad flumen quoddam perventum esset, quod utrumque exercitum dividebat, imbre sub auroram fortè effuso, ex improvise Fimbria flumen transgressus, hostes in tentoriis somno gravatos ita oppressit, ut nescirent quidem; & magnâ strage editâ, præfectorum non multi & equites necem effugerunt. *Memn. cap. 36.*

Mithridates filius ex Asia ad Miletopolim, inde Pergamum ad patrem, unâ cum equitum comitatu, salvus evasit. Fimbria verò stationem Regis invadens, ipsum Pergamo expulit; urbeque captâ, fugientem in Pitane insecutus, obsessum fossâ circumdare conatus est. *Oros. lib. 6. cap. 2.*

Mithridates undique terrâ à Fimbria pressus, circumfessusque, mare respiciens, omnes contraxit & accersivit ad se classes; eò quòd cum acri viro & victore signa conferre dubitaret. Quod advertens Fimbria, quia classè deficiebatur, misit ad Lucillum oratum, classem ut adduceret, ac sibi præsto esset ad infestissimum Populo Romano atque atrocissimum omnium Regum capiendum. Et profectò cepisset, si Lucillus civilibus discordiis curam Reipublicæ prætulisset; eumque mari coarctare objectâ classè voluisset. Sed Lucillus non auscultans Mithridati copiam fecit mari elabendi, & Fimbriæ deludendi exercitum. *Plut. in Lucul. pag. 493.*

Mithridate igitur, consensu navibus, Mytilenen fugiente, Fimbria Provinciam obeundo mulctabat, factionem Cappadocum & agros populabatur excludentium se mœnibus: Illienses autem oppugnati ab eo confugerunt ad Syllam, qui tamen iis succurrere non potuit. *Appian. pag. 205.*

Interea Lucullus primùm circa Lecton Troadis regiam classem subitò oblatam profligavit, iterùmque ad Tenedum. *Plutarch. in Lucul. ibid. & supra.*

Mithridates postquàm etiam ad Orchomenum, cladem acceptam audivit, reputans ex quo exercitum in Græciam misit, tam multos tam citò desideratos, scripsit Archelao, ut faceret pacem quàm honestissimis posset conditionibus. Congressi in mari sunt circa Delum, ubi templum Apollinis est. Exorsus orationem Archelaüs, postulavit à Sylla, ut expeditione relicta Asianâ & Ponticâ, ad bellum civile proficisceretur, Regem ei argenti, navium, militum, quantum vellet præbiturum. Excipiens Sylla hortatus est eum, Mithridatem ut relinqueret, ipse loco illius regnaret, appellaturum se eum socium & amicum Romahorum, si classem Regis sibi tradidisset. Proditionem Archelao detestante, pacis tandem cum Rege incundæ leges à Sylla sunt propositæ. *Plutarch. in Sylla pag. 466.* His auditis Archelaüs continuò deducebat omnia præsidia: de ceteris conditionibus scripsit Regi suo. *Appian. pag. 207.*

His pactis, digressus Sylla tendit per Thessaliam & Macedoniam ad Hellespontum, honorificè Archelaum secum habens. Qui cùm propè Larissam periculosum in morbum incidisset, Sylla inhibita profec-tione, non aliter ac si quispiam suis è Ducibus & Prætoribus fuisset, curam ejus habuit quàm maximam. Quod suspicionem auxit, haud bonâ fide ab Archelao ad Charoneam pugnatum fuisse. *Plutarch. in Sylla ibid. ut supra.*

Cùmque Legati à Mithridate reversi, cetera pro-

barent ; solam excipientes Paphlagoniam , *Appian. ibid.* & navium traditionem , *Plutarch. ibid.* addiderunt æquiores conditiones se impetraturos fuisse ab altero Imperatore Fimbria. Tum Sylla molestè ferens hanc collationem , respondit , & Fimbriam pœnas daturum , & se quàm primùm attigerit Asiam , visurum num pace an bello Mithridates opus habeat. *Appian. ibid.* Archelaüs à Sylla tamen obtinuit , ut ipsemet ad Mithridatem allegaretur. *Plutarch. in Sylla pag. 467.*

Reversus à Mithridate Archelaüs , apud Philippos in Macedonia Syllæ occurrit , omnia nuntians ex sententia esse , cupere autem ante omnia Mithridatem ipsum convenire. *Plutarch. in Sylla ibid. Appian. ibid.*

Itaque Sylla movit à Cypselis , Mithridates à Pergamo ; & congressi sunt ad oppidum Troadis Dardanum. Habebat ibi Mithridates secum naves remigio instructas 200. & terrestrium copiarum 20000. equites 6000. & curruum falcatorum vim magnam. Syllam cohortes 4. & equites 200. comitabantur. Hoc igitur in loco conventum est ; ambobus cum exiguo comitatu in campum progressis , inspectante utrimque exercitu. Cum autem Syllæ Mithridates obviam venisset , ac dextram porrexisset , interrogavit eum Sylla , acciperet-ne quibus conditionibus pepigerat Archelaüs pacem. Tacente primùm Rege , ac multis deindè querelis & criminationibus utrimque jactatis , tandem iracundâ Syllæ oratione Mithridates territus consensit in leges pacis Archelao datas.

Leges pacis hæc fuerunt : MITHRIDATES ROMANIS ASIA CONCEDAT , BITHYNIS ET CAPPADOCIBUS REGES PRÆSENT GENTILES. MITHRIDATI TOTIUS PONTI REGNUM

SIT CONFIRMATUM. PECULIARITER VERO SYLLÆ EXPEDIAT TRIREMES 83. M. TALENTUM, AD REDITUM QUEM IPSE ROMAM INSTITUISSET. CIVITATIBUS APUD ROMANOS HAUD SIT NOXÆ, QUOD AD MITHRIDATEM DEFECERINT. Atque ita Mithridaticum bellum ante annos 4. cœptum, ne integro quidem triennio, *Memnon. cap. 37.* finitum est. Sylla in Italiam remeavit, & Mithridates ad sua se recepit.

Sylla Curioni jussit, ut Nicomedem in Bithyniam, & in Cappadociam Ariobarzanem reduceret, impositoque tributo quinquennali Asiæ *Appiano* 20000 talentorum, *Plutarcho* autem 50. Murenæ ad ordinandas res in Asia cum duabus Fimbrianis legionibus reliquit. Lucullus Murenæ Quæstor fuit, *ex Cicerone in Lucullo.*

Mithridates in Pontum reversus, multas denuò gentes, quæ propter res ejus adversas ab illo defecerant, sub potestatem suam redegit. *Memnon. cap. 37.* Colchi rebelles filium ejus Mithridatem sibi Regem postulârunt: quo impetrato, statim redierunt sub imperium. Id Rex suspicatus factum per ambitionem filii, vocatum ad se vinxit aureis compedibus, nec multò post necavit; egregiâ hujus operâ usus contra Fimbriam. *Appian. pag. 214.*

Adversus Bosporanos autem classem parabat & magnum exercitum, adeò ut ob magnitudinem apparatus, mox exorta sit opinio, non in Bosporanos, sed in Romanos hæc parari. Nam neque dum Ariobarzani solidam Cappadociæ possessionem reddiderat, retentis sibi locis quibusdam: & Archelaum suspectum habebat, quasi cum esset in Græcia, plus æquo in

conditionibus pacis Syllæ concesserit. Quod ubi ille sensit, territus ad Murenam fugit, eumque irritando, ut prior Mithridati arma inferret. *Appian. ibid.* Archelaum ad Syllam defecisse scribit Dio *lib. 39.* Ad Syllam cum uxore liberisque se contulisse refert *Orosius lib. 6. cap. 2.* Archelaum verò cum Mithridate & in postremo bello, illius partes strenuè admodum defendisse narrat *Memnon cap. 36.* Sed ei parum fidei adhibendum.

Murena mox per Cappadociam invasit *Comana*, urbem in regno illo maximam, & religioso opulentoque templo insignem, interfecitque nonnullos *Mithridatis* equites. *Appian. ibid.*

Ad Murenam Mithridates Legatos misit, qui, cum ipsi natione Græci essent, & vitæ genere Philosophi, plus Regem culpârunt, quàm commendârunt. *Memnon. cap. 38.*

Cumque Legati objicerent fœdera, negavit se videre ulla fœdera: nulla enim Sylla conscripserat, sed executione pactorum contentus, discesserat. Hæc locutus Murena confestim prædas agebat, & ne à facris quidem pecuniis abstinens, hiberna habuit in Cappadocia. *Appian. ibid.* Illius regressum Ariobarzani magis confirmavit: & circa ingressum regni Mithridatis, urbem *Ecini*nam condidit. *Memnon. ibid.*

Mithridates & ad Senatum & ad Syllam misit, qui expostularent de Murena. *Appian. ibid.* Murena verò pro se Legatos ad urbem amandavit. *Memnon. ibid.*

Interim autem trajecto *Haly* fluvio magno, & tum maxime imbris tumido, 400. Mithridatis vicos incurfavit, nusquam occurrente Rege, & expectante Legatorum

Legatorum reditum; atque ita refertus prædâ in Phrygiam Gallo-Græciamque reversus est. Ubi Callidis propter querelas Mithridatis ab urbe missus, nullum quidem S.C. ei obtulit; denuntiavit tamen omnibus audientibus jubere Senatum, ut à fœderato Rege abstineat. His dictis mox in conspectu aliorum, seorsum cum eo collocutus est: nec Murena quicquam remisit de pristina vehementia, tunc quoque incursum fines Mithridatis. *Appian. ibid.*

Murenæ non pauci dederunt consilium, ut Sinopem invadens, de regia ipsa bellum moveret: eâ enim captâ, facile etiam cetera in potestatem ventura. At Mithridates, validis hac præsidiis communitâ, ipse bello gerendo rursus incubuit. *Memnon. ibid.* Mithridates aperto jam bello, se peti existimans, Gordium jussit invadere vicos finitimos. Ille mox jumenta multa impedimenta-que & tam paganos (id est rusticos) quàm milites comprehendit, & castra sua Murenæ castris in adversa ripa opposuit. Pugnæ verò neuter fecit initium, donec Mithridates venit cum majore exercitu, moxque circa fluvium commissum est magnum prælium. *Appian. pag. 215.*

Ibi Rex vi transivit flumen, alias quoque Murenâ longè superans, qui in tumulum naturâ munitum refugit Regis impetum, & indè per montanos calles properavit in Phrygiam, multis amissis vel in fuga, vel in prælio. Hæc tam præclara accelerataque & obiter parva victoria præpeti famâ vulgata, multos transtulit ad Mithridatem, qui ex Cappadocia pulsus omnibus Murenæ præsidiis, sacrificavit *bellipotentî* Jovi, more patrio, in excelso monte, addito ei cacumine

ex lignorum congerie, quæ sustineret victimas. *Id. ibid.*

Ceterum Sylla indignum censente Mithridatem foederatum bello infestari, missus est A. Gabinus, qui serio Murenæ denuntiaret, abstinere arma à Rege, & Mithridatem cum Ariobarzane reduceret in mutuam gratiam. In eo conventu Mithridates, obside tradito Ariobarzani, filio quadrimulo, acceptâque parte Cappadociæ, quatenus eam occuparat præfidiis, non sine auctuario, convivium præbuit omnibus, proposuitque certum auri pondus his, qui bibacitate aut educitate, diæternis, cantu, ceterisque solemnibus ludicris vincerent, cujus solus expers fuit Gabinus. Atque ita secundum Mithridaticum bellum anno tertio finitum est. *Appian. pag. 215. & 216.*

Mithridates otium nactus, subegit Bosphorum, & genti unum ex filiis Macharem Regem dedit. Indè Achæos aggressus Colchis finitimos, duabus. partibus exercitûs, partim insidiatorum dolo, partim aperto Marte; atque etiam inclementiâ frigoris amissis, domum reversus, in urbem misit qui leges foederis conscriberent. *Appian. pag. 216.*

Ariobarzanes quoque misit, sive sponte, sive incitatus ab aliis, qui patres docerent se non recepisse Cappadociam, & majorem ejus partem retinere Mithridatem, qui jussus à Sylla cedere Cappadocia, cessit. *Id. ibid.*

Rursusque aliam legationem misit ad scribendas leges foederis; & quia defuncto jam Syllâ, magistratus ea de re ad Senatum non retulerunt, *Mithridates* Tigranem generum subornavit, ut Cappadociam inva-

deret: nec tamen id commentum Romanos latuit. *Id. ibid.*

Tigranes Cappadociâ velut indagine cinctâ, ut nemo posset evadere, ad trecenta millia hominum abstraxit in Armeniam, & agros eis ad incolendum cum aliis attribuit: ubi primùm Armeniæ regni diadema sibi imposuit, & oppidum *Tigranocertam* à se denominavit, quasi dicas *Tigranopolim*. *Appian. ibid.*

L. Magius & L. Fannius ab exercitu profugi Mithridati se adjunxerunt, eique suaserunt ut cum Q. Sertorio, qui in Hispania tum contra Romanos arma sumpserat, societatem belli pacifceretur. Hos ille Legatos cum litteris ad Sertorium misit, pecuniam & naves ei ad bellum se præbiturum promittens, vicissimque omnem Asiam, quâ paulò antè, Romano fœdere cum Sylla icto, cesserat, ab eo confirmari sibi postulans. *Cicero pro Lege Manil. & in Verrem. Plutarch. in Sertorio. Appian. pag. 216.*

Sertorius, cùm advenissent Legati, coacto consilio, quod *Senatum* vocabat, Bythiniam & Cappadociam si occuparet Mithridates Regi parere assuetas, nec quicquam ad Populum Romanum attinentes, eas sibi non invidere ait: fœdus itaque sancitur: Sertorius Ducem & milites missurum se pollicetur, Mithridates autem tria millia talentum cum 40. navibus sese præbiturum promittit. *Plutarch. in Sertor. Asiam, Paphlagoniam & Gallo-Græciam, occupandas refert Appianus pag. 217. Dux mittitur M. Marius ex Senatoribus exulibus, Plutarcho. M. autem Varius Appiano. Quem Rex in locum Archelai, qui transfugerat, Ducem fecit. Cicero ibid. Cui duos Lucios addit Consiliarios, Magium & Fan-*

nium, quibus autoribus Mithridates tertium & ultimum bellum Romanis intulit, in quo totum amisit imperium. *Appian. pag. 217.*

Mithridates igitur jam antè vires Romanas expertus, & belli sine causa repentè moti nullam sperans veniam, totus erat in apparatu, de summa rerum jacturus aleam, æstatis reliquum & integram hyemem consumpsit materie cædendâ, fabricandisque navibus & armis. *Id. ibid.* Copias ad verum & justum apparatus contraxit. Detraxit enim variam multitudinem, dissonorum minas barbarorum, armorum inauratorum & gemmis distinctorum instrumentum: quod victoribus id prædæ esset, non adderet tenentibus nervos. Pro his gladios fabricavit more Romano, scuta solida compegit, atque exercitatorum habuit magis quàm comptorum equorum delectum. Ad hæc naves non deauratis tabernaculis, nec balneis pellicum, & gymnæciis delicatis adornatas, sed armis, missilibus telis opibusque comparavit refertas. *Plutarch. in Lucul. pag. 496.*

Frumenti 200. medimnum Myriadas ad mare detulit. Auxilia præstò ei fuere præter veteres copias, Chalybes, Armenii, Scythæ, Tauri, Achæi, Heniochi, Leucosyri, & qui circa Termodontem fluvium terram colunt, quam vocant Amasonum: hæc accesserunt in Asia pristinæ potentiæ. Trans mare verò in Europa Sarmatarum gentes, Basilii, Tazyges, Coralli, Thracum item quæcumque Istrum flumen, & Rhodopen Æmumque montes accolunt; & insuper Balternæ omnium hominum fortissimi. *Appian. pag. 217.*

Ineunte autem vere, decursione factâ classium, *Mithridates* sacrificavit bellipotentî Jovi, more consueto; & Neptuno quadrigas alborum equorum in altum demersit; atque ita properavit in Paphlagoniam, Ducibus exercitûs *Taxile & Hermocrate*. *Id. ibid.* Peditum 120. ex *Plutarcho*. 140. ex *Appiano* erant millia ad Romanos ordines instructorum; equitum 16. millia, præter currus falcatos 100. Sequebatur castra & alia turba magna eorum, qui vias muniabant, aut deferebant sarcinas, atque etiam negotiatorum. *Id. in Lucul. pag. 496.*

Postquam ventum est in Paphlagoniam, *Mithridates* concionem ad milites habuit magniloquam, orsus de suis majoribus, tum de se ipso, tum quam præsentem retulit à Romanis, quorum avaritiam & intemperantiam accusavit: deindè transit ad extollendas suas copias. His dictis irritato exercitu, invasit Bithyniam à Nicomede nuper sine liberis defuncto, testamento relictam Romano Populo. *Appian. pag. 218.*

Alia quoque quod intolerandis malis à Feneratoribus & Publicanis Romanorum esset oppressa, ad *Mithridatem* est relapsa. *Mithridates* cum Mario à Sertorio Duce misso urbes aliquot cepit; eumque in illas cum virgis & securibus invectum Rex ipse tanquam majorem potestatem & ministri specie ultrò subsequebatur. Marius verò aliis libertatem dabat: aliis cum immunitatem concederet, beneficio se facere id Sertorii dicebat. *Plutarch. in Lucul. & Sertor. pag. 497.*

M. Cotta ad Propontidem cum classe tuendam & ad Bithyniam propugnandam, L. verò Lucullus in Asiam ad *Mithridatem* persequendum missi sunt. *Memnon.*

cap. 39. Lucullus conscriptâ in Italia legione, in Asiam cum ea trajecit, ubi duas Fimbrianas & duas alias legiones accepit. *Plutarch. in Lucul. pag. 495.* At Mithridates tûm alium in procinctu habens exercitum frequentissimum, tûm triremes 400. Naviumque minorum, quas *penteconteres & cercuras* vocitant, non exiguus erat numerus. Diophantum etiam Mithanum, cum valida manu, in Cappadociam dimittit, ut præsidia in urbibus collocet; &, si Lucullus Pontum ingrediatur, occurrat, & progressum ejus intercludat. Ipse verò 200000. peditum sub vexillis apud se retinet, & 12000. equitum, quos falcati sequuntur currus 120. nec ulla machinarum omnis generis copia abest. Concitato igitur itinere per Timonidem, Cappadociam & Galatiam pergens, ad diem nonum Bithyniam attingit. Lucullus interim Cottam in Chalcedoniorum portu stationem habere jubet cum omni classe. *Memn. cap. 39.*

Mithridatis autem classis Heracleam præterlegens ab ea non recipitur. Forum tamen venale rogantibus præbent & commercii, ut fieri solet, initis, Archelaus copiarum navalium ductor, *quem alii partes Regis reliquisse dicunt*, Silenum & Satyrum, nobiles ex Heraclea viros comprehendit, nec prius dimisit, quàm persuasisset, ut quinque triremibus ipsum in hoc cum Romanis bello adjuvarent, quo factò Romanorum inimicitiam Populus Heracliensis sibi conciliavit. *Idem cap. 40.*

M. Cotta multis nuntiantibus Lucullum adventare, & jam in Phrygia castra habere, existimans triumphum se tantum non in manibus tenere, ne consors

ejus Lucullus foret, cum Mithridate dimicare maturavit. *Plutarch. in Lucul. pag. 496.* Marius & Eumachus Duces à Mithridate adversus Lucillum missi, magno exercitu brevi congregato, cum P. Rutilio Cotta Legato, apud Chalcedonem congressi sunt, eumque cum plurima exercitûs ipsius parte cæciderunt. *Paul. Oros. lib. 6. cap. 2.* Basserus Italorum pedites in fugam vertentibus, & prolixam stragem edentibus. *Memnon. cap. 41.*

Romani undique Chalcedonem ad Cottam confluerunt; quam urbem cum Rex peteret, Cotta negotiis bellicis minime assuetus non prodiit; sed classis ejus Præfectus nomine Nudus, cum exercitûs parte campum occupavit, quâ erat munitissimus, pulsusque inde refugit ad portam Chalcedonis, laboriose multa septa superans, & in ipsa porta compressio fuit simul irruentium: quo factum est ut persecutores nullum telum in eos frustra mitterent. Ut verò portæ custodes demiserunt clathros præ metu, Nudum & aliquot alios Præfectos subdixerunt funibus, reliqui amicos inter & hostes contrucidati sunt, incassum manus tendentes ad utrosque. *Appian. pag. 218.*

Mithridates utendum fortunâ ratus, eâdem die classem ad portum admovit: præruptaque in ore portus cathena ferrea, quatuor hostiles naves incendit, reliquas sexaginta ligatas ad puppes suarum abstraxit, nec Nudo prohibente, nec Cotta, qui se continebant intra mœnia. Desiderata sunt Romanorum 3000. & in his L. Manlius Senator. *Id. pag. 219.* Præter 60. naves cum viris, terra 4. peditum millia, Cottam amisisse refert Plutarchus in *Lucullo pag. 496.* Uno die mare &

terram cadaveribus Romanis cæde oppleta fuisse narrat Memnon *ix* m. in conflictu navali occisis, *iv* m. & d. captis, de pedestri exercitu, *v* m. *ccc*. A parte autem Mithridatis Basterne circiter *xxx*. ex reliqua multitudine ceciderunt *io* *ccc*. *Memnon. cap. 41.*

Atque hoc fuit prælium ad Chalcedonem, quo M. Aurelius Cotta Consul victus est. *Liv. lib. 93.* Cottæ res sic & terra marique calamitosæ, vehementer & opes Regis & nomen auxerunt. *Cicero pro Murena.* Hoc Mithridatis successu omnium animi servilem in modum concidère, sed Lucullus ad Sangarium fluvium castra habens, cognitâ eâ clade, perculsos militum animos verbis erexit. *Memnon. ibid.*

Cùm Archelaus autem Mithridatis quondam in Bæotia Præfectus, qui post descivit ab eo, & tunc in præsidii erat Romanis, suo tantum conspectu confirmaret Lucillum toto Ponti regno potiturum, negavit venatoribus se timidiorem esse, omisissis feris ut ad vacua eorum lustra contenderet. Ita fatus movit in Mithridatem. Pedites habebat 30000. equites 2500. Ubi contemplatus est hostes, obstupescactus eorum multitudine, cupiebat abstinere à pugna & tempus ducere; sed quia Marius à Sertorio missus occurrit lacesivitque eum, instruxit aciem ad conflegendum, cùm jam penè concurrerent, ostentum utroque perculsos diremit. *Plutarch. in Lucul. pag. 496.*

Mithridates cùm urbem Cyzicenam Asiæ janua fore putavisset, qua effracta & revulsâ tota pateret Provincia, totius belli impetum in eam transferre institit. *Cicero pro Murena.* Porro Cyziceni in nupera clade Chalcedonenſi civium 3000. & 10. naves amiserant;

Rex

Rex igitur quo Lucullum falleret, mox à cœna densam ac nimbosam noctem nactus castra movit, & oriente luce oppositum urbi montem Adraštiam occupavit. *Plut. in Lucul. pag. 487.* Lucullus castra sua Mithridati opposuit, & ex transfugis quod circiter 300000. peditum ille haberet, cognovit. *Appian. pag. 222.*

Cyzicenos Rex denis ex terra castris cinctos, classe per æquor, freto quod à continente summo veret urbem, obturato, utrimque obsedit. Subibant illi quidem cetera forti animo pericula, & erant ad omnia acerba pro Populo Romano perpetienda obfirmati, nesciebant ubinam gentium esset Lucullus, Mitridatici ejus castra sub oculis civium posita, Armeniorum & Medorum esse auxilia, Mithridati à Tigrane missa, jactabant. Prinius Demonax ab Archelao in urbem missus, adesse Lucullum iis indicavit. Quibus fidem ei non habentibus, arbitrantibusque ad levanda præsentia mala eum ficta adferre, puer adfuit captivus, qui è manibus hostium elapsus, digito castra Romana eis monstravit. *Plut. in Lucul. pag. 497.* Ad ipsos quoque Lucullus, ut beno animo essent, nuntium misit unum ex militibus nandi peritum, qui per hostium naves duobus utribus suspensus, mediam ipse regulam tenens & pedibus iter adgubernans, septem millia passuum transmeavit. *Florus lib. 3. cap. 5.*

Conspicatus autem Lucullus montem castris opportunum; quo occupato, ipse copiam habiturus erat commeatuum, hostes vero inopiam, rem aggressus est ut maximi momenti ad victoriam parandam sine periculo: cumque unicus angustus esset in eum aditus, Mithridates hunc tenebat, valido præsidio à Taxile

Ducibusque aliis admonitus. At L. Magius, arbiter fœderis iſti cum Sertorio, poſt illius mortem, clam ad Lucullum miſerat nuntium, à quo accepta fide, perſuaſit Regi, ſineret Romanos tranſire & caſtrametari pro libito: Fimbrianus enim legiones, quæ aliquando militaſſent ſub Sertorio, velle tranſfugere, & facturas id prope diem. Quid igitur opus eſſe ſudore & ſanguine, quando ſine certamine vincere liceat. *Appian. pag. 219.*

Huic conſilio Mithridates imprudenter aſſenſus, ut nil ſuſpicatus, paſſus eſt Romanos ſecure ſuperatis faucibus, contra ſe magnum montem munire: quo in poteſtatem redaſto, iſtis à tergo ſubvehendi erant commeatus liberè: Mithridati contrà lacu, montibus & fluviis excluſo, ab importationibus terreſtribus, tenuiter ſubmiſtrabantur, cùm neque pateret exitus, neque vi repellere poſſet Lucullum, ob neglectam locorum opportunitatem, & imminens hyems etiam maritimas importationes eſſet impeditura. *Id. pag. 220.*

Mithridates quamvis fortasſe potuiſſet tunc quoque cum tanta multitudine per medios hoſtes erumpere, hoc tamen neglexit, malens ad oppugnationem Cyzici uti machinis inſignibus, quas Nicomedes Theſſalus fabricaverat, eminente inter ceteras Helepoli centum cubitorum, ſupra quam alia turris aſſurgebat, catapultis inſtructa ejaculantibus ſaxa telaque varia: ad portum autem duæ quinqueremes conjunctæ aliam turrim inferebant, undè pons in murum injiceretur. *Id. ibid.*

Omnibus verò paratis primùm tria millia Cyzicensorum captivorum in navibus ad urbem admovit, qui manus tendentes ad mœnia, orabant ut ſibi periclitantibus cives parcerent; donec Lyſiſtratus, Cyziceno-

rum Dux, è muro per præconem eos monuit, ut semel in alienam potestatem redacti, fortunam ferrent fortiter. Mithridates hoc conatu frustratus, impositam navibus machinam admovit ad murum; moxque demisso ponte, procurrerunt quatuor milites. Ibi rei novitate perculsi Cyziceni cesserunt nonnihil: verum ceteris subsequi cunctantibus receperunt animos, & quatuor illos ejecerunt, perfusisque pice navibus & immisso igne, coegerunt eas retrò se recipere unà cum machina, atque ita repulsa est oppugnatio maritima. *Id. pag. 220. & 221.*

Eadem die tertio simul omnes à terra sunt admotæ machinæ, oppidanis ultrò citròque transcurrentibus quacunque laboraretur maximè, qui arietes aut saxis immisissis præfringebant, aut injectis laqueis deflectabant, aut ictus eorum mollebant, objectis lana refertis peronibus, tela verò ignita excipiebant, centonibus aceto & aquâ madidis, ceterorum vestibus aut pannis oppansis infringebant impetum in summa nil inexpertum relinquebant, quod humana potest conferre alacritas. Attamen omnem laborem patientissimè ferentes, efficere non potuerunt quin pars mœnium exusta corrueret sub vesperam, sed propter calorem incendii nemo sustinuit irrumpere: verum ipsi Cyziceni noctu substruxerunt munitionem aliam. *Id. pag. 221.*

Serò effecit Lucullus, ut auxiliares in urbem per noctem immitterentur. *Strabo pag. 576.* Cùm enim in lacu Dasfylite acatia satis magna commearent, eorum maximum ille subduxit, plaustrò ad mare devexit, eique quot capere poterat milites imposuit. Qui noctu

clam trajicientes, imprudentibus hostibus urbem sunt ingressi. *Plutarch. in Lucul. pag. 497.*

Per eosdem dies procella vehemens coorta, reliquas Regis machinas sic laceravit, ut inutiles redderet. *Appian. ibid.*

Fertur hanc urbem in dotem à Jove datam Proserpinæ, quam Cyziceni venerantur præ omnibus Numinibus: cujus solemnî redeunte, in quo atram bovem immolant, illi nullam talem habentes è pista finxerunt hostiam: interim atra bos ex alto ad eos pernatavit, & in ore portus claustra sub aquis evasit; atque ita per mediam urbem cursu ad Deæ templum delata ante aram constitit: hanc Cyziceni egregiâ spe conceptâ, immolârunt. *Appian. ibid.*

Amici autem Mithridati consulebant ut ab urbe sacratâ classẽ solveret, qui nihil motus ascendit imminentem montem Dindymum, & ab eo duxit continentem ad muros urbis aggerem, in quem impositis turribus, cuniculis quoque suffodiebat, & suspendebat mœnia. *Id. ibid.* Quæ quidem Cyziceni ita sustinuerunt, ut parum etiam abfuerit quin ipsum Mithridatem caperent vivum in cuniculo, quem is fodiebat, cum ipsi alium ex adverso agerent: evasit tamen, cum re observatâ se è cuniculo subduxisset. *Strabo pag. 576.*

Hyeme superveniente, privatus est Mithridates & maritimis commeatibus, si quos habuerat. Necessarium igitur difficultate presso exercitu, fame multi emoriebantur, humanis quidam vesciebantur carnibus, herbas alii in cibum vertendo, morbos sibi contrahebant, quorum insepulta cadavera pestem invexerunt insuper. *Memnon cap. 52.*

Dum oppugnaret Lucullus arcem quandam, occasione maturans Mithridates uti, averſis ab hoſte itineribus, dimiſit omnem fermè equitatum cum jumentis, atque expeditu minus inutiles, in Bithyniam. Hac re nuntiata, contraxit Lucullus de nocte in caſtra. Diluculo tempeſtate ſæviente inſecutus eos eſt cum cohortibus decem & equitatu, quanquam nive aſſi-gerentur, atque aliis incommodis, ut multi milites ex gelu ſuccumbentes ſequi non valerent. Cum ceteris ad Rhyndacum amnem hoſtes aſſecutus, ſtragem edidit tantam, ut Apollonia egreſſæ fœminæ diriperent impedimenta & trucidatos ſpoliarent. Capta ſunt equorum ſex millia, & jumentorum infinitus numerus, capita millia quindecim, omneſque præter caſtra hoſtium duxit. *Plutarch. in Lucul. pag. 498.*

Fannius qui ſe Mithridati junxerat, & Metrophan-tes Regius Prætor, à Mamerco tunc victi cum duobus millibus equitum in Mæſiam profugerunt; atque indè in Mæoniam digreſſi, in colles camposque Inarimos inciderunt; in quibus diu oberrantes, inopinatis tandem periculis exempti ſunt, & clam in Regis caſtra venerunt. *Orof. lib. cap. 2.*

Eumachus Mithridatis Dux, incuſſionibus infeſtans Phrygiam, multos Romanos interfecit cum liberis & conjugibus. Piſidas ac Iſauros ſubigens & Ciliciam, donec Dejotanis unus è Tetrarchis Gallo-Græciæ vagantem aſſecutus, repreſſit cum magna clade hoſtium. *Appian. pag. 222.*

Mithridates cum Cyzicum expugnare deſperaret, decrevit fugere, idque noctu fecit ipſe, claſſe provectus Parium. *Id. ibid.* At ut tricas & moras Lucullo

necteret à tergo, misit ad mare Græcum Præfectum classis suæ Aristonicum: quem, jam solutum, Lucullus per prodicionem in potestatem suam redegit cum decem millibus aureorum, quos portabat ad sollicitandam exercitûs Romani partem. *Plutarch. in Lucul. pag. 498.*

Pedestri quidem agmini, Harmæum & Marium præficit, qui 30. hominum m. illuc ducebant. *Memn. cap. 42.* Cum Lampfacum peterent, eos à tergo premens Lucullus, & fluvius Ætepus tunc solito tumidior, trajicientes eò affecutus multos assumpsit. *Appian. pag. 222.* Permultos cepit, concidit millia viginti. *Plutarch. in Lucul. ibid. ut supra.*

Mithridatis verò Satrapes, Romanæ avaritiæ peritus, spargi à fugientibus sarcinas & pecuniam jussit, qua sequentes moraretur. *Polyæn. Strataꝝ. lib. 7.*

Mithridates verò cum noctu fugeret, dum milites cum eo soluti, naves, quarum aliæ mox replendæ essent, confertim occuparent, & undique illis adhærerent, factum est ut præ multitudine imminentium pars navium deprimeretur, pars etiam subverteretur. Quod conspicati Cyziceni, impetu in castra Ponticorum facto, ægros ibi relictos trucidârunt, & si quid supererat, diripuerunt. *Memnon. cap. 42.*

Lucullus Cyzicum ingressus, ingenti lætitia & magnifico honore exceptus est. *Plutarch. in Lucul. pag. 499.* Hacque de causa hodieque ludos in honorem ejus celebrant, quos vocant *Lucullia.* *Appian. pag. 222.*

Mithridates suos Lampfacum compulsos & obsessos à Lucullo classe illuc missa exportavit unâ cum Lampfacenis, relictisque decem millibus selectorum in na-

vibus l. sub Mario Duce Sertoriano, Alexandro Paphlagone & Dionysio Eunuchō, cum majore eorum parte petiit Nicomediam. Verū & harum & illarum multæ tempestate perierunt. *Id. ibid.*

Mithridates interim, collectis, ut potuit, in Ponto viribus, Perinthum circumsidet & oppugnat, eaque non potitus, in Bithyniam transmittit. *Memnon cap. 42.*

Barba cum robusta Itatorum manu veniens & ex Ducibus Luculli Triarius Apameam *Bithyniæ* obsederunt cives, cum aliquando pro viribus suis hostem sustinissent, apertis tandem partis, intromiserunt. *Id. cap. 43.* Urbem vi cepit, & Apamenorum, in fanis ad quæ confugerant, magnam cædem edidit. *Appian. pag. 223.* Prusam etiam urbem Romanus exercitus cepit, licet hæc ad Olympum Asiæ montem; hinc Prusiam mari impositam petiit. Ut urbi appropinquavit, facile eum Prusienses receperunt, Ponticis ejectis. Nicæam deinde, quam præsidium Mithridatis tenebat; ventum est. Pontici vero intellecto cives animis ad Romanos propendere, noctu se ad Mithridatem Nicomediam subdixerunt. Romani igitur sine molestia urbem suæ potestati subjecerunt. *Id. cap. 43.*

Lucullus ad Hellespontum profectus, classem instruxit, & Troadem delatus, nocte somnio monitus, contra hostes progreditur, cum quidam nuntiarent conspectas ad Achæorum portum quinquiremes regias tredecim, quæ cursum in Limnum intenderent. Statim igitur solvit, & 13. illis navibus potitus, præfectum eorum Isidorum recidit. Mox infectatus est cæteros nautas. Stabant hi in ancoris, omnibusque terræ appulsiis navigiis propugnaverunt ex fororum ta-

bulis, ac Romanis vulnera ingessere. Nec circumvehendi dabat locus facultatem vel navibus fluctuantibus hostiles premendi terræ accubantes & firmiter consistentes. *Plutarch. in Lucul. pag. 499.*

Circummisit alias naves, quæ diversa parte pedites in insulam exponerent. Atque ita hostes in naves compulsi: qui metu Luculli non ausi altum petere, oram legebant, & terrâ marique impugnati vulnerabantur cum magna cæde ac consternatione fugientium. Tres illi Duces in speluncæ latebris capti sunt, è quibus Dionysius *Emuchus*, epoto quod secum habebat veneno, mox expiravit. Marius à Caroculo captus, Luculli jussu occisus est; non placebat enim Romanum Senatorem in triumpho duci. Cæterum Alexander ad eam pompam servatus est. *Appian. pag. 223.*

Triginta naves & duas regias & complures onerarias aut demersit Lucullus, aut cepit. Multi ibi ex his quos Sylla proscripserat, interempti sunt. *Oros. lib. 6. cap. 2.* Atque hæc fuerunt duæ navales Luculli victoriæ, hæc ad Tenedum, altera in mari Ægeo de qua loquitur *Memnon cap. 44.* Postea Lucullus de suis rebus gestis ad Senatum misit laureatas litteras. *Appian. pag. 223.*

His confectis properavit ipsum insequi Mithridatem, quod in spe esset circa Bithyniam se illum inventurum, retentum à Voconio, quem ad instandum fugienti cum navibus miserat Nicomediam. Enimverò Voconius, dum in Samothrace initiatur mysteriis & festos dies celebrat, haud occurrit in tempore. At Mithridatem, qui jam cum classe vela fecerat, & maturabat antequam ipsum peteret Lucullus, Pontum tenere,

tenere, corripit atrox tempestas, quâ classis partim abrepta, partim est depressa. Omnia littora, ejectis fluctu naufragiis, per multos dies completa fuere. Rex ipse, cum navis oneraria, quâ vehebatur, nec ad terram appelli ob molem in tanta procella & cæcis fluctibus videretur gubernatoribus posse, & aquam jam acceperisset, atque obruta esset undis, transgressus in myoparonem piraticum, corpore prædonibus permissio, incolumis Heracleam Ponticam insperato & summo cum discrimine pervenit. *Plutarch. in Lucul. pag. 499.*

Sinopem primum ac post Amisum subvectum incolumem narrant *Appianus & Orosius*. Tempestatem Dianæ Priapinæ irâ Ponticis immisam dicebant, quod fanum ejus spoliavissent & signum loco movissent. *Plutarch. in Lucul. ibid.*

Cum Mithridates Nicomedie subsisteret, Cotta Consul superiora damna refarcire volens, à Chalcedone, ubi succubuerat, Nicomediam copias transfert, & 150. stadia ab urbe castra metatus, à dimicatione cavet. Ibi magnâ adhibitâ festinatione, citatis itineribus Cottam sponte suâ Triarius adsequitur, & Mithridates in urbem se recipit. Tum uterque Romanus exercitus ad oppugnationem ejus se parat, sed Rex cum classe in Pontum abiit. *Memnon. cap. 44.*

Lucullus, Cotta & Triarius ad Nicomediam agminibus conjunctis, in Pontum irruptionem facere destinarunt. At renunciata Heracleæ oppugnatione, cum de proditione necdum constaret, sed totius simul civitatis voluntate defectionem contigisse arbitrarentur. Luculli consilium erat, ut ipse cum robore exercitus per Mediterraneam & Cappadociam moveret in

Regem, & totum ejus regnum, & Heracleam oppugnaret Cotta. Triarius autem assumptâ classe, missas in Cretam & Hispaniam Mithridatis naves, in reditu, circa Hellespontum & Propontidem interciperet. *Mem. cap. 45.*

Quibus Mithridates auditis, in novos belli apparatus incumbit, & Scytharum Reges, Parthumque & generum suum Tigranem Armenium sollicitat: ceteri quidem denegant: at Tigranes, licet diu cunctaretur, sæpius tamen à *Cleopatra* filia Mithridatis, non sine molestia, interpellatus, auxilia tandem promisit. *Memn. ibid.* Ad Macharem etiam filium, in Bosphoro regnantem misit, qui properè contraherent auxilia, ad Scythas autem cum multis donis & magno auri pondere Dioclem ire jusserat, sed ille & cum donis & cum auro ad Lucillum transfugit. *Appian. pag. 224.*

Interim diversos contra Lucillum Mithridates Praefectos dimisit, & post commissas acies, variae acciderunt Fortunæ vices; in plerisque tamen prospera fortunæ aura afflavit Romanis, & Mithridati animus elanguit. *Memnon. cap. 45.* In principio Lucillus laboravit usque adeo difficultate necessariorum, ut 30. millia Gallo-Græcorum sequerentur castra, qui medimnos singulos frumenti humeris portabant. Progressus verò omnia subjugando ad affluentiam evasit tantam, ut bos in exercitu drachma, mancipium quatuor esset venale, ceteram prædam nullo respectu alii relinquerent, alii corrumperent, quippe distrahere prædam omnibus abundantibus nulli valebant. *Plutarch. in Lucullo pag. 499. & 500.*

Deindè Lucullus oppugnavit Amisum & Eupatoriam, quam juxta Amisum Mithridates condidit & appellavit de suo cognomine, fecitque regiam: pars verò exercitûs ad Themiscyram oppugnandam missa est, dictam ab Amazone quadam, sitam ad Thermoodontem fluvium. Hi contra Themiscyrenses turribus utebantur & aggeribus, & cuniculos tam amplos fodiebant, ut in eis pugnae committerentur subterraneæ. Hos oppidani supernè aperiebant, & per foramina demittebant in operarios, ursas aliasque bestias & apum examina. At apud Amisum laborabantur aliis difficultatibus, dum Amisenses repugnant strenuè, nonnunquam erumpendo atque provocando ad singularia certamina. *Appian. pag. 224.*

Dum Lucullus ad Amisum lentâ obsidione terit. *Plutarch. in Lucul.* Cotta motis Romanorum castris, adversus Heracleam tendit. Primò tamen in Prusiam ducit. Indè ad mare Ponticum descendit, & maritimam prætergressus oram, mœnibus in vertice positus, castra applicavit. Loci autem firmitati Heraclienfes fidebant, & Cottæ oppugnationem fortiter urgenti, cum præsidio repugnabant, & plures è multitudine Romanâ cadebant. Crebra tamen etiam Heraclienfium vulnera erant à telis. Quapropter ab oppugnatione receptui Cotta suis canit, & remotius aliquantò castra metatus, totus in hoc est intentus, ut exitum ad res necessarias intercludat obsessis. Annonæ igitur caritate oborta, dimissis ad colonias Legatis, alimenta sibi venundari petunt. Et benigna accipitur legatio. *Memn. cap. 49.*

- At brevi antè Triarius Romanâ classe instructus, à

Nicomedia impetum fecerat in Ponticas triremes, versus Cretam & Hispaniam emissas. Sed cum reliquas in Pontum retrò abire rescivisset (multæ enim de his, & procella & pugnīs, suo quæque loco navalibus interierant), adsecutus illas ad Tenedum manus conferit. 70. ipsi triremes erant, Pontici autem pauciores, aliquanto 80. agebant. Postquam infestis concursatum est proris, regii ad tempus vim hostium initio sustinent; postea universis in fugam effusis, plenam Romanis victoriam & celebrem consequitur. Atque ita classis Mithridatis tota, quanta in Asiam cum ipso exiverat, subacta est. *Idem cap. 50.*

Ad Amisenses obsessos Mithridates largè commeatus, arma, milites, submittebat è Cabiris; ubi hybernans alium collegebat exercitum. *Appian. pag. 224.*

Othacus, Appiano Olcabas Scythæ, qui erat in præsidiis Mithridatis Dardariorum Dynastes, (est autem ista gens è barbaris illis, qui Mæotim paludem accolunt) omnibus vir in bellicis factis insigniter manu promptus & audax, & consilio cum primis bonus, in consuetudine præterea civilis & obsequiosus. Hic, quod semper cum aliquo popularium suorum Dynastarum certamen & æmulationem de primis haberet, recepit Mithridati ingens factum, Lucillum se interfecturum; collaudatus ab Rege, atque in speciem iræ probris ab eo ex composito sugillatus, equo arrepto, transfugit ad Lucillum, à quo est receptus benigne. *Plut. in Lucul. pag. 501.*

Olympiadis 177. instante anno primo, vere, Murena Murena à Sylla Prætoris in Asia relictæ filio, ad Amisæ obsidionem continuandam cum duabus legionibus reli-

cto Lucullus cum tribus aliis per montana contra Mithridatem profectus est. *Phleg. Trall. Chron. in Biblioth. Photii pag. 267.*

Mithridates stationes disposuerat eum prohibitoras & ignibus significaturas. His præerat Phænix, vir regii generis, qui dedit quidem ex pacto signum adventus Luculli, verum ipse ad eum transfugit cum suis copiis, & ille superatis jam securè montibus, descendit ad Cabira. *Appian. pag. 224.*

Rex transgressus Lycum amnem, & in campos patentes progressus, laceffivit Romanos. *Plutarch. in Lucul. pag. 500.* Diophanto & Taxila adversus eos missis, & principio velitationibus ferè assiduis hostiles exercitus inter se vires explorabant. *Memn. cap. 45.*

Commisso postea equestri prælio, terga Romani verterunt. In eo Pomponius, *Appiano Pompeius equitum Prefectus*, saucius captus est, atque ad Mithridatem vulneribus gravis pertractus. Quem ubi rogavit Rex an, si ipsum conservasset, amicus sibi esset futurus; Sanè, inquit, si pacem cum Populo Romano feceris: sin secus, hostis; cujus Rex admiratus virtutem, nihil eum læsit. *Plutarch. in Lucul. pag. 500.*

Deindè per continuos aliquot dies, productis in aciem copiis, cum qui ad montana refugeret, ad pugnam non descenderet, quâ ad eum ascenderet Mithridates circumspiciebat. *Appian. pag. 225.*

Olcaba, quod in proximo equestri prælio multos servaverat, ideò ad mensæ consiliorumque ac secretorum societatem admissus, venit ad Lucillum meridianam in tentorio, volebatque irrumpere brevi tantum pugione accinctus ex more. *Id. ibid.* Sed Mene-

perant fugam solitâ ignominiâ notavit, & discinctos fossam duodecim pedum ducere jubens, adstantibus & spectantibus reliquis militibus. *Plutarch. in Lucul. pag. 501.*

Deficiente commeatu, frumentum mittebat in Cappadociam, & crebro velitabatur cum hostibus, donec fugientibus aliquando regis, Mithridates è castris procurrentes suos objurgabat, è fuga revertere coegit; tantumque pavorem incussit Romanis, ut perpetuo cursu in montana refugerent, etiam postquam à persequendo destitissent regii, & quisque proximum à tergo fugæ socium, tanquam persecutorem fugeret, tantus pavor omnes occupaverat. Ejus victoriae nuntios Mithridates circa omnes terras dimisit. *Appian. pag. 225. & 226.*

Indè Sornatius cum decem cohortibus est frumentatum in Cappadociam missus cum decem cohortibus, & insectante eum uno è Mithridatis Ducibus Menandro, restitit; commissoque prælio, magnam stragem & fugam edidit hostium. *Plutarch. in Lucul. pag. 502.*

Postquam iterum cum copiis Adrianus à Lucullo in Cappadociam missus est, ut cumulatè exercitus commeatum haberet. *Id. ibid.* Taxiles & Diophantus, Mithridatis Duces, Necnemachum & Myronem cum 4. peditum & 2. m. equitum millibus contra eum miserunt, ut insidiis in medio positis, impedimenta revertentibus adimerent. *Memnon. cap. 45.* Cum enim Lucullo sola Cappadocia commeatus suppeditaret, sperabat Mithridates se redacturum eum ad talem inopiam, qualem ipse ad Cyzicum passus fuerat. *Appian. pag. 226.*

Verùm equites regii, cum in primum zgmen fru-

mentatorum in quibusdam faucibus incidissent; non expectato dum in patentiora loca procederet, non potuerunt equis uti in angustiis; Romani interim celeriter instructis ordinibus, favente sibi asperitate locorum, alios ex regis occiderunt, alios per rupes præcipientes impulerunt, alios turmatim dispersos coegerunt fugere; pauci noctu in castra evaserunt, qui soli crediti superesse incolumes. *Appian. ibid.* Horum vestigiis inhaerentes Romani, subsidii à Lucullo missi, ad ipsa Diophanti & Taxilis castra provehuntur. Ubi valido certamine inito, ad breve tempus obstitere Pontici. Mox ubi primi abscesserunt Duces, tota inclinata est acies, & ipsi copiarum Duces nuntii cladis venerunt Mithridati. *Memnon. cap. 45.* Omnes trucidati sunt, exceptis duobus. *Plutarch. in Lucul. 30. m.* lectissima Regis à quinque Romanorum millibus vastata scribit *Eutropius lib. 6.*

Hujus cladis fama non tam citò ad Lucillum quàm ad Mithridatem pervenit. *Appian. pag. 226.* Eam Mithridates dissimulans, ut non tantam, sed exiguam & acceptam Ducum imperitia. At Adrianus iter fecit magno splendore præter illius castra, ingentem numerum secum trahens plaustrorum commeatu & præda onustorum. Undè animus illius plane est dejectus, trepidatio autem & timor milites incessit. *Plutarch. in Lucul. pag. 302.*

Rex ratus Lucillum in se destitutum equitatu, quamprimum facturum impetum, de fuga cogitavit præ metu, & id consilium amicis statim aperuit in suo tentorio: at illi non expectato signo vasa colligendi, pro se quisque ante lucem è castris emittebant

bant sarcinas; adeo ut in portis jumenta præ multitudine se invicem comprimerent. Exercitus verò id videns & agasones agnoscens, pavore suspicionem augente, indignè ferens non datum signum etiam sibi, vallum cum ira uno impetu proruit. *Appian. pag. 226.* Iratique milites, ad portas accurrentes, diripuerunt sarcinas; & qui eas abducebant, obtruncârunt. Inter quos Dorylaüs Dux, qui præter purpuram, quæ erat amictus, nihil habebat, propter eam ipsam periiit, & Hermæus Aruspex in portis conculcatus interiit. *Plutarch. in Lucul. pag. 502.*

Diffugiebant passim totis campis milites nullo ordine, quò quisque poterat, non expectatis Ducum ac Præfectorum imperiis. Quæ ubi Rex sensit tumultuariè properèque fieri, procurrit è suo tentorio dicturus aliquid; sed cùm à nemine audiretur, compressus in turba concidit, statimque in equum sublatus cum paucis ad montem properabat. *Appian. pag. 226.* in Cabiris, clam cum suis se continuissè refert *Memnon*, ac deindè fugam arripuisse. *cap. 46.* Mithridates apud *Plutarchum*, cùm nemo apud eum ne apparitor quidem vel equiso remansisset, in caterva se ceterorum extulit castris, ac ne equum quidem ex regiis ad manum habuit. Verùm cùm sero tandem in fluctu fugæ illius conspexisset jactatum Eunuchus Ptolemæus, cui equus erat, defiliit præbuitque equum Regi. *Plutarch. in Lucul. pag. 502.*

Lucullus certior factus de frumentatorum victoria, videntique fugam hostium, misit magnam manum equitum, quæ fugientes persequeretur; eos verò qui in castris adhuc reliqui ad resistendum se parabant.

Q

circumdedit legionibus, edixitque ut tantisper à rapinis abstinerent, dum satisfaceret cædibus. At miles conspectis multis vasis aureis & argenteis, pretiosisque vestibus, edicti oblitus est. *Appian. pag. 227.* At avaritia & sordes militares multis certaminibus magnisque periculis diu captatam prædam Romanis eripere, Lucullumque victoriæ præmio fraudavêre. Jam enim prope in manibus instantium equus, qui Mithridatem avexit, erat. *Plutarch. in Lucul.* Captusque esset insecuantibus Gallis, qui tamen Regem ignorabant. *Memnon. cap. 46.* Cùm mulus ex iis qui gazam ejus portabant, conjecit se inter Regem & conscitantes, sive sponte sese obtulit, sive de industria Rex objecit eum insequentibus. *Plutarch. in Lucul.* Itaque Mithridatem passi sunt evadere. *Appian. ibid.*

Cùmque Callistratum, qui Regi à secretis erat, duci Lucullus in castra imperassêt, qui verò illum ducebant succinctum quingentis aureis sentientes, occiderunt; & his castra Regis tamen diripienda concessit. *Plutarch. in Lucul. pag. 502.*

Mithridatem insequendo Lucullus Talaurosum tenuit. Undè cùm quarto jam die Mithridates pervenisset in Armeniam, ad Tigranem fugere, retrò concessit. *Id. ibid.*

In Comana igitur evadens Rex, indè ad Tigranem cum duobus equitum millibus profugit, qui in conspectum suum non admissum jussit in castellis more regio ali. *Appian. pag. 227.* licet contemptum & superbe rejectum, atque remotissimè in locis palustribus & insalubribus quodammodo septum eum fuisse Plutarchus scripserit in *Lucullo.*

Ea maxime de causa Mithridates de regno desperans, Bacchum aliis *Bacchidem* Eunuchum misit ad suam regiam, *Plutarcho* Pharnaciam, ut sorores, uxores, concubinas, quomodocunque posset interimeret, quæ gladiis, venenis, laqueis in se sævierunt. *Appian. pag. 227.*

In multis duæ Regis sorores fuerunt Roxane & Statera, quæ annis prope quadraginta in virginitate vixerant, & conjuges duæ Ionides natione Berenice-Chia & Mommia-Milesia, erat hujus celebre inter Græcos nomen, quod cum eam Rex attentaret, & 15. millia aureorum misisset, eatenus fuerit revisa, dum sponsaliis factis, missoque diademate appellavit Reginam Ea ante quoque in perpetuo mœrore egerat, depleveratque corporis sui venustatem, quæ dominum sibi pro-viro, pro nuptiis autem & penatibus conciliaffet custodiam Barbarorum, tam quod procul Græcia relegata speratis bonis per somnium frueretur, & veris illis esset spoliata. Ubi jam adfuit Bacchides, eisque indixit mortem, quæ cuique facillima & levissima videretur; detractum capiti diadema collo aptavit, atque ex eo semetipsa suspendit. Quo citò abrupto: Execrabilis fasciâ, inquit, ne hic quidem eris mihi utilis. Tum illud projecit, conspuitque, ac jugulum obtulit Bacchidi. *Plutarch. in Lucul.*

Berenice soror poculum veneni sumpsit, cujus portionem matri dedit præsentî & petenti, unâque ebiberunt ambæ. Valuit autem in corpus imbecillius vis veneni. Berenicem verò, quæ minus justo hauserat, non abstulit, cum diu animam ageret, accelerante Bacchide strangulata est. Ferunt etiam ex innuptis illis so-

roribus, alteram, post multas in fratrem execrationes & probra, virus epotasse, Statiram verò collaudato fratre, quòd de vita in discrimen vocatus, rationem habuisset etiam ipsarum, prospexissetque, ut citra contumeliam vitam ponerent liberæ. *Id. ibid. pag. 503.*

Lucullus Cabiris circumfessis, dum barbari certo se ei pacto permittunt, & ipsos in fidem accipit & castello potitur. *Memn. cap. 47.* Cabiris verò aliisque compluribus captis arcibus, grandes thesauros invenit, & carceres, in quos conditi multi Græci, multi etiam Regis necessarii erant: qui cùm habuissent se jamdudum pro deploratis, Luculli beneficio non tam conservati sunt, quàm revixerunt & quodam modo renati sunt. Atque inter cæteros soror Mithridatis Nyssa capta est, magna ipsius salute. *Plutarch, in Lucul. pag. 502.*

Hæc animadvertentes Præfecti Præsidiorum Mithridatis, unanimes ad Lucillum transibant, paucis exceptis. *Appian. pag. 227.* Inter hos Strabonis Geographi avus maternus, quod sobrinum ipsius Tibium, hujusque filium Theophilum Mithridates nuper necasset, secum 15. præsidia castella, ab eo ad Lucillum convertit. *Strabo lib. 12. p. 557.* Atque ita Romanis legionibus Pontus est patefactus, qui ante Populo Romano ex omni aditu clausus fuerat. *Cicero pro Lege Manil.*

Cotta verò ad Heracleam castra habens, nondum toto expugnationem exercitu aggressus erat, sed aliquos de Romanis particulatim admovebat, multos Bithyni nominis statuens in fronte. Dumque complures

vulnerantur & oppetunt ; operibus & machinis animum adjicit , quarum testudo præ aliis formidinem incussit obsessis. Totam igitur vim militum castris excitans , admovent turri cuidam , ruinæ spem præferenti. Verùm ubi semel atque iterùm percussa , non modò contra opinionem persisteret , sed etiam aries à cetera machina disfractus evelleretur , animus Heracliensium crescere , & perturbatus mœrore Cotta timere cœpit , nunquam urbs ne caperetur. Postero etiam die cum machina iterùm impacta nihil proficeret , instrumentum illud concremat & fabris capita præcidit , relictoque ad mœnia præsidio , cum cetera militum turba in campo (quod Lycæum vocant) stativa delegit , quo in loco larga erat victûs copia. Atque indè omni circa Heracleam regione devallata , in magnam cives difficultatem cogit. Quare denuò ad Scythas Cherfonesi incolas & Theodosianos , & circa Bosporum Dynastas , in societate legationem mittit , quæ non absque effectu revertitur. *Memnon. cap. 51.*

Dumque hostes urbi incumbunt , non multo minus ab internis vexatur molestiis. Præsidariis enim militibus , id non satis erat , quo plebs urbana victitabat. Verberibus igitur multatos cives , suppeditare , quæ in promptu non erant , per vim jubent , quid à quod Præsidariis longè importunior erat præfectus Cornacorex , non modò non prohibens vim suorum , sed etiam liberè permittens. *Id. ibid.*

Lucullus Chaldæos & Tibarenos subegit , Armenia quoque minore , quam Mithridates tenuerat , potitus est. *Plutarch. in Lucul. pag. 503.* Et postquam obeundo , Ponti Provinciam constituisset , ad maritimas quoque

illius urbes classem appulit. *Appian. pag. 217.*

Hinc profectus est Amisum, quæ adhuc obsidebatur. In causa præfectus erat Callimachus, qui scientia apparatus machinalis & omnis vi versutiæ, cujus in obsidione usus sit, vehementissime fatigavit Romanos. *Plutarch. in Lucul. pag. 503.* Lucullus Amisum profectus, & ad deditionem eos cohortatus, ubi non persuadet, omiſſa illa, ad Eupatoriam obsidionem transfert, & negligenter se illam oppugnare simulat, ut simili negligentia exemplo provocatis hostibus, subita mutatione, apud animum cogitata, prosperè conficeret, & eventus respondit. Dum enim custodes nihil tale opinantur, sed securè agunt, ille jussis arripere scalas militibus, mœnia conscendendi copiam facit, & sic capta Eupatoria ex templo diruitur. *Memnon cap. 47.*

Nec multo post capitur etiam Amisus. *Id. ibid.* Callimachus verò solertiâ & consilio Luculli victus est, qui quâ diei horâ abducere & reficere consueverat milites, eâ adortus est mœnia. Quorum cum modicam partem cepisset, ille, vel quod prædam invideret Romanis, vel quo facultatem sibi evadendi strueret, deseruit, incenditque urbem. Nemo enim morabatur solventes. Verùm ut vis flammæ sublata muros comprehendit, accingebant se milites ad prædam. At Lucullus intereuntis misertus urbis, foris voluit prohibere ignem, atque ad restinguendum adhortatus est milites. Caterùm nemo obtemperabat ei, sed eruebant opulentiam, clamantesque armis concrepabant, donec vi adactus, quo urbem ipsam certè eriperet ex incendio, permisit eis prædam. Illi verò diversum egerunt. Cum enim ad faces rimarentur omnia, &

omnes in angulos lumen inferrent, ipsi pleraque ædificia concremavêre. Flammam imber, dum capitur urbs, divino quodam casu effusus extinxit. Pleraque ipse ante discessum suum quæ diruta fuerant, instauravit. *Plutarch. in Lucul.* Cædeque ulteriore civium inhibita, & urbem & religionem superstitiis reddidit. *Memnon. cap. 47.*

Lucullus Legatum ad Tigranem misit Appium Clodium (uxoris suæ fratrem) qui Mithridatem exposceret. *Id. cap. 48.* Quem Antiochiæ, hæc Epidaphne dicta est, invenit. Multis insuper Appius domitis à Tigrane civitatibus, quæ Legatos clam ad ipsum miserant, Luculli opem promisit, jussis in præsentî nihil movere. *Plut. in Lucul. pag. 505.*

Ubi Antiochiam Tigranes rediit. Appius palam dixit se venisse, ut Mithridatem Luculli triumphis debitum abduceret, alioquin Tigrani bellum se indicere. Quâ libertate factus ille est commotior, quamvis vultum ad serenitatem, Legati audiendi causâ, composuisset, qui tunc primum, post annos ferme viginti quinque, liberam vocem audiret, tot enim annos regnaverat, vel potius grassatus fuerat. Responsum dedit Appio se non deserturum Mithridatem, & Romanis si bellum intulissent restiturum. Lucullo verò infensus, quod Regem se tantum, non Regem Regum in epistola salutavisset, nec ipse Imperatorem illum salutavit. Dona tamen Appio splendida misit, quæ cum non caperet, alia adjecit plura. Ex his Appius ne ea videretur offensione aliqua repudiare phiala, unâ acceptâ, remisit reliqua, ac celeri cursu est ad Imperatorem regressus. *Id. ibid.*

Cum detectus esset Gordyenorum Rex Zarbienus clam cum Lucullo societatem iniisse, unâ cum uxore & liberis à Tigrane necatus est. *Id. ibid.*

Ut rediit Appius & bellum cum Tigrane gerendum apparuit, Lucullus qui in Asiam regressus erat, votiva sacra Diis suis Ephesi persolvit, ac si jam debellatum esset; deinde in Pontum iterum contendit, motisque castris Sinopen obsedit. *Appian. pag. 228.* Ut enim foris à Romanis, ita intus oppugnata urbs ab insidente tyranno, custodiæ illius à Rege Mithridate præfecto Cleochare scilicet Spadone, Orosio, vel Bacchide Straboni. Namque hic prodicionem aliquam subindè metuens, ac multas cædes civium edens, eo rem deduxit, ut neque ad propugnandum fortiter civibus animus neque ad deditionem initis pactis faciendam facultas esset. *Strabo lib. 12. pag. 546.*

Leonippus, cui cum Cleochari Sinopes cura & tutatio commendata fuerat à Mithridate, re desperatâ, de prodicione ad Lucullum mittit. At Cleochares cum Seleuco (nam & hic Mithridatis erat Legatus, officii autoritate cum cæteris æquatus) Leonippi prodicionem odorati, advocatâ concione, hominem acculant: cives verò criminis hujus actionem non admittunt, quod probum esse existimabant. Ideo Cleocharis factio, gratiam ejus apud plebem metuens, noctu ex insidiis hominem trucidant. Populus quidem hunc casum ægre ferre, sed Cleochares cum suis rerum potiri & tyrannicè res administrare: hâc viâ participidii in Leonippum pœnas subterfugituros se existimantes. *Memnon cap. 55.*

Interim Censorinus, Romanæ classis Prætor, triremes

mes agens 15. commeatum à Bosphoro Romanorum castris advehentes, propè Sinopen appellit. Contra quem Cleocharis & Seleuci triremes Sinopicae, ductu Seleuci egressae, navali praelio decernunt; & victis Italis, naves onerarias in suum Duces lucrum auferunt. Elatus igitur hac fortunae benignitate Cleocharis cum collega plusquam antea tyrannico urbem imperio premit. Nam causis legitimo judicio non disceptatis, ad neces oppidanos rapiunt, & ad multa alia crudelitate sua abutuntur. Accidit autem ut in contraria studia scinderentur Cleocharis & Seleucus. Ille enim persistendum in bello, hic trucidatis Sinopensibus universis, urbem Romanis, magnificae remunerationis pacto, tradendam censebat. Atqui neutra sententiarum probata, quidquid possidebant, navibus onerariis ingestum, ad Macharem filium Mithridatis, tum temporis in Colchide agentem, dimittunt. *Id. ibid.*

Sub idem tempus Lucullus ad urbem accidens, valido illam nixu oppugnabat; Machares verò Mithridatis filius, legatione ad Lucullum missa, amicitiae & societatis foedus ab eo petiit: ille petitione admissa, foedus pro firmo se habiturum respondit, si nullo Sinopensium commeatu juvaret. Qui non solum imperata fecit; sed etiam destinata Mithridaticis ad Lucullum deferenda curavit. *Id. cap. 56.* Atque ita Bosphori Rex Machares missa ad Lucullum mille aureorum coronâ, in amicitiam & societatem Populi Romani receptus est. *Plutarch. in Lucul. pag. 507.*

Excitata igitur flammâ, quid actum sit Lucullus animadvertit, scalasque ad moenia adhibere jussi milites transcendunt. *Memnon. cap. 56.* Ingressus urbem

R

Lucullus ex regiis qui remanserant octo millia interfecit. *Plutarch. in Lucul. ibid.* Ceterorum verò misertus, celeri occurſu, immiſſum reſtinxit incendium, & civibus res ſuas reſtituit. Ita miſera civitas, verſa vice hoſtium ſociorumque, unde defendenda, diſperdita, & unde diſperdenda, ſervata eſt. *Oroſ. lib. 6. cap. 3.*

Lucullus eam civitatem mox fecit liberam, ſomnio tali monitus. Autolycum ferunt expeditionis ab Hercule in Amazonas ſuſceptæ ſocium, tempeſtate appulſum Sinopen, ibi regnaſſe, & poſt mortem quoque religioſum ibi habuiſſe oraculum: hunc Sinopenſes aſciturī fugæ comitem, pannis obvolutum conſtrinxerant funiculis. Lucullus ignarus rei, nec à quoquam monitus, viſus eſt ſibi videre illum vocantem, & inſequenti die cūm quidam ſtatuam obvolutam ferrent præter eum, ſolutis ipſius jūſſu involucris, talem vidit, qualis ſpecies ei noctu obverſata fuerat. *Appian. pag. 227.* Et Autolyçi, qui Sinopen condidit, ſtatuam fuiſſe didicit. *Plutarch. in Lucul.* Hanc verò, quod Sthenidis erat opus & Billari, ſphæram ſecum tulit, reliquis omnibus urbis ornamentis relictis. *Strab. lib. 12. pag. 546.*

Ceterūm Lucullus poſt Sinopen, Amifum etiam reſtituit ſuis civibus, qui pariter per mare fugerant, miſeratus eos & Alexandri erga Atticos favorem æmulans, jūſſit eſſe liberos. Sinopenſes quoque in ſuam civitatem revocavit celeriter. Ita Sinope Amiſoque deſolatis, Lucullus habitatores reſtituit. *Appian. pag. 228.*

Repugnabat etiamnunc Amafia, ſed non multum interceſſit ſpatii, cūm etiam ipſa Romanorum in fidem conceſſit. *Memnon. cap. 56.*

Agros Heracleæ populatus Cotta, muros iterum adortus est, & vocatum Triarium ut in mari commeatus oppidanis interciperet; unde ingens annonæ caritas urbem tenuit, & pestis inde cives invasit, quæ Connacorigen impulit, ut Heracleam proderet pacto cum Triario facto; pars horum se dedit, pars trucidata est. Audiens postea Cotta, Teium & Amaltrim à Connacorige fuisse occupatas, Triarium sine mora dimisit, ut has ei urbes adimeret; ipse Heracleæ mansit. *Memnon. cap. 53. & 54.*

Triarius ad urbes sibi demandatas profectus, Connacorigi securitate abeundi facta, civitates sub conditionibus certis recipit. Cotta autem rebus confectis, pedestres copias unà cum equitatu Lucullo tradit, & sociorum auxilia, in suam quæque patriam, dimittit: ipse verò cum classe Romam contendit. *Id. pag. 54.*

Lucullus, Cornatio ad ordinandam Provinciam cum 6000. militibus relicto, ac 12. millibus peditum & minus tribus millibus equitum, *Plutarcho*, duas legiones & 500. equites habet, *Appian. pag. 228.* Ad secundum bellum perrexit, ægrè ferentibus militibus, in *Lucul.* In Cappadociam ingreditur; & Ariobarzane terræ regulo utens amico, *Memnon. cap. 57.* quàm maximis itineribus contendit ad flumen Euphratem, qua in parte Cappadocia ab Armenia disjungitur. *Salust. Hist. lib. 4.*

Inflatus turbidusque erat ex hyeme Euphrates; sed cum sub vesperam cœpisset unda subsidere, ubi diluxit, amnem ripis suis ostendit clausum. Unde incolæ Lucillum adoraverunt, quod haud temerè id antea accidisset, fluviusque transitum illi præstaret expeditum

& maturum. Traducto quoque exercitu, lætum illi prodigium oblatum est. Ex bobus enim Dianæ Persicæ (quam eximiè venerantur Barbari trans Euphratem colentes) sacratis, quæ haud faciliè capiebantur, una sponte semetipsam Lucullo præbuit hostiam. Qui Euphrati etiam, transitûs causâ, sacrificavit taurum, & toto eo die stativa illic habuit. *Plutarch. in Lucul. pag. 507.*

Postero die & insequentibus iter fecit per Sophem. Incolas qui dedebant se & promptè recrepant exercitum, nulla re violavit. *Id. ibid.* Solas ab eis exigens pecunias; nam regionum earum incolæ abhorrebant ab armis, nec dignabantur se medios ingerere Tigrani & Lucullo dimicantibus. *Appian. pag. 228.*

Extentis deindè itineribus Tigrim transgressus Lucullus, iniit Armeniam. *Plutarch. in Lucul.*

Cotta Romam reversus, honore à Senatu affectus est, & Pontici cognomento, quod Heracleam cepisset, nobilitatur. *Memnon. cap. 61.*

Porro Mithridates annum & iix. menses in partibus Armeniæ demoratus, necdum in generi conspectum admissus erat. Hic tamen exoratus tandem, ut coram se sistendi potestatem ei faceret, splendida cum pompa occurrit, & regali focerum magnificentia excipit. Sed triduum absque colloquio cum eo transigit: lautissimis deindè conviviorum apparatus benevolentiam ei suam ostendit. *Id. cap. 57.* Tum in colloquio, quod habuerunt in regia arcanum, mutuas suspiciones in Metrodori Scepsii & aliorum capita lenierunt amicorum, in quos causas detorsere. *Plut. in Lucul.* Et Tigranes decies mille instructum equitibus Mithri-

datem, in Pontum remisit. *Memnon. cap. 57.*

Lucullus agmen ad urbem adduxit, ubi Tigranipelles, & de rebus pretiosis ac charis non pauca aservari didicerat. *Id. cap. 58.*

Nec quisquam Luculli adventum indicavit Tigrani: nam primus qui nuntiabat, suspensus est, tanquam turbator populi: ut verò tandem sensit, Mithrobarzane præmisit cum duobus millibus equitum, *Appiano:* vel tribus, *Plutarcho:* & peditum ingenti numero, contra Lucillum misit, cum mandatis, ut eum ad se vivum attraheret, ceteros obterreret. *In Lucullo.*

Luculli copiarum partim castra metabantur, pars adhuc erat in itinere, cum nuntiant ei speculatores adesse Barbaros. Itaque timuit ne distractos & incompósitos turbaret incursum suos, quare substitit ad castra munienda. Sextilius Legatus cum mille sexcentis equitibus, militibus Legionariis, & levis armaturæ non multo pluribus misit, jussum, cum venisset prope hostem, consistere dum se castra permunivisse accepisset, & voluit quidem parere jussis Sextilii, verum à ferociter invehente coactus est Mithrobarzane manum conferere. In conflictu Mithrobarzanes pugnans cecidit, reliqui in fuga, demptis paucis, perierunt cuncti. *Id. ibid.*

Tum Tigranes relictis Tigranocertis grandi urbe, quam condiderat, ipse ad Taurum recepit se, eo copias omnes contrahens. Ceterum Lucullus spatium ei non permittens ad se parandum, Murenæ misit ad premendos & carpendos eos qui ad Tigranem conglobabant se; Sextilius aliò, ut obsisteret magnæ, Arabum manui, ne conjungerent se Regi. *Id. ibid.*

Sextilius castra ponentibus superveniens oppressit majore ex parte Arabas: Murena Tigranem insequens aspera & arcta convalle longo agmine iter facientem, oportunitate data, adoritur Tigranes, dimissis omnibus impedimentis, fugam capessit. Multi recumbunt, plures capiuntur Armenii. *Id. ibid.*

Mancao verò Sextilius intra Tigranocertam compulso, regiam mox extra mœnia sitam diripuit, urbem arcemque circumvallavit, admotisque machinis, cuniculis etiam suffodit mœnia. *Appian. pag. 229.* In eo rerum progressu Lucullus versùs urbem veniens, urbem castris cinctam obsedit acriter, non perpeffurum id ratus Tigranem, sed stimulante ira ad dimicandum descensurum. *Plutarch. in Lucull. pag. 508.*

Mithridates Tigranem per Legatos & litteras *Plutarchus*, tum primùm conveniens *Appianus*, deterruit ne signa cum Romanis conferret, sed cum equitatu tantum circumcursando agrosque vastando, ad famem eos, si posset, redigeret, quemadmodum ipse à Lucullo pressus ad Cyzicum, sine certamine amiserat exercitum. Id consilium irridens Tigranes, procedebat instructa acie. *Appian. pag. 229.*

Tigrani junxerunt se Armenii & Gordyeni, ad hæc omne nomen Medorum & Adiabenorum excitum Reges illarum gentium adduxerunt: frequentes quoque à mari Babylonico venerunt Arabes, multi item à mari Caspio Albani, & contermini illis Iberes, nec pauci ad Araxem colentium liberi Populi, studiis in Regem & donis evocati occurrerunt, spe, ferocia, minis barbaricis omnia personarunt Regis convivia, personarunt consilia, ibi in discrimen vitæ venit Ta-

xiles, qui obliquè repugnabat sententiæ de committendo prælio. Videbatur etiam per invidiam avertere Tigranem ab insigni palma Mithridates. Undè nec illum est Tigranes præstolatus, ne in societatem veniret gloriæ. *Plutarch. in Lucul. pag. 509.* & non priùs ipse misisset, qui Mithridatem revocarent. *Memnon. cap. 58.*

Sex circiter militum millia Tigranes, ad tutandam urbem in qua ejus pellices observabantur, ire jussit. Qui cum eò venissent per medium Romanorum agmen facto impetu, & exitibus ex eorum castris sagittariorum grandine interclusis, regias concubinas & gazas periculo exemptas noctu Tigrani tutas & salicas præmiserunt. Ubi verò illuxit, Romani & Thraces, certamine cum Armeniis feliciter inito, prolixam eorum stragem fecerunt; nec pauciores vivos ceperunt, quam ceciderunt. *Memnon. cap. 58.*

Itaque Tigranes cum reliquo exercitu contra Lucullum progreditur: per quam ægrè ferens (ut ferunt) apud amicos, quod cum uno sibi Lucullo, non cum universis esset Romanis Ducibus certandum. Si quidem sagittariorum & funditorum habebat 20. millia, equitum 50. gravis armaturæ pedites, partim in cohortes, partim in phalangas descriptorum 150. m. viarum munitorum & ad alia ministeria destinatorum 35. millia *Plutarch. in Lucul. pag. 509.*

Ut Tauro superato, simul cum tanto agmine conspectus & ipse ex edito circumfidentem Tigranocerta exercitum Romanum est contemplatus, barbara coluvies, quæ in urbe erat, ululatu & plausu excepit Regis conspectum, Romanisque ex muro minitans commonstravit Armenios. *Id. ibid.*

Consulenti de prælio Lucullo, alii ducendum in Tigranem omiſſa obſidione ſuaſerunt, alii non relinquendum à tergo tam numeroſum hoſtem, neque intermittendam obſidionem. Ille utroſque dixit parum rectè, ſed ambos rectè cenſuiſſe: atque ita bipartito exercitu, Murenam cum ſex millibus peditum reliquit ad continuandam obſidionem; ſecum duxit quatuor & viginti cohortes, in quibus legionarii non amplius 10. M. erant, univerſum equitatum funditores & ſagittarios ad mille, atque ita proceſſit. *Id. ibid.*

Cùm apud amnem in campo ſpatioſo conſediſſet, apparuit Tigrani admodum exilem eſſe, præbuitque ludibriorum adulatoribus materiam. Hi namque irridebant, illi de manubiis jaciebant per jocum ſortem. Unuſquiſque Ducum & Regum Tigranem adiit, eam Provinciam ſibi depoſcens uni, ipſe ut ſpectator federet. Voluit ipſe quoque nonnihil urbanus & facetus eſſe Tigranes, atque uſurpavit illud vulgare: Si ut Legati veniſſent, multos eſſe, ſin ut milites, paucos, ac tunc quidem in iſtis dictis & ludis perſistere. *Id. ibid.*

At Lucullus prima luce armatas copias caſtris educit. Exercitus Tigranis erat ad partem fluminis orientalem. Flexum amnis ad occidentem habet, qua maxime erat ſuperabilis. Eo dum infeſtam aciem citus rapit, Tigrani viſus eſt retrò recedere, appellatoque Taxile ridens, invictos hoſce, inquit, Romanos nonne vides fugere; ad quem Taxiles: Utinam aliquid, inquit, Rex fortunæ tuæ præter expectationem accedat. Atqui non ſumunt illi ad iter ſplendidam veſtem neque tum ſcutis terſis & nudis galeis utuntur,

tur, uti nunc coriaceis detractis armorum tegumentis; sed est splendor hic pugnare intendentium & in hostem jam euntium. *Id. pag. 510.*

Nondum sermonem finierat Taxiles, cum prima aquila flectentis agmen Luculli est conspecta, & cohortes manipulatim in ordines ad transitum euntes. Ibi tandem, tanquam ex magna vinolentia Tigranes emergens, bis aut ter exclamavit: In nos illi! Itaque magno tumultu acies instructa est tantæ colluviei. Mediam ipse tenuit Rex, Adiabeno attribuit lævum, Medo dextrum cornu, ubi cataphracti plerique erant in fronte collocati. *Id. ibid.*

Transmissurum flumen Lucillum quidam Duces admonuere cavendam illam diem, quæ ex nefastis (quas atras vocant) erat una. At ille, etiam faustam hanc Romanis diem efficiam. Ita fatus, cum bono animo eos esse iussisset, amnem transmeavit, ac Princeps duxit in hostem, primusque ad tumulum aggressus, cum videret motum Barbarorum exclamavit: Vicinus ô Commilitones. *Id. ibid.* Dextro verò Tigranis cornu statim in fugam acto, mox inclinatio fit in proximo, dehinc grandem itaque & præcipitem Armenii fugam capeffunt, & pro hominum numero cædes sequitur. *Memnon. cap. 59.* Romanis armillas & torques calcando per 120. stadia cædem continuantibus, donec nox supervenit. Qui tum demum reversi, spoliabant cadavera; quod fieri ante cædem peractam Lucullus edicto vetuerat. *Appian. pag. 230.*

Cæsa è Tigranis copiis v. m. tantum & his plures captos Phlegon tradit. 30. m. narrat Orosius *lib. 6. cap. 2.* Pedites cecidisse supra 100. m. Equites paucos effugisse

scribit Plutarchus in *Lucul.* Ex Romanorum exercitu 100. vulnerati, 5. desiderati: Antiochus Philosophus negat à sole victoriam visam parem, in *Comment.* Ipsos Romanos puduit, & riserunt quod in ejusmodi mancipia induissent arma, *Strab.* Nunquam Romanos signa cum hostibus contulisse tanto numero inferiores scribit *Livius.* Neque enim vigesimam propemodum partem, imo nec minorem, aequarunt victores victorum. *Plutarch. in Lucul.*

Tigranes initio statim vix 150. equitibus comitatus effuso cursu ad castellum quoddam fugam arripuit. Filium cum videret in eadem fortuna, detractum ex capite diadema & tiaram illi profusissimis tradidit, aliâ viâ jubens, si quâ posset, ut seipsum servaret. Adolescens, quia regni insignia non audebat capeßere, fidissimo amico ea servanda dedit, qui fortè captus atque ad Lucillum est attractus. Atque ita inventam Tigranis tiaram vittasque milites Lucullo dederunt. *Oros. lib. 6. cap. 3. Xiphilin. in Epit. Dionis.* Lucillus verò signis retro Tigranocertam versus motis, majore conatu in obsidionem incubuit. *Memnon. cap. 59.*

Nec ad pugnam properavit Mithridates, solita Lucillum cautione & productione bellum ratus administraturum: itaque lentè ad Tigranem pergebat. At postquam primùm in paucos Armenios incidit in via, qui perculsi metuque exangues recipiebant se, coniecit adversum casum. Ut plures jam exuti & vulnerati occurrerunt, audita clade, Tigranem requisivit. Quem cum semel desolatum, & abjectum offendisset, non insultavit ei vicissim, verùm ex equo desiliit, deploratisque communibus calamitatibus, regium comi-

tatum, qui ipsum subsequēbatur, dedit illi, eumque in futurum confirmavit. *Plutarch. in Lucul. pag. 511.* Fiducia ei adhibita, ornatum quoque regium, adfucto non viliorē circumposuit. Exercitus etiam colligendi proposuit consilium (cum & ipse manum non contemnendam haberet) ut victoriæ damna bello recuperaturo. Tigranes autem, plus virtutis & prudentiæ illi tribuens, & magis Romanorum bellis, idoneum existimans, omnia Mithridati permisit. *Memnon. cap. 60.*

Post eam cladem Mancæus Tigranocertæ Præfectus milites mercenarios exarmavit, ut suspectos, qui veriti ne comprehederentur, arreptis fultibus congregati, & incidebant & quiescebant. Mancæo verò cum armatis barbaris eos invadente, obvolutis veste brachiis vice clypei, audenter in eos fecerunt impetum: & quotquot occidissent, eorum arma inter se statim partiebantur. Cumque satis armorum viderentur nacti pro tempore, occupatis aliquot turribus quibus distinguebantur mœnia, vocabant ad se Romanos obsessores, & ascendentes recipiebant intra mœnia. Ita Tigranocertâ captâ, ingenti prædâ ditavit exercitum, utpote urbs recens condita, ambitiosè contractis undique incolis. *Appian. pag. 630.*

Ex peregrinis urbem inhabitantibus fuisse Cilices, eosque orta inter ipsos & Armenios seditione, Romanos noctu introduxisse, atque hos, præter ea quæ Cilicum erant, omnia diripuisse affirmat Dio *lib. 35.* Tum, ait Memnon, Mithridatis in urbe Legati desperatâ rerum summâ, Lucullo se dedere salutem pacti. *cap. 59.*

Lucullus Tigranocerta potitus, thesauros Regis,

qui ibi erant , cepit , urbem militibus dedit diripendam , in qua , præter ceteras opes , octo millia talentum pecuniæ signatæ sunt inventa , sed & octogentas drachmas in singulos insuper de præda divisit. Cum repertos in urbe accepisset multos scenicos , quos undequaque conquieserat Tigranes dedicaturus theatrum quod extruxerat , his ad ludos & spectacula & triumphalia est usus. *Plutarch. in Lucul. pag. 511.* Multas potentissimorum conjuges captas ab omni injuria custodivit : atque eo facto maritos earum sibi conjunxit. *Dio lib. 35.* Græcos autem , præbito viatico , remisit in patrias suas. *Plut. in Lucul. ibid.* Cappadoces quoque & Cilices & alii Barbari , qui eò commigrare coacti fuerant , post hirimio domum redire permisi sunt. *Strabo lib. 11. pag. 532.* Itaque accidit , ut unâ urbe convulsâ , multæ receptis civibus suis instaurarentur : à quibus ut bene de ipsis meritis & conditor est cultus Lucullus. *Plutarch. in Lucul. ibid.*

Tunc ad Lucillum totius penè Orientis supplices venèrunt Legati. *Oros. lib. 6. cap. 3.* Antiochum Regem Commagenæ , Alchaudonium Arabiæ regulum , aliosque nonnullos per Legatos secum paciscentes in fidem recepit. *Dio lib. 35.* Multas quoque Armeniæ partes sibi adjunxit. *Plutarch. in Lucul. ibid.*

Tigranes & Mithridates , obsecundo regiones , colligebant alium exercitum , cujus præfectura Mithridati est credita , quem alter putabat jam satis doctum suis calamitatibus. *Appian. pag. 230.*

Tum Legatos qui auxilia peterent , tum ad alios vicinos miserunt , tum ad Arsacem Parthum , Romanos apud eum traduentes , eosque si victoriam ob-

tinuissent contra se, ab aliis destitutos, in ipsum quoque arma statim versuros, dicentes. *Dio lib. 35.*

Lucullus verò, de legationibus Tigranis & Mithridatis ad Arsacem missis factus certior, ipse quoque nonnullos ex sociis ad eundem ablegavit, minas ei si illos auxiliis juvare, promissiones autem, si Romanorum rebus studere maluisset, præponentes. *Dio lib. 35.* Ille utrique parti societatem clam pollicitus, neutri præstitit. *Appian. pag. 230.*

Extat epistola Mithridatis integra ad Arsacem apud fragmenta *Hist. lib. 4. Salustii. De Tigranis bello contra Arsacem* ita exponit: *Iram recentis belli . . . Ille enim obnoxius qualem tu voles, societatem accipiet. Quia multitudinem arctis locis pugna prohibuere, imprudentiam Tigranis, pro victoria ostentans. Tu verò, cui Seleucia maxima urbium regnumque Persidis inclycis divitiis est, quid ab illis, nisi dolum in præsens, & postea bellum expectas? Romani in omnes arma habent, acerrima in eos quibus victis spolia maxima sunt? audendo & fallendo, & bella ex bellis ferendo, magni facti, per hunc morem extinguunt omnia, aut occidunt, quod difficile non est, si in Mesopotamia, nos Armenia circumgredimur exercitus sine frumento, sine auxiliis, &c. Teque illa fama sequetur auxilio profectum magnis Regibus, latrones gentium oppressisse. Quod uti facias moneo, hortorque, neu malis perniciæ nostra unum imperium prolatare, quam societate victor fieri.*

Lucullus ad Gordyænos profectus, quorum Regem Tigranes necaverat, quòd societatem cum Romanis pepigisset, illius exequias celebravit. Pyræ veste & auro regali & Tigranis instructæ spoliis, ipsemet sub-

didit facem, ac libamina cum amicis & necessariis illius infudit, amicum quoque suum & socium Populi Romani appellavit. Ad hæc monumentum jussit ei sumptuosum, ex thesauris regiis faciendos locari. Unde Gordyenorum gens ita fuit in Lucillum animata, ut relictis sedibus suis, illum sequi cum liberis & conjugibus vellent. *Plutarch. in Lucul. pag. 512.*

In Tarbieni regiis aurum & argentum sunt reperta. Frumenti in horreis decies trecenta millia medînnûm condita erant. Ita & miles auctus est, & Lucullo fuit ingenti honori, quod, ne teruncio quidem ex ærario accepto, bellum ipsius belli sumptibus sustineret. *Id. ibid.*

Hic etiam Regis Parthorum Legati eum adierunt, amicitiam & societatem petentes. Fuit id Lucullo haud ingratum, qui Sextilium misit ad Parthum. *Id. ibid.*

Arsaces suspicatus hominem bello clarum non tam pacti nuper initi causâ quàm ut regionem copiasque suas exploraret, missum, Romanis auxilia nulla suppeditavit, ita tamen ut ne contra illos quicquam etiam moliretur, sed in medio sese partium contineret. *Dio lib. 35.*

Cùm ubi Lucullus Arsacem comperisset fluctuantem consilio, poscentemque etiam à Tigrane societatis præmium, Mesopotamiam Sextilium rescivit, Tigranem ac Mithridatem statuit, ut adversarios confectos transilire, & periclitari Parthorum vires atque expeditionem in eos movere. Itaque in Pontum ad Por-natium Legatum suum, & alios misit litteras, ut copias, quæ illic erant, adduceret, quasi ex Gordiene in Parthos moturus signa; sed illi cum morosos & con-

tumaces milites habuerunt, tum in præsentia cognoverunt proterviam eorum, quod nullis blandimentis, vel imperio movere illos valerent, testantes & vociferantes, neque illis permansuros se, sed relicto sine præsidio abituros Ponto. Hæc ad Lucullum relata insuper, quos secum habebat milites labefecerunt, ob divitias & delicias languescentes ad militiam, & otium quærentes. Ut verò illorum acceperunt ferociam, viros appellaverunt, mutandosque jactaverunt, multis etiam factis missionem se & requiem meritos. Atque ita Lucullus expeditionem Parthicam deponere coactus est. *Id. ibid.*

At Mithridates oppidatim instruxerat armorum fabricas & delectus habens, conscripsit fermè omnes Armenios, ex quibus selectis fortissimorum 70. m. peditum, & dimidio equitum, reliquos dimisit, hos verò in turmas & cohortes digestos proximè disciplinam Italianam dedit exercendos viris Ponticis. *Appian. pag. 230.*

Lucullus, ob nimium frigus, media tantum æstate movit in Tigranem, postquam superavit Taurum, & campos vidit virentes, deprehensus est. Adeo sunt illi ex algore serotina tempora. Attamen descendit in campos, ac duobus vel tribus præliis, coortos in ipsum Armenios fudit. *Plutarch. in Lucul. pag. 512.* Mithridates autem peditatum omnem & partem equitatus in colle continuit: cum reliquo Tigranes Romanos frumentatores adortus, victus est; unde postea securius frumentabantur etiam ex propinquis locis Mithridati & castra admoverunt propius. *Appian. pag. 231.* Inde liberè vicos populati sunt, captoque qui

comportatus Tigrani fuerat commeatu, quam ipsi extimescebant, affuderunt inopiam hostibus. *Plutarch. in Lucul. pag. 513.*

Lucullus aliquam regionis partem, ut hostes eam defendentes ad pugnam eliceret, cumque nihil illi moverent, ad ipsos contendit, ibi tum equitatus hostilis graviter equitatum Romanum premebat, nemine cum peditatu manum conferente, statimque ubi Lucullus scutatis suis equitatu succurrebat, terga ostendebant; neque tamen cladem ullam accipiebant, sed sagittis in insequentes à tergo emissis, multos mox interimebant, multos vulnerabant. Ea vulnera gravia difficiliaque sanatu erant, nam duplices erant sagittis cuspides, & ita quidem adfixæ, ut siue manerent in corporibus tela, siue extraherentur, interitum eis celerissimum adferrent. *Dio lib. 35.*

Romanus Imperator exercitum inde ad Tigranis regiam convertit Artaxata, ubi parvi liberi & conjuges ejus erant, non facturum ratus Tigranem, quin pro eorum salute dimicaret, ad hanc urbem contendentem Lucullum non tulit Tigranes, sed castris motis quarto die prope Romanos confedit, medium capiens Arsamiam amnem, quem transire necesse erat petitis Artaxata Romanis. *Plutarch. in Lucul. pag. 513.*

At Lucullus postquam Diis sacrificavit, quasi certus de victoria, exercitum traduxit. Duodecim cohortibus in fronte positis, reliquos, ne circumveniretur ab hostibus, in subsidiis collocavit. Multi enim & selecti equites stabant in hostium averfa acie, ante quorum signa sagittis ex equo utentes Mardi & Iberes hastati, quibus Tigranes præcipuè inter externos milites ut pugnacissimis

pugnacissimis fidebat. Nihil est ab illis tamen editum præclari. Paulisper cum equitatu Romano velitati, non tulerunt impetum legionum. Verùm hinc inde fugâ divulsi, equitem ad insequendum traxere. *Plutarch. in Lucul. ibid.*

Simulat que hi dissipati sunt, provehentibus Tigranis equitibus, videns splendorem & multitudinem eorum Lucullus, subtimuit. Itaque equitem à consecrandis hostibus revocat. Interim ipse Satrapis cum præstantissimo quoque sibi oppositis occurrit primus; quos, antequam manum conferere possent, consternatos pepulit. Ex tribus Regibus, qui unâ in hac acie fuerunt, foedissime fugit Ponticus Mithridates, qui ne clamorem quidem sustinuit Romanorum. Hi cùm per longum spatium tota nocte hostium tergis inhærerent, non solum trucidandis, verùm etiam capiendis, pecuniaque & præda agenda ferenda fatigati sunt. Lucius autor est priorè prælio plures fuisse, in hoc nobiliores captos & cæsos. *Id. ibid.*

Hinc erectus Lucullus & fiducia plenus, superiores regiones petere & domare statuit barbarum. Cæterùm sub æquinoctio autumnali graves tempestates nec opinantem corripuere. Igitur cùm non multos secundum prælium dies fuissent Lucillum secuti, institerunt ei obluetari. Primum precibus ad Lucillum per Tribunos agere; deindè tumultuosius coire, & per tentoria noctu conclamare: quod esse seditiosi exercitus signum apparet. Cùm etiam obnixè obsecraret Lucullus, obtestans eos hætenus, ut occalerent animis, dum Armeniorum Carthagine capta infestissimi hostis (Annibalem designabat) opificium delevisset. Ubi.

nihil profecit, retrò signa movit. *Id. ibid.*

Per Armeniam aliisque jugis trajecto Tauro in regionem Mygdonicam appellatam descendit, munificam & apricam: in qua urbs ampla & populosa erat, Nisibin Barbari, Græci vocant Antiochiam Mygdonicam. Huic præerat autoritate Tigranis frater Guras, arte & solertia machinali Callimachus, is qui Amisi plurimum negotii exhibuerat Lucullo. Castris propè urbem positis, postquam omne genus oppugnationis adhibuit. *Id. ibid.*

Initio autem hyemis, cum Barbari se victores Romanosque jam jam discessuros existimantes, negligentius nonnihil se gererent: noctem Lucullus nactus, in qua neque luna fulgebat, & imber ingens cum tonitribus coortus erat, ut neque cernere Barbari neque audire quicquam possent: atque ob id exteriorem murum fossamque in medio actam, paucis ibi relictis, desererent, ab omni parte murum aggressus est. Cumque per aggeres in eum hæc difficulter evasisset, obtruncatis nullo negotio custodibus, qui ibi pauci relict fuerant, partem fossæ aliquam, (ante enim Barbari pontes dejecerant) ingesta terra æquavit; cum ab hostibus neque sagittis, neque igne ob vim pluviarum lædi posset. Fossâ superatâ, urbem ipsam statim cepit: neque enim erant interiora mœnia admodum valida, quod exterius obductis fidebant. *Dio lib. 35.*

Eos qui in arce confugerant, fide datâ acceptaque; recepit. *Id. ibid.* In quibus Tigranis fratrem Guram, in potestatem ejus se dedentem, comiter habuit Callimachum autem non audit, quamvis grandis pecuniæ se reconditos thesauros profiteretur proditurum,

verum in vinculis haberi imperavit ad poenas pendendas, quod inflammata Amisenorum urbe, gloriam sibi & benignitatis erga Græcos materiam declarandæ præcidisset. *Plutarch. in Lucul. pag. 514.* Multâ deinde acceptâ pecuniâ, Nisibi Lucullus hiberna habuit. *Dio lib. 35.*

Dum Nisibim Lucullus obsideret, Tigranes ad eam, quam inexpugnabilem esse existimabat, defendendam se non convertit: sed Mithridate propriam in regionem misso, ipse in Armeniam suam contendit, ubi L. Fannium resistentem sibi obsedit, tantisper dum Lucullus re cognita auxilio illi proficisceretur. *Dio ut supra.*

Mithridatem, in Pontum ad regni sui reliquias profectum, sequebantur priorum quatuor millia, & totidem accepti à Tigra. *Appian. pag. 231.* Cum quibus ille alteram Armeniam ceterasque regiones invadens, multos Romanorum in iis regionibus vagantes ex improvise adortus interfecit, nonnullos prælio victos cæcidit, & pleraque loca magnâ celeritate recepit. Benevolentia enim illi homines erga Mithridatem affecti erant, tum quod suæ esset gentis, tum ob paternum ejus regnum: iidemque Romanos odio habebant, partim quod peregrini essent, partim quod à præfectis eorum malè tractarentur: itaque Mithridati libenter accesserunt. *Dio lib. 35.*

Mithridates aggressus M. Fabium Ducem à Lucullo in iis locis relictum in fugam vertit, quingentis in ea pugna occisis. *Appian. pag. 231.* Magnopere usus auxilio Thracum, qui cum antea sub ipso stipendia fuissent, tum cum Fabio militabant: itemque servorum

qui in castris Romanorum erant. *Dio lib. 35.*

Primum Thraces à Fabio speculatum missi, cùm nihil sani renuntiassent, isque incautius progressus in Mithridatem incidisset, Thraces quoque Romanos adorti sunt. Undè in fugam versus est Fabius, quingentis in ea pugna occisis. Fabius deindè, liberatis servis, quotquot castra sequebantur, rursùs per totam diem dubio Marte pugnavit, donec servis libertatem Mithridate deferente, ipsi in prælio adjuverunt, periissentque haud dubiè Fabiani omnes, nisi Mithridates saxo ictus in genu, & telo sub oculo saucius, elatus celeriter fuisset è prælio. Dum barbari enim, de Regis salute solliciti, per multos dies à pugna cessarent; Fabio cum suis in tutum locum perfugiendi spatium concessus est. Curabant autem Regem Agari, gens Scythica, remediis confectis è serpentum virulentia: qui propterea semper sequebantur comitatum regium. *Dio & Appianus ut suprâ.*

Fabius deindè Cabiris inclusus oppugnatusque, à C. Triario servatus est: is enim cùm ex Asia ad Lucullum iter eà faciens rem gestam accepisset, coacta ex iis qui aderant, quàm maximâ poterat manu, Mithridatem, totum exercitum Romanum adversus se venire putantem, adeò terruit, ut priusquam in conspectum ejus veniret, castra movere cogeret. Undè Triarius audacior factus usque in Comana fugientem insecutus, ibi vicit. Castra habebat Mithridates ex altera ejus fluvii parte, quâ Romani accedebant. Eos ut ex itinere fessos aggrediretur, ipse prior occurrit: reliquos inter prælium, per alium pontem invadere jussit. Cùm diu æquo Marte certatum esset, pons

abruptus, quod multi confertim per eum transire contenderent, Mithridatem subsidiis spoliavit, perturbavitque. Ab hoc conflictu utrique *ob hyemem* se in castella receperunt, & quieti dederunt. *Dio lib. 35.*

Postquam Mithridatem nuntiatum est, fuso Fabio, in Sornatium & Triarium pergere, milites verecundiâ moti, Lucullum ad suppetias illi ferendas secuti sunt. *Plutarch. in Lucul. pag. 515.* Mithridates interim ad Gaziurfa Triario oppositis castris, provocare hominem ad prælium atque irritare intendit, cum aliis rebus tum quod ipse milites in oculis Romanorum exerceret, ac duces exercere juberet, ut cum eo congressus ante Luculli adventum, superiorque factus (quod sperabat) reliquam etiam regni partem recuperaret. Cum Triarium non eliceret ad castellum, cui Dadasa nomen erat, oppugnandum, suorum aliquos mittit, in quo impedimenta Romanorum deposita erant, ut saltem illorum tuendorum causâ hominem ad conferendas manus adduceret, neque id eum fefellit. Cum enim eatenus Triarius Mithridatis multitudinem reformidans, Lucillumque, quem accerserat, operiens, sese continuisset, postquam Dadasa oppugnari accepit, militesque rebus suis metuentes, tumultuantes, minati sunt se injussu ejus, nisi ipsos reduceret, ad defendendum ituros, invitum castris excessit. *Dio lib. 35.*

Cum progressus esset Triarius in aciem contra Mithridatem, procella, qualis nulla ante in omni hominum memoria, exorta est; quæ in utrisque castris disjecit tentoria, jumenta transversum egit per devia, præcipitavit etiam nonnullos milites. Et tunc quidem

utrique retrocesserunt. Cùm autem nuntiaretur adventus Luculli, Triarius absente illo depugnare cupiens, ante lucem invasit stationes Mithridatis: cùmque diu pari virtute certassent, tandem Rex in suo cornu connixus incepit victoriam, & distractis hostibus peditatum eorum in fossam quandam cœnosam compulit, ubi cædebantur impune sidente vestigio. Usus deinde victoria, persequabatur animosè per campos equites, donec quidem Romanus Centurio, qui specie famuli equitantem cursu æquabat, in femur eum percussit graviter, quod tergum ejus non speraret se posse per thoracem perfodere, & hunc quidem statim in frustra conciderunt proximi: Mithridates verò in extremam aciem relatus est. *Appian. pag. 232.*

Amici Regii suis egregiè vincentibus signum properè dederunt receptui: id ut inopinatum, trepidationem iniecit pugnantibus, veritis ne fortè aliundè aliquid mali acciderit, donec re cognitâ statim in campo tumultuariè circumsteterunt corpus regium. Tandem Timotheus Medicus cohibito sanguine, sublimem eis ostendit. Mithridates, postquam recollegit animum, statim reprehendit eos qui signum receptui dederant, & eâ ipsâ die Romanis castris admovit exercitum, quæ jam deserta erant pavore militum, Romanorum militum supra 7. m. cæsa fuisse dicuntur, *Plutarcho*. Inter cadavera reperti sunt Tribuni 24. Centuriones 150. Quantus Præfectorum numerus haud temerè in illa Romanorum clade desideratus est. *Appian. ibid.*

Ad Scotium verò montem pugnam hanc factam fuisse, Appianus docet *pag. 254.* Non longius millibus passuum tribus à Zela Ponti oppido eum abesse indi-

cat Hirtius *de bell. Alexandr.* In illo campo Mithridates erexit trophæum, quod Julius Cæsar postquam in eodem loco postea Pharnacem Bospori Regem Mithridatis filium vicisset, non sustulit, uti nefas erat, sed alterum posuit, cujus nobis sunt illius nummi argentei testes, in quibus ab una parte caput Veneris cum his litteris II. T. id est secundum trophæum, & in averfa illius parte, duo trophæa. Et ab hac victoria Cæsar, Zelitæ postea epocham libertatis suæ dinumerarunt, ut indicant nummi Juliæ Piæ & Caracallæ cum annis 240.

Mithridates, curato vulnere, suspicatus alios quoque in suo exercitu hostes esse, militum delectum quasi alius rei causa instituit; jussisque singulis confestim in sua tabernacula se recipere, Romanos solos deprehensos occidit. *Dio lib. 35.*

Indè in Armeniam, quam Romani Minorem vocant, se recepit, commeatus qui deportari poterant secum auferens, ceteros verò corrumpens, ne Lucullo venienti essent usui. Quo tempore Attilius, Romanus Senator, qui judicii metu dudum profugus ad Mithridatem in amicitiam ejus receptus fuerat, deprehensus est Regi struere insidias. Quem ille pro dignitatis pristinae reverentia torqueri vetitum, simplici morte necavit: sed conscios excruciauit graviter. Liberti verò cum quibus Attilius consilium communicaverat, illæsi dimissi sunt, ut patroni sui ministri. *Appian. pag. 232. & 233.*

Adveniens Lucullus Triarium, quem insensiles milites requirebant, clam eripuit; sed qui subcecidissent militum cadavera reliquita inhumata, quod suorum re-

litum animos imprimis ab eo putatur abalienasse.
Plutarch. in Lucul. & Pomp. pag. 515.

Ad Talaura loco edito Mithridates confidens, & adventantem cum ingenti manu Tigranem expectans, priusquam conjungerentur ambo, pugnam detrectabat, & Medus Mithridates alter Tigranis gener, Romanos palantes repentè adortus, magnâ clade affecit. *Dio lib. 35.*

Lege Gabinia Consul M. Acilius Glabrio in Bithyniæ & Ponti Provincia successor Lucullo datus est, & legionibus Fimbrianis quæ militiâ liberatæ prius, iterum stipendia faciebant, militiæ missio facta est. Quod cum illæ comperissent, victoriâ quieteque, & rerum copiâ luxuriantes, ad hæc absente Lucullo degentes, tumultuatæ sunt Lucillum quasi privatum jam contemptui habentes. *Id. ibid.*

Lucullus inops consilii, nec temerè se movere loco, nec ibi hærare ausus, statuit obviam procedere Tigrani, si fortè illum inopinantem simul ac itinere fatigatum fundens, aliquo modo seditiones militum componeret, quorum neutrum ipsi successit. Milites enim aliquandiu eum secuti, cum in Cappadociam iter flectendum esset, omnes unanimiter, ne verbo quidem ullo facto, sese converterunt. Valeriani qui & Fimbriani, cum Romæ exauctoratos se esse accepissent, & aliis decretas esse Luculli Provincias, omnino à signis dilapsi sunt. Nullam non hic indignitatem subiit Lucullus, singulos orando & tentoria obeundo, demissus & lachrymis oppletus: nonnullorum etiam prehensens manus. Illi verò prensationes repellere, inanes zonas objicere, jactareque, solus dimi-
caret

caret cum hostibus, ex quibus ditescere nosset solus.
Dio lib. 35. & Plutarch. in Lucul. pag. 515.

Ita Lucullum, ne persequeretur Mithridatem ac Tigranem, summamque victoriæ imponeret, seditio militum tenuit, qui sequi volebant, cum legiones Valerianæ, impleta à se stipendia, dicentes, Lucullum relinquerent. *Liv. lib. 98.* Tandem tamen ceterorum quoque militum precibus Fimbriani isti expugnati, receperunt se illam æstatem ad signa mansuros: quod si nemo interea ad pugnandum secum descenderet, discessuros. His oportebat acquiescere Lucullum, aut desertam præsidio relinquere Barbaris Provinciam: continuit ergo illos, non jam imperio, neque eos in aciem eduxit; verum satis huic erat, modò manerent, partiebaturque vastari à Tigra-ne Cappadociam, & in-folescere de integro Mithridatem. *Plutarch. in Lucul. pag. 516.*

Scripserat verò jam antè ad Senatum Lucullus confectum à se fuisse bellum Mithridaticum, adven-runtque ad res Ponti componendas, sicut pacatas, Le-gati. Qui ubi jam adfuerunt, offenderunt ne ipsum quidem sui juris esse, verum à militibus haberi ludi-brio & sugillari. Hi verò eo in Imperatorem progressi insolentiæ sunt, ut exacta ætate sumpserint arma, gladiisque districtis provocarent nusquam apparentes, qui jam receperant se hostes, jubilantesque & bra-chia jactantes inaniter, excederent castris, testati completum tempus, quo Lucullo commoratu-ros se promiserant. *Id. ibid.*

Adveniens deindè in demandatam sibi Provinciam Acilius Glabrio Consul, dimissis circa populos præco-

nibus pronuntiavit, Lucullum incusari à Senatu quod bellum diutius iusto protraheret: proinde Senatum missum facere ejus exercitum, publicaturum bona eorum qui voluntati suæ non paruerint. Quibus ad exercitum perlatis, mox disfluebant milites; exceptis paucis, qui admodum pauperes, ideoque multam non timentes, maluerunt apud Lucullum permanere. *Appian. pag. 233.* Sicque propè totum regnum suum Mithridates recepit, & Cappadociæ multum detrimenti intulit: neque Lucullo obstante, neque ipso Acilia defendente. Is enim cum prius festinasset, ut victoriam Lucullo præriperet, ubi tum quæ acta essent rescivit, ne ad exercitum quidem venit; sed in Bithynia tempus traxit. *Dio lib. 35.*

Interea Tigranes junior Mithridatis ex filia nepos, à Tigraue patre deficiens, bello ab eo victus est; indeque primores sibi adjungens patris imperio offensos, ad Phrahatem *Sinatrockis filium*, Regem Parthorum, confugit. *Id. lib. 36.*

Pompeius in Luculli locum, ad gerendum bellum adversus Mithridatem profecturus, cum Rege Parthorum Phrahate amicitiam renovavit. *Liv. 98.*

Pro cujus cum Pompeio initi fœderis ratione Phrahates Armeniam Tigraui subditam unà cum juniore Tigraue, *cui filiam uxorem dederat*, invasit. Pervenientes igitur usque ad urbem Artaxata, obviis omnibus subactis, eam obsederunt. Tigraue sene, eorum metu, in montes se subducente. *Dio lib. 36.*

Ad tentandum Mithridatis animum, Metrophanem, qui amicas ei occasiones offerret, Pompeius misit. Mithridates Pompeium parvi admodum eo tempore pende-

bat, quod Phrahatem Parthorum regnum recens adeptum, adjunctum sibi sperabat. Quem ubi celeriter à Pompeio præoccupatum ad invadendum Tigranidis Armeniam impelli percepisset; animo collapsus, Legatos ex templo ad Pompeium misit, qui de conditionibus pacis agerent, Pompeius ut arma deponeret, & transfugas traderet, jubebat. *Id. ibid.*

Ubi id primum in exercitu Mithridatis est auditum, transfugæ, quorum magnus erat numerus, ne traderentur veriti, atque Barbari, ne destituti auxilio horum bellare cogerentur, tumultuabantur, & admisissent aliquid in Mithridatem, nisi Legatos à se missos ille prætendisset, non pacis petendæ causâ; sed ut Romanorum apparatus specularentur. *Id. ibid.* Juravit se nunquam cum Romanis pacem habiturum, propter ipsorum avaritiam, nec traditurum eis quemquam, nec passurum quicquam nisi in communem utilitatem omnium. *Appian. pag. 238.*

Cum jam in Galatiam Pompeius venisset, ei Lucullus obviam factus est, *Dio lib. 36.* ad Danaia castellum. *Strabo lib. 12. pag. 567.* Erat Lucullus Consulatus ordine & ætate prior, sed Pompeii ex pluribus imperiis & gemino triumpho dignitas superior. Fasces utrique laureatæ, victoriarum causâ, præferebantur. Quia verò venerat Pompeius longâ viâ per loca arida & squallida, torridas laureas fascibus ejus circumjectas, cum considerarent Luculli lictores, benignè illius lictoribus largiti sunt ex suis recentibus & virentibus. Eam rem amici Pompeii in faustum omen vertère, Luculli victoriarum præmia & ornamenta Pompeium ablaturum. *Plutarch. in Lucul. pag. 516.*

Lucullus Pompeio debellatum omnino Mithridatem affirmavit, neque expeditione quicquam opus esse militari: hac eadem de causa etiam viros, à Senatu ad res componendas ablegatos jam adesse. Pompeio cum ut retrò cederet, non persuaderet, ad eum criminandum se convertit: inter alia probra, hominem multarum subindè rerum agendarum, bellicue & imperii cupidum nominans. Pompeium parum ea moverunt: itaque proposito edicto jussit, ne quis in posterum Lucullo obtemperaret. *Dio lib. 36.*

Lucullus in Galatia divisit pro arbitrio captum de hoste agrum, & dona alia dedit, indeque acerbè à Pompeio est reprehensus, quod hoste vivo Provincias componeret, præmiæque & honores largiretur, quæ facere patrato & confecto bello victores solerent. Milites ab eo Pompeius abstraxit omnes, 1600. solum ad triumphum illi relictis; itaque Lucullus Romam rediit, & Pompeius movit in Mithridatem. *Plutarch. in Pomp. & in Lucul. pag. 516.*

Pompeius castrametatus est in Mithridatis finibus: qui tum è propria ditione habebat lectissimum exercitum. 30. m. peditum, 3. m. equitum, 2. tantum *Plutarcho*, ad regni sui præsidium. Et quia Lucullus eam regionem nuper vastaverat, propter inopiam comætatuum, multa fiebant transfugia, quamvis Rex in deprehenso sæviebat atrocibus suppliciis, quos aut de rupe dabat præcipites, aut mulctabat oculis, aut vivos comburebat: quo metu absterrebat quidem multos ne transfugerent, sed nihilominus atterebatur inopia. *Appian. pag. 238.*

At Pompeius equitibus collocatis in insidiis, alios misit qui propalam stationem Regis lacefferent: quos

jussit post provocationem cedere, quasi territos, donec hostes in insidias proVecti terga verterent: & fortasse victores irrupissent in castra cum fugientibus, n̄ Rex hoc ipsum metuens, produxisset pedites: illi verò retrocesserunt. Hæc fuit prima inter partes equestris velitatio. *Id. ibid.*

Mithridates aliquandiu subterfugiebat, quòd copiis esset minoribus instructus, vastabatque obviam quamque regionem, hostemque hinc indè circumducere & com meatuum inopiâ affligere studebat. Ubi verò Pompeius Armeniam ingressus est, partim hac ipsa de causa, partim ut eam desertam occuparet; ibi demum veritus Mithridates, ne ea regio se absente in potestatem hostium veniret, eò perrexit. *Dio lib. 36.*

Tumulum ex adverso hostium tutum insedit, ipse cum toto exercitu quietem egit, penuria rerum necessariarum Romanos se confecturum sperans, quæ sibi in sua ditione commoranti, undequaque affatim advehebantur. Erat sub eo tumulo planities nuda posita: in eam subindè nonnullos equitum demittebat, qui obvios quosque læderent; quo effectum est, ut crebriab hoste ad eum transfugerent. *Id. ibid.*

Pompeius cùm eo in loco hostem aggredi non auderet, alium castris locum obtinuit, circa quem omnia sylvis erant obsita, ut minus jam hostium equitatus sagittariiue nocere possent. Ibi insidiis commodo loco positus, ipse cum paucis ad castra hostium palam accessit: tumultuque excitato, ad locum, quem destina verat, è castris eos pertraxit: ita magnam hostium cædem fecit. Addidit ea res animum, ideoque alios ad alias regionis partes emisit, qui com meatus expliarent. *Id. ibid.*

Cùm montem in quo castra habuerat, quasi aridum Mithridates reliquisset, eum ipsum occupavit Pompeius, atque ex fruticum indole locorumque convexitate conjiciens subesse ibi fontes, imperavit puteos passim deprimi, fuitque in castris statim aquæ affluentia, ut miraretur tam diu id Mithridatem fugisse. *Plutarch. in Pomp. pag. 635.*

Mithridates autem montem occupavit in Acilifena, quâ præditum, apud Dastira, non procul Euphrate, qui dividit minorem Armeniam ab Acilifena. *Strabo lib. 12. pag. 555.* Pompeius castra Regis in minore Armenia juxta montem Dastracum. *Oros. lib. 6. cap. 4.* Ibi vallum 150. stadiorum crebris castellis distinctum Regi circumdedit, ut difficilem ei frumentationem redderet. Id opus Rex non impediit, siue metu, siue imprudentiâ, quæ plerumque solet calamitatem antecedere. Per dies 50. *Plutarcho* tantum 45. Pompeius obsessum tenuit, Mithridates quidquid jumentarum cum mactavisset, equis tantum servatis, ut famem exercitus sublevaret, abiit. *Appian. pag. 239.*

Rex Manaitin regionem Armeniæ, Deo ejusdem nominis consecratam, per aliquot dies cepit, frequentesque alios se adungere, Marcii quoque exercitum Pompeio accessisse percepit, regionem hanc sibi relinquendam statuit. Igitur noctu castra movit, & nocturnis deinceps itineribus Armeniam Tigrani subditam petiit. *Dio lib. 36.* Atque Pompeium persequentem bellè repellere statuens. *Oros. lib. 6. cap. 4.*

Pompeius vix eum affecutus extremum agmen invasit. Rex ne tum quidem, quamvis amicis suadentibus, descendit in prælium, contentus hostem submo-

vere per equites, & vesperè in densissimas sylvas se abdidit. *Appian. pag. 239.*

Sequenti die vicum occupavit circumquaque munitum rupibus: ad quem unicus ascensus patebat, & servabatur à quatuor cohortibus. Romani quoque ex adverso stationem opposuerunt, ne Rex effugeret. *Dio lib. 36.* Cùm in ipsos limites adventum esset, metuens Pompeius ne Euphratem transmittere Mithridates anteverteret, atque ita effugeret, nocturnam pugnam tentare instituit. *Plutarch. in Pomp. pag. 636.* Eo statuto prior castra clàm movit, fefellitque Barbaros meridie conquiescentes, eâ pergens viâ, quâ ipsi erant ituri, nactusque locum idoneum inter colles situm, ibi milites in edita traduxit, expectavitque hostium adventum. Barbari, quibus nihil tunc adversi evenerat, & jam in loca tuta se accedere credebant, securè neque custodiæ etiam causâ quoquam præmissò, ibant sperantes ab insequendo jam Romanos destitutos. *Dio lib. 36.*

Quo tempore fama fert vidisse Mithridatem in somnis speciem, quæ futura ei pronuntiaret. Videbatur sibi in mari Pontico secundo navigare vento, Bosphorumque jam prospicere & comiter unâ vectos affari, ut qui certa & indubitata incolumitate gauderet, verùm repentè ab omnibus se reperisse desertum, ac fragmento exiguo navigii jactari. His occupatum motibus & imaginibus assistentes amici excitavère, Pompeium nuntiantes adeste. Pugnandum igitur necessariò pro vallo erat, eductisque copiis struxerunt Duces aciem. *Plutarch. in Pomp. pag. 636.*

Quos parare se ubi Pompeius animadvertit, dubi-

tavit per tenebras discrimen praelii, tantum circumfundendos, ne fugerent, arbitratus est, ac sub lucem exercitu suo, qui firmior erat, aggrediendos. At majores natu ordinum ductores precando & adhortando concitaverunt. *Id. ibid.*

Porro id praelium sic commissum est. Primò omnium ex composito omnes tibicines simul classicum cecinere, post & milites & cætera turba clamorem bellicum sustulerunt; tum alii hastis scuta, alii saxis ærea vasa percusserunt. Montes circumcavi acceptum sonitum quàm maximè terribilem reddiderunt, quem ut repente Barbari nocturnum in desertis locis accipere, vehementer animo dejecti sunt, se divinitus immissum in malum incidisse rati. Interim Romani undique de sublimi lapidibus, sagittis telisque jaculari, & ob tantam multitudinem nullum sine vulnere telum cadere: Barbari in summum discrimen adduci (non enim ad praelium, sed ad iter se composuerant, observabanturque eodem in loco equi camelique multiplices, tum viri mulieresque, partim equis, partim curru, covinis carrisque promiscuè tractati.) Alios accepta vulnera, alios expectata terrere; igitur tanto facilius, ipsi se in concursu prementes, perire. *Dio lib. 36.*

Hæc eminus icti mala tolerabant: Romani, cum jacula omnia consumpsissent, in Barbaros decurrerunt, ibi extremorum cædes facta, (& erant plerique inermes; ita ut ad mortem unus ictus sufficeret) quique in medio erant, undique ob præsens periculum huc se recipientibus exterioribus, premebantur: mutuoque sese trudentes conculcantisque peribant, cum neque seipfos

se ipsos tutari neque hostem aggredi possent : quod major pars equites ac sagittarii erant, quibus neque in tenebris prospectus, neque in tantis angustiis conatus ullus procedebat. *Id. ibid.*

Ubi Luna effulsit, Barbari utique se in luce hostem depellere posse putantes gaudebant, poteratque ipsis commodo esse, nisi eam à tergo Romani habuissent: modò hac, modò illac incidentes, jussu conatusque eorum magnopere decepissent. Nam quia admodum frequentes erant, simul omnes umbram perquam densam edebant, quæ Barbaros, cum invaderentur, decipiebat. Frustra enim inanem umbram, ac si jam comminus starent, impetebant: cumque in unibra propius congredierentur, etiam præter expectationem vulnerabantur. Eo modo & plurimi sunt interempti, & haud pauciores vivi in potestatem hostium venerunt. *Id. ibid.*

Nocturnum hoc fuisse prælium omnes ferè Historici consentiunt; solus Appianus interdiu rem ita narrat. Postridie uterque exercitus primo mane armatus est, & progressi utrimque stationarii velitabantur per declivia: nonnulli etiam equites Regii, sine equis injussi opem ferebant suis militibus: in quos cum complures Romanorum equites irruerent, Regii uno agmine castra cursu petebant, ut consensu equis cum Romanis æquo Marte configerent. Eos ita cum clamore cursuque ruentes conspicati è superiore loco qui adhuc armabantur, rem non intelligentes, ratique hos captis diversa parte castris fugere, & ipsi projectis armis fugiebant: & cum non pateret exitus, impingebant in se invicem, glomerabanturque donec per rupes

desilirent. Atque ita Mithridatis exercitus periit propter temeritatem eorum, qui dum immissi volunt suis succurrere, tumultum excitaverunt. Reliquum facile fuit Pompeio conficere, cædenti prehendentique inermes & impeditos rupibus. *Appian. pag. 239. & 240.*

Longè plusquam decem millia interiisse narrat *Plutarchus*. Plurimos fuisse occisos, haud pauciores vivos in potestatem Romanorum venisse, *Dio*. Quadraginta millia, *Eutropius*. Totidem cæsa vel capta, *Orosius*. Pompeium verò 20. vel 30. tantum de exercitu suo amisisse & duos centuriones, *Eutropius*. Romanos vulneratos mille, vix autem 40. interfectos scribit *Orosius*.

Ipse Mithridates octingentorum equitum cuneo per Romanos erupit. Mox ceteris dilapsis, solus relictus cum tribus est: in quibus Hypsicratia fuit pellex, *Valerio Maximo* conjux, quæ semper quidem virilis audaciæ fuerat, quare Hypsicratem eam Rex appellavit. Tunc verò veste amicta virili Persica, & equo vecta, nec corpore ex fugæ prolixitate fatiscere visa est, nec curando Regis corpore & equo est fatigata. *Plutarch. in Pomp. pag. 636.* Filia quoque Dripetine Ladoice Regina nata, duplici ordine dentium deformis admodum, comes fugæ patris fuit. *Val. Max. lib. 1. cap. 8.*

Sic igitur Rex inter tumultus belli fugâ elapsus, adjutus etiam beneficio sublustris noctis evasit: per devia equum manu trahens, atque ad omnes nocturnos strepitus trepidans; *Oros. lib. 6. cap. 4.* donec in quosdam equites mercenarios incidit, & peditum circiter tria millia, à quibus statim deductus est in castellum Sinoëgem; ubi multum pecuniæ coacervaverat. *Appian.*

cap. 240. Quod castellum Inora *Plutarcho*, Sinoria *Straboni*, in confinio minoris & majoris Armeniæ positum, lib. 22. pag. 555.

Mox data sunt ab eo munera & annua stipendia numerata fugæ comitibus, ablataque indè fermè sex millia talentorum. *Appian. pag. 240.* Indèque sumpsit vestes pretiosas, quas confluentibus ad ipsum ex fuga distribuit. Præterea lethale virus cuique amicorum ferendum secum dedit, ne quis in manus hostium veniret invitus. Inde in Armeniam ad Tigranem contendit. *Plutarch. in Pomp. pag. 636.*

Cùm ab eo per Legatos compellato nullum amicorum responsum tulisset, quod is Mithridatem Tigrani filio suo (erat is nepos Mithridatis) contra se seditionis causam fuisse prætenderet: ac ob id præterquamquod Mithridatem non suscipiebat, Legatos etiam comprehensos in vincula conjecisset: ita spe sua frustratus, in Colchidem versus est. *Dio lib. 36.*

Cùm nusquam cursum intermitteret, die quarta Euphratem transiit. Per triduum deindè dispositis & armatis præsentibus, vel accedentibus copiis, invasit Chotenem, præfecturam Armeniæ, ubi Chotenos Hiberosque mililibus ac glandibus iter impedire conatos propulsi, & pervenit ad Absarum fluvium. *Appian. pag. 240.*

Pompeius, qui Mithridatem insequerentur, emittit: Is verò Phasin flumen transgressus effugerat. *Dio lib. 36.*

Tigranes pater in filium Tigranem, solum, Phraate in regnum reverso, ad Artaxatorum obsidionem profectus, prælium eum vicit, atque is in fuga pri-

mum ad Mithridatem avum se contulit. Eum autem victum esse cum intelligeret, atque ipsum auxilio aliorum magis indigere, quam alii posse opitulari, ad Romanos se adjunxit, Pompeioque ad Araxem flumen occurrit, *apud Plutarchum*: eoque Duce usus Pompeius in Armeniam atque adversum patrem ejus, exercitum duxit. *Dio ibid.*

Tigranes pater re cognita territus, statim praecorem ad Pompeium misit, traditis etiam Mithridatis Legatis, quos in vincula conjecerat. Cum filius impedimento esset, ne quicquam tolerabile posset impetrare, nihiloque minus Pompeius, transmissis Araxe fluvio Artaxatis appropinquaret, ibi demum Tigranes urbem ei dedit, ipseque sua sponte in castra Pompeii advenit, ne caduceatore quidem praemisso: ita se, quo & reverentiam Pompeio, & misericordiam dignus videretur, comparaverat, ut quantum ejus fieri poterat, maxime inter pristinam dignitatem, ac praesentem humilitatem, medium servaret statum. Togam namque, quam dimidia sui parte albam gerere solebat, & candyn totum purpureum exuerat, tiaram autem cum fascia gerebat. *Id. ibid.*

Permissurus ejus arbitrio omne suum jus, & accusaturus filium apud ipsum judicem. Cui cum Pompeius Tribunos & Praefectos equitum obviam misisset honoris gratiam, Regis comites parum securos se rati, quia caduceatorem non praemiseraat, retrò fugerunt. *Appian. pag. 243.*

Ubi ad castra Pompeii 16. ab Artaxatis milliario Tigranes venit, praesto ei fuerunt duo Pompeii lictores, qui jusserunt ut equo descenderet, quo vectus patrio

more ipsum etiam vallum intraturus fuerat. Neminem enim mortalium in castris Romanis unquam visum, qui equo insideret. Obtemperavit Tigranes, gladiumque discinxit tradiditque eis. *Dio ut suprâ.*

Pedibus ingressum, projectoque diademate in terram prolapsus, adorantemque se more barbarico intuitus Pompeius, misericordiâ commotus exiit, & apprehensâ dexterâ eum erexit, atque insigne regium, quod ille de suo capite abjecerat, reposuit; & sedere iussit ad latus suum, ex altero filium collocans; qui neque assurrexit patri, neque ulla comitate erga eum usus est. *Id. ibid.*

Tigranes se regnumque suum Pompeii ditioni permisit, & ab hoc deinde simul cum filio, ad cœnam invitatus est: verum filius vocatus non adfuit, quâ re in primis sibi Pompeium infensum reddidit. *Id. ibid.* Patri avitum Armeniæ regnum restituit, filium verò in Gordena & Sophena regnare iussit. *Plutarch. in Lucul.* Has condiciones accepit pater: indignatus verò filius, fugam cogitantem in custodiam dedit, deinde in vincula, & tandem ad Pompeii triumphum servatus. *Plutarch. & Appian. pag. 241.*

Pompeius relicto ad præsidium Armeniæ Afranio, per gentes circum colentes contra Mithridatem iter intendit: Albani & Iberi primo petenti transitum Pompeio dederunt. Alii narrant Oræzem Albanorum Regem & Artocum Iberorum cum 70. millibus insidias Pompeio struxisse circa Cyrtum flumen: bellum quidem propter hyemem dilataste ferunt Romanos. *Appian. pag. 242.*

Mithridates hybernabat in Dioscuriade. *Idem pag.*

240. Ubi initium est Isthmi Euxino & Caspio mari interjecti. *Strabo lib. 11. pag. 497.*

Verè Pompeius Cynum transit, qua re interritus Arsaces ad Pompeium de pace impetranda internuntios cum donis misit, & eam tandem iniit. *Dio lib. 37.*

Mithridates per gentes Scythicas, vel infensas vel alienas, iter fecit, partim conciliatis hominibus, partim vi adactis, & Heniochos quidem, libenter exceptus, transit: Achæos verò obfiteri ausos fugavit. Mæotichas deindè ingressus, multis subditas regulis, ob famam rerum gestarum, regnique ab omnibus hospitaliter exceptus deductusque, multa dona dedit recepitque, atque etiam in societatem eos pertraxit: elocatis filiabus potentissimum quemque illorum sibi coniungens. *Appian. pag. 240. & 241.* De Zygiurum autem transitu spem abiciens ob locorum difficultates istorum & feritatem hominum, ægrè per oram incessit, plerumque mare conscendens. *Strabo lib. 11. p. 496.*

Machares Mithridatis filius, qui in Bosphoro Cimmerio tunc regnabat & Romanorum rebus studebat, cum patrem audivisset tam brevi tempore, tot feras gentes, & quæ vocantur claustra Scythiæ, nulli antea permeata transiisse, Legatos ad eum misit, qui excusarent, quòd necessitate coactus Romanos coluerit; sed ubi cognovit eum implacabilem, fugit in Chersonesum Ponticam, incensis navibus, quò patri persequendi facultatem adimeret; sed cum ille immisisset in eum classem aliam, manus sibi intulit. Mithridates amicos, quos ipse Machari in regnum

abeunti comites addiderat, omnes interemit, domesticos verò dimisit incolumes. *Appian. pag. 241.* Patrem per ejus familiares, securitate & pecuniis missis, ad facinus impulsos, filium interfecisse, scribit. *Dio lib. 36.* Macharem quoque parricidio trucidatum ab eo fuisse refert *Orosius lib. 6. cap. 5.*

Pompeius in Septentrionem Scythicum, iter tanquam in mari stellis secutus, & ad Phasim fluvium Servilius illi cum classe occurrit, quâ tuebatur Pontum; sed Mithridatis infectatio, qui in gentes Bosphori & Mæotidis incolas abdiderat se, magnas perplexitates Pompeio tribuit. *Plutarch. in Pomp.* Depopulata Albanorum regione & cum iis pace instaurata & cum Iberis, in Armeniam minorem divertit. *Id. ibid.*

Ex Armenia in Syriam profectus, ubi Regum & populorum rebus constitutis hyemem transiit; castellum verò Symphorium ei tradiderat Stratonice Mithridatis concubina, hoc unum pacta, ut si fortè Pompeius Xipharem filium in potestatem redigeret, matri eum servaret incolumem. *Id. ibid.*

His cognitis, Mithridates filium Xipharem interfecit ad fretum, inspectante matre ex adverso littore, & cadaver insepultum, projecit pietatem negligens, modo matri doleret quæ peccaverat. *Appian pag. 245.*

Dum rebus in Syria & Judæa tractandis destinetur Pompeius, Mithridates Pontum circumlustravit, & Panticapeum, quod est in Europa ad ostium Ponticæ emporium occupavit. *Id. pag. 244.* Ipse quoque Legatos ad Pompeium adhuc in Syria morantem, & nescientem eum esse superstitem, misit, qui tributa Populo Romano pollicerentur, si concederetur ei regnum.

paternum. Cùmque ille postularet, ut ipse Rex veniret, sicut Tigranes venerat, id se facturum negavit, ut parum decorum personæ Mithridatis, missurum tamen filios & amicos. *Id. pag. 245.*

His dictis, delectus maximos habuit promiscuè, tam è servis quàm ex ingenuis: arma quoque multa & tela fabricabat & machinas, nulli parcens materiæ, ne bobus quidem aratoribus in usum nervorum. Tributa omnibus etiam tenuibus præscripsit, quæ à Ministris exigebantur cum multorum injuriis, non sentiente Mithridate. Morbus enim quidam ulcerosus faciem ejus invaserat, ut à solis tribus Eunuchis aspici pateretur qui eum curabant. Quo percurato, jam etiam copiæ paratæ aderant, 60. cohortes sexcentariæ & alia multitudo numerosa, navesque, & loca opportuna, quæ Duces illo ægrotante occupaverant, trajecitque partem exercitus Phanagoriam, alterum emporium situm in ostio, ut aditum utrinque teneret; Pompeio etiam tum hærente in Syria. *Id. ibid.*

Eodem tempore Castor Mithridatis Præfectus, qui Phanagorio præerat, Tryphonem Eunuchum Regium (à quo tortus aliquando fuerat) intransientem adortus interfecit, & plebem ad libertatem vocavit; quæ quamvis jam arx teneretur ab Artapherne ceterisque Mithridatis filiis, aggestis circumquaque lignis eam incendit. Quo metu Artaphernes, Darius, Xerxes, Oxathres & Eupatra liberi Mithridatis, sese dediderunt. In his solus Artaphernes erat fermè quadragenarius; reliqui formosi pueri: Cleopatra verò, altera filia, restitit: cujus generositate pater delectatus, submissis multis Dicrotis eam eripuit. *Id. ibid. & pag. 246.* Reliquos

liquos Castor arce occupatâ, ad præfides Romanorum transmisit. *Oros. lib. 6. cap. 5.*

Quotquot erant in propinquo castella nuper occupata à Mithridate, audaci exemplo Phanagorensium permota defecerunt Chersonesus, Theudisia, Nymphæum, aliæque circa Pontum opportuna bello gerendo. *Appian. pag. 246.*

Mithridates accensus irâ, non solum defeكتورum nonnullos deprehensos supplicio affecit, sed etiam complures amicos suos & Exipodram filium suum interfecit. *Oros. lib. 6. cap. 5.* Et videns crebras defecciones, & suspectum habens exercitum, ne parum constantis esset fidei, quippe coactus ad militiam, præsertim accedentibus gravibus exactionibus, & adversitate fortunæ semper intuta apud mutabiles subditorum militum animos, misit ad Scythiam per Eunuchos ad Regulos nuptum filias; petens ut quamprimum cum copiis venirent ad auxilium. Hæ deducebantur à 500. militibus, qui parum à Mithridate digressi, Eunuchos interfecerunt, quod ab his apud Regem semper molesti fuerant, & puellas ad Pompeium adduxerunt. *Appian. pag. 246.*

Pompeius, relictâ Syriâ, Amisum in Ponto profectus est: ubi ambitione impulsus, quod in Lucullo tantopere reprehenderat, ipse egit: dominante enim in Bosphoro Mithridate, qui manum haud contemnendam jam contraxerat, quasi omnibus confectis, Provincias ordinavit & dona contulit. *Plut. in Pompe. pag. 638.*

Et quidem Pontum, vivente adhuc Mithridate, in Provinciæ formam ab eo redactum Livius indicat. *lib.*

102. Sed Pompeius illo dejecto, quæ ad Armeniam sunt & Colchidem regulis divisit, quorum operâ in bello usus fuerat, reliqua in undecim Respublicas distribuit, & Bithyniæ addidit, ut ex utrisque una constaret Provincia. *Strabo lib. 12. pag. 541.*

Mithridatium à Ponto avulsam Bogodiatore Pompeius dedit. *Id. ibid.* Lunæ quæ à Comanis colitur, Archelaum Regia Dynastia præditum, creavit Pontificem. *Appian. pag. 251.* Attalum Paphlagoniæ Regulum fecit. *Ibid.* Attalo & Pylæmeni Paphlagonia reddita est. *Entrop. lib. 6.* Circa mediam illius postea à Pylæmene moriente P. Romanus relictus est hæres. *Sex. Ruf. brev.* Circa medium Armeniam minorem Dejotaro Galatiæ Regi concessit. *Appian. pag. 251.*

Mithridates tot liberis & castellis totoque regno spoliatus, dignitate quoque amissa & spe auxiliorum è Scythia, tamen ne tum quidem quicquam humile aut præsentē calamitate dignum cogitabat: sed ad Gallos quorum jam antè hac de causa paraverat amicitias, iter destinabat, ut cum eis per Alpes Italiam invaderet; sperans multos Italiæ populos odio Romanorum sibi adjungendos. *Id. pag. 246.*

Eos magnificos conatus destituit exercitus, deterritus ipsa immani audacia & expeditionis longitudine, tum quod ducerentur contra viros, quos ne domi quidem sustinere potuerant: & existimabant Mithridatem rebus suis desperatis velle fortiter potius ac regiē vitam finire, quàm in otio. Attamen durabant aliquantisper, & quieti eum patiebantur: erat enim non mediocris & haud quaquam contemnendus Rex vel in calamitatibus. *Id. pag. 247.*

Contra Aretam Arabiæ Regem Pompeius expectationem suscepit. *Dio lib. 37.* Quæ expeditio apud multitudinem castrensem non quidem carebat reprehensione: declinationem enim putabant eam insequendi Mitridatis, atque in illum vertenda arma censebant, veterem hostem, qui jam bellum instaurabat & parabatur per Scythiam & Pannoniam cum exercitu invadere Italiam. At Pompeius pronius sibi factu existimabat vires opprimere bellum gerentis, quàm corpus capere fugientis. *Plutarch. in Pomp. pag. 640.*

In hoc rerum statu Pharnaces filiorum & sæpè regni hæres designatus, patri struxit insidias, sive quòd timebat ne Italica patris expeditio omnem ei apud Romanos spem reconciliationis præcluderet, sive aliâ causâ vel cupiditate permotus. Captis autem consciiis & ad torturam admotis, Menophanes persuasit Mithridati, non oportere in discessu necari filium ad eam diem carissimum: solere enim has mutationes existerè belli tempore, quo finito & illas conquirere: sic ille persuasus, filio veniam obtulit. *Appian. pag. 247.*

At ille indicio quodam territus, & sciens exercitum alieno esse ab expeditione animo, noctu primarios Romanorum transfugas proximè Mithridatem tendentes accessit, & periculum si in Italiam irent, ipsis non ignotum exaggerans, multaque si manerent, eis pollicens, induxit eos, ut à patre deficerent. Moxque nocte eadem ad alia propinqua castra dimisit nuntios; & illis quoque pertractis in suam sententiam, manè primi transfugæ conclamaverunt, quibus proximi quique, & mox alii post clamorem reddiderunt, atque etiam navalis exercitus: fortasse non omnes præmoniti,

sed suapte facilitate proni ad contemnendum miserum & novarum rerum semper cupidi, alii consciorum ignari, putabant omnes corruptos, ratique se solos non posse resistere pluribus, necessitate magis quàm voluntate adducti acclamabant cum ceteris, *Id. ibid.*

Mithridates excitatus clamore, misit quosdam rogatum, quid sibi poscerent; illi non dissimulantes aiebant se filium Regem petere juvenem pro sene Eunuchis dedito, interfectore multorum filiorum, ducum & amicorum. His auditis Mithridates eos allocuturus prodiit, & interim manus quædam præsidiariorum conferebat se ad transfugas: qui negabant se eos admittere, nisi ad fidem impetrandam ederent aliquod facinus, simulque Regem ostendebant: at illi equum fugientis interfecerunt, & Pharnacem quasi jam voti compotes Regem appellaverunt: quorum quidam membranam chartaceam longam latamque è templo depromptam vice diadematis circumdedit ejus capiti. *Id. pag. 248.*

Id conspicatus senex è superiore porticu, alios post alios mittebat ad Pharnacem, qui tutum abitum peterent: sed cùm nemo rediret, veritus ne Romanis dederetur, satellites & amicos qui adhuc apud eum permanebant, laudatos misit ad novum Regem; quorum aliquot in via præter opinionem occidit exercitus. *Id. ibid.*

Ipse diu ex altissimo muro filium frustra precatus, ubi inexorabilem vidit, moriturus exclamasse fertur: *Quoniam Pharnaces mori jubet, vos si estis Dii patris, precor, ut quandoque & ipse hanc vocem à liberis suis audiat.* Statimque descendens ad uxores, pellices ac filias suas, venenum omnibus dedit. *Oros. lib. 6. cap. 5.*

Sic Dio rem narrat. Pharnaces facillimè sibi conciliatis, quos ad eum comprehendendum pater miserat, cum his, iisque, quos jam ante paraverat, recta ad ipsum patrem contendit. Is tum Panticapæi degebat: audientque nonnullos milites adversus filium emisit, ipse statim subsecuturus; sed hos quoque, quippe qui Mithridatem ipsi etiam non amabant, Pharnaces levi momento convertit: urbeque haud invita occupata, patrem, qui in regiam confugerat, interemit. *lib. 37. pag. 36.*

Mithridates exempto ex involucro veneno quo semper accingebatur, unà cum gladio, id miscebat: duæ verò filia virgines, quæ apud eum educabantur Mithridatis & Nyssa, Ægypti Cyprique Regibus desponsæ, enixè rogabant, ut ante illum potionem venenatam sumerent, vetabantque bibere, donec ipsæ hauserunt, & has quidem veneni vis penetravit continuò: in Mithridatem quamvis data opera ambulanti concitatus nihil agebat, propter quotidianam Pharmacorum consuetudinem, quibus se contra veneficos præmunire solebat, quæ nunc quoque vocantur Mithridatis. *Id. ibid.* Ictus gladii, quem sua manu intulerat, cum propter ætatem, præsentisque, quæ circumstabant calamitates, imbecillior factus, tum veneni sumptione, cuicumodi tandem id fuerit, debilitatus. Igitur cum ne se ipsum confecisset, & diutius tempus trahere videretur. *Dio lib. 37. pag. 36.* Bituitum, vel, *ut ex nummis*, Bitovium Gallum, cujus dextera usus fuerat in prælio, ut se periclitantem interimeret, rogavit, ne in triumphum abstraheretur; qui precibus permotus, Regi officium præstitit necessarium. *Appian. pag. 248. & 249.* Deni-

que à se ipſo & ab hoſtibus cæſus oppetiit. *Dio ut ſuprà.*

Sic periit Mithridates Banticapæi in Boſphoro Cimerio, vir neque ſilendus, neque dicendus ſine cura, bello acerrimus, virtute eximius, aliquando fortuna, ſemper animo maximus, conſiliis dux, miles manu. *Vell. Patere. lib. 2. cap. 18. tandem Rex poſt Alexandrum maximus. Cicero in Lucul.*

Vixit annos 72. ex Eutropio *lib. 6. & Oroſio lib. 6. cap. 5.* Qui Livium ſequi ſolent & quem etiam ſequimur, & Appianum, illi tantum 68. aut 69. aſſignant; at cum ex ipſo autore & Memnone ingens cometes affuſſit quando natus eſt Mithridates, Seneca illum cometem apparuiſſe Attalo regnante refert: ideo Mithridates genitus eſſet poſt extinctum Attalum, & non eo regnante, cometes non viſus fuiſſet. Regnavit annos 60. ſi ipſi annos 12. concedamus, cum ejus mortuus eſt pater.

Bellum Mithridatem cum Romanis geſſiſſe per annos 46. narrat Juſtinus *lib. 97. cap. 1.* annos 42. numerat *Mith. initio*, alibi 40. *in Syriac. p. 218. & Mith. pag. 249.* Florus *lib. 3. cap. 5.* ut & Eutropius *lib. 6.* Plinius totidem *lib. 7. cap. 26.* Titulus in delubro Minervæ à Pompeio poſitus, bellum hoc 30. annorum fuiſſe notat. Oroſius ita inquit. Sed in his temporibus 30. gerendi *Mithridati* belli inveniuntur anni: qualiter autem 40. à plerisque dicti ſint, non facile diſcernitur *lib. 6. cap. 1. in fine.* Atqui ab initio primi belli Mithridatici uſque ad ipſum Mithridatis exitum, non plures quam 26. inveniuntur anni; intermediis quoque pacis annis ſimul annumeratis. Ut rotundario numero

bellum illud 30. annorum fuisse dicatur, putat Ussërius
etat. mund. 6. pag. 450.

Pompeius interea Judæos perdomuerat, & redux in Cilicia reliqua quæ nondum Imperium Romanum agnoscebat, subjugans, cum muriâ conditum corpus Mithridatis Pompei ad eum misit, rei gestæ argumentum, simul se & regnum ei dedens. *Dio lib. 37.*

Cadaver patris Sinopen in trireme transmisit, simulque eos qui Manium ceperant & obsides multos Græci Barbarique generis, rogans ut aut paternum regnum aut Bosphoranum tantum quod Machares frater à Mithridate acceperat, tenere sibi liceret. *Appian. pag. 250.*

Ita rem narrat Plutarchus. Cùm jam Pompeius non procul à Petra *Arabie* abesset, atque adeò illo die jam esset castrametatus, accurrerunt ex Ponto lætum nuntium afferentes. Pompeius suggestum conscendit & nuntiavit exercitui Mithridatem decessisse: qui, quod secessisset ab ipso Pharnaces filius, manus sibi ipse intulerat. Omnia illic Pharnacem occupasse, eaque sibi & Romanis scripsisse facere. Indè exercitus haud immerito, quasi in Mithridatis corpore sexcentis extinctis hostibus, ovans convertit se ad sacrificandum & convivium. *Plutarch. in Pomp. pag. 640. & 641.*

Pompeius imposita factis suis & expeditionibus quam haud ita expectaverat facilem coronide, ex templo signa retrò ex Arabia movit. Provincias intermedias cursim emensus, Amisum pervenit, invenitque multa dona à Pharnace allata, multa corpora ex familia regia, ipsum etiam Mithridatis cadaver non admodum ex facie cognitum. Nam cerebrum, qui corpus cura-

verant, macerare omiserant, verum agnoverunt eum ex cicatricibus, qui id spectaculi desiderabant: nam ipse non sustinuit id videre Pompeius, verum avergens Deorum invidiam, Sinopen amandavit. *Id. pag. 641.*

Corpore vasto fuit, ut arma ab ipso Delphos Neameamque missa indicant: sed robusto in tantum ut ad extremum equitationibus jaculationibusque valuerit, & mille stadia una die mutatis equis confecerit, currum quoque regebat octijugem. *Appian. pag. 250.*

Cum vita Mithridatis nomen hostile extinctum existimans, nullas in defunctum frustra iras exercendas putavit, sed in patrio sepulchro condi jussit. *Dio lib. 37. pag. 37.* Corpus illius regi sepeliendum curatoribus ejus, addito sumptu, tradidit, & inferri jussit apud Sinopen monumentis regiis, laudatum ob gestorum excellentiam, ut Regum ætatis suæ præstantissimum. *Appian. pag. 250.*

Præter summam in bello peritiam, eruditus erat Græcis litteris, & ideò peritus sacrorum Græciæ: delectabatur etiam musica, sobrius plerumque ac laborum patiens, circa muliebres tantum voluptates intemperantior. Erat quidem crudelis & sanguinarius, matris fratrisque interfecto, & trium filiorum ac filiarum totidem. *Id. ibid.*

Vestem quâ amicire solitus erat se, armorumque molem & splendorem miratus est Pompeius. At gladii vaginam, quæ constiterat talentis quadringentis, Publius furatus venundedit Ariarathi. Cidarin Caius Mithridatis collactaneus Fausto Syllæ filio petenti occultè dedit, operis mirifici, quod in præsentia Pompeium

Pompeium fecellit: at Pharnaces, cū post rescivisset, in illos qui ea averterant, animadvertit. *Plutarch. in Pomp. pag. 641.*

Ita Mithridate de medio sublato, regnum quoque ejus paucis locis demptis captum est. Pharnaci mercedem parricidii Bospori regnum donavit Pompeius; eumque Populi Romani amicis & sociis adscripsit. Etiamnum quidam in præsidio castellorum aliquot extra Bosporum positi, non statim se dediderunt, haud resistenti quidem animo, sed veriti, ne cujus pecuniæ sibi tuendæ custodia esset data, eam alii diripientes, sibi culpam imponerent; quibus causis moti, expectandum Pompeium, eique omnia tradenda duxerunt. *Dio lib. 37. pag. 37.*

In Talauris verò, quam urbem Mithridates habuerat apparatus promptuarium, duo millia poculorum ex Onyce gemma factorum compactorumque auro, inventa sunt, multæ phialæ psycteresque, calices, lecti, sellæ, ornatissima omnia, item fræna equorum, pectorales humeralesque phaleræ gemmatæ auratæque, quibus recipiendis percensendisque 30. dies quæstor insumpsit. Eorum pars à Dario Hystapis filio successoribus per manus tradita fuerat; partem ex Ptolemæorum Regum gaza Cleopatra penes Coos deposuerat; unde Mithridates à civibus tradita deportaverat: partem ipse Rex paraverat ac collegerat elegantioris suppellectilis percupidus. *Appian. pag. 251. & 252.*

Cū triennio tardius quàm debuerat, Lucullus de Mithridate victor non triumpharet, quod C. Memmius Tribunus Plebis, adversus eum inflammasset P. Romanum, hoc tantum anno Consules introduxerunt

pene in urbem currum clarissimi viri.

Triumphum non pompæ prolixitate & rerum traductarum copia portentosum & fastidiosum duxit, sed armis hostilibus, quorum erat vis ingens & machinis regiis circum Flaminium exornavit, quod erat per se haud contemnendum spectaculum. Ipso in triumpho equites cataphracti pauci, currus falcati decem traducti, amici & duces regii sexaginta. Naves longæ rostratæ decem supra centum translatae. Ipsius Mithridatis aurea senûm pedum statua, & gemmis distinctum scutum. Fercula viginti vasorum argenteorum, aureorum poculorum, armorum & nummorum triginta duo. Hæc per viros traducta. Octo muli lectos aureos portaverunt, sex & quinquaginta argentum infectum, alii centum & septem, argenti signati paulò minus vices septies centena millia drachmarum. In tabulis breviaria pecuniæ, quam Pompeio ad bellum piraticum & quæstoribus dederat. *Plutarch. in Lucul. pag. 517.*

Pompeius anno sequenti tantum Romam advenit, & suum de Mithridate triumphum ad diem natalis sui qui erat pridie Kalend. Octobr. distulit, jam autem ex Africa unum & alterum ex Europa egerat, & tertius ex Asia fuit; & sic de quot partibus terrarum orbis erant, totidem fecit monumenta suæ victoriæ: hic verò per biduum.

In portus adduxit Pompeius naves 700. integras; plaustrorum quibus arma in pompa sunt transvecta, ingens fuit numerus & in his rostra navium: post hæc multitudo captivorum ac piratarum, non victorum, sed cultorum habitu patrio. Ipsum sublimem præce-

debant Regum Satrapæ vel Duces vel filii, partim captivi, partim obſides, in ſumma 324. *Appian. pag. 252.*

Inter hos Tigranes, Tigranis Regis Armeniæ filius, cum conjuge & filia, & ipſius Tigranis uxore Zoſime: ad hæc Mithridatis ſoror & quinque filii, Artaphernes, Cyrus, Oxathres, Darius, Xerxes & duæ filiæ, Orſabaris & Eupatra: traductus eſt, & Colchorum Rex Olthaces & Judæorum Rex Ariſtobulus, tyrannique Cilicum, Scytharum item regiæ ſœminæ, Duces tres Iberorum, Albanorum duo, cum Menandro Laodicenſi, qui equitum Mithridatis præfectus fuerat. Albanorum quoque & Iberum obſides, & Commagenorum Regis. Trophæa etiam permulta traducta ſunt numero pugnis omnibus paria, quibus aut ipſe aut per Legatos palmam tulerat. *Idem pag. 253. & Plut. in Pomp. pag. 631.*

Absentium effigies tranſvehebantur. Tigranis & Mithridatis pugnantium & cedentium ac fugientium. Mithridatis verò etiam oppugnationi & noctu tacita fuga repræſentata fuit: ac poſtremo etiam mors ejus ſubjecta fuit ſpectatorum oculis: appictis & virginibus mortis ejus fociis. Præferebantur & tabulæ cum filiorum & ſiliarum ante illum deſunctorum imaginibus, & Deorum barbarorum figuræ cum ornatu patrio. *Appian. ibid.*

Ipſe Pompeius geminato curru vehebatur amiſtus, ut fertur, Alexandri Macedonis chlamide. Currum ſequebantur ſocii hujus expeditionis præfecti militum, partim equites, partim pedites. *Id. ibid.*

Illa fuit prioris Pompeii triumphī pompæ traductio;

quæ tertio Kalend. Octobr. acta est. Pridie verò Kalendarum, die natalis sui transtulit alveum cum tesseriis lusorium è gemmis duabus, latum pedes tres, longum pedes quatuor, in quo fuit Luna aurea pondo 30. lectos tricliniarios tres, vasa ex auro & gemmis abacorum novem, signa aurea tria, Minervæ, Martis, & Apollinis: coronas ex margaritis triginta tres, montem aureum quadratum cum cervis & leonibus, & pomis omnis generis, circumdata veste aurea. *Plin. lib. 37. cap. 2.* Museum ex margaritis, in cujus fastigio horologium erat. Ipsius Pompeii imaginem è margaritis. *ibid.*

Carpenta quoque in pompa traduxit & fercula onusta auro & ornamentis aliis variis, in quibus erat lectus Darii Histaspis filii, & sella ac sceptrum Mithridatis Eupatoris, aureaque ejus effigies octo cubitorum pectore tenus. *Appian. pag. 252.* Pharnacis, qui primus regnavit in Ponto, argentea statua, & currus aurei argenteique. *Plin. lib. 33. cap. 12.* argenti signati septem millia myriadum & 510. drachmæ insuper. *Appian. pag. 252.*

In ærarium retulit vasa, aurum & argentum signatum ad viginti millia talentum. *Plutarch. in Pomp. pag. 642.* Inter dona in Capitolio ab eo dicata, Mithridatis dactylotheca fuit. *Plin. lib. 37. cap. 1.* Ibidemque pretiosissima, quæque Mithridatis dicata sunt, in novo castello reperta. *Strab. lib. 12. pag. 557.*

Ubi verò triumphans pervenit Pompeius in Capitolium neminem captivum necavit, ut triumphatores alii; sed publicis impensis remisit quemque in suam patriam, exceptis regiis. *Ap. p. 253.* Ex quibus Tigranes & Ariston;

bulus retenti sunt Romæ, prior in catenis apud Flavianum Senatorem. *Ascon. in orat. Milon.* Sed uterque postea effugit.

N U M M U S
MITHRIDATIS EUPATORIS.

Σ ΤΗΣΑΥΡΟ ΡΕΓΙΟ.

Caput Regis diademate cinctum: Ex averſa parte Equus alatus pascens ante quem aſtrum in Luna crescente, cum epigraphe ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΜΕΓΑΛΑΤΟΡ ΕΥΠΑΤΟΡΟΣ, & in area ΒΙΣ. id est anno 212.

Cognomen ΕΥΠΑΤΟΡΟΣ huic Regi in nummo adſcriptum, haud dubiè illum ad Mithridatem VI. Mithridatis V. filium revocat, ita ab Appiano præter Strabonem, appellatum, quibus cognominibus, tot Mithridates ſeſe diſtinguere coeperunt. At filius quod patrem habuiſſet à ſuis populis Evergetem, ſeu Beneficum nuncupatum gloriatus, ſe Eupatorem vocavit, Antiochi V. Syriæ Regis exemplo.

quem sic vocatum refert Appianus in Syriacis, ob patris virtutem, qualis felix esset, cui talis pater contigisset.

Litteræ numerales ΒΙΣ. annum Æræ Ponti Regum 212. indicant, desumpto ejus initio, ab anno tercio Olymp. 113. correspondente V. C. 448. ut suprà retulimus in Mithridate II. hujus Imperii conditore, ita à Strabone appellato, nempe quod regnum sub Alexandro M. eversum, postea recuperaverit sine tributo, unde Ponti monarchæ Epocham suam dinumerarunt; illique anni 212. incidunt in regni Eupatoris 29. cujus initium adsignamus V. C. 631. hi verò juncti efficiunt 660. quo percussus est ille nummus. Equus ille alatus pascens in hoc Mithridatis Eupatoris nummo, Amisi urbis insigne est. ut similes typos videre est apud Gothzium, tab. 2. num. insularum Asiæ, in qua signantur cum Epigraphe ΑΜΙΣΟΥ.

Amisus inter Ponticas urbes à Strabone collocatur, ab aliis inter Cappadoces recensetur; de illa sic ait Geographus lib. 12. pag. 547. *Καὶ αὐτὴν δὴ κατέσχον οἱ βασιλεῖς. Οἱ δ' Εὐπάτωρ ἐκόσμησεν ἱερῶς, καὶ προσέκτισται μέγας.* Hanc quoque Reges tenuerunt, & Eupator templis ornavit, partemque urbi de integro adjecit. Nil mirum igitur si munifico & de se benemerito Principi, Amisus nummos percussisset.

Sed unde Amisus equum alatum & pascentem pro insigni acceperit, nisi ut denotaret in suis campis equos velocissimos ali, qualis erat Themiscyra, de qua ait Strabo loco laudato. Hac de causâ planities hæc semper roseida est & herbis viret, sufficitque alendis boum & equorum armentis. Ad pabulum illud indicandum pascens equus, & ad equorum velocitatem adduntur alæ.

Amisus olim ex Homero *Εἰλίπυ* nomine fuit indigitata, ut ab Hecatræo Milesio, apud eundem Geographum pag. 553. Undè ob singularem quandam illorum equorum præstantiam *Εἰλπίς ἵππος*, aut *Εἰλίπυ*, seu HENETI EQUI, ab Euripide Hippol. v. 231. & 1332. aliisque veteribus celebrati.

Non aurem hic pascens equus & alatus pro Pegaso Bellephontis accipiatur, qui semper sublimis & elatis pedibus in acre volitans depingitur, cum de illo nullum sit pro Amisi urbis symbolo indicium ac vestigium; sed sæpè videas alatum equum ad velocitatem ejus indicandam depictum, unde simul

Africæ insigne ob equorum in hoc tractu præstantiam ab Ant. Augustino & Tristano producit.

An non Amiseni hunc potius equi pascentis & alati equi typum, quàm alium selegere, ut equum illum, quo ad sui corporis custodiam cum aliis animalibus utebatur Mithridates, ejus meminit *Ælianus* lib. 7. in sua regione eductum docerent, unde illum pascentem pinxerunt, & ad illius velocitatem significandam alas addiderunt, ut & sequentem nummum cum cervo alrero animale Mithridatis familiari Amiseni percusserunt, in quo de Sole in Luna crescente dicturi.

EX MUSEO NOSTRO

Caput Regis diadematum: Ex averfa parte cervus pas-
cens ante quem astrum in Luna crescente, cum
epigraphæ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΜΙΘΡΑΔΑΤΟΥ ΕΤΡΙΑ-
ΤΟΡΟΣ, in area ΓΚΣ. id est anno 223. In coro-
na hederacea intercurrentibus uvæ botris.

Alter prodit ex argento tetradrachmalis Mithridatis Eui-
patoris nummus, quem Amisi etiam percussum ob idem
astrum in crescente Luna in utroque tanquam ejusdem mone-
tæ symbolum suspicamus, Solem & Lunam esse præcipua
gentium numina ad quæ referebantur omnia, in libro de Co-
loniis sepe diximus.

Cervus ab Amisenis videtur expressus pascent, ut in supe-
riore nummo equus item pascent, ad denotandum illum etiam

MITHRIDATIS UXORES & Filii.

UXORES.

LAODICE MONIME BERENICE STRATONICE HYPsicRATEA;
soror. Mileſia. Chia.

Diverſe Concubina ex quibus nati,

ARIARATHES ARCATHIAS MITHRIDATES MACHARES
expulſit à Cappado- Macedoniam ſube- Rex Colchorum à Rex Boſphori, de-
cia Ariobarzanem. git, morbo extinctus patre necatus, inde à patre necatus,
eſt.

PHARNACES
Rex Boſphori, à
Pompeio conſtitutus.

'ATAPHERNES ORSAGARIS OXATRES in triumpho ductus. DARIUS in triumpho ductus.

CYRUS in triumpho ductus. ARTAPHERNES in triumpho ductus.

FILIIÆ.

CLEOPATRA CLEOPATRA EUPATRA ducta MITHRIDATIA
major nupta Ti- minor erepta Pha- in triumpho. deſtinata Ægypti
grani Armeniæ Re- nagonenſi obſidionis Regi ſponſa.
gi. periculo.

NISSA deſtinata
Cypri Regi ſponſa.

Sorores Mithridatis.

LAODICE major LAODICE minor RHOXANE in-
fratri Mithridatis Ariarathi Cappado- occiditur à fratre. nupta venenum
nupta. ciz Regi nupta. ſumpſit.

STATIRA innupta NISSA capta à Lu- DRYPETINE in
venenum ſumpſit. cullo vita donata Sinhorio caſtello ne-
eſt. cata ad pudorem
ſervandum.

Frater unicus.

Anonymous ab eo veneno necatus.

REGUM BOSPHORI HISTORIA.

PHARNACES, REX BOSPHORI PRIMUS;
de familia Mithridatis.

PHARNACES Mithridatis Eupatoris ex concubina, cujus nomen ignoratur, filius, filiorumque charissimus & sæpè regni hæres designatus à patre, sive quod expeditio quam Mithridates cogitabat in Italiam ipsi videretur periculosa, speranti etiam tum à Romanis veniam, quæ omnino nulla contingere poterat, si pater vexaret Italiam, sive ob alias causas cupiditate sive, illi struxit insidias. *Appian. Mithrid. pag. 247.*

Capitis Pharnacis consilii conscii, & ad torturam admotis, Menophanes persuasit Mithridati, non oportere in discessu *pro Italia* necari filium ad eam diem charissimum; solere enim has mutationes existere belli

Aa ij

tempore, quo finito & illas conquiescere, sic ille persuasus, filio veniam obtulit. *Id. ibid.*

At Pharnaces indicio quodam territus, & sciens exercitum alieno esse ab expeditione animo, noctu primarios Romanorum transfugas proxime Mithridatem tendentes accessit, & periculum si in Italiam irent, ipsis non ignotum exaggerans, multaque si manerent, eis pollicens, induxit eos, ut à patre deficerent. Moxque nocte eadem, ad alia propinqua castra dimisit nuntios; & illis quoque pertractis in suam sententiam, mane primi transfugæ conclamaverunt, quibus proximi quique & mox alii, post clamorem reddiderunt, atque etiam navalis exercitus: fortasse non omnes præmoniti, sed suapte facilitate proni ad contemnendum miserum, & rerum novarum semper cupidi, alii consciorum ignari, putabant omnes corruptos, rati-que se solos non posse resistere pluribus, necessitate magis quàm voluntate acclamabant cum cæteris. *Id. ibid.*

Aliter id narrat Dio. Dedisset statim pœnas Pharnaces, si vel minima benevolentiae pars satellitibus erga senem patrem fuisset: igitur filius facillimè sibi conciliatis, quos ad eum comprehendendum pater miserat, cum his, aliisque quos jam ante paraverat, recta ad ipsum patrem contendit. Is tum Panticapæi degebat; auditaque re, milites nonnullos adversus filium emisit, ipse statim subsecuturus: sed hos quoque quippequi Mithridatem ipsi etiam non amabant, Pharnaces levi momento convertit, urbsque haud invita occupavit. *Dio lib. 37. pag. 36.*

Sic pergit Appianus. Mithridates excitatus clamore

militum , misit quosdam rogatum quid sibi poscerent : illi non dissimulantes , aiebant se filium Regem petere , juvenem pro sene Eunuchis dedito , interfectore filiarum , ducum ac amicorum . His auditis Mithridates eos allocuturus prodiit , & interim manus quædam præfidiatorum conferebat se ad transfugas , qui negabant se eos admittere , nisi ad fidem impetrandam ederent aliquod facinus , simulque Regem ostendebant : at illi equum fugientis interfecerunt , & Pharnacem quasi jam voti compotes Regem appellaverunt : quorum quidam membranam chartaceam longam . latamque è templo depròptam vice diadematis circumdedit ejus capiti . *Appian. pag. 248.*

Id conspicatus senex è superiore porticu , alios post alios mittebat ad Pharnacem , qui tutum abitum peterent ; sed cùm nemo rediret , veritus ne Romanis dederetur , satellites & amicos qui adhuc apud eum permanebant , laudatos misit ad novum Regem , quorum aliquot in via præter opinionem occidit exercitus . *Id. ibid.*

Ipse exempto ex involucro veneno , quo semper accingebatur , unà cum gladio , id miscebat : duæ verò filix virgines Mithridatis & Nyssa Ægypti Cyprique desponsæ Regibus , enixè rogabant ut ante illum potionem venenatam sumerent , vetabantque bibere donec ipsæ hauserunt , & has quidem veneni vis penetravit continuò : in Mithridatem , quamvis opera data ambulanti concitatus nihil agebat , propter quotidianam Pharmacorum consuetudinem , quibus se contra veneficos præmunire solebat . *Id. ibid.*

Cum conspicatus ducem quendam Gallorum Bitui-

tum (*nummi vocant Bitonium*), rogavit ut periclitantem interemeret, ne in triumphum abstraheretur, eò quòd veneno necari non posset, nec prævidisset omnium suorum perfidiam. His precibus permotus Bituitus, Regi officium præstitit necessarium. *Id. ibid.*

Dio autem hæc narrat. Sed neque Mithridati ad mortem venenum satis fuit. Ictus autem gladii, quem sua sibi manu intulerat, cùm præter ætatem, præsentisque, quæ circumstabant calamitates, imbecillior fuit, tum veneni sumptione, cuicui modi tandem id fuerit, debilitatus. Igitur cùm neque se ipsum conficisset, & diutius tempus trahere videretur, ii quos in filium emiserat, irruentes gladiis ac lanceis mortem ei accelerârunt. *Dio lib. 37. pag. 36.* Per defectionem civium Pharnacisque filii scelere præventus male tentatum veneno spiritum ferro expulit, inquit Florus *lib. 3. cap. 5. in fine.*

Pharnaces corpus Mithridatis patris muriâ condiri iussit, & ad Pompeium misit in trireme, rei gestæ argumentum simul & se & regnum dedens. *Dio lib. 37. ibid.* Sinopem corpus transmisit, simulque eos qui Manium ceperant, & obsides multos Græci Barbaricique generis, rogans ut aut paternum regnum aut Bosphoranum tantum quod Machares frater à Mithridate acceperat, tenere liceat. *Appian. pag. 250.*

Tabellarii accurrerunt ex Ponto lætum nuntium adferentes Pompeio in Arabia tunc moranti. In suggestum ascendit acceptis litteris, & militibus nuntiavit Mithridatem decessisse, qui, quòd secessisset ab ipso Pharnaces filius, manus sibi ipse intulerat. Omnia illic Pharnacem occupasse, eaque sibi & Romanis scripssisse facere. *Plut. in Pomp. pag. 640.*

Pompeius ex templo signa retrò ex Arabia movit. Provincias intermedias cursim emensas, Amisum pervenit; invenitque multa dona à Pharnace allata, multa corpora ex familia regia, ipsum etiam Mithridatis cadaver non admodum ex facie cognitum: non ipse Pompeius illud sustinuit videre, Sinopen amandavit. *Id. ibid. pag. 641.* Regis corpus regiè sepeliendum curatoribus ejus, addito sumptu, tradidit monumentis regiis, laudatumque ob gestorum excellentiam ut Regum ætatis suæ præstantissimum. *Appian. pag. 250.*

Pharnaci mercedem parricidii, Pompeius Bosphori regnum donavit, eumque Populi Romani amicis & sociis adscripsit. *Dio lib. 37. pag. 36.* Exceptis Phanagorensibus, quos liberos suo jure permisit vivere, quoniam primi recolligenti vires Mithridati, jamque classem, exercitum receptaculaque habenti, deficientes exhibuerunt negotium, exemploque dato aliis causa fuerunt Mithridatis interitus. *Appian. pag. 250.*

Pharnaces cum Bosphori regna adeptus est, ætatis annum 35. agebat, eoque tranquillè potitus est, usque ad initium belli civilis inter Pompeium & Cæsarem, quo, spe recuperandi regni paterni, rebus novis studuerit, non Pompeio in auxilium apud Thessaliam fuit, ut tradit Eutropius *Hist. lib. 6.*

Itaque oppugnavit Phanagorenses, eorumque vicinos, donec præ fame ad pugnam progressi, oppidani victi sunt: quos illæsos recepit in amicitiam, acceptis tantum obsidibus. *Appian. pag. 253.* Strabo illum pace tranquilla fruentem narrat Hypanin fluvium, expurgatâ quadam vetere fossâ, Dandariis induxisse, agrumque eorum proluisse. *lib. 11. pag. 493.* Nec multò post Si-

nopen cepit, Amisum quoque appetens bellum gessit cum Romanis, duce Calvino & non Calvisio apud Appianum, quo tempore Cæsar in Ægypto conflictabatur. Tum Colchidem Pharnaces transiisse videtur ex Strabone, cum tradat in ea Lemotheæ templum à Phrixo conditum spoliassè. *Lib. 11. pag. 499.*

Rex Dejotarus ad Domitium Calvinum, cui Cæsar Asiæ, finitimasque Provincias administrandas tradiderat, venit oratum, ne Armeniam minorem, regnum suum, neve Cappadociam regnum Ariobarzanis, possideri vastarique pateretur à Pharnace: quo malo nisi liberarentur, imperata sibi facere, pecuniamque promissam Cæsari non posse se persolvere. Domitius, non tantum ad explicandos sumptus rei militaris, cum pecuniam necessariam esse judicaret; sed etiam turpe Populo Romano & Cæsari victori, sibi que infame esse statueret, regna sociorum atque amicorum ab externo Rege occupari, nuntios confestim ad Pharnacem misit, Armenia Cappadociaque decederet, neve occupatione belli civilis Populi Romani jus maiestatemque tentaret. *Hist. de Bell. Alexand. pag. 373.*

Hanc denuntiationem cum maiorem vim habituram existimaret, si propius eas regiones cum exercitu accessisset: ad legiones profectus, unam ex tribus 36. secum duxit, duas in Ægyptum ad Cæsarem mittit, literis ejus evocatas: quarum altera in bello Alexandrino non occurrit: quod itinere terrestri per Syriam erat missa, adjungit Cn. Domitius legioni 36. Duas à Dejotaro, quas ille disciplinâ, atque armaturâ nostrâ complures annos constitutas habebat, equitesque cen-

rum,

tum, totidemque ab Ariobarzane sumit: mittit P. Sextium ad C. Plætorium Quæstorem, ut legionem adduceret, quæ ex tumultuariis militibus in Ponto confecta erat; Quintumque Patifium in Ciliciam ad auxilia accersenda. Quæ copiæ celeriter omnes jussu Domitii Comanæ convenerunt. *Id. ibid. pag. 373. & 374.*

Interim Legati à Pharnace responsum ferunt, Cappadociâ se decessisse, Armeniam minorem recepisse, quam paterno nomine obtinere deberet: denique ejus regni causa integrâ Cæsari servaretur: paratum enim se facere quod is statuisset. *Id. ibid. pag. 374.*

Cn. Domitius cum animadverteret eum Cappadociâ decessisse, non voluntate adductum, sed necessitate, quod facilius Armeniam defendere posset subiectam suo regno, quàm Cappadociam longius remotam, quodque omnes legiones tres adducturum Domitium putasset; ex quibus, cum duas ad Cæsarem missas audisset, audaciùsque in Armenia substitisset, perseverare cœpit, ut eo quoque regno decederet: neque enim aliud jus esse Cappadociæ, atque Armeniæ: nec justè eum postulare, ut in Cæsaris adventum res integra differretur, id enim esse integrum, quod ita esset, ut fuisset. *Id. ibid.*

His responsis datis, cum iis copiis, quas suprà scripsi, profectus est in Armeniam; locisque superioribus iter facere instituit; nam ex Ponto à Comanis jugum editum sylvestre est, pertinens in Armeniam minorem, quo Cappadocia finitur ab Armenia, cujus itineris hæ erant certæ opportunitates, quod in locis superioribus nullus impetus repentinus accidere hostium poterat, & quod Cappadocia his jugis subiecta magnam com-

meatûs copiam erat subministratura. *Id. ibid.*

Complures interim legationes Pharnaces ad Domitium mittit, quæ de pace agerent, regiaque munera Domitio ferrent. Ea constanter omnia aspernabatur: nec sibi quidquam fore antiquius, quàm dignitatem Populi Romani & regna sociorum recuperare, legatis respondebat. Magnis & continuis itineribus confectis, cùm adventaret Nicopolim, quod oppidum in Armenia minore positum est, plano ipsum loco, montibus tamen altis ab duobus lateribus objectis, satis magno intervallo ab oppido remotis, castra posuit longè à Nicopoli circiter millia passuum 8. *Id. pag. 375.*

Quibus ex castris, cùm locus angustus atque impeditus esset transeundus, Pharnaces in insidiis delectos pedites, omnesque penè disposuit equites: magnam autem multitudinem pecoris intra eas fauces dissipari jussit, paganosque & oppidanos in iis locis obversari, ut si amicus Domitius eas angustias transiret, nihil de insidiis suspicaretur, cùm in agris & pecora & homines animadverteret versari, tanquam amicorum adventu, sin verò ut in hostium fines veniret: prædâ diripiendâ milites dissiparentur, disperisque caderentur. *Id. ibid.*

Hæc cùm administraret, nunquam tamen intermittebat Legatos de pace atque amicitia mittere ad Domitium, cùm hoc ipso crederet eum facilius decipi posse. At contrà spes pacis Domitio in iisdem castris morandi attulit causam. Ita Pharnaces, amissa proximi temporis occasione, veritus ne cognoscerentur insidiæ suos in castra revocavit. *Id. ibid.*

Domitius postero die propius Nicopolim accessit;

castraque oppido contulit; quæ dum muniunt Romani, Pharnaces aciem instruxit suo more atque instituto. In fronte enim, simplici directâ acie, cornua trinis firmabantur subsidiis, eadem ratione hæc media collocabantur acie, duobus dextra, sinistraque interval-
lis, simplicibus ordinibus instructis, perfecit ineptum castrorum opus Domitius, parte copiarum pro vallo instructa. *Id. ibid.*

Proxima nocte Pharnaces, interceptis tabellariis; qui de Alexandrinis rebus litteras ad Domitium ferebant, cognoscit Cæsarem magno in periculo versari, flagitarique à Domitio, ut quàm primum sibi subsidia mitteret, propiusque ipse Alexandriam per Syriam accederet. Qua cognita re, Pharnaces victoriæ loco ducebat, si trahere tempus posset, cùm discedendum celeriter Domitio putaret. *Id. ibid. pag. 376.*

Itaque ab oppido, quâ facillimum accessum & æquissimum ad dimicandum Romanis videbat, fossas duas directas, non ita magno medio intervallo relicto, 4. pedum altitudinis in eum locum deduxit, quo longius constituerat suam non producere aciem, inter has fossas aciem semper instruebat. Equitatum autem à lateribus omnem extra fossam collocabat: qui neque aliter utilis esse poterat, & multum numero antebat Romanum equitatum. *Id. ibid.*

Domitius autem, cùm Cæsaris magis periculo, quàm suo commoveretur, neque se tuto discessurum arbitraretur, si conditiones quas rejecerat, rursus appeteret; aut sine causa discederet: ex propinquis castris in aciem exercitum eduxit, 36. legionem in dextro cornu collocavit, Ponticam in sinistro, Dejotari legio-

nes in mediam aciem contulit: quibus tamen angustissimum frontis reliquit intervallum, reliquis cohortibus in subsidiis collocatis. Sic utrimque acie instructa, processum est ad dimicandum. *Id. ibid.*

Signo sub idem tempus ab utroque dato concurritur, acriter varièque pugnatur: nam 36^a. legio, cum extra fossam in equitatum Regis impetum fecisset, adeò secundum prælium fecit, ut mœnibus oppidi succederet, fossamque transiret, adversosque hostes aggrediretur. At Pontica ex altera parte legio, cum paululum aversa hostibus cessisset, fossam autem circuire acies secundò conata esset, ut aperto latere aggrediretur hostem, in ipso transitu fossæ confixa & oppressa est. Dejotari verò legiones vix impetum sustinuerunt. *Id. ibid.*

Ita victrices Pharnacis copiarum cornu suo dextro, mediaque acie convertunt se ad 36^{am}. legionem: quæ tamen fortiter vincientium impetum sustinuit: magnis copiis Regis circumdata, præsentissimo animo pugnans in orbem se recepit ad radices montium: quo Pharnaces insequi, propter iniquitatem loci, noluit: ita Pontica legione penè tota amissa, magna parte Dejotari militum interfectâ, 36^a. legio in loca se superiora contulit, non amplius 250. desideratis. Ceciderunt eo prælio splendidi ac illustres viri nonnulli Equites Romani. Quo tamen incommodo Domitius accepto, reliquias exercitus dissipati collegit, itineribusque tutis per Cappadociam se in Asiam recepit. *Id. ibid. pag. 377.*

Pharnaces rebus secundis elatus, cum de Cæsare ea quæ optabat, speraret, Pontum omnibus copiis oc-

capavit, ibique & victor & crudelissimus Rex, cum sibi fortunam paternam, feliciore eventu, destinaret, multa oppida expugnavit, bona civium Romanorum, Ponticorumque diripuit, supplicia constituit in eos, qui aliquam formæ, atque ætatis commendationem habebant, ea quæ morte essent miseriora, Pontumque nullo defendente, paternum regnum se recepisse glorians, obtinebat. *Id. ibid.*

Amisum urbem, cum diu restitisset, vi expugnatam diripuit, omnibus puberibus interfectis, ac in Bithyniam Asiamque cum spe ejusdem successus, quo pater ejus usus fuerat, contendit: verum audito, Atandrum, cui tutelam Bosphori crediderat, res novas molitum, substitit. Is enim, simul atque annuntiatum ei fuit, Pharnacem longè jam progressum, eumque censuit, si vel maximè in præsentia Romanos lateret, tamen in posterum, id haud impunè laturum, bonæ gratiæ à Romanis ineundæ causâ, speque regni Bosphorani ab eis accipiendi, contra dominum suum insurrexit. Cujus rei allato nuntio, Pharnaces in eum ire instituit, quanquam id frustra fuit Cæsare adventante. *Dio lib. 42. pag. 206.*

Cæsar non excessisse Ponto Pharnacem audierat, commoratus ferè in omnibus civitatibus quæ majore sunt dignitate, tandem in Cappadociam venit, deindè in Pontum, ubi copias omnes coegit. Tunc Legati à Pharnace missi Cæsarem adeunt, atque in primis deprecantur, ne ejus adventus hostilis esset; facturum enim omnia Pharnacem, quæ imperata essent; maximeque commemorabant, nulla Pharnacem auxilia contra Cæsarem Pompeio dare voluisse, cum Dejo-

tarus qui dedisset, tamen ei satisfecisset. *Hirtius pag. 393.*

Respondit Cæsar, se fore æquissimum Pharnaci, si quæ pollicetur, repræsentaturus esset, monuit autem mitibus verbis Legatos, ne aut Dejotarum sibi obicerent, aut nimis eo gloriarentur beneficio, quod auxilia Pompeio non misissent, nam se neque libentius facere quidquam, quàm supplicibus ignoscere, neque Provinciarum publicas injurias condonare iis posse, qui non fuissent in se officiosi; id ipsum, quod commemorassent, officium utilius Pharnaci fuisse, qui providisset ne vinceretur, quàm sibi, cui Dii immortales victoriam tribuissent. *Id. ibid.*

Itaque se magnas & graves injurias Civium Romanorum, qui in Ponto negotiati essent; quoniam in integrum restituere non posset, concedere Pharnaci: nam neque interfectis amissam vitam, neque exfectis virilitatem restituere posse, quod quidem supplicium gravius morte Cives Romani subissent. Ponto verò decederet confestim, familiasque publicanorum remitteret, ceteraque restitueret sociis civibusque Romanis, quæ penes eum essent, si fecisset; jam tunc sibi mitteret munera ac dona, quæ benè rebus gestis, Imperatores ab amicis accipere consuescent. Miserat enim Pharnaces coronam auream. *Id. ibid. pag. 394.*

His responsis datis, Legatos remisit. At Pharnaces omnia liberaliter pollicitus: cum festinantem ac properantem Cæsarem speraret libentius crediturum suis promissis, quàm res pateretur, quo celerius honestiusque ad res magis necessarias proficisceretur (nemini enim erat ignotum, plurimis de causis ad urbem Cæ-

farem revocari), lentius agere, decedendi diem postulare longiorem, pactiones interponere, in somnia frustrari cœpit. *Id. ibid.*

Cæsar cogita calliditate Pharnacis, quod aliis temporibus natura facere consueverat, tunc necessitate fecit adductus, ut celerius omnium opinione manum confereret. Ziela est oppidum in Ponto posita, ipso ut in plano loco, satis munitum; tumulus enim naturalis, velut manu factus, excelsiore undique fastigio sustinet murum, circumpositi sunt huic oppido magni, multique intercisi vallibus colles: quorum editissimus unus, qui propter victorias Mithridatis, & infelicitatem Triarii detrimentumque exercitus Romani, superioribus locis, atque itineribus penè conjunctus oppido, magnam in illis habet nobilitatem, nec multo longius millibus passuum tribus habet à Ziela, hunc locum Pharnaces, veteribus paternorum felicium castrorum relictis operibus, copiis omnibus suis occupavit. *Id. ibid.*

Cæsar cum à Pharnace millia passuum quinque, castra posuisset, videretque eas valles, quibus regia castra munirentur, eodem intervallo sua castra muniturus: si modo ea loca hostes priores non cepissent, quæ multò erant propiora regis castris, aggerem comportari jubet intra munitiones. Quo celeriter collato, prima luce, non opinantibus regiis, eum ipsum locum cepit, in quo Mithridates secundum prælium adversus Triarium fecerat: huc omnem comportari aggerem è castris servitjæque agi jussit: ne quis ab opere miles discederet: cum spatio non amplius mille passuum intercisa vallis castra regionum divideret ab opere incœpto castrorum. *Id. pag. 393.*

Pharnaces, cùm id repentè prima luce animadvertisset, copias suas omnes pro castris instruxit, quas interposita locorum iniquitate, consuetudine magis pervulgata militari credebatur instrui Cæsar, vel ad opus suum tardandum, quo plures in armis tenerentur, vel ad ostentationem regiæ fiducia, ne munitione magis quàm manu, defendere locum Pharnaces videretur. Itaque deterritus non est, quo minus prima acie pro vallo instructa, reliqua pars exercitus opus faceret. *Id. ibid.*

At Rex impulsus sive loci felicitate, sive auspiciis & religionibus inductus, quibus obtemperasse eum postea audiebant Romani, sive paucitate horum qui in armis erant, comperta, cùm more operis quotidiani magnam illam servorum multitudinem quæ aggerem portabat, militum esse credidisset, sive etiam veterani fiducia, exercitûs sui, quem cum legione 22^a. in acie conflixisset & vicisset Legati ejus gloriabantur, simul contemptu exercitûs Romani quem pulsum à se, Domitio duce, sciebat, inito consilio dimicandi, descendere prærupta valle cœpit, cujus aliquandiu Cæsar irridebat inanem ostentationem, & eo loco militum coarctationem; quem in locum nemo sanus hostis subiturus esset: cùm interim Pharnaces eodem gradu, quo præruptam descenderat in vallem, adscendere adversus arduum collem instructis copiis cœpit. *Id. ibid. pag. 396.*

Cæsar incredibili ejus vel temeritate, vel fiducia motus, neque opinans imparatusque oppressus, eodem tempore milites ab operibus vocat, arma capere jubet, legiones opponit, aciem instruit. Cujus rei subita tre-

pidatio magnum terrorem attulit Romanis, nondum ordinibus instructis falcatae regiae quadrigae permixtos milites perturbant, quae tamen celeriter multitudine telorum opprimuntur. Insequitur has acies Regiorum, & clamore sublato confligitur, multum adjuvante natura loci, plurimum Deorum immortalium benignitate. *Id. ibid.*

Magno atque acri cominus praelio facto, dextro cornu, quo veterana legio sexta erat collocata, initium victoriae natum est ab ea parte, cum in proclive detruderentur regii multo tardius, sed tamen iisdem Diis adjuvantibus, sinistro cornu, mediaque acie, totae profligantur copiae Regis, quae quam facile subierant iniquum locum, tam celeriter gradu pulsae premebantur loci iniquitate; itaque multis militibus partim interfectis, partim suorum ruinâ oppressis, qui velocitate effugere poterant, armis tamen projectis, vallem transgressi, nihil ex loco superiore inermes proficere poterant: at Romani, victoriâ elati, subire iniquum locum, munitionesque aggredi non dubitarunt; defendentibus autem iis cohortibus castra, quas Pharnaces praesidio reliquerat, celeriter castris regiis sunt potiti. Interfecta multitudine omni, aut capta suorum, Pharnaces cum paucis equitibus profugit, cui nisi castrorum oppugnatio facultatem attulisset liberius profugiendi, vivus in potestatem Caesaris adductus esset. *Id. ibid. pag. 397.*

Tali victoria toties victor Caesar incredibili est lætitiâ affectus, quod maximum bellum tanta celeritate confecerat: eratque subiti periculi recordatione lætior, quod victoria facilis ex difficillimis rebus acciderat. *Id. ibid.*

De hoc bello sic loquitur Suetonius. Ab Alexandria in Syriam & inde Pontum transiit, urgentibus de Pharnace nuntiis, quem Mithridatis Magni filium, ac tunc occasione temporum bellantem, jamque multiplici successu præferocem, intra quintum, quam adfuerat, diem, quatuor, quibus in conspectum venit, horis, una profligavit acie: crebro commemorans Pompeii felicitatem, cui præcipua militiæ laus de tam imbelli genere hostium contigisset. *In vita Caesaris pag. 46.*

Eâ victoriâ, quamvis non splendidissimâ, Cæsar magnopere se jactavit, ut nullâ aliâ magis, quod eadem die & pervenisset ad hostem, & vidisset eum & vicisset eum. *Dio hb. 42. pag. 207.* Hujus pernicietatem & celeritatem confictus Romam significans, ad amicum quemdam Amintium scripsit tria verba, VENI, VIDI, VICI, quæ dictiones similiter cadentes non illepidam habent brevilloquentiam. *Plutarch. in vit. Cesar. pag. 731.* Quod confirmat Suetonius his verbis: Pontico triumpho inter pompæ fercula trium verborum prætulit titulum, VENI, VIDI, VINCI, non acta belli significantem, sicut ceteris, sed celeriter confecti notam. *In vita Caesaris pag. 48.*

De hoc bello ita loquitur Florus. In Asia quoque novus rerum motus à Ponto: planè quasi de industria captante fortuna hunc Mithridatico regno exitum, ut à Pompeio pater, à Cæsare filius vinceretur. Rex Pharnaces magis discordiæ Romanæ fiduciâ, quàm virtutis suæ, infesto in Cappadociam ruebat: sed hunc Cæsar aggressus uno, & (ut sic dixerim) non toto prælio obtinuit, more fulminis, quod uno eodemque momento, venit, percussit, abscessit. Nec vana de se prædica-

tio est Cæsaris, ante victum esse hostem, quam visum. *Florus lib. 4. cap. 2. circa finem.*

Pharnaces victus refugit Sinopen cum mille equitibus, cumque Cæsari non vacaret eum prosequi, misso contra se Domitio, urbem tradidit, & pace accepta dimissus cum equitibus, equos interfecit, iniquissimè id ferentibus eorum dominis. Indè conscensis navibus in Pontum fugit. *Appian. de bell. Mithrid. pag. 254.*

Cæsar post victoriam de Pharnace relatam, Manubias omnes, quamvis plurimæ essent, militibus donavit: cumque trophæum eo in loco Mithridates de Triario statuisset, quia id consecratum belli Deis evertere fas non erat, ipse de Pharnace suum opposuit, atque ita Mithridaticum obscuravit, quodamque modo deiecit. Postea receptis omnibus, quæ vel Romanis vel eorum sociis Pharnaces ademerat, singula, iis qui amiserant restituit. His actis & reliquis rebus constituendis Domitio præfecto, in Bithyniam venit. *Dio lib. 42. pag. 207.*

Pharnacem in Bosphorum vi intrare conatum, Asander in carcerem conjecit atque interemit. Cæsar verò Mithridati Pergameno tetrarchiam Galatiæ, cum regio nomine tribuit, eique bellum contra Asandrum mandavit, quo & ejus in amicum perfidiâ plecteretur, & Mithridates Bosphori dominus fieret. *Id. ibid.* Hæc si vera sunt, mors Pharnacis contigit antequam Cæsar ex Asia fuisset egressus.

Rem aliter tradit Appianus: Pharnaces collecta Scytharum ac Sarmatarum manu, Theudosiam Panticapæumque occupavit; & cum rursus ab Asandro bello peteretur, equites ejus, equis destituti, nec assueti

pedestri prælio, vincebantur : solus Pharnaces egregiè pugnans, tantùm consauciatus cecidit quinquagenarius, postquam regnavit in Bosphoro annis 15. Atque ita etiam Pharnaces regnare desiit, cujus regnum Cæsar Mithridati Pergameno. *De Mithrid.* pag. 254. Reliquit filium nomine Darium & Dynamin.

NUMMUS

PHARNACIS REGIS BOSPHORI.

Ex TABULIS WOLPHANGI LAZII.

Caput Régis diadematum : Ex averfa parte Apollo sedens ante tripodem; dextrâ lauri ramum; sinistrâ cubito lyræ innixio; cum epigraphe, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΜΕΓΑΛΟΤ ΦΑΡΝΑΚΟΤ. REGIS REGUM MAGNI PHARNACIS. In area ΖΜΣ. id est anno 247. Infrà numeralis littera Δ.

Hic est Pharnacis Bosphori, & non Pharnacis ejus avi Ponti Régis nummus, cujus effigiem suprà exhibuimus. At Bosphoranus titulum magnificum præfert, ΒΑΣΙΛΕΩΣ

ΒΑΣΙΛΕΩΝ, id est REGIS REGUM, aliorum monarcharum exemplo, nempe Arsacidarum & præsertim Tigranis Armeniæ cognati sui, qui cum Reges haberent tributarios, superbam illam nomenclationem sibi arrogarunt.

Pharnaces Reges proximos sibi vetricales fecisse oportet; ut non solam REGIS REGUM, sed & ΜΕΓΑΛΟΥ appellacionem à Provinciarum aut rerum gestarum amplitudine ut plurimum desumptam, acceperit: hæc quidem Alexandro, imo & Mithridati ejus parenti concessa est, quam tamen in eorum nummis usurpatam non leges; porro eam in suis Antiochus III. Syriæ Rex admisit: illa postea frequentius ad Arsacidas transiit, ab antiquis Persarum Regibus tanquam originis suis autoribus mutuata, & tandem usque ad Regulos pervenit, sub Sept. Severo, ut in nummis Abgari observatur, quam ab illo Imperatore in Parthorum Regis ludibrium huic Dynastæ datam existimat Tristanus.

Andreas Morellius hunc Pharnacis ex auro nummum in secundæ editionis specimine vulgavit, cujus ectypum, cum Parisios primum appulit, nobis dederat, ut inter Reges quos describendos aggressi eramus, suo loco poneremus. Illud ex museo D. Veseri Patricii Norimbergensis delineaverat, & quid sibi vellent litteræ in area signatæ cum postulasset, libenter illum Æram Ponti Regum docuimus, quem forte minimum in priore specimine non edidit, ne tot nummorum à nobis acceptas interpretationes tanquam suas exponeret.

Litteræ autem ΖΜΣ. in area percussæ, Ponti Regum Æræ sunt numerales, annum ejus designantes 247. cujus initium ut detegatur, magni est momenti: altera Δ. paulò intra eas posita, annum regni Pharnacis quartum denotans, ut similes in Asandri ejus in Bosphoro successoris monetis exaratæ indicant: nam si ad annum V. C. 691. quo mortuus est Mithridates Eupator, addideris annum quartum Regis Pharnacis, habebis 695. à quibus si tollas 247. tibi supererit 448. quo permittente Antigono Mithridates II. regnum Ponti avitum recuperavit; & quidem sine tributo, unde Cristes à Strabone appellatus, ut in illius vita dictum est.

Ut verò Morellius tunc ne quidem nummorum descriptio-

nes aggredi ausus, quare Apollo in Pharnacis averſa parte eſſet collocatus, poſtulare neglexit; ideò in illius explicatione ingenuè fatetur his verbis. QUAM OB CAUSAM APOLLO IN HOC NUMMO SCALPTUS SIT, ME FUGIT, nec ſequentia ſomniaſſet: ſed intelligat illum Panticæpei urbis Boſphori primariæ percuſſum, in qua ſummus erat Apollinis cultus, utpote illa à Mileſiis condita, tradente Strabone, poſt ejus deſcriptionem, inquit, *κλῆμα ἐς τὴν Μιλεσίαν*.

Nemo neſcit Mileſios pluſimum fuiſſe veneratos Apollinem, cujus erat celeberrimum Oraculum in Branchidis, unde illi in nummo tripus, & templum Deo ſub nomine Didymeï templum omnium maximum conſtruxerunt, teſte eodem Strabone pag. 634 Laurum tenet, quia hæc arbor erat in ejus tutela. Innititur lyræ, quâ à Mercurio donatus fuerat.

ASANDER.

ASANDER
REX BOSPHORI

*In Cim. Em. Card. Maximj
Ex num. Aur. dragm.*

SANDER, Pharnacis coëtaneus, nam triennio tantum erat ætate superior, ut ex Luciano eruitur *de Macrobiis*. Ita amicitia conjunctus, ut cum eo contra Mithridatem Regem conspiraverit ex ipsius intimis familiaribus, ut regni administrationem reli-

querit, dum ad paternum recuperandum properaret. Is Pharnacem propositi pœnas daturum à Romanis putavit, aut eorum gratias initurum si eum regno, quod ab iis acceperat, spoliaret, contra dominum suum infurrexit, teste Dione *lib. 42. pag. 206.*

Quo nuntio accepto, Pharnaces irâ percitus in eum mox ire constituit; sed cum classem non haberet in Ponto paratam, & per Armeniam adventare Cæsarem quâ esset transeundum, cognovit, converso itinere ei ad Zelam Ponti urbem occurrit; præterita felicitate potius quàm consilio fretus, prælium in quo totus ejus exercitus est profligatus, & ipse pene captus, imprudenter commisit, & ex Sinopein quam confugerat cum reliquis militibus in Bosphorum solvit. *Dio ibid. & Appian. pag. 254.*

Pharnacis in Bosphorum exscensum non prius accepit Asander, quin copias quas contra illum comparaverat, adversus eum duxerit; sed Rex collecta Scytharum ac Sarmatarum manu Theudosiam & Pantuaepæum urbes occupavit: sed cum continuo bello ab Asandro peteretur, tandem inter illos acre prælium est commissum, equites verò Pharnacis equis destituti, nec assueti pedestri prælio, vincebantur: solus Pharnaces egregiè pugnans, interfectus est. *Appian. de Mithrid. pag. 254.* Dio tradit Pharnacem ab Asandro captum, posteaque interemptum, *lib. 42. pag. 207.*

Cæsar Pharnacis mortem agrè tulit, & ut jam dictum est, Mithridati Pergameno, cui tetrarchiam Galatiæ cum Regis nomine tribuerat, bellum contra Asandrum mandavit, quo & ejus in amicum perfidiâ plesteretur

plecteretur , & Mithridates Bosphori dominus fieret.
ib. ibid.

Is credebatur filius Mithridatis Magni ex pellice nomine Adobogione de Galatarum tetrarchis stirpe. Eisdem Cæsar tetrarchiam legibus , Gallo-Græcorum , jure gentis & cognationis adjudicavit. *Hirtius de bell. Alexand. pag. 397.* Propter nobilitatem Mithridates pater Pergamo parvulum secum asportaverat in castra , unde illi Pergameni cognomen. Multos ibi tenuerat annos , regiisque disciplinis educari eum curaverat , in amicitiam Cæsaris redintegratus propter auxiliares copias adversus Alexandrinos ipsi adductas. *Id. ibid. pag. 368.* Dynamis Pharnacis filia inter pacis condiciones à patre Cæsari pro uxore oblata , injuriæ memor , & quod ipse regnum paternum Mithridati spurio concessisset , ad se pertinens , Asandro nupsit , ut sic per conjugium ipsi translatum jure defenderet.

Mithridates Pergamenus Asandro quidem bellum intulit ; sed veterum Scriptorum penuriâ quomodo gestum sit ignoratur : Asandri tamen numismatum fide & testimonio , in mari prælium inter eos commissum fuisse judicatur ; nam in illis pars aversa victoriam cum palma proræ navis insistentem exhibet , quæ victoriam navalem demonstrat. Strabo de illo inquit : *κατάλοιον Νύπε Ασάνδρου τῷ αὐτῷ φαρνάκῃ ἀνελόντες.* Evertit eum Asander , ubi male Lyfander , qui & Pharnacem interfecit. Mithridates autem , qui & scientiæ bello peritus & virtutis , tamen in hoc prælio victus & occisus est.

Quid egerit Asander deindè , in tenebris latet , illum ut Nomadum incursiones in regni sui fines cohiberet , Isthmum peninsulæ ad Mæotidem 360. stadia longum ,

muro ducto muniisse, denis turribus in singula stadia constitutis. Nam refert Strabo *lib. 7. pag. 311.* Bosphoranos Regulos omnia ad Tanaim obtinuisse maximè postremos. Φαρακῆς καὶ Ασάνδρος καὶ Πολέμων. *Pharnaces & Asander & Polemo. Lib. 11. pag. 495.*

Lucianus & nummi ipsius Asandri, initio principatus sui Bosphori, regium nomen, quod forsàn non esset ex regia stirpe natus, non usurpasse nos edocent, sed solum Ethnarchæ dignitate contentum, id omnino probat averfa illius nummi pars, quæ exhibet victoriam cum hac inscriptione, ΑΣΑΝΔΡΟΤ ΕΘΝΑΡΧΟΤ ΒΟΣΠΟΡΟΤ, de qua infra. Lucianus autem hæc habet in *Macrobiis.* Ασάνδρος ἰ' ὁ ὑπὸ τοῦ Σεβαστοῦ ἀπὸ Ἐθναρχῆς Βασιλεὺς ἀναγορευθεὶς Βοσπόρου. *Asander autem ab Augusto pro Ethnarcha Rex Bospori renunciatur.*

Hanc Regis pro Etharcha appellationem ab Augusto videtur accepisse Asander ob præstitum illi auxilium, & copias contra M. Antonium missas in pugna Actiaca 23. Septembris anni 723. V. C. inter eos commissâ, in qua victor Augustus recessit, & Romanum inde adeptus est Imperium.

Reges illi qui à M. Antonio & ab Augusto nominabantur, tributum Romanis pendebant; quare res militaris ad eos videbatur spectare, ut sparsim apud historiæ Scriptores legiones in eorum regnis ad eorum contra Barbaros tutelam, aliquando missæ observantur; quare cùm Asander ad summam senectutem esset provectus, Augustus ei quendam Scribonum misit: quare narrat Lucianus in *Macrobiis*, nonagenarium obiisse corpore validum & quidem ex inedia, quod rem militarem Scribonio creditam videret.

Mors Afandri contigit anno V. C. 741. cùm principatum Bosphori sub Ethnarcæ titulo annos 17. ab anno scilicet 706. quo Cæsar Pharnacem profligavit, usque ad annum prælii Achaïci 723. quo Rex ab Augusto renunciatus, & sub Regis dignitate annos 18. in summa 35. nullos ex Dynami filios habuit, ipsi verò regnum quod ad eam spectare videbatur, testamento reliquit.

Scribonius qui ab Augusto rei militari præfectus in Bosphori regno fuerat, illius occupandi occasionem Afandri morte nactus; se Mithridatis Magni nepotem mentitus, ab Augusto regnum accepisse fingit, ut Dynami jus conservaret, eam duxit uxorem, ut tradit Dio his verbis: Scribonius quidam Mithridatis se nepotem esse perhibens, sibi que id regnum, quia Afander diem suum clauferat, ab Augusto traditum, uxorem Afandri Dynamiam, cui à marito regnum fuerat relictum, filiam Pharnacis, neptem Mithridatis, in matrimonium duxit, Bosphorumque occupavit. *Lib. 54. pag. 537.*

Cùm autem Bosphorani Romanos bellum Scribonio, quod hoc regnum sine Augusti permisso sibi vindicasset, inferre decreverant, & Polemoni Ponti Regi curam commisisse, fraude Scribonii detecta, hominem necaverunt, ut hunc non amplius pro Rege haberent, sed eorum Regina Dynamis imperaret. *Id. ibid.*

ciarum, quocunque seu Proconsulum, Consularium, vel Legatorum Proprætoris titulo eas administrarent, ut disertè id observat Dio lib. 54. At ne Asander hoc ΑΡΧΟΝΤΟΣ nomen in nummis suis sumeretur, eleganter addidit ΒΟΣΠΟΡΟΥ, ut denotaret se esse Bosphori Principem, cum Bosphorus esset sub Regum potestate, porro hoc titulo propter Romanos, abstinuit, quem ab illis aliquando obtenturum sperabat.

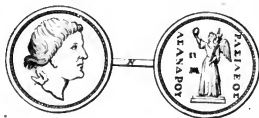
Littera numeralis H. in area desuper exarata, magni nobis momenti esse videtur; quippè Principatus Asandri annum 8. designant; uti supra in Pharnacis nummo observavimus. Undè ante annum huc Regis titulum non sibi arrogasse demonstrant; imò Lucianus ab Augusto ipsi concessum illi indicat, nempe ut conjicimus ob præstitum illi contra Antonium in prælio Asiatico officium, quod evenit anno V. C. 724. & ipse Bosphorum tenuit ab anno V. C. 707. vel 708.

Victoria insitens proræ, aliquam ab Asandro relatam denotat, etsi nobis conicere liceat, contra Mithridatem Pergamenum, cui Julius Cæsar Bosphori regnum, ut Pharnacis montem ulcisceretur, concesserat; at cum ille Galatiam cum Regis nomine jam obtineret, classem ut in Bosphorum appelleret, construxisse videtur, cui obviam factus Asander, prælio navali commissio eum interfecit, ut scribit Strabo; in cujus memoriam hunc typum percussit.

NUMMUS
ASANDRI REGIS.

Ex Museo CARD. MAXIMI

Caput diademate ornatum. Ex averſa parte eadem Victoria proræ inſiſtens, dextrâ coronam, ſiniſtrâ palmæ ramum cum epigraphe ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΣΑΝΔΡΟΥ. Et in area littera numeralis Ζ. & monogrammate ΑΠ.

ECce prodit Afander ΒΑΣΙΛΕΩΣ titulo inſignis, cujus caput diademate redimitum eſt, ut patet ex typo quod in Muſeo noſtro ſervamus, & non cum nescio quo apluſtri à tergo, ut illud deſcripſit Spanhemius in ipſius nummi deſcriptione Diſſ. 5. pag. 461.

Hæc nova Regis dignitas nummis ejus inſcripta Lucianum eximiè illuſtrat, apud quem legimus ΒΑΣΙΛΕΥΣ ἀναρχοϋδεις Βοσπορίης, REX BOSPHORI RENUNCIATUS. Ita ut non amplius ΑΡΧΟΝΤΟΣ ut ſuprà, Principis ſeu Domini Boſphori titulum uſurpet, ſed ut Pharnaces exemplo ante ipſum Boſphori Rex etiam appelletur, non uſurpata quidem dignitate, ſed ipſi ab Auguſto conceſſa; unde inflatus non annum ſui Prin-

cipatus ut in superiore nummo, sed recentis tituli in hoc dinumeret, nempe sextum, quem indicat littera numeralis *Ξ* in area signata.

At cùm sub hac littera numerali monogramma videatur in quo inserta est littera *A.* in altera nempe *Π.* videntur esse initiales nominis *Παριχαΐτις*, in qua urbe Bosphori metropoli nummus iste percussus sit, talia urbium monogrammata inspicere licet apud Golzium in Asia minore tabula 32. ubi plurimæ Alexandro Magno nummos percussæerunt.

Eadem Victoriaproræ insistens repetitur in Asandro ut solemne Principatus sui confirmationis argumentum, nempe victo & occiso Mithridate Pergameno, ex Mithridatis Magni stirpe credito, & Bosphori regno à Julio Cæsare donato, ceu ut se maritimæ potentæ hac Victoria compotem.

D A R I U S

P O N T I R E X.

EX Bosphori Regibus, in quos familia Mithridatis Ponto ejus regno in Provinciam Romanam à Pompeio redacto nos adduxerat, in Ponti iterum Reges restitutos revertamur, cum id regnum tandem Mithridatis Magni nepoti tanquam avitum à Romanis concessum nos edoceant Historiæ Scriptores.

Darius Pharnacis Bosphori Regis filius, ut regnum paternum Asandri perfidiâ sibi ereptum vidit, ad insidias usurpatoris vitandas, in aliquam se regionem ab ipso remotam confugisse videtur, aliquod fortunæ præsidium ad illud recuperandum aut ad aliud à Romanis obtinendum expectans, occasionem civilis belli inter Triumviros contra Dictatoris interfectores nactus, memor quod hic Mithridati Pergameno bellum contra Asandrum, quo ejus in amicum *Regem* perfidia plecteretur, mandasset. Mox Octaviani Cæsaris & M. Antonii partes sequitur, iisque ad prælium Philippense, quas potuerat copias colligere, in eorum auxilium duxit cum amicis.

Victis postea ad Philippos Macedoniæ urbem Bruto & Cassio, cum M. Antonii ad bellum Parthis inferendum profectionem cognovit, ipsi occurrit supplex Athenis, ut hyberna illic acturum rescivit, quam in urbem multi ipsius studiosi etiam venerunt: de quibus hæc ait Appianus. Reges aliquot appellavit, arbitrato suo, duntaxat qui certum tributum penderent, Ponti Darium

Pharnacis

Pharnacis filium, Mithridatis nepotem, Idumæorum Samaritarumque Herodem, Amyntam Pisidarum, Polemonem partis Ciliciæ, aliosque aliarum gentium, *De bell. civil. lib. 5. pag. 715.*

Appianus Antonium Polemoni regnum Ponti dedisse debuerat potius referre; cum Dio illum nominet his verbis: Solo Polemone Ponti Rege bellique Antonii socio, capto, ac pecuniâ datâ dimisso. *Lib. 49. pag. 408.* nisi dicamus hunc Polemonis titulum Regis, à Librariis in illo prætermisum, & tantum partem Ciliciæ, quam revera habuit, esse relictam.

Nec Lectorem moveat duos Ponti Reges à M. Antonio eodem tempore constitutos; Dario Pharnacis filio regnum Ponti avitum, Bithyniæ scilicet conterminum, Polemoni verò, eam Ponti partem quæ ad Cappadociam vergebat, concessit. De Polemone igitur tum ut Ponti, sed ut Bosphori etiam Rege mox dicturi sumus.

Darius anno V. C. 715. avitum Ponti regnum quidem recepit, & filium Pharnacis, nepotemque Mithridatis fuisse ex Appiano tantum didiscimus; sed quid postea egerit & quot annos regnarit, tota illius gesta in tenebris sepulta sunt, tamen filium nomine Mithridatem regni successorem reliquisse, ex illis eruere conabimur.

MITHRIDATES VII.

PONTI REX.

MITHRIDATES ordine Regum Ponti, qui stirpem ab Achæmene deducere gloriabantur, septimus, Dario patri Pharnacis filio, in avito Ponti principatu, etsi nulli meminerint Historiæ Scriptores, successisse videtur: etenim annorum 80. spatium quod effluxit inter Ponti regnum Dario Pontico ex Antonio Triumviri munificentia receptum, apud Appianum anno V. C. 715. usque ad regnum Bospori à Claudio Imperatore Mithridati concessum ex Dione anno 795. Mithridatem hunc Bosporanum, qui proles Magni Achæmenis dicitur apud Tacitum, potius Darii nepotem, quàm filium apertè demonstrat.

Itaque Darii Ponti Regis fuisse filium, qui Mithridatis Bosporani pater extitit, necesse est; in ea versatus sententia Hieron. Henninges illum appellat Mithridatem, quo autore, non refert, forsan quod id nomen Ponti Regibus sit familiare, vel quod ejus filius Mithridates Bosporanus illud tulerit, & de ipso hæc pauca habet, *Mithridates vixit famâ & nomine obscuro*: nec eum inter Reges collocat, quem titulum revera tulisse ex sequentibus auguramur.

Si Mithridates VII. Ponti Rex Mithridatis Bosporani pater renuntiatur, ex qua uxore illum genuerit, inquirere necessarium videtur; Tacitus Mithridatem Bospori Regem & Cotym illius in regno successorem fratres appellat; cùm verò ille sit Achæmenides ex

eodem Scriptore , & Cotys è regio sanguine Thracio ortus, eos esse haud dubiè fratres uterinos necesse est, eorumque matrem foeminam principem primo Mithridati VII. Ponti Regi, & secundo Cotyi Armeniae Principi nupsisse.

Præmatura morte præventus Mithridates VII. fuisse videtur, & cum tantum in tenera ætate constitutum haberet filium, ab Imperatore Romano in Provinciam Pontum redactum est & Bithyniæ adjunctum; at Mithridatis uxor ut Reginae nomen non amitteret, in novas nuptias cum Cotye minoris primùm Thraciæ deinde Armeniae Rege se conjunxit.

Avito Ponti regni spoliatus filius in Thraciam sequutus est matrem, & tandem sibi benevolum reddidit Claudium Imperatorem, ut ab ejus liberalitate; aliud avitum Bospori regnum obtinuit.

Quot annos regnaverit Mithridates VII. & quo tempore è vivis abierit, incertum est. Plura de illo in ejus nummo.

NUMMUS

MITHRIDATIS VII. PONTI REGIS.

EX THESAURIO REGIO:

Caput Regis diademate ornatum cum epigraphe ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΜΙΘΡΑΔΑΤΟΥ; id est, REGIS MITHRIDATIS. In averſa parte IB. hoc est anno duodecimo clava: ſpoliis leonis onuſta, à dextris pharetra, & à ſiniſtris tridens.

SI Mithridates VII. Darii Ponti Regis filius & Pharnacis Boſphori Principis nepos, ab Hiſtorix Scriptoribus prætermiſſus eſt, nihil mirum ſi ejus nummi ab Antiquariis haud cogniti fuerint. Seguinus tamen unum vulgavit in Selectis pag. 62. Sed illum alio Principi adjudicavit, ut verò Mithridatis Regis inſcriptionem legit, illius famoſi Reipublicæ Romanæ hoſtis numiſma eſſe duxit, ſed inſpecto accuratiùs vultu, ut ait, & cum argenteis ipſius Eupatoris tetradrachmis collato faciem omnino diverſam deprehendit.

Caput illud juvenile, Mithridatis Pergameni eſſe ſuſpicatus eſt, tum propter verbum ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ, quod in alio

Pergami urbis nummo observavit, ad Strategum quemdam Mithridatem spectantem, cum Regis nomine non sit insignitus: reliquit igitur Ponticum propter diversa in utroque lineamenta, tum quod magnus ille Ponticus in ære sincerus vix reperitur; addere debuisset, quod ille semper ΕΥΠΙΑΤΟΡΟΣ cognomen præfert, & Epocham qua Mithridatis Cistis successores utebantur.

Relicto igitur Pontico, totum se ad Pergamenum contulit, cujus historiam & res gestas describit, in quibus illum Tetrarchiam Gallo-Græcorum accepisse à Julio Cæsare refert, & postea regno Bospori donatum, si Asandrum Pharnacis interfectorem tolleretur, sed ipse ab Asandro occisus est, & sic regnum nunquam obtinuit, nec proinde Rex unquam dici potuit.

Cui ergo Regi Mithridati nummus est ascribendus, si ad Eupatorem nec ad Pergamenum spectet; ad alios sanè confugiendum. Duo supersunt Reges nomine Mithridates, ambo ex Achæmenidarum stirpe oriundi: alter Mithridates Darii filius, Ponti Rex, & ejus filius Bospori Princeps; ad hunc pertinere nequit nummus cum annis regni duodecim, siquidem is ad annum V. C. 795, Bosporo præesse cœpit, & anno 802. regno suo spoliatus est.

Redit denique nummus hic secundæ formæ ad Mithridatem VII. Darii Regis Ponti filium, quem ille appellat Mithridatem, ut præfert ejus epigraphe, & Regem fuisse nos edocet ΒΑCΙΑΕΩC titulus; & quidem Ponti tanquam paterni regni hæres: quod confirmant principatus sui anni in eo consignati: at objiciet quidam Reges ex prosapia Achæmenidarum in nummis æram Mithridatis conditoris vocatæ computare solere, quod in aureis & argenteis forsitan moris fuit, in æreis verò annos tantum regni sui apponere.

Denique nummi modulus Asiaticum redolet, ut similes ejus tractus & ævi, qui manibus Antiquariorum quotidie feruntur, demonstrant: non autem illa est Bospororum Regum rudis & barbara ferè forma ab imperitis artificibus earum regionum signata, quales in horum Principum serie mox describenda prodibunt, & certè is non est in Antiquariorum peritorum numerum referendus, qui mox ex nummorum

forma, regionem in qua cusi sint, non dignoscat & pronuntiet, quod usus & frequens illorum tractatio iis comparare debuit.

Herculeæ insignia in averſa parte nummi exarata, Mithridatem adſciuisse refert Seguinus, eo forte quod per Achæmenidas, à quibus Pontici Reges orti ſunt, ad Herculem genus referret. Plurimos extiſſe, & quidem in variis orbis regionibus nemo neſcit: at cùm hic pro inſigni tridentem etiam ferat, eum ab alijs diſtinguere illud videtur; & ſi mihi conſicere liceat, ille Hercules Tyrius eſt, quem Jovis & Aſterix filium fuiſſe fabulantur, à quo Perſarum ille Monarcha Achæmenes ſe ortum prædicabat, cùm illa regio ſub ejus eſſet imperio. Tridentem præfert tanquam maris imperium habens, ut qui navium inventor fuerit, & illas Tyrios fabricare docuerit, ſi Nomio fides in Dionyſiacis.

ALIA REGUM PONTI ET BOSPHORI
Familia.

POLEMO.

POLEMO-I.
PONTI-ET-BOSPHORI-REX.

*Ap. D. Vaillant D. N.
Ex num. ar. 2 mod.*

DISCERPTO post Magni Mithridatis mortem
toto Ponti regno, ab illo longè latèque propa-
gato, Pompeius avitum illius principatum Bithyniæ

conterminum in Provinciam Romanam ipsi conjunctam redegit, partem aliam gentibus quas subegerat, propter missa auxilia, libertate donatam concessit, aliasque Regibus attribuit. *Appian de bell. Mithrid. pag. 251.*

Postea M. Antonius Triumvir Imperii Romani divisione cum Augusto factâ, post Philippensem victoriam, cum illi oriens cessisset, Ponti regnum olim Mithridatis pro arbitrio mutavit, partem illam Bithyniæ conterminam quam Pompeius in Provinciam Romanam redegerat, iterum in regnum erexit, & Dario Mithridatis Magni nepoti avitum concessit; alteram Ponti partem quæ vergit ad Cappadociam, Polemoni attribuit. *Appian. & Dio.*

Polemo non regiâ quidem stirpe ortus, sed ut loquitur Strabo, qui ob res præclare gestas, regno dignatus est, *lib. 12. pag. 578.* filius fuit Zenonis Rhetoris Laodicensis, qui cum Hybrea altero Mylassæ Oratore, eodem Geographo teste, Labieno cum Parthis Asiam vastanti non cessit, ambo urbes suas contra eum concitârunt anno V. C. 713. *lib. 14. pag. 660.*

Hoc patris erga Antonium officio, & in suo Philippenfi prælio huic Triumviro præstito, Polemo eum Athenis hyberna agentem anno sequente invisit, à cuius munificentia Ponti regnum ex ea parte quæ vergit ad Cappadociam sub tributî titulo accepit, ut innuit Dio *lib. 49. pag. 407.* & Ciliciæ parte donatur apud Appianum *lib. bell. civil. 5. pag. 715.* Pontus ab eo Polemoniacus accepisse nomen videtur, apud Justinianum. *Novella 28.*

Cum Antonius in Armeniam ire instituisset anno

718. ad bellum Artavasdi Medorum Regi faciendum, statim Polemo copias ad auxilium ipsi ferendum comparavit, Triumvirumque comitatus est; Antonius autem ab Artavasde Armeniæ majoris Rege inimico ejus impulsus: cumque intelligeret Regem Mediæ, ad opem Parthis ferendam procul domo abiisse, impedimentis ac parte exercitus, in quo erat Polemo; *teste Plutarcho in Antonio pag. 959.* cum Oppio Statiano relictis, subsequique se jussis, ipse cum equitibus, ac peditatus optima parte, festinato profectus est, sperans se primo impetu omnem Mediam subacturum. *Dio lib. 49. pag. 407.*

Ad Praaspa (regia Mediæ) cum Antonius venisset, aggere jacto, eam oppugnare coepit, sed Parthus ac Medus cum id cognovissent, laborare eum frustra in oppugnanda urbe, validis muris, ac multis defensionibus munita, passi sunt: ipsi verò Statianum, in itinere fatigatum, improvise adorsi, ad unum omnes, qui cum eo erant, conciderunt, solo Polemone Ponti Rege, bellique socio capto, ac pecuniâ datâ dimisso. *Id. ibid.*

Anno subsequente 719. Artavasdes Mediæ Rex, Phrahati Parthorum Regi succensens, quod neque prædæ magna parte, neque alio honore esset ab eo præditus, cupiensque Armeniæ Regem ulcisci propter inductos sibi ab eo Romanos, Polemone ad Antonium misso, amicitiam ac societatem ejus ambiit, qua quidem re adeò delectatus fuit Antonius, ut inita cum Medo pace, præmium legationis Polemoni Armeniam minorem postea dederit. *Id. pag. 411. & 412.*

Antonius anno 721. usque ad Araxem fluvium pro-

fectus, quasi Parthis bellum illaturus, satis habuit cum Medorum Rege societatem junxisse, & illi parte Armeniæ recens occupatæ tradita, secundum hæc Polemonem Armenia minore donavit. *Id. pag. 418.*

Postea cum Antonius & Cæsar inter se civile bellum excitassent, Polemo beneficiorum memor, subito in Antonii partes descendit, & ipsi copias non paucas adduxit in prælio ad Actium commissio anno 723. Cæsar illi condonavit, quod benefactori suo auxilium meritò præstitisset. Deindè Polemo in Cæsaris amicitiam receptus est: de quo ait Dio eodem anno, *scilicet* 728. Polemo Rex Ponti inter socios ac foederatos Populi Romani adscriptus est, ac prima subsellia in theatri per totum ejus regnum Senatoribus tributa. *Id. lib. 53. pag. 513.*

Bello strenuus erat Polemo, vicinasque gentes olim Mithridati subjectas, regno suo addidit, Chaldaeos ac Tibarenos & alios: at cum Afander Bosphori Rex mortuus esset, & Scribonius rei militari ab Augusto tunc præfectus regnum occupasset, ducta in uxorem Dynami Pharnacis filia & Afandri conjuge, se Mithridatis esse nepotem & regnum sibi ab Augusto concessum mentitus, contra eum ab Agrippa Augusti genero missus est.

Hic Asiæ Provincias lustrans, cum quod Scribonius in Bosphoro ausus fuerat, Polemonem, inquit Dio, Ponti ejus quæ est ad Cappadociam sita Regem, misit ut ei bellum faceret, isque Scribonium superstitem non invenit; fraude enim ejus cognita, Bosphorani jam necaverant hominem. *Lib. 54. pag. 538.*

Resistentes autem Bosphoranos, quod metuebant;

ne is Rex ipsis constitueretur, prælio vicit, neque tamen eos subegit; cum verò Agrippa contra ipsos exercitum adduxisset, Bosphoranos superavit; & signis Romanis, quæ illi quondam sub Mithridate sustulerant, bello recuperatis, victos ad deditionem coëgit. *Oros. lib. 6. cap. 21.* Armis demum positis, Polemoni traditi sunt, conjuxque Dynamis eidem data, Augusto nimirum id probante. *Dio ibid. pag. 538.*

Polemo cum Dynami non diu vixisse videtur, jam hæc ante 32. annos Asandro & nuper Scribonio nupserat: ex ea nullos itaque suscepit liberos.

Deindè sibi secundo matrimonio copulavit Rex Pythodoriem filiam Pythodori Asiarchæ, qui Nysæ natus, Trallim postea ob claritatem urbis migraverat, interque amicos Pompeii cum paucis floruit; regiæ ei fuerunt opes, ampliores duobus talentum millibus, quas cum Cæsar publicasset, propter ejus cum Pompeio amicitiam redemit Pythodorus, & non minores liberis suis reliquerat. *Strabo lib. 14. pag. 649.* Multis autem donariis Pythodorus Laodiceam urbem exornavit, ut & Polemo ejus gener, eodem Geographo teste, *lib. 12. pag. 578.*

Polemo fines regni sibi à M. Antonio concessi & ab Augusto confirmati propagaverat, Pharnaciam ac Trapezuntem possidebat, & addit Strabo, ultimo Polemon Colchidem habuit. *Lib. 11. pag. 499.* quam armis subegerat.

Nec minus limites in Bosphoro extenderè conatus est; nam omnia usque ad Tanaim obtinebat, Aspungitanos, inter Phanagoriam habitantes, & Gorgippiam ad 10. stadia, subigere volebat, quibus cum

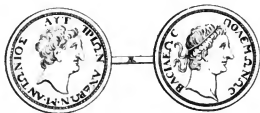
insidiaretur sub amicitiae prae-textu, re comperta, bellum illis inferens, in potestatem eorum vivus pervenit & interiit. *Id. lib. 11. pag. 495.* Sed quando, planè incertum est.

Reliquit tres liberos, Polemonem, Zenonem, & filiam Pythodoritem Cotyi Sapæo nuptam, regnique administrationem Pythodori conjugii.

NUMMI

POLEMONIS PONTI ET BOSPHORI
REGIS.

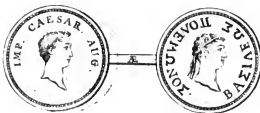
EX SUETONIO CARD. PATINÆ.

Caput diademate cinctum, cum epigraphæ, ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΠΟΛΕΜΟΝΟΣ, id est, REGIS POLEMONIS:
Ex averſa parte caput nudum Antonii, cum inſcriptione M. ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΑΥΤ. ΤΡΙΩΝ ΑΝΔΡΩΝ, hoc est, M. ANTONIUS IMPERATOR TRIUMVIR.

Rarissimum hunc ex argento nummum vulgavit Card. Patinus in Suetonii libro, quem notis & numismatibus illustravit; exhibet ille Polemonem qui ab Antonii munificentia Ponti regnum ex ea parte quæ ad Cappadociam vergit, acceperat: memor tanti honoris, Triumvirum in averſa parte cudi voluit; nam ut jus cudendæ monetæ dignitatis erat symbolum, multo magis in ea repræſentari debebatur qui regna distribuebat.

Polemo quidem ut Rex, diademate Regum insigni ornatus est; Marcus autem Antonius, nudum tantum exhibet ca-

put Romanorum more, sed cum titulo Triumviri Magistratus, si modo Magistratus dicendus erat, qui contra leges fuit institutus, à Lepido, Antonio, & Octaviano, ut sub specie ulciscendi Caesaris mortem, sibi de ordinanda & corrigenda Republica potestatem arrogaverant, & sic publicè constituendis & administrandis rebus, ut præficerentur, inter se conveniant: idque non in perpetuum, sed in quinquennium.

EX MUSEO NOSTRO.

Caput Regis diademate revinctum cum epigraphe
 ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΠΟΛΕΜΟΝΟΣ, REGIS POLEMONIS:
 Ex averſa parte caput nudum cum inſcriptione,
 IMP. CAESAR AUG.

Quod Polemo in partes M. Antonii, ad prælium Actiacum descendisset, ignovir Augustus, cum ab eo regnum accepisset; imò & ejus amicitiam meruit, & ut illum M. Antonius Ponti Regem fecerat, Augustus postea eum Bosphori regno donavit, non minor virtutis in Polemone quam Triumvir collega, æstimator.

Prior Polemonis cum M. Antonii effigie percussus ex argento nummus, drachmalis est Romanæ monetæ more: habet quidem utraque pars epigraphem Græcam nempe à parte Polemonis, cum in ejus regno lingua illa esset in usu, saltem nummi hoc idiomate scribebantur; pariter circa M. Antonii caput, quod illi Orientis Imperium cessasset, Græca est

inscriptio ; ubi hæc lingua per omnes ipsius Provincias erat propria & communis.

Hic vero nummus ex ære est , & quidem minimi moduli ad majorem populi & commercii commoditatem ; habet verò inscriptionem ex parte Polemonis Græcam , propter linguam quam Pontii , quorum Rex erat , loquebantur : circa autem Augusti effigiem Latina adest epigraphæ , quod Romanorum esset Imperator , quibus ipsa esset nativa lingua.

PYTHODORIS

PONTI ET BOSPHORI REGINA.

ARCHELAUS
 REX CAPPADOCIE VLTIMVS .

*Ap. D. Baudelot. I. C. Paris
 ex num. arg. didrac.*

PYTHODORIS, mortuo Polemone Rege marito, ipsa in principatus sive testamento sponsi, sive ut filiorum impuberum tutrix, successit; prudens mulier & præesse rebus gnara, ut loquitur Strabo *lib. 12. pag. 555.*

555. regnum Ponti & Bosphori gubernavit, & in Colchos Trapezuntem, Pharnaciam & suprâ accolentes Barbaros tenuit. *Idem lib. 11. pag. 499.* Phanaream & Zelitin, præterea ac Megalopolitidem, possedebat. *Id. lib. 12. pag. 559.*

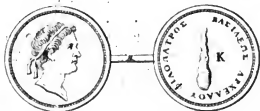
Hæc secundo matrimonio Archelao Cappadociæ Regi nupsit, & cum illo, dum is in vivis permansit, vitam exegit. *Id. ibid. pag. 556.* Archelaus Tiberio in-
visus est, quòd eum Rhodi agentem nullo officio co-
luisset: ab eo Romam evocatus anno V. C. 770. in
Senatu falsò accusatus est, quasi res novas moliretur;
homo non solum summa senectute, sed etiam podag-
ræ doloribus oppressus, finem vitæ spontè an fato im-
plevit, postquam annis quinquaginta regno potitus
esset, & ejus Cappadociæ regnum in Provinciam re-
ductum est. *Tacit. Annal. lib. 2. pag. 53.*

Liceat mihi ad illustrandam Ponti Regum seriem,
rarissimum Archelai Cappadociæ Regis huic regno
conterminæ nummum exhibere, tum quòd ille Re-
ginæ Ponti conjux fuerit, tum quòd nullum nobis sit
ejus Pythodoridis numisma superstes.

NUMMUS
 ARCHELAI REGIS CAPPADOCIE.

EX CIMELIO D. FOUCAULT.

Caput Archelai Regis juvenile diademate redimitum.
 Ex averfa parte Clava, in cujus ambitu épigraphé
 ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΑΡΧΕΛΑΟΥ ΦΙΛΟΠΑΤΟΡΟΣ
 ΤΟΥ ΚΤΙΣΤΟΥ, id est, REGIS ARCHELAI PHI-
 LOPATORIS FILII FUNDATORIS. In area K. forſan ΚΑΠ-
 ΠΑΔΟΚΩΝ, CAPPADOCUM.

Archelaus, quem exhibet ex argento nummus, Rex
 Cappadociæ primus & ultimus ex ſua familia, poſt Aria-
 rathem Ariobarzanis Cappadociæ filium juniorem, juſſu M.
 Antonii interfectum, inauguratus eſt ab eodem anno 718. in
 gratiam Glaphyræ matris, quæ Triumpho placuit.

Is filius fuit Archelai, qui Sacerdos Comanorum in Ponto
 inſtitutus à Pompeio Magno poſt devictum Pompeium, &
 Glaphyræ filius: hic poſt fugam Ptolemæi Auletis, regno in
 Berenicem ipſius filiam tranſlato, cum hac matrimonium con-
 traxit, Rexque Ægyptiorum acclamatus eſt; & licet tantum

sex menses imperârît, cùm fuerit interemptus, τοῦ Κερῖς ipse tamen se fundatorem appellat, ut qui primus titulum Regis in familiam transmiserit, nam ejus pater Archelaus Mithridatis Eupatoris tantùm dux fuit.

Archelaus autem noster in tanti patris, quem Dio acrem & magni nominis virum appellat lib. 39. pag. 117. memoriam, se Philopatorem nuncupavit; quæ cognomina patris nempe conditoris τοῦ Κερῖς, & filii Φιλοπατορῆς, amantis parentem, prorsus sine nummorum auxilio ignoraremus: gratitudinis erga Antonium causa in bello Aëtiaco, pro eo pugnavit Archelaus; ideo veniam à Cæsare obtinuit: anno 724. ex Dione lib. 51. pag. 443. imò ita ejus amicitiam postea sibi conciliavit, ut anno 734. minoris Armenia regnum & Trachiam Ciliciam in donum acceperit, eodem teste Scriptore lib. 53. pag. 526.

Primo se connubio cum conjuge, cujus nomen deperditum est, ex qua cùm solum filiam nomine Glaphyram ad secundas cum Pythoridite Polemonis vidua nuptias conjecit, ex qua nulli procreati sunt liberi.

Clava ut Herculis insigne est, Archelaum genus suum ad hunc Heroem seu Deum deducere indicat: Archelaus Cappadox illius proavus ex Archelais Temenidis originem habere se gloriabatur? an verò illi ex Hercule?

Littera K. in area nummi posita, utrum sit monetarii nominis initialis, dubius sum; an verò potius referatur ad titulum ΒΑΣΙΛΕΩΣ, & sic Καππαδοκῶν gentem significet; pro tuo sit arbitrio, nisi ut grandior littera id prorsus denotet.

Zeno Polemonis & Pythodoridis filius minor, anno sequente 771. Armenia majoris Rex electus est, de quo ait Tacitus: Armenii illa tempestate Regem non habebant, amoto Vonone: sed favor nationis inclinabat in Zenonem, quòd is prima ab infantia, instituta & cultum Armeniorum æmulatus, venatu, epulis, & quæ alia Barbari celebrant, procures plebemque juxta devinxerat. Igitur Germanicus in urbe Artaxata adprobantibus nobilibus circumfusa multitudine, insigne regium

capiti ejus imposuit; cæteri venerantes Regem, Artaxiam consalutavere; indiderant ex nomine urbis, *scilicet* Artaxatæ Regiæ. *Lib. Annal. 2. pag. 59.* Sed illa urbs nomen habuerat ab Artaxia Antiochi M. Duce, qui Armeniam in regnum crexerat.

Artaxias Armeniæ majoris Rex, vivente adhuc matre, post 15. regni annos defunctus est, V. C. 786. Polemo autem filiorum major Pythodoridis, cum matre privatus interea regnum Ponti & aliorum administrabat. *Strabo lib. 12. pag. 556.*

Supereft ut de filia Polemonis & Pythodoridis quædam dicamus, cum illius ex Cotye Thraciæ Rege filius, Mithridatis VII. ultimi Ponti Bithyniæ conterminæ Principis, de quo nos supra, viduam duxerit uxorem, ex qua duo filii, scilicet uterini fratres, Bosphori regnum postea tenuerint; & illud, extincta Mithridatis Magni progenie, tandem ad Principes ex Thracia oriundos pervenit, de quo in sequentibus.

Filia Polemonis & Pythodoridis, eodem nomine quo mater, Pythodoris junior appellata, Cotyi Thraciæ Regi Sapæo nupta est ex Strabone; & si conijcere licet ex filiis Polemonis primogenita Mariti pater Rhæmetalce cum è vivis excessisset, qui Thraciam omnem possidebat, Augustus partem Thracum Rhescuporidi fratri ejus, partem filio Cotyi permisit: huic mite ingenium & amænum, patris atrox & avidum & societatis impatiens, astu Cotys aggreditur à Rhescuporide, & tandem perfide necatur anno 772.

Rhescuporis Tyberii jussu, per Pomponium Flaccum Mæsiæ Proprætorem, ejus nuncium in præsidia Romana evocatum, necessitatis gnarus in urbem tractus est.

Accusatus in Senatu à Pythodoride Cotyis uxore damnatur, ut procul regno teneretur, Thracia in Rhæmetalum Rhescuporidis filium, quem paternis consiliis adversatum constabat, inque liberos Cotyis dividitur.

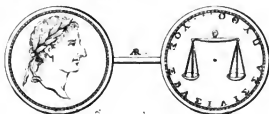
Cùm nobis Pythodoridis Polemonis uxoris nummi supersint, non ingratum forsan Lectoribus videbitur, si hîc Pythodoridis junioris nummum appendamus.

NUMMUS

PYTHODORIDIS JUNIORIS

Thraciæ Reginæ.

IN THESAURO REGIO.

Caput Tiberii laurea ornatum sine litteris. In averſa parte Bilanx cum epigraphe in ambitu ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΠΥΘΟ. ΚΟΤΤΟΣ, id eſt REGINA PYTHODORIS COTYIS conjux.

Hic rariffimus ex argento nummus à Seguino cùm ſuis eſſet, in ſelectis numiſmatibus pag. 45. vulgatus eſt. Tiberii Imperatoris effigiem illuſtris Antiquarii, etſi nulla illius inſcriptione gaudeat, apprimè novit tum ex ejus Cæſaris lineamentis, tum ex hiſtoria Cotyis & Pythodoridis, quam ex Tacito eruditè ſuo more retulit.

Imperator Romanus in Thraciæ Reginæ nummo, tanquam regnorum diſtributor, ut ſuprà notavit Tacitus. Thracia in Rhæmetalcem inque liberos Cotyis dividitur, *Annal. lib. 2.* à Tiberio ſcilicet: nomen ejus circa imaginem haud ſcribitur, ut qui ab omnibus populis ſolo vultu cognofci debet, laureâ

redimitur, quam à Julio Cæsare Imperii Romani fundatore mutuati sint omnes post eum Cæsares appellati.

Pythodoris Reginae nomen sibi assumit, licet filius nondum adultus Tribellius Rufus vir Prætorius ex Tacito datus sit, qui regnum tractaret. Reginae nomen indelebile est, & jus monetæ à Pythodoride retentum, non omnino res à tutoribus Romanis esse administratas & totam iis in regno potestatem fuisse datam nos edocet.

Regina illa Thraciæ se, Cotyos subintellige, Regis uxorem nominat, ΠΥΘΟΔΩΡΙΣ ΚΟΤΤΟΣ, ut Sabina in nummis suis vivo Imperatore dicitur SABINA AUG. HADRIANI AUG. sicut & plurimæ aliæ Augustæ postea usurpârunt.

Libra cum lancibus in averfa nummi parte, eadem ratione videtur exarata, quæ in Romanis: ipsa Æquitas muliebri habitu stans cum bilance dextrâ gerente, & epigraphe ÆQUITAS AUG. ad indicandam Tiberii iustitiam, qui ob cædem Cotyis per Rhescuporim patratam; illum regno privavit, & in exilium Alexandriam Ægypti misit: ubi advectus & fugam postea tentans; an ficto crimine interfectus est.

Pythodoris vidua permansit, cum liberos haberet, de quibus natu maximus, nomine Cotys, rerum potitus est, ut narrat Strabo lib. 11. pag. 556.

Possidet Gaza regia perrarum hujus Cotyis Pythodoridis filii Nummum ex ære, non quidem in Thracia, sed in Armenia minore, cujus regnum à Caligula accepit, quem in hoc loco non apponimus, sed illius infra nomen Lætoris oculis subijciemus.

Pythodoris mater, dum vixit, rerum & principatuum suorum administrationem capeffivit, & Polemo filius licet adultus, cum ea ut privatus degebat: non autem Imperio nimis dignus videbatur: ipsaque obiisse videtur sub finem Tiberii, aut initio Caligulae imperii anno

POLEMO II.

PONTI ET BOSPHORI REX.

POLEMO. II.

REX PONTI.

*Ap. D. Foy Vaillant. D. M.
ex num. argenteo. dragm.*

POLEMO Polemonis & Pythodoridis filius natu
major, qui vivente matre, quasi privatus res
administramerat ut & placebat; tandem mortuâ, regni
habenas suscepit, de quo ait Dio, Polemoni pater-
num

num Imperium *Caligula* ex Senatus-consulto videlicet tribuit anno 791. *lib. 49. pag. 646.* sicut ipse *Caius* *Cotyi* Polemonis ex sorore filio Armeniam minorem pro parte Thraciæ cujus Rex erat, quam Ræmetalci tribuit, concessit.

Non diu Polemo paternum post Pythodoridis matris mortem tenuit Bosphori regnum; siquidem Claudius anno 795. tradente ipso Dione, Mithridati, qui genus à Magno illo Mithridate deducebat, Bosphorum largitus est, pro eo, parte Ciliciæ Polemoni data. *Lib. 60. pag. 667.* Hæc Ciliciæ pars, erat Thracæa aspera, quam paulò antè tenuerat Archelaus, qui ejus matri Pythoridi secundo connubio nupserat; & is Mithridates de quo loquitur Dio, filius erat Mithridatis VII. de quo nos suprâ.

Polemo dum accepit Regem Judææ Agrippam, Claudii Imperatoris familiarem, ad curam regni sui misisse Tiberiadem an. 797. ad eum venit, ut inviseret; ibi reperit plurimos alios Reges, inter quos Cotys sororis suæ Pythodoridis filius aderat, & Herodes frater Regis qui secum duxerat Berenicem uxorem. *Joseph. lib. 19. cap. ult.*

Porro post Herodis obitum anno Claudii 8. & V. C. 802. Berenice quæ illum maritum habuerat, licet patrum, aliquanto in viduitate acta, cum spargeretur rumor cum fratre eam congregi, suavit Polemoni Regi Ciliciæ, ut circumcisus prius, se duceret, rata se coarturam mendacium. Nec recusavit Polemon, inductus maxime mulieris divitiis: id tamen conjugium diuturnum non fuit, propter intemperantiam (ut fertur) discedente ab eo Berenice, qui mox desertus ab uxore

& ipse Judaicæ Religionis desertor factus est. *Id. lib. 20. cap.*

Exutus Bosphori regno Polemon à Claudio, licet pro eo Ciliciam Thracæam asperam, quam Asander ultimus matris suæ maritus habuerat, acceperit, nescio quo pacto persuasus à Nerone regnum etiam Ponti illi concessit, de quo ait Suetonius: Ponti modo regnum concedente Polemone, item Alpium, defuncto Cottio, in Provinciæ formam redegit. *In vita Neron. num. 18.* Addit Aur. Victor: Id cujus gratiâ Polemoniacus Pontus appellatur, *de Cæsar.* Hujus etiam meminit Eutropius: Duæ tamen Provinciæ, inquit, factæ sunt, Pontus Polemoniacus, concedente Rege Polemone, & Alpes Cotticæ, Cottio Rege defuncto. *Lib. 7. pag. 75. 78.*

Undecimo Neronis anno, *V. C. 817. scilicet*, Cottio Rege morruo, Alpes Cottias in Provinciam redactas scribit Eusebius *in Chron.* quod sequenti anno Pontum Polemoniacum in Provinciam pariter redactum esse innuunt nummi istius Regis Polemonis, quos anno *V. C. 810.* ut infra ostendemus, percussit. Sic Pontus antiquus & Polemoniacus, sub Regibus esse desierunt, & Magistratus Romani in has Provincias missi sunt.

Polemo post Ponti regnum Neroni concessum, sex annos supervixisse videtur, cum eo mortuo 722. Anicetus tum temporis, ut inquit Tacitus, Polemonis libertus, præpotens olim; & postquam regnum in formam Provinciæ verterat, mutationis impatiens. Igitur Vitellii nomine adscitis gentibus, quæ Pontum accollunt, corrupto in spem rapinarum egentissimo quoque, haud contemnendæ manus ductor, Trapezun-

tem vetustam admodum Asiæ civitatem , à Græcis in extremo Ponticæ oræ conditam , subitus irruit. *Histor. lib. 3. pag. 74.*

NUMMI

POLEMONIS II. PONTI ET BOSPHORI
REGIS.

EX MUSEO NOSTRO.

Caput Regis Polemonis diademate redimitum; cum epigraphe, ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΠΟΛΕΜΩΝΟΣ, id est, REGIS POLEMONIS. Ex averſa caput Neronis laureâ ornatum cum litteris ETOTC IH. id est anno 18.

Incidit in manus , meas dum Romæ morabar , nummus iste ex argento elegantissimus drachmalis , ab utraque parte caput exhibens , unum diademate cinctum , alterum verò laureâ ornatum. ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΠΟΛΕΜΩΝΟΣ epigraphe ex una , me Regem Polemonem esse edocuit , in altera Neronem ex vultu protinus deprehendi , quod me laurea circa caput ut Imperatorem Romanum confirmavit.

Hh ij

Supererant litteræ ETOTC IH. annum 18. designantes, quæ cum Neronis imperio convenire non possent, haud dubiè ad Polemonis regnum spectant: hæ autem ab anno V. C. 791. quo in fine scilicet Caligula Pontum Polemoni concessit, inchoantes in annum 809. incident, secundum nempe Neronem usque ad 3. Id. Octobris.

Similes numerales notæ in nummo hujus Polemonis ΚΓ. id est 23. in errorem Card. Patinum induxerunt in Suetonio suo pag. 298. ubi Polemonis filii ad Polemonem patrem, & Regis annos ad principatum Augusti revocat: computando, non à tempore quo Polemo ab Antonio regno Ponti donatus fuerat anno 714. sed quo ab Augusto inter socios numeratus est 728. quod ad annum 730. protrahit, & initium à cæde Cæsaris ducit.

Ex MUSEO ANT. CAPELLI NOB. VEN.

Caput Polemonis II. diademate cinctum cum litteris BAC. Π. ΚΔ. id est ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΠΟΛΕΜΩΝΟΣ. Καππα δέλτα, id est anno 24. Ex averfa parte caput laureatum Imperatoris cum epigraphe IMPERATOR NERO CÆSAR AUGUSTUS.

Prestantissimus est hic ex argento nummus, tum quòd sit bidrachmalis, idè inter rariores adscribendus, tum quòd bilinguis, idcirco inter elegantiores annumerandus; præstantiam rursus adauget in utraque nummi parte exarata epigra-

phe, cùm Polemonis nummi alii pro Neronis inscriptione; numerales regni ipsius Principis exhibere tantùm soleant.

Hic autem nummus nomen Regis, sed quasi initialibus literis, & annos ejus regni ex parte vultus simul continet; inscriptio quidem Græca, more patrio; nam hi Principes, quorum dominatus erat in Asia minori, hanc linguâ utebantur, imò & Arsacidæ ipsam scribebant in suis numismatibus.

Litteræ numerales ΚΔ. annum principatûs Polemonis 24. designant, deducto nempe initio ab anni 791. fine, à quo Caligula Polemoni, ut suprà diximus ex Dione, regnum tribuit; itaque respondent anno regni Neronis nono 815. quem ad 3. Id. Octob. mortuo Claudio inchoavit anno 807. & Polemo regno Ponti adhuc potiebatur, quod nondum Neroni concesserat: ergo & Ponti regnum & Cortiæ Alpes in Provinciam Romanam videntur redactæ tantùm anno 817.

MITHRIDATES VIII

B O S P H O R I R E X.

UTROQUE Ponti regno, seu antiquo, sive Polemoniaco, ex Mithridatis Eupatoris olim ditione, in Provinciam Romanam iterum redacto, ut stirpem regiam illius magni Regis describere abfolvamus ad Bosphori principatum, quem ille armis etiam acquisiverat, & Pharnaces filius post ejus mortem tenuit, reverti nobis congruum videtur.

Ecce Mithridates nomine VIII. ex Achæmenidarum progenie ultimus, qui Bosphori regnum à Claudio munificentia accepit, is fuit Mithridatis VII. Ponti Regis filius, qui propter ætatem avito regno quod avus Darius & pater Mithridates tenuerant, alter ab Antonii liberalitate, alter à Tiberio, privatus, Romanam aulam adultus est fequutus, assiduifque obsequiis Claudium coluit, ut ipsi Bosphoranum quod proavus Pharnaces tenuerat, obtinuerit.

De hoc loquentem audias Dionem. Mithridati, qui genus à magno illo Mithridate deducebat, Bosphorum largitus, pro eo, parte Ciliciæ Polemoni data. *Lib. 60. pag. 667.* Addit Scriptor Consularis, in Senatum ingredi eum, & patribus Græce gratias agere permisit. Hæ Claudii erant actiones laudatæ ab omnibus. *Id. ibid.* quod regnum dedisset Principi ex Achæmenidis orto, & principatu avito ob tenellam ætatem tantum spoliato.

Non prius Mithridates in Bosphorum pervenit, quin

regni administratione suscepta, avi Mithridatis Eupatoris moribus imbutus, propagandis dilatandisque principatus sui finibus studuerit, & ita nulla de causa Regibus proximis bellum indixit; illi verò mox Legatos Romam miserunt, se à Mithridate injustè laceratos querentes. Claudius ut à bello abstineret Mithridates, mox iussit; sed ille mandatis Imperatoris nullo modo obsecutus est, imo cum Zorine Siracorum, qui ad Caucaſi montis radices sunt, Rege societatem iniit.

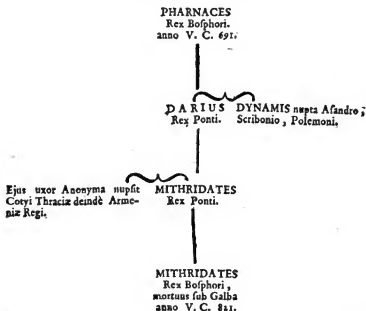
Claudius, ut Mithridatem mandatis suis refragantem audit, illo à Senatu rebelle declarato, contra eum copias per mare & per terras undequaque miſit; bellum quidem per multos annos protractum est: cùm tandem advenisset Didius pro Duce Romanorum, Cotys Mithridatis frater uterinus, qui nuper patre Armeniæ minoris Rege defuncto, ad eum se receperat ut fratrem audacem nimis, Romanis exosum, & vicinis invidiosum vidit, illum prodidit, Didiusque Mithridate sic è toto regno expulso, illud Cotyi fratri concessit; quod postea Claudius ei confirmavit.

Ille Didius Romanorum Dux videtur fuisse A. Didius, quem Imperator Oſſorio in legatione Britanniae mortuo, præfecit anno V. C. 804. de quo loquitur Tacit. *Annal. lib. 12.*

Ut idem Scriptor Mithridatem & Cotyn fratres appellat, eos fuisse uterinos oportet, Mithridatem quidem Bosphoranum illum Tacitus Achæmenidam fuisse asserit. Cotyis nomen ex Odrysarum Principibus originem hunc arceſſere indicat: ideo Mithridatem & Cotyn eandem habuisse matrem necesse est, quæ

primo connubio Mithridati VII. Ponti Regi, & secundo Cotyi Thraciæ prius, deinde Armeniæ minoris Regi nupsit. Ex Mithridate Pontico Mithridatem Bosporanum, & ex Cotye Thracio, Cotyn nunc Bosporanum filios suscepit. At cum Bospori regnum ad Thracios Principes, quorum seriem hic & nummos proferre cogitamus, translatus sit Cotyis Thraciæ, deinde Armeniæ minoris historiam, ad maiorem rerum quas tractamus notitiam, scribere nobis liceat.

*PROSAPIA REGIA MITHRIDATIS
EUPATORIS.*

COTYS

COTYS

THRACIÆ deinde ARMENIÆ MINORIS REX.

COTYS REX
ARMENIÆ MINORIS

*In thesauro Regis Christi.
Ex num. ær. 2 form.*

COTYS habuit patrem Cotyn Thraciæ Regem;
& matrem Pithodorim Polemonis Ponti & Bos-
phori Regis filiam, cui nondum adulto post patris
cædem à patruo Rhæscypori partis alterius Thraciæ
II

Principe patratam, Trebellius Rufus vir Prætorius à Romanis, Ptolemæi Regis olim exemplo, missus est tutor, anno V. C. 772.

Rhæmetalces Rhescuporidis filius, ut consiliorum patris haud fuerat particeps, imò iis adversatus, partem Thraciæ parentis Tiberii jussu retinuit, & Cotys ad nubendi ætatem perductus, viduæ Mithridatis VII. Ponti Regis nuper defuncti, ex qua tulerat Mithridatem, nupsit, fœminæ ut videtur Principi, & quidem adulescenti: ex qua Rhescyporim & Cotyn, de quibus mox dicemus, suscepit.

Ignoratur quâ de causâ Caligula, ubi ad Imperium advenit, Rhæmetalci totum Thraciæ regnum contulerit, & pro Cotyis parte, ei Armeniæ minoris principatum dederit anno V. C. 791. in fine. Hæc nobis narrat Dio. Interim Sohæmo Arabum Ituræorum regnum, Cotyi Armeniam minorem, ac deindè nonnullas Arabiæ partes: Rhæmetalci Cotyis ditionem: Polemoni Volemonis filio paternum imperium ex Senatus-consulto videlicet tribuit. *Lib. 49. pag. 646.*

Polemo ille avunculus Cotyis ex Pythodoride erat; sed quod Caligula hoc anno concessit, Claudius post quatuor annos videlicet V. C. 795. ei abstulit.

Zeno frater minor Polemonis II. alter Cotyis avunculus, Armeniæ majoris Rex, postulantibus proceribus sub Tiberio factus fuerat: demùm post ejus mortem, Parthi cùm illam occupassent, Mithridate Ibero ejus Rege à Caligula Romam accersito, Claudius Mithridatem ad regnum recuperandum remiserat; & licet fuso tandem ab eo Duce Parthorum Demonaeste, quidam proceres in Cotym Junonis, seu Artaxiæ foro-

ris filium, & quidem Armeniæ minoris tunc Regem inclinabant; de quo ait Tacitus, paululum cunctationis attulit Rex minoris Armeniæ Cotys, versis illuc quibusdam procerum; deinde litteris Cæsaris coercitus, & cuncta in Mithridatem fluxere. *Annal. lib. 11. pag. 156.* Id evenit anno V. C. 800.

Paulò post, ut videtur, Cotys fato functus est, relictis duobus filiis Rhæscyporide & Cotye ex vidua Mithridatis VII. Ponti Rege: Armeniæ autem minoris regnum non obtinuisse videtur Rhæscyporis Cotyis natu major filius, sed tantum Arabiæ partes, quas patri Caligula postquam illi Armeniæ minoris regnum dedisset, concessit. Quoad confirmat Josephus, cum Aristobulum à Nerone regno Armeniæ minoris donatum refert has urbes 807. scilicet primo Neronis Principis anno, Regi Emesorum Azizo defuncto, frater in principatu successit: minoris verò dominium Aristobulus Herodis Regis Chalcidis filius à Nerone accepit. *Lib. Ant. 20. cap. 3.* Idem ferè scribit *lib. 2. de Bello Jud. cap. 21.*

Ad confirmandum quod Rhæscyporis Cotyis filius paternum Armeniæ minoris regnum patre mortuo non obtinuerit, sed tantum nonnullas Arabiæ partes, legendus est Tacitus qui ad defendendum contra Parthos regnum Armeniæ majoris, quod recens Neroni anno 813. Tigrani Alexandri ex progenie Herodis Judæorum Regis concesserat, hæc refert. Et quo facilius novum regnum tueretur, pars Armeniæ majoris scilicet, ut cuique finitima, pars Rhæscipoli & Aristobulo atque Antiocho parere iussæ sunt. *Annal. lib. 14. pag. 228.*

Arabiæ pars Rhæscypori à Caligula concessa, non

est intelligenda de Arabia Petræa aut Damascena; nam sub Caio Aretas erat Rex Arabiæ Petrææ & regionis Damascenæ: Dio itaque intelligit de Mesopotamiæ aut Trans-Euphratenlis regionis parte, quæ cùm ab Arabibus occupata fuisset, dicta est Arabia, & quidem Morion, de qua Plinius agit lib. 5. cap. 25. Itaque Rhæscypori quæ ipsi finitima Armeniæ pars erat, tuenda data est.

NUMMUS

COTYIS ARMENIÆ MINORIS REGIS.

E THESAURO REGIO.

Caput Regis imberbe, longis capillis ornatum, & diademate cinctum, cum epigraphe ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΚΟΤΤΟΣ, id est REGIS COTYIS. Ex averſa parte litteræ MH. initiales vocis *Μηλιππταύης*, in medio coronæ ex quercus foliis compoſitæ.

Cum jam Cotyis primùm Thraciæ deindè Armeniæ minoris Regis res geſtas expoſuerimus, liceat ad majorem eorum Principum in hoc opere deſcriptorum elucidationem, illius Cotyis nummum in hoc loco appendere.

Perrarus eſt, licet æreus, Medii ut aiunt moduli, è Gaza Regia depromptus. Præfert quidem ejus epigraphe nomen ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΚΟΤΤΟΣ, quod quibuſdam dubium movere poteſt, ad quem hujus nominis Regem, an ad illum qui Thraciæ imperabat Rhæmetalcis filium, an verò ad Cotyn Armeniæ minoris ſuperioris natum, an denique hujus natus minimum priorisq; nepotem qui Boſphorum obtinuit, pertineat,

Forma quidem illius nummi in hoc rerum æstu faciem præferre debet: qui autem Thraciorum Principum nummos quos in appendice hujus nummi sumus allaturi, paululum novere; hunc Cotyi Thraciæ Regi non adjudicabunt. Rudis & omnino barbarus Bosphoranorum numismatum modulus, hoc de quo augent, imo confirmant nostram opinionem literæ MH. initiales vocis *Μελιττην* Melitenum, urbem Armeniæ minoris metropolim in corona civica exaratæ designantes, ut Ptolemæus & notitiæ Episcop. nos docent. Vide si velis Salmasium in Exercit. Plin. pag. 630. & ad Hist. August. pag. 96.

Cotys imberbis pingitur, Romanos invitans cum à Caligula Armeniæ minoris regnum accepisset, sed longos capillos habet Thraciorum Principum more, uti videre est sculptum apud Seguinum select. num. pag. 38. edit. 2. & in nummo Rhascyporidis ejus patruī, qui penes me est. Et barba ornatus conspicitur Meliteni coronam quercæam Cotyi sue Regi offerunt, ut qui eos gnaviter à Parthorum incursionibus urbem defenderat, cum Mithridates Hiberus Armeniæ majoris Rex à Caligula Romam accersitus, in vincula conjectus fuisset, quod contra eos parum strenuè se gesserat.

COTYS

BOSPHORI REX.

COTYS REX
BOSPHORI CIMMERII.

*In thesauro Regis Christ.
Ex num. aer. 3. formica.*

COTYS, filius fuit Cotyis Thraciae primū Regis, deindē Armeniae minoris, natu minimus, qui patre mortuo ad Mithridatem Bosphori Regem, uterinum fratrem, uti suprà diximus, confugerat, &

propter traditum illum Romanis, ejus regnum ab iis acceperat, cujus initium hîc ab expulsiōne fratris duximus, cū in illud nunquam redierit, & ab hoc tempore omnino privatus eo fuerit.

• Postquam Dux Romanus Didius è regno Bosphorano Mithridatem expulisset, & fratrem ejus Cotyn juvenia rudem in eo collocasset, robur exercitus inde abduxit, quibusdā tantū cohortibus cum Julio Aquila equite Romano, novo Regi ibi relictis. Mithridates Bosphoranus amissis opibus vagus, ut Didium abiisse cognovit, spretis Aquila & Cotye, concire nationes, illicere perfugas, postremo exercitu coacto, Regem Dandaridarum exturbat, imperioque ejus potitur. *Tacit. Annal. lib. 12. pag. 176.*

Quæ ubi cognita, jamjamque Bosphorum invasurus habebatur, diffisi propiis viribus Aquila & Cotys, quia Zorlines Siracorum (ad Caucasum) Rex Mithridati se adjunxerat, & hostilia resumpserat, externas & ipsi gratias quæsivere, missis Legatis ad Eunonem, qui Aorforum (apud Scythas) genti præcellabat. Nec fuit in arduo societas, potentiam Romanam adversus rebellem Mithridatem ostendantibus. Igitur pepigere, equestribus præliis Eunones certaret, obsidia urbium Romani capescerent. *Id. ibid.*

Tum composito agmine incedunt; cujus frontem & terga Aorfi, media Romanæ cohortes & Bosphorani tutabantur; sic pulsus Mithridates, ventumque Soza, oppidum Dandaricæ, quod desertum à Mithridate, ob ambiguos popularium animos obtineri relicto ibi præsidio visum. Ad Siracos deindè pergunt, & transgressi amnem Pandam, circumveniunt urbem
Uspen.

Uſpen, editam loco, & mœnibus ac foſſis munitam, niſi quòd mœnia non ſaxo, ſed cratibus junctis & jumentis, ac media humo adverſum irrumpentes invalida erant, educæque altiùs turres facibus atque haſtis turbabant obſeſſos. Ac vi prælium nox diſmiſſet, cœpta patrataque expugnatio eundem intra diem foret. *Id. ibid.*

Poſtero die miſere Legatos, veniam liberis corporibus orantes, ſervitii decem millia offerebant. Quod aſpernati ſunt victores, quia trucidare deditos ſævum, tantam multitudinem cuſtodia cingere arduum, ut belli potius jure caderent. Datumque militibus qui ſcalis evaſerant, ſignum cædis. Excidio Uſpenſium cæteris metus injectus, nihil tutum ratis, cùm arma, munimenta, impediti vel eminentes loci, amneſque & urbes juxta perumperentur. Igitur Zorſines diu penſitato, Mithradatis ne rebus extremis an patrio regno conſuleret: poſtquam prævaluit gentilis utilitas, datis obſidibus, apud effigiem Cæſaris procubuit, magna gloria exercitus Romani, quem incruentum & victorem, tridui itinere abſuiſſe ab amne Tanai conſtitit. *Id. ibid.*

Sed in reſreſſu diſpar fortuna fuit; quia navium quaſdam, quæ mari remeabant, in littora Taurorum delatas circumvenere Barbari, Præfecto cohortis & pleriſque aliis interſeſſis. *Id. ibid.*

Interea Mithradates, nullo in armis ſubſidio relicto, conſultat, cujus miſericordiam experiretur. Frater Cottyſ proditor olim, deinde hoſtis metuebatur. Romanorum nemo id auctoritatis aderat, ut promiſſa ejus magni penderentur, ad Eunonem convertit, propriis

odiis infensum, & recens conjuncta Romanis amicitia validum. Igitur cultu, vultuque quàm maximè ad præsentem fortunam comparato, regiam ingreditur, genibusque ejus provolutus. *Mithradates*, inquit, *terra marique à Romanis per tot annos quæsitus, sponte adsum. Utere ut voles prole magni Achæmenis: quod mihi solum hostes non abstulerunt.* Id. *ibid.*

At Eumenes claritudine viri, mutatione rerum, & prece haud degenere permotus, allevat supplicem, laudatque quod gentem Aorforum, quod suam dexteram petendæ veniæ delegerit, simul Legatos litterasque ad Cæsarem in hunc modum mittit. *Populi Romani Imperatoribus, magnarumque nationum Regibus, primam ex similitudine fortunæ amicitiam, sibi & Claudio ex communione victoriæ esse. Bellorum egregios fines, quoties ignoscendo transigatur. Sic Zorsini victo nihil ereptum. Pro Mithradate, quando gravius mereretur, non poterit jam neque regnum precari; sed ne triumpharetur, neve pœnas capite expenderet.* Id. *ibid.* pag. 177.

Atque Claudius, quamquam nobilitatibus externis mitis, dubitavit tamen accipere captivum pacto salutis, an repetere armis rectius foret. Hinc dolor injuriarum & libido vindictæ adigebat: sed differebatur contra suscipi bellum avio itinere. importuoso mari, ad hoc Reges feroces, vaços populos, solum frugum egens: tum tædium ex mora, pericula ex properantia, modicam victoriæ laudem, ac multum infamiæ si pellerentur, quin arriperet oblata & servaret exulem: cui inopi quanto longiorem vitam, tanto plus supplicii fore. Id. *ibid.*

His permotus scripsit Eunoni, meritum quidem novissima exempla Mithradatem, nec sibi vim ad exequendum

deesse: verum ita majoribus placitum, quanta pervicacia in hostem, tanta beneficentia adversus supplices utendum; nam triumphos de populis regnisque integris adquiri. Id. ibid.

Cotyis Regis Bosphori Cimmeriani meminerat Phlegon lib. 15. Olympiadum, ut docet nos Imperator Constantinus Porphyro genita Them. 2. cap. 2. Testificatur etiam Phlegon Olymp. pag. 15. Bosporum fuisse sub dominatu Cotyis Bosporani Regis, cui Cæsar Claudius jussit diadema gestare, & urbes ejus ditioni subjecit, in quibus connumerat hanc etiam Chersonem nempe Tauricam.

Traditus post hoc Mithradates, vectusque Romam anno 802. per Junium Cilonem procuratorem Ponti, ferocius quàm pro fortuna disseruisse apud Claudium ferebatur, elataque vox ejus in vulgum his verbis: *Non sum remissus ad te, sed reversus: vel si non credis, dimitte & quære.* Vultu quoque interrito permansit, cum rostra juxta custodibus circumdatus, visui populo præberetur. Tacit. Annal. lib. 12. pag. 177.

Post Claudium Mithridates Neronis benevolentiam sibi conciliaffe videtur, ut qui Galbam deridere dicitur apud Plutarchum, illudens calvitiei & rugis illius, num aliquam habet, inquiebat, de eo Populus Romanus expectationem: verum simul atque in conspectum ejus venerit, videbitur horum dierum esse, quibus dicitur Cæsar opprobrium. Plutarch. in Galba pag. 1058.

Hujus dictæ meminit Galba, cum Nymphidius Præfectus cohortium urbanarum, qui sub ejus adventum sibi pararet imperium, in ipso conatu periisset confossus à militibus Prætorianis, auctore Antonio

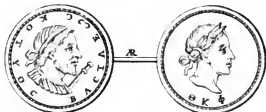
Honorato Tribuno, Galbæ fido; quod ut Galbæ nunciatum est, consortes quoque conjurationis ejus, qui non præverterant, sibi met ipsis mortem consciscere, interfici imperavit, inter quos fuit Ponticus Mithridates. *Plutarch. in Galba pag. 1059.*

De Cotyis verò rebus gestis altum est apud Historicos silentium; ut verò ad illum pertineret, sequens nummus, requireretur ut ferè 60. annos regnasset; potius ergo ad ejus filium ejusdem nominis referendum esse existimarem.

N U M M U S
C O T T I S B O S P H O R I R E G I S .

E x T H E S A U R O R E G I O .

Caput Regis barbati cum capillis oblongis diademate ornatum, ante faciem sceptrum; illius inscriptio est BACIAEΩC KOTTIOC; id est, REGIS COTYSIS. Ex averſa parte caput laureatum cum litteris numeralibus ΘΚΦ. hoc est anno 529.

O Lim hic argenteus nummus cum toto Cimelio P. Se-
guini in Thesaurum Regium translatus est, quem V. C.
lib. sele& numeratim descripserat. Non miror cur celebris
Antiquarius illum Cotyi Rhæmetalci filio Thraciæ Regi tri-
buerit, Æræ Principum & plerisque nummis consignatæ, vix
suo tempore cognitæ, à Numismatographis evolvebantur; sed
illa, ut mox dicturi sumus, ad Cotym Bosphori Regem ejus
nepotem aut pronepotem spectat.

Cotys, Mithridatis Pontici, ut loquitur Plutarchus, ute-
rini fratris regnum Bosphori occupaverat: at cùm Principes
ut & urbes de antiquitate sæpe certarent; ideo attenti erant

in *Æra* sua in nummis apponenda, sic populis *Cotys* majores suos *Thraciæ* Reges ante *Mithridates* *Ponri* Principes regiam dignitatem obtinuisse videtur demonstrare ipsa nummis suis apposita.

Vetusta est *Thraciæ* Regum series, siquidem *Thucydides* Hist. lib. 2. pag. 119. tradit, primum ex illis *Therem*, imperium fundasse post bellum *Persicum* & ante *Peloponnesiacum*: at cum ille *Sitalcem* & *Sparadocum* filios reliquisset, & *Siralces* *Seuthi* *Sparadoci* filio regnum testamento donasset, & inde *Seuthis* hujus successores aram inde dinumerarunt anno primo *Olympiadis* 89. quæ respondet an. V. C. 330. & 331. Postquam *Siralces* periisset à *Triballis* victus, ut demonstraret *Thracios* Reges esse *Ponticis* Principibus, qui Epocham suam computarunt tantum anno 2. *Olymp.* 118. respondentem V. C. 497. & 498. ut in illorum nummis ostendimus.

Ex computo igitur *Thraciorum* Regum *Æra* ab anno V. C. 331. in hoc *Cotys* *Bosphori* Principis nummo exarata, hæc litteræ numerales 329. designantes, efficiunt simul junctæ annum V. C. 860. quo *Trajanus* *Tribuniciam* potestatem agebat 9. & 10. & *Cotys* Imperatorem Romanum cui pendebat tributum, in moneta ut plurimi Reges ad obsequium Romanis suum denotandum signare voluit.

Excusandus est omnino noster *Seguinus*, si nummo *Coty* *Rhæmetalcis* filio adjudicato, si in averfa parte *Augustum* exhiberi existimavit, in cujus gratiam litteras numerales Θ.Κ. Φ. explicuit Θείος Κἀὶσαρ Φίλος, sed eum egregie monuit in secunda editione erud. *Henr. Valesius* litteras esse numerales aram notantes; quando autem illa cœperit, inquirere parum fuit sollicitus.

ININTHIMÆVUS

BOSPHORI REX.

ININTHIMÆVVS
 REX BOSPHORI CIMMERII

*In thesauro LUDOVICI MAGNI
 ex num. ære q. 3. modul.*

DE Ininthimævo nulla apud Historiæ Scriptores;
 sola in nummis mentio: ejus nomen in selectis
 Seguini habetur; illum ΒΑCΙΑΕΝC ΙΝΙΝΘΗΜΗ-
 ΤΟΤ inscriptio, Regem arguit: sed existimat erudi-

tus Scriptor litteras numerales A. A. Φ. in eo exaratas superioribus Thraciæ Regibus, de quibus illi sermo fuit, coævum fuisse designare, quod partim verum est, sed non in Thracia, & cum iisdem Principibus, imò in Bosphoro, cum Cotyis successoribus ex Thracio regno in Cimmericum imperium translatis.

Nummi quidem epigraphe, Ininthimævum fuisse Regem demonstrat; sed diadema circa caput revinctum, & sceptrum ante omnis faciem, omnia regiæ dignitatis insignia, penitus demonstrant; porro ipsius dignitas in tenebris omnino lateret, nisi illud manifestarent litteræ numerales, antiquam Thraciorum Principum epocham denotantes, quam Bosphorani Reges ut originem ab iis deducunt, suis nummis consignavere, ad Regis titulum in eorum familiis eam à seculis fuisse usurpatam, populos suos edocerent.

Coty's quem suprâ Bosphori Regem ex Taciti Annalibus produximus, litteras numerales in ejus nummo signatas Θ. K. Φ. annum æræ Thraciorum Principum 529. exhibet, hæc verò respondent V. C. 860. quo, ut dictum est, Trajanus in averfa Regis parte signatus, 9. & 10. potestatem egit, Ininthimævus habet in suis nummis A. A. Φ. annum ejusdem epochæ, ut rudis eorum & inconcinna forma illorum probat, ipsi Cotyi successorem in regno demonstrant; hinc verò, quo nomine & gradus successione inquirendum, ut Antiquariorum disquisitioni permittit Seguinus noster. *Edit. 2. pag. 47.*

Ininthimævus in nummo barbâ prolixâ decoratus rugisque in facie venerandus prodit, & Cotye senior videtur. Cotys Mithridatis Pontici frater uterinus ipsius regnum

regnum obtinuit sub Claudio anno V. C. 802. & si ejus nummus suprâ cufus existimatur, percussus est sub Trajano V. C. 860. ideo 58. annos saltem regnasse oportuit; quomodo autem nondum adultos filios reliquisset, illius ergo filium fuisse Cotyn istum, cujus nummum protulimus, & Ininthimævum patris ejus patruum ad tutelam alterius etiam Coryis, de quo loquitur Arrianus in Periplo Ponti Euxini pag. 19. Edit. Oxoniæ 1698. vocatum esse mihi faciliè persuaderem.

Barbâ quidem prolixâ ornatus depingitur Ininthimævus, quam semper nutritiv Thraciorum Principum more, qualis exhibetur Seuthes apud Seguinum pag. 38. Ipse videtur fuisse filius natu minor Cotyis illius qui primùm Thraciæ regnum adeptus, deindè Armeniam minorem à Caligula obtinuit. Fratres illi fuere; natu major Rhescyporis, cui, patre mortuo, Claudius tantùm Arabiæ partem, quam ipsius patet habebat, concessit; & postea Armeniæ majoris parte, quæ illi contigua erat, à Nerone donatus est: alter ejus frater fuit Cotys juvena rudis, qui Bosphori regnum à Claudio impetravit, cujus filius Cotys etiam nomine, cum filios reliquisset nondum adultos, à Bosphoranis permittente Romano Imperatore, Curator eorum & Rex appellatus est.

Eam sane sententiam firmat Epocha Thraciorum Principum in nummo signata, quam alienus ab eorum prosapia nunquam computaret; imò subsequens & eadem in pupillo postea Rege penitus evincit Ininthimævum è Seuthis sanguine ortum, à quo Æra initium desumpsit.

NUMMUS

ININTHIMÆVI BOSPHORI REGIS.

E THESAURO REGIO.

Caput senile Regis barbati & diademate redimitum ; ante quod sceptrum, cum epigraphe BACIAEΩC ININΘIMHTOT, hoc est REGIS ININTHIMÆVI. Ex averſa parte caput laureatum imberbe, ſub quo litteræ numerales ΑΑΦ. id eſt 531.

VUlgavit hunc nummum Cl. Seguinus in *Select.* pag. 47. Edit. 2. de quo pauca loquitur, nec argenteum, nec bi-drachmaleſſe proſert; Ininthimævum ex inſcriptione appellat, ſed Regulum quem Thraciæ ex ejuſmodi Principum barbara & inconcinna nummorum forma, ſuſpicatur. Caput laureatum in averſa parte percuſſum, ſimile alterum in Corye, Auguſto tribuit; alterum verò in Rhēſcupori ſubſequentē, incognitum fatetur, de hoc ne loquitur quidem.

Seguinus ut Æræ Thracum Regum inveſtigationem fugeret, undē, inquit, hæc cœperit, aliàs inquiremus: ad marginem notat, De Æra Spanhennius pag. 563. ubi ne verbum de illa

nec de Thracibus facit, sed non ita *Æræ* cujusdam caput de-
tegere facile est; hanc verò ad *Seurthem*, ubi primum *Thra-*
cum regnum ex *Sitalcis* patruelis testamento accepit, à quo
tempore ejus successores ex eadem stirpe procreati dinume-
rarunt ab anno primo Olympiadis 89. quæ respondet, uti su-
prà diximus, anno V. C. 330. & 331. qui si adjunxisset lit-
teras ΑΔΦ. 531. annis V. C. incidisset in Trib. potestatem
XI. & XII. Imp. Trajani.

Cùm notæ in nummo *Ininthimævi* recentiores tantum sint
annis duobus, quàm in *Corye*, & ille senior ipso videatur,
tutoris loco regnum administrasse necesse est, præsertim
cùm *Rhescuporis* illum ex ipsa *Thracum* Regum *Æra* sequa-
tur, & juvenis admodum depingatur: sed an diù *Ininthimæ-*
vus regnârit, nondum ex nummis, historia de illo affatim si-
lente, licet illi plurimi occurrant, observavimus.

Quia verò sunt illi nummi *Bosphorani*, rudes & incon-
cinni, fatemur, versatum maxime in re antiquaria esse oport-
et, ad Imperatores quos exhibent sine eorum nomine di-
gnoscehdos; sed ii qui de illis scribunt, & eorum imagines
Lectoris oculis subjiciunt, aliis minus peritis excellere de-
bent, quos ignorare nequeunt, præsertim cùm in illis *Æra*
sit consignata, illorum dux & regula.

RHESCYPORIS I.

REX BOSPHORI.

RHESCYPORIS REX
BOSPHORI CIMMERII

*Ap. D. Vaillant D. N.
Ex num. ær. 3 mod.*

BOSPHORANORUM Regum Historia, cū in obscuro plurimum lateat, ægrè si describenda videtur, saltem eorum seriem è locis Scriptorum peregrinis & è nummis illorum Principum superstitis

texere nobis liceat : illam igitur ex utriusque subsidio aggredimur. Nullus quidem Codex de Rhescuporide Bosphori Rege loquitur , omnes eum Thraciæ adjudicant Historici : en porro nummus , qui hunc Principem ad Bosphori regnum proculdubio revocat.

Cotyn Thraciæ Regem , ex parte quam possidebat in illo Principatu , in Armeniam minorem à Caligula Imperatore translatus narrat Dio Cassius. Cotyn alterum illius filium ad Bosphori regnum à Claudio transmissum tradit Tacitus. Nummi verò Rhescyporidis Thraciorum Regum Ærâ insigniti , illum ipsius Cotyis filium vel potius nepotem fuisse evincunt.

Æra in hoc ultimi Cotyis nummo signata , annum dinumerat 529. Altera eorumdem Thraciæ Principum in Rhescuporide nostro computat 541. Intermedio nempe Ininthimævo tutore cum 531. Undè certa illorum Regum series eruitur , eam ita ex indubitatis veteribus monumentis probatam non negat , sed stirpis ordinem arguit & Rhescyporim Ininthimævi , pro filio haberi posse existimat , cum Cotys ipse progeniem fortè non reliquerit , aut Ininthimævus in familiam suam regnum transfuderit , cui respondemus ætatem in Rhescyporidis nummo juvenilem , Cotyis potius filium qui in ætate florenti exhibetur , quàm Ininthimævi qui senex prodit , denotare.

Quando autem Rhescyporis regnare cœperit , difficile est pronuntiare ; nam Ininthimævi nummus notat annum hujus Æræ 531. & Rhescyporidis noster dinumerat 541. longum est quidem temporis spatium , cum inter utrumque effluerint anni decem : porro non ideo Ininthimævum tot regnasse existimandum ,

& id nummus non probat; sed ut Seguni nummus Rhecuporidis denotat Æræ Regum Seuthidarum annum 542. & noster annum tantum 541. novi reperiri aliquando possunt; qui Rhescyporidis regni principium altius repetant, & sic de illius regni tempore tanquam incerto loqui supersedendum.

Quod de illo certius afferri potest, id saltem demonstrat noster illius Principis nummus; nam indicat ex computo Æræ quam exhibet, illum sub Hadriani initium Bosphori regnum occupasse, & hoc confirmatur ex ipsius imagine in ejus Regis averſa parte expressa.

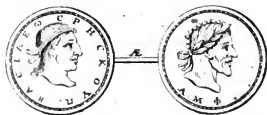
Alter verò Rhescyporidis noster nummus cum annis in illo signatis 547. illum ad annum V. C. 878. imperio Hadriani nono correspondentem, pervenisse arguit; & si vera sunt ea quæ in Arriani Periplo Ponti-Euxini leguntur, eum non diu regnasse nos edocent: nam illius, ut existimamus, fratrem Cotyn ei successisse, imò & utrumque ultra Hadriani imperium Bosphori regnum haud tenuisse, ut mox videbimus, demonstrant.

NUMMUS

RHESCYPORIDIS BOSPHORI REGIS.

EX MUSEO NOSTRO.

Caput Regis juvenile cum capillis oblongis diademate revinctum, cujus epigraphæ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΡΗΣΚΥΠΟΡΙΔΗΣ. Id est REGIS RHESCYPORIDIS. In averſa parte caput laureatum Imperatoris, cum litteris nulis ΑΜΦ. hoc est anno 541.

DUbitavit Seguinus an ſimilem ſculpendum traderet nummum, ob rudem & inconcinnam illius formam ab artifice imperito elaboratam; plurimos quidem ejus Bosphori Regis poſſidemus, quorum alii melius, alii deterius ſculpti ſunt, utpote in regione ſerè barbara. Verùm id ab illo tandem obtinuit inſcriptio, quâ iſtius Reguli nomen quo ſcribendum modo erat, edoceremur. Siquidem apud Romanæ Hiſtoriæ Scriptores plurimis modis variatum ſit, quod non mirum ſi in noſtris diverſè etiam ſcribantur: ita ut alii habeant ΡΗΣΚΥΠΟΡΙΔΗΣ, alii verò ΡΗΣΚΟΠΟΡΙΔΗΣ.

Non ingratum forſan videbitur, ſi varias illas quæ ab Au-

toribus lectiones exponuntur, hîc exhibeamus. Appianus ΠΑΣΚΥΠΟΛΙΝ & ΠΑΣΚΟΥΠΟΛΙΝ. Dio ΠΑΣΚΥΠΟΠΙΝ. Jul. Cæsar RASCIPOLIM, Velleius & Lucius RHASCYPOLIM. Suetonius THRASCYPOLIM. Tacitus ? HESCYPORIM. Ut Thracii nummi Bosphoranis antiquiores, & melior Bosphoranorum pars præfertur: unde nummorum istorum fide, retinendum PHESCYPORIDIS nomen videtur.

Licet nostri omnes Rhescyporidis Regis nummi diversam dinumerent Æram, unum ex illis tantum sculpendum existimavimus cum antiquiore signatum scilicet AMΦ. id est an. 541. monendo Lectorem nummum ex iis recentiorum notare annum 547. ita ut omnes illius regni sex annos solum exhibeant; an altius regnare cœperit, an paulo post ultimum ejus Æræ annum mortuus sit, difficile est pronuntiare.

Singuli nostri Bosphorani istius Regis nummi, in aversa parte caput Imperatoris laureatum habent cum sceptro ante faciem; & licet Hadriani nomen in illis non sit scriptum, porro ejus imago barbata illum esse demonstrat. Cotys & Ininthimævus, exhibent Imperatorem Romanum imberbem, nempe Trajanum: Rhescyporis qui eos Principes ordinæ sequitur, barba decorum præfert Augustum, scilicet Hadrianum Trajani successorem, qui barbam, ut cicatrices quasdam tegeret, primus ex Cæsaribus tulit; sed non modo imago ejus barbata Hadrianum denotat, sed Æra Scuthidarum in omnibus nummis Rhescyporidis signata, in ejus Imperatoris regnum incidit.

Inquirat Amicus cur sceptrum quod ante faciem Cotyis & Ininthimævi exaratum est, in hoc meo Rhescyporidis nummo ante Hadriani effigiem, ut in cæteris quos possidemus, sculptum est: quod fecisset Rhescyporis majoris adulationis gratiâ erga Hadrianum, quasi testaretur Bosphori regnum potius esse Imperatoris quàm suum; nam Romani Imperatores pro arbitrio regna largiebantur, ut in Trajani nummo videmus REGNA ADSIGNATA, & tres Reges stantes ante suggestum Imperatoris, qui ab illo diademata Regum insignia recipiunt.

RHOEMETALCES

B O S P H O R I R E X .

RHOEMETALCES, nomen fuit olim Regis Thraciæ, Cotyis senioris filii, qui à Romanis contra Bessos adjutus est, & vicissim illos contra Dalmatas & Pannonios in eorum Provincias irrumpentes deffendit: ideò percharus Augusto extitit; nihil mirum si ejus nomen apud posteros, etiam si ad Bosphorum translatus regnum, post duo ferè sæcula exurgat.

Prioris Rhœmetalcis Thraciæ Principis nobis supersunt plurimi raritate insignes nummi, cum Augusti imagine in averfa parte; sed posterioris hujus Bosphori Monarchæ hæctenus nulli conspecti sunt: licet verò Æræ Seuthidarum ope destituti, accedit apprimè Capitolinus, qui nobis illum sub Antonino Pio Bosphori regno potitum fuisse, his verbis nos edocet: *Rimetalcen in regnum Bosphoranum, audito inter ipsum & curatorem negotio, remisit.*

Rhimetalcis nomen apud Capitolinum tanquam mendosum exulavimus, Rhœmetalcis appellatione genuina, illi ex nummis ΒΑCΙΑΕΩC ΠΟΙΜΗΤΑΑΚΟΥ, Thraciæ Regis substituta.

Nummum æreum secundæ magnitudinis percussum exhibemus. In eo ab una parte caput Augusti cum inscriptione ΚΑΙΣΑΡΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΥ. In altera duo capita visuntur, Regis ipsius & uxoris, seu potius Augusti & Liviæ, additis verbis ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΡΩΜΗΝΤΩΝ.

Cum Rhœmetalces igitur in vita Antonini Pii Bosphoranus Rex renuntietur, & Rhescyporis II. ex nostro nummo Seuthidarum Æra insignito, sub ipso Imperatore Bosphori etiam regnum administrasse noverimus; Rhœmetalcem Rhescyporidis filium fuisse cum quadam rationis fiducia nobis persuadere possumus: præfertim ut nummorum ope Rhescyporim non diu regnasse, compertum est, siquidem Capitolinus ipse Rhœmetalcem in puerili ætate post mortem patris relictum, Dumillum habuisse curatorem nobis asserit.

Si res Bosphori Principum domesticas scrutari nobis liceat, ex Capitolini superiore fragmento litem inter curatorem Regis, & ipsum Rhœmetalcem fuisse ortam cognoscemus, quæ nulla alia nisi de regno esse potuit. Curator videtur filius Anonymus Rhescyporidis, fratris

Cotyis, qui ob ætatem puerilem prætermiffus est, & regnum ipsi Rhescyporidi datum: atqui cùm hic Rhœmetalcem postea reliquisset impuberem, tutela Cotyis filio patris Rhescyporidis patrueli commissa, qui regnum ad se, ut filium primogeniti propter ætatem prætermiffum; nec regni administrationem relinquere volebat.

† Qua de re quisque Legatos Romam miserunt; at cùm inter regna Imperii Romani adsignata, hoc tempore accensitum fuit regnum Bosphoranum, ut certè erat ætate etiam Strabonis, cujus hæc verba sunt: *Καὶ οὗ ὑπὸ τοῖς τῶν Βοσπορευῶν Βασιλεῦσιν, ὧς Ρωμαῖοι καταστήδωσιν, ἀπαίτῳ ἐστίν.* Nunc sub Rege Bosphori, quem Romani constituerunt, omnia sunt. *Lib. 7. pag. 312.* Ideo Antoninus Pius utrumque Principem Romam accersivit; & audito eorum negotio, Rhœmetalcem ultimi Regis filium, cui Populi curatorem creaverant tantum ad tempus, in Bosphorum remisit, curatori verò adempta omni potestate.

Quot annos regnarit Rhœmetalces, & quo tempore mortuus sit, ignoratur; filium ei successisse, sed illius nomen deperditum, nummi ejus prepotem Rhescyporim III. Bosphori regnum tenuisse nos edocent.

ANONYMUS

BOSP HORI REX.

NOMEN illius Principis qui in Bosphori regno Rhœmetalci successit, in libris nec in nummis hætenus occurrit, licet à quibusdam eruditis viris Rex Eupator cognomine obtrudatur; sed Sauromatarum & non Bosphori Rex ille fuit, ut ex sequentibus apertè videbimus.

Alii sententiam firmare conantur verbis Luciani in vita Alexandri, narrantis se Legatos Bosphori reperisse petentes Bythiam ex parte REGIS EUPATORIS, tributum, quod solvebat quotannis Imperatori *M. Aurelio* ferentes: at cum sub Antonino Pio regnasset in Bosphoro Rœmetalces, illis visum est Eupatorem sub *M. Aurelio* illi successisse.

Alii freti litteris Plinii junioris ad Ttajanum, in quibus legitur: *Si qua legatio à Bosphoro venisset*; & postea de Legato Sauromatæ Regis fiat mentio, mox Sauromatam Bosphori Regem esse voluerunt, & ut eorum Principum seriem firmarent, numismata unius Regis Sauromatæ cum Trajani effigie alterius REGIS EUPATORIS cum *M. Aurelio* & Vero, tertii tandem cum Sept. Severi imagine, singula, eadem Æra subsequente insignita protulerunt.

Nummus quidem REGIS EUPATORIS cum *M. Aurelio* & *L. Vero* conjunctus, videtur prima fronte iis favere qui ex Luciani verbis illum in Bosphoro regnasse sub *M. Aurelio* autumant; sed cum in Sauro-

tarum Principum serie exponatur non Rhœmetalci de quo loquitur Capitolinus, successisse ullo modo potuit.

Bosphorus autem apud Romanos largo nomine sumebatur pro illis regionibus, quæ ultra Pontum-Euxinum extensæ, plurimas Provincias & Regna complectebantur; quemadmodum hodie Italia diversos Ducatus & Principatus continet, & ita intelligendi sunt Lucianus & Plinius; Lucianus quidem ait, Legati Bosphori, velut si diceret, Legati Italiæ, qui ex parte Regis Eupatoris, Sarmatiæ Asiaticæ scilicet Principis; & sic Plinius audiendus, si qua legatio à Bosphoro, id est ab Italia, venisset; & cum postea loquitur de Legato Sauromatæ Regis, Sarmatiæ subintelligendus.

Quoad regna, Bosphorus propriè dictus & Sarmatia Asiatica, duo erant diversa; ita ut Rex Sauromata non erat Bosphoranus, & illa apertè dividit Eutropius sub Trajano de ipso loquendo: *Iberorum Regem, & Sauromatarum & Bosphoranorum en fidem accepit.*

Sola Bosphori & Sarmatiæ Regum diversa Epocha rem dijudicat. Spanhemius nummum ΒΑCΙΑΕΩC ΕΤΙΛΑΤΟΡΟC cum Aurelii & Veri imaginibus quas Antonino Pio barbato scilicet, & M. Aurelio imberbi tribuere debuisset, in notis ad Julianum pag. 421. vulgavit cum litteris innumerabilibus ΘΝΥ. id est 459. cujus Æræ caput ut non adferret, ait: *Outre que ce n'est pas ici le lieu d'en parler, j'en laisse même de bon cœur le soin à M. Vaillant, qui travaille à nous donner un recueil de ces Rois barbares, & à les illustrer par leurs Epoques.*

Nostrium est igitur hoc loco utriusque regni & Bosphori & Sarmatiæ Æras exponere: jam abundè de priori diximus illam habere initium ab anno primo

Olympiadis 89. quo Seuthes Sparadoci filius Sitalci patrueli in regno successit, quæ respondet anno V. C. 330. & 331. undè numeranda esset in medio imperii M. Aurelii à morte Antonini Pii in Regibus Bosphori 591. At in Eupatore computantur tantum anni 459. Æra ergo Sarmatarum Principum centum & amplius annis recentior est Bosphoranâ; illa enim tantum cœpit ab anno quarto Olympiadis 119. V. C. 453. quo Sauromates regnum Sarmatiæ recepit post mortem Antigoni ad ipsum Phrygiæ in prælio occisi, ut plurimi alii Reges sub Alexandro M. regnis spoliati.

COTYS II.

R E X B O S P H O R I.

SI Ininthimævi Bosphori Regis Rhescyporim nummorum ope in qua Seuthidarum Thraciæ Principum Æra signata est, successorem fuisse didiscimus, nunc Arriani Periplus Ponti-Euxini Rhescyporidi Cotyn II. pariter in Bosphori regno successisse nos edocet, undè quanta lux Historiæ silenti numismata sint, & loci peregrini quantam utilitatem illi afferant, norunt Antiquarii.

Arrianus Legatus pro Prætorè Hadriani ab eo in Cappadocia constitutus anno sui imperii 19. in Provinciam vix advenit, cum pro recepto officii munere primas à se administratæ Provinciæ rationes sub exitum anni reddit, ne quid Imperatorem celaret, quod Reipublicæ, si nesciretur, perniciem asferre posset. Hæc scribit: Postquam Cotyis, Régis Bosphori Cimmerii, obitum cognovi, operam dedi, ut hanc tibi ad Bosphorum navigationis itinerisque rationem notam facerem, ut si quid fortè de Bosphoro capere velis consilii, facilius id atque commodius, hac tibi navigatione cognita, facere possis. *Peripl. Pont. Euxin. pag. 18.*

Si Rhescyporidis nummos cum Æra Seuthidarum 547. retulerimus, qui in 8. imperii Hadriani annum incidunt, & Arrianus notat Cotym ejus successorem anno imperii ejus Cæsaris 19. saltem Cotys ad plurimum regnavit decem annos; & si conjicere liceat,

Rhescuporidis frater potiùs quàm filius fuisse videtur, præsertim quod alterum Rhescyporim nummi Cotyi secundo successorem fuisse penitus declarent.

Nulli hæctenus Cotyis istius nummi in nostras manus venerunt.

RHESCYPORIS II.

BOSP HORI REX.

RHESCYPORIS II

REX BOSP HORI CIMMERII.

*In Cini. Ill. Hartaj cogn. gral.
Ex num. ær. 3 magn.*

AD seriem Bosphoranorum Regum provehendam, dum nobis desunt omnino Historiæ Scriptores, feliciter in nostras manus incidit nondum conspectus ex iis Principibus nummus, cum litteris circa

Na

caput, superiorum more, ΒΑCΙΑΕΩC ΠΗΚΟΤ-ΠΙΟΠΙΔΟC, sed non satis esset communis his Bosphori REGIS RHESCYPORIDIS inscriptio, nisi notæ numerales Seuthidarum annos ΓΞΦ. id est 563. continuarent, & ex dubii nominis appellatione, novum seu alterum Rhescyporim nobis exponerent.

Litteræ illæ numerales ΓΞΦ. 563. cum anno V. C. 330. & 331. à quo Olympiadis 89. primo incipit Epocha Thraciorum Principum ex progenie Seuthis oratorum, efficient simul junctæ, nempe prior numerus annum 893. decurrentem usque ad 11. Julii mensis 894. quo computabatur imperii Antonini Pii annus 3. & 4. Igitur novus est Rhescyporis ille, quem vulgamus, & dissimilis ab altero, cujus regnum Hadriani initio adscripsimus nummis ipsius Imperatoris in fidem prolatis & inter priorem illum Rhescyporin, & hunc recentiorem Arrianus, Cotyn scribit 19. Hadriani mortuum Bosphori Regem profert.

Quis autem ille sit Rhescyporis nomine secundus, an Cotyis ultimi Regis filius, an ex Rhescuporide Cotyis fratre genitus, ambigitur: porro si conjecturæ nobis locus sit, filius Cotyis, potius quàm Rhescyporidis filius fuisse videtur. Si Rhescuporis & Cotys pro fratribus habentur, & non diù regnarint, uno vel altero tantum anno Rhescuporide natu minor potuit esse Cotys; & cum per decem postea imperarit, filium reliquit ætate ad regnum administrandum idonea, & sic prætermissi sunt Rhescuporidis filii, & Cotyis stirps in principatu remansit, ut Capitolinus in sequentis Regis historia innuere videtur, de quo mox acturi sumus.

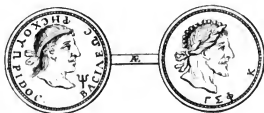
Quid egerit Rhescyporis II. in regni administratione, cum nullus historiæ Scriptor de rebus ejus gestis meminerit, nihil certi de illo habetur; tridens tamen ante ejus faciem in area designatus, aliquam insignem victoriam in mari Euxino contra illius oræ Reges retulisse denotat, unde hujus pelagi imperium eo lemmate penes se esse denotare voluit.

Et si in hoc nummo Rhescuporis in ætate juvenili depictus videatur, ex Capitolino tamen Antonini Pii imperii finem non vidit; Rhescuporis regni habenas suscepit anno V. C 889. & Antoninus Pius A. D. Non. Martii 914. mortuus est, & ex hoc computo Rhescuporis quindecim aut sedecim annos regnasse videtur, relicto filio Rhæmetalce.

NUMMUS
RHESCYPORIDIS II.

EX MUSEO NOSTRO.

Caput juvenile Regis imberbis & cum capillis oblongis, diademate ornatum, ante quod tridens, & circa ambitum ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΡΗΣΚΟΥΠΟΡΙΔΟΥ; id est REGIS RHESCYPORIDIS. In averſa parte caput Imperatoris laureatum, ante quod littera K. & infra litteræ numerales ΓΞΦ. hoc est anno 563.

Licet ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΡΗΣΚΟΥΠΟΡΙΔΟΥ in hoc nummo æreo parvuli moduli epigraphe, cum capite Imperatoris laureato in averſa parte percuffo, Boſphoranum Regem more folito demonſtret, forma tamen illius à prædeceſſoribus Principibus multò tenuior quorſdam Antiquarios ut ad Rhescyporin hujus nominis Thraciæ Regem ſub Tiberio regnantem revocare poſſent, impelleret; ſed rem omnino dirimit Æra in Boſphoranis ſolita, quæ nulla in Thraciis Monarchis occurrat: materia verò metalli minùs denſa quæ illius pondus

multum minuit, an ad monetæ elegantiam restituendam, an ad belli sumptus parcendos, Lectoris esto iudicio.

De Tridente Rhescyporidis faciem percussio, quod ille maris imperium penes se esse gloriaretur diximus; nam Bosphori regnum, oræ Meotidis paludis parti & alteri Ponti Euxini erat expositum: ut erant in his regionibus ex vicinis Regibus aut gentibus potentiores, navium & trirremium classem instituere insignem poterant.

Ex antica ad averfam nummi partem transeamus; Caput laureâ ornatum, Imperatoris quidem Romani effigiem, utpote in Rege Imperiî Romani tributario percussam denotaret, sed quis esset ille, vix inconcinnam figuram quæ ultra caput humanum nihil aliud demonstrat, vel peritus agnosceret, nisi Seuthidarum Æra in eo impressa anno V. C. 504. responderet, Antoninum Pium omnino indicaret; nam si anno urbis 330. vel 331. adjungas ΓΖΦ. id est 563. incidet in Trib. pot. hujus Imperatoris, quâ per Legatos ille victoriam in Britannia retulit, qua de re Augusto gratulans Rhescyporis nummum hunc percussit.

Littera K ante Antonini Pii faciem expressa, meo iudicio initialis est, & Κῆσαρ videtur explananda: nam cum Bosphorani Reges Romanum Imperatorem cui pendebant tributum, non nomine sed imagine tantum designarent, Rhescyporis Antoninum Pium per litteram unicam Cæsaris nomen omnes titulos complectens designare voluit, ut in sacris codicibus dicitur: *Redde quæ sunt Cæsaris Cæsari*. Ipse Julianus Imperator suos omnes prædecessores uno nomine appellat Cæsares.

RHESCYPORIS III.

B O S P H O R I R E X.

CUm post Rhæmetalcem Bosphori Regem à Capitolino nobis indicatum sub Antonino Pio, Historiæ Scriptores nullum ampliùs postea ex iis Principem nominassent, & Rex Eupator, qui Rhæmetalci successissè sub M. Aurelio ab eruditis quibusdam existimabatur, à nobis Sarmatiæ Asiaticæ, cui imperabat, restitutus esset; parva seriei Bosphori Principum continuandæ spes affulgebat; sed nummi ex terræ visceribus quotidie eruti Historiæ vindices in subsidium veniunt, & ecce Rhescyporis novo vultu insignis, novoque Imperatori Romano sociatus, qui locum suum inter Bosphoranos Monarchas postulat.

Rhescyporidis nomen, licet Thraciæ & Bosphori Principibus ex eadem progenie sit familiare, forma tamen nummi illum ad Bosphoranos revocat; & solemnis Seuthidarum Æra huic inserta, Rhescyporim sub Sept. Severi imperio, Bosphori regnum tenuissè apertè demonstrat; ideò ille Tertius nomine scilicet, venit appellandus. Si verò audiendus est Zozimi in *Valeriano lib. 1.* qui illos Monarchas Bosphoranos quandiu regnarint, in regnum paternum filios successissè narrat, iste Rhescyporis Anonymi sub M. Aurelio degentis filius, & Rhæmetalcis sub Antonino Pio nepos fuisse videtur.

Quando Rhescyporis III. regni habenas suscepit; an sub Commodò, vel sub Severo, licet in nummi

aversa parte sit percussa ejus effigies, silent Historici: Quot annos regnarit, nummus indicare nequit. Quando mortuus sit, incompertum est: Zozimus filios habuisse indicare videtur, siquidem ex illo Scriptore ejus progenies ad Philippum usque processit. Successoris nomen aliquando fortè suppeditabunt nummi.

NUMMUS

R H E S C Y P O R I D I S III. B O S P H O R I
R E G I S.

EX MUSEO NOSTRO.

Caput Regis imberbis, capillis longis insigne & diademate revinctum, ante quod tridens cum epigraphe ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΠΟΝΤΩΝ. Ex aversa parte caput laureatum Imperatoris, sub quo ΗΙΧ. id est anno 618.

Q Uanta ad seriem & ad annos regni extetorum Principum illustrandos sit momenti Æra eorum in nummis exarata, dijudicabunt rei Antiquariæ studiosi, qui Bosphori

Regum numismata in cimeliis recondunt, quos ea delera aut non integra vix nossent, vel qui fuerint illi Imperatores in averſa parte ſignati pronuntiare non poſſent, cùm illorum nomina honoris cauſâ, circa capita, ſolito more, non adſint ſcripta: ex ſolis igitur notis numeralibus, & Rex & Imperator dignoſcuntur.

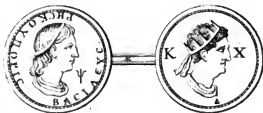
Hæc præfert litteras HIX. annum 618 ſignificantes, & ita Rhescyporis in nummo appellatus, alius & novus à ſuperioribus illarum auxilio arguitur, & ſub Sept. Severo regnaſſe oſtenditur; ſi enim Æræ, cujus caput à regni Scuthis nomine primi initio, ex Thucydide aſſignavimus anno primo Olymp. 89. correfpondente V. C. 330. & 331. addideris numerum hunc 618. efficiant ſimul 948. & 949. quo Sept. Severus ſecundum imperii annum dinumerabat à morte Did. Juliani Kal. Jul. 946. occiſi, & ad ſimile tempus ſequentis anni decurrentis.

Tridens ante Rhescuporidis faciem ſignatus, jam ante in Rhescyporidis II. nummis prodiit, quem ad Imperium maris ſibi à Boſphori Regibus attributum, ſpectare diximus ob magnam navium copiam, quam in Ponto Euxino, & in Palude Mæotide tenebant.

NUMMUS
RHESCYPORIDIS III.

EX MUSEO NOSTRO.

Caput idem Regis diadematum, cum inscriptione in ambitu ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΡΗΣΚΥΠΟΡΙΔΟΥ; & ante faciem, tridens. Ex averſa parte caput Severi laureatum cum notis numeralibus in area KX. id eſt anno 620.

Alter ecce Rheſcyporidis III. nummus, in quo ut in ſuperiore legitur ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΡΗΣΚΥΠΟΡΙΔΟΥ pro ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΡΗΣΚΥΠΟΡΙΔΟΥ: inſolens quidem apud Boſphoranos Reges epigraphe, & parum uſitatum in cæteris Principibus ſcribendi genus. Interea fatendum hoſce Boſphori Reges fermè obſcuros & aliundè quàm ex nummorum penu notos, nunc abundè illuſtrari ut eorum laterculi inter alios Monarchas deſcribi poſſint. Ærà præſertim antiquiſſimâ inſignes.

Hæc porro aded in illis nummis neceſſaria eſt, ut ſine ejus auxilio Sept. Severi eſtigies ab imperito artifice deformata vix agnoſci queat; illa exhibet litteras numerales KX.

Οο

annum Scuthidarum Principum 620. notantes , quæ in quartum imperii Severi à Kal. Jul. V. C. 950. usque ad 951. decurrentem incidunt , quo Imperator Getam filium minorem primò dixit Cæsarem , & deindè Antoninum natu majorem appellavit Augustum , communicara illi Tribunicia potestate; qua de causa ut Rhescuporis Severo gratularetur , hoc anno nummunum cum ejus imagine percussit.

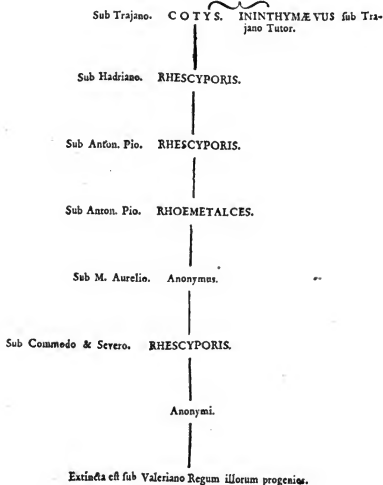

DE RELIQUIS BOSPHORI Regibus Anonymis.

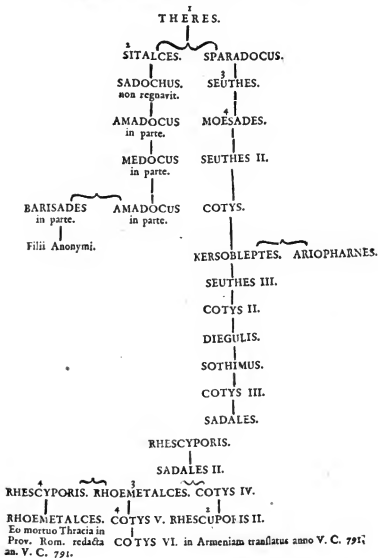
POST Rhescyporim III. sub Sept. Severo regnantem in Bosphoro, nulli ejus successorum nummi in manus nostras inciderunt, ut seriem eorum Principum absolvamus; sed non sine spe eos videndi aut recuperandi, cum ejus filius, & postea nepos ei successisse videantur usque ad Philippum Imperatorem, sub quo extincta est Bosporanorum ex Seuthe Thraciæ Rege progenies, ut his verbis Zozimus abundè tradit.

Et quidem *Borani*, inquit, in Asiam quoque transjicere conabantur: idque per incolas Bosphori sanè quàm facilè obtinuerunt: qui metu potius, quàm animi voluntate adducti, naves eis dederunt, & in trajiciendo Duces fuerunt. Quam enim diù Reges illi habebant, filiis in regnum paternum succedentibus; partim propter amicitiam cum Populo Romano, & commerciorum opportunitatem, partim propter ea munera, quæ ab Imperatoribus quotannis eis mittebantur, Scythas in Asiam transjicere volentes arcere non desinebant. Verùm postea, quàm extincto genere regio, quidam viles & abjecti principatum obtinuissent; sibimet ipsi metuentes, Scythis adeundæ per Bosporum Asiæ facultatem concesserunt, & suis eos navibus transvexerunt. Sic ille in vita Valeriani pag. 647.

STEMMA
REGUM BOSPHORI
EX PROSAPIA PRINCIPUM THRACIÆ.

STEMMA REGUM THRACIÆ.

REGUM BITHYNIÆ HISTORIA.

DE BITHYNIA.

BITHYNIA est regio Asiæ minoris, quam ab Ortu desiniunt Paphlagones & Mariandyni atque Epiætorum quidam: à Septentrione Ponticum mare ab ostiis Sangarii fluvii usque ad fauces intra Byzantium & Chalcedonem: ab Occasu Propontis; à Meridie Mysia & Phrygia minor, quæ & Hellepontica dicitur. *Strab. lib. 12. pag. 563.* Difficile est distinguere fines Bithynorum, Mysorum, Phrygum, Dolionum circa Cyzicum, Mygdonum & Troum, quamvis in confesso est gentes istas à se invicem esse dividendas. *Id. pag. 564.* Nam diversus fuit Bithyniæ status.

Illa diversis nominibus appellata est, olim Cronia, dein Thessalis, postea Mariandine. *Plin. lib. 5. cap. 32.* Bithynia & Bebricia vocata est. *Servius ad Æneid. lib.*

7. v. 373. Postea Mygdoniadem à Bithyno Rege dicta est Bithynia. *Solin.*

Græci, Thraces existimant, qui cum Rheso militarunt ad Ilium, Duce nocturnis insidiis per Diomedem sublato, quemadmodum canit Homerus, secessisse ad os Ponti, qua trajectus est in Thraciam brevissimus, & partim quod carerent navibus, ibi mansisse, dixisse regionem Bebriciam, partim trajecisse supra Byzantium, ubi Thraces Bithyni colebant juxta Bithyam fluvium, unde fame pulsos revertisse in Bebryciam, & nomine mutato eam vocasse Bithyniam, à fluvio quem reliquerant: durasseque id nomen hac ratione in posterum, cum non multum Bithynia differat à Bebrycia, ut nonnulli putant. Alii ferunt Bithim primum hic regnasse Jovis & Thraces filium, & ab his regiones dominatas. *Appian. in Mithrid. pag. 171.*

Enimverò, ait Strabo, Bithynos cum ante Mysi essent, sic denominatos esse à Thracibus Bithynis atque Thynis qui eo commigraverunt, plerique uno ore affirmant: indiciumque adferunt de Bithynis, quod etiam num in Thracia gens Bithynorum extat: de Thynis, quod Thynias est acta ad Apolloniam & Salmyssum. Sed & Bebryces, qui ante hos Mysiam incoluerunt, Thraces fuisse ego conjicio. *Lib. 12. pag. 541.*

Unde canit Claud. 2. in Eutrop.

Thyni Thraces erant, quæ nunc Bithynia fertur.

Bithynos interiora occupasse veteres dicunt. Plinius ait: *Tenant oram omnem Thyni, interiora Bithyni. lib. 6. cap. 32.* & ante illum Pomponius Melas: Interior Bithyni sunt & Mariandini. *Lib. 1. cap. 19.*

Bithynia

Bithynia, Manilio Dives vocatur, *lib.* 4. Laudes ejus decantat vetus Geographus à Jac. Gothofredo editus. Libanius, *Ἀντίται δὲ τὸ Βιθυνῶν ἔθνος τοῖς ἑτοίμοις ἐπιθυμῶσι λαβεῖν.* Bithynos equites fuisse refert Juvenalis.

————— *Equitesque Bithyni.*

Bithynum & Bithym, fuisse eundem refert Stephanus. Undè Bithyniæ nomen; sic dicta, inquit, à Bithyno Jovis filio & Thracæ Titanidis filiæ, quæ quidem ex Jove peperit Bithym. *Stephanus lib. de Urbib.*

Megarenses Coloniam deduxerunt in Bithyniæ Astacum, Olymp. 17. V. C. 42. quæ urbs Oraculi jussu denominata ab Astaco quodam generoso & cordato viro, ex eorum prosapia qui Sparti & terrigenæ olim Thebis vocabantur. *Memnon. cap. 21.*

Chalcedon Bithyniæ etiam urbs in ore Ponti sita, à Megarensibus condita est: item pagus Chrysipolis, ac fanum Chalcedonensium. *Strab. lib. 12. pag. 563.* Porro Ptolemæus.

DYDALSUS

REX BITHYNIÆ I.

DYDALSUS Memnoni qui sub Augusto florebat, DOEDALSUS verò Straboni lib. 12. pag. 563. dictus, primus inter Reges Bithyniæ recensetur. *Memnon. cap. 21.* Is principatum gerebat versus annum V. C. 371. quæ verò gesserit à Photio præterita sunt. Hic tantum narrat, Astacum Megarensium Coloniam, multum à finitimis appetitam, & crebris accisam bellis, Athenienses postmodum huic adjecisse, & vexationum finem & incrementa gloriæ & potentiæ non mediocria adeptam esse, Dydalso tunc inter Bithynos regnum possidente. *Memn. cap. 21.* Strabo loco supra citato ait, Astacum à Megarensibus & Atheniensibus conditam; quæ ita intelligenda sunt, nempe Megareses in sinu versus Chalcedonem quam constituerant Coloniam, Astacum primò condidisse, undè sinus ille dictus est Astacenus; & deinde Athenienses in eam, cum hanc oram maritimam occupassent, Coloniam deduxisse; & tandem à Dædalso, cum ille Bithyniæ regnum teneret, instauratam fuisse.

Quando mortuus fuerit Dydalsus, & quot annos in Bithynia principatum gesserit, obscurum est; an verò filios habuerit incertum reliquit Photius in compendio Memnonis, post eum regnasse Botiram tantum reliquit.

B O T I R A S

R E X B I T H Y N I Æ I I.

BOTIRAS Bithyniæ Rex à Memnone memoratur post Dydalsum; & licet hujus filium fuisse non referat Photius, eum extitisse auguramur: nam Bithynorum Principum seriem, quæ ad ultimum ejus regni Monarcham pervenit, recenset; & à Dædalso nisi illam inchoasset, historiam eorum haud recensuisset. In ea sententia versatus est Is. Casaubonus his verbis: Reperio hæc Bithyniæ Regum nomina Dædalses, cujus filius fuit Botiras. *Comment. in lib. 12. Strabonis pag. 563. num. 1.* Forſan quod pauca memoratu digna egerit, quot annos vixerit, tantum enumerat, nempe de illo hæc profert Memnon. Quo defuncto, nempe Dydalſo, Botiras regnat ad 75. annos ætate producta *cap. 21.* filium verò, ut Regum Bithynorum seriem continuat, nomine Biantem ſcribit.

B I A S

R E X B I T H Y N I Æ I I I.

BIAS Botiræ Regis filius, post ejus mortem quæ accidisse videtur anno 3. Olymp. 100. V. C. 376. ad Bithyniæ regnum pervenisse dicitur, teste Memnone *cap.* 21. Hic apud illum vocatur B A S, sed in manuscriptis erratum fuisse verisimile est, nam à Casaubono etiam vocatur Bias his verbis: Dædalæ, cui filius fuit Botiras, Botiræ, Bias. *Comment. in lib.* 12. *Strab.* *pag.* 563. *num.* 1. Hoc pariter nomen fuit unius ex Argivorum Regis.

Inter plurima egregia belli facinora quæ gesserit Bias Bithyniæ Princeps, memorat Memnon, eum etiam Calantum, vel potius Caranum, Alexandri copiarum Præfectum, licet optimè ad pugnam instructum profligavisse acie, & ut Macedones à Bithynia abstinerent, effecisse; quod accidit Olymp. an. 3. V. C. 420. regni Biantis 44. quando Alexander M. ad Granicum Persas vicit.

Postea Bias in pace vixit, & annos natus 76. vitam & regni administrationem reliquit, postquam in Bithyniam regnasset annos 50. filiumque habuit & successorem nomine Zipætem. *Memn. cap.* 21.

ZIPÆTES

REX BITHYNIÆ IV.

ZIPOETES Memnoni qui & à Diodoro Zibytes dicitur *lib. 19. p. 703.* patre Biantæ defuncto, an. 1. Olymp. 113. V. C. 426. regni Bithyniæ habenas suscepit, dum Alexander nationes Orientales subigere susceperat, & jam ad Bactrianos pervenerat. Hoc Zipæti nomen è Thracia originem habere, quantum ex ipsa nominis voce conjicere possum, existimat Pausanias *lib. 5. pag. 310.*

Post autem Alexandri mortem à quibusdam ejus Ducibus aliquot regni sui urbes sublatae videntur; quas ut recuperaret, narrat Diodorus Ptolemæum fratris Antigoni filium, cum in Cappadocia obsessam ab Asclepiodoro Cassandri Praefecto Amisum offendisset, periculis illam exemisse, hinc per Bithyniam cum exercitum duceret, Zibytæ Bithynorum Regem in oppugnatione Astacenorum & Chalcedoniorum urbis occupatum reperisse, & obsidionem solvere coegisse. Initaeque societate cum urbibus & Zibyte, postquam obsides acceperat, abiisse anno 2. Olymp. 116. V. C. 439. *Diodorus Biblioth. Hist. lib. 19. pag. 703.*

Male tractatus est etiam à Lyfimacho ab eo oppugnatus, cum Amaltrin Dionysii Haracleæ Tyranni viduam in uxorem duxit anno 3. Olymp. 118. V. C. 449. urbem condidit Astacum, quam à Lyfimacho deletam fuisse refert Strabo *lib. 12. pag. 563.*

Meliori tandem usus est fortuna; nam, ut ait Mem-

non, clarus bellis è Lyfimachi Præfectis alium occidit, alium quàm longiffimè à finibus fuis depulit; quin & ipfum Lyfimachum repressit. Itaque cùm Lyfimachus in Afiam transgressus effet anno V. C. 452. & à Zipœte repulfus est, plurimas sibi Asiæ urbes subjecerat, sed superveniente Antigono, retrocedere coactus fuit; & hiberna in Salmoniæ campo, in Bithyniæ & Heracleæ confiniis, ut commeatus sibi compararet, & ideò pacem iniit cum Zipœte, undè ille Rex vocatus ab eo Epocham indè dinumerarunt successores, ut infra videbimus.

Lyfimacho mortuo, cùm Heraclienses Heraclidem Tyrannum ad libertatem obtinendam in vincula conjecissent, ne à Zipœte bello appeterentur, missa ad Seleucum legatione Phocritum civitatis Principem & curatorem faciunt. *Memnon cap. 10.*

At Zipœtes Heracleotis infensus, antea Lyfimachi, tunc etiam Seleuci causâ: (nam cum utroque simulatas habebat) excursionibus in agros eorum factis, à nullo maleficiorum genere abstinuit. Exercitus tamen ejus, dum huic negotio incumbit, cladium non expers est: sed non multò mitiores, quàm infert, recepit. *Id. cap. 11.*

Seleuchus successu contra Lyfimachum elatus, transitum in Macedoniam instituit, ubi à Seleucho Cerauno occisus est, & Antiochus Soter ejus filius imperare cœpit. *Id. cap. 13.* Hic autem mox expeditam manum in ulteriora Tauri mittit Patrocle Duce, qui Hermogenem, Aspendium genere Legatum sibi adoptat. Hic cùm alias urbes, tum Heracleam quoque infestare constituerat; verùm Heracliensium legatione

placatus è finibus eorum excedit, & percusso amicitiae foedere, per Phrygiæ agros in Bithyniam se convertit. Exceptus verò Bithyniorum insidiis, unà cum exercitu internecione caditur, cum strenui viri facinora, suo loco in hostes edidisset. *Id. cap. 17.*

Post hæc Antiocho Seleuci, qui Asiam tamen & Macedones imperio coercebat, superior factus *Zipates*, urbem condit ad Lyperum montem nomine suo insignem. *Id. cap. 21.* De illa verò Stephanus, *Zipoetium*, urbs Bithyniæ à *Zipœte* Rege. *Lib. de Urb.*

Rex autem *Zipœtes*, postquam regnasset annos 47. ætatis verò 76. mortem obiit an. 4. Olymp. 124. V. C. 473. relictis quatuor filiis, *Nicomede*, *Zipœte*, & aliis duobus anonymis. *Memnon cap. 21.*

N I C O M E D E S

REX BITHYNIÆ.

NICOMEDES EPIPHANES.

REX NICOMEDIA.

*In museo D. de Montjau Burg.
Ænum. arg. tetradr.*

NICOMEDES Zipcetes patrem in regno natu
maximus excepit. Memnon cap. 21.

Antiochus Syriæ Rex, cum ob cœdem Patroclis
Præfecti à Bithynis in acie patratam, in eos expedi-
tionem

tionem instituisset, Nicomedes per Legatos subsidium ab Heracliensibus petit & impetrat, gratiam se relaturum, ubi in simili necessitate tempus flagitaverit, pollicitus.

Eo ferè tempore, Soſthene Macedonum Duce, qui Gallos repulerat, defuncto; Antiochus & Antigonus Gonatas, Macedoniam tanquam paternum regnum ambiebant; in copias militares, magnos utrimque apparatus facientes, tempus satis longum consumitur. Antigono Nicomedes Bithyniæ Rex operam navabat, Antiocho complures alii. *Memnon cap. 19.* Hac occasione Cicrum & Tium, & Thyniadem terram ad se reduxerunt Heraclienſes. *Id. cap. 17.*

Sub tempus illud bellum adversus Zipœten Nicomedis fratrem, qui Thyniacam cum imperio Thraciam obtinebat, Heraclienſes excepit. Quo in bello, Heracleotarum bona pars fortiter dimicando, caſa fuit, & victoriâ quidem summa vi potitur Zipœtes; sed ubi sociorum auxilia supervenerant Heracleotis, fuga illam dehonestat, & Heracleotæ sub arbitrium suum redigunt: de quibus bello disceptabatur. *Id. cap. 18.*

Antiochus verò priùsq̃uam in Antigonum eruptionem faceret, bellum adversus Nicomedem instituit. Hic igitur Nicomedes & aliundè auxilia collegit, & de belli societate missis Legatis Heracleam, tredecim in subsidium triremes accipit, & tum demùm classem suam Antiochi classi opponit; etsi autem adversas aliquandiu tenebant acies, neutri tamen pugnae initium faciunt, sed absque effectu tandem divelluntur. *Id. cap. 19.*

Antiochus cum longè imperaret in Asia, pace inita

cum Antigono, qui nullum regnum possidebat, ei Macedoniam cessit.

Post Brenni Gallorum Principis in Græcia cladem, hi ad Byzantium delati, cum maximam ditionis partem depopularentur, fracti bello Bizantini, sociorum huc illuc missitantes, auxilia implorant, & quisque pro virium modo suppeditat. Nec longum in medio spatium, cum Nicomedes Gallis, qui incurfatis adhuc Byzantinorum finibus, tamen sæpe numero in Asiam trajicere conati, toties ab incepto desistere, adversantibus Byzantinis, coacti essent, certis tamen conditionibus transitum conciliavit. *Id. cap. 20.*

Conditionum formula hæc erat. *Ut Barbari Nicomedi ejusque posteris perpetuo amicitie fœdere conjuncti manerent: Absque Nicomedis sententia & voluntate, nemini, à quo per Legatos sollicitarentur, in bellis opem ferrent, sed amicis hujus amici, & inimicis hostes forent. A Byzantinis etiam starent, si qua necessitas incideret: societatem præterea colerent cum Tians & Heracliensibus & Chalcedoniis & Cieranis & nonnullis qui alias sub jurisdictione gentes haberent.* *Id. ibid.*

His pactorum legibus Nicomedes Gallorum multitudinem in Asiam transmisit, & illorum auxilio contra Bithynos primum; & ea parte, quam Zipœres frater obtinebat, recuperatâ, illum expulit, fratrum autem non frater, sed licitor factus est: confirmavit tamen hic Bithyniæ regnum, nam quos ex Heraclea armasset Barbarorum, & Provinciam subegit, & concidit incolas; quod alioquin erat prædæ inter se dissipiti sunt Galatæ. *Id. ibid. Justin. lib. 26. cap. 2.*

Adversus Zyboeam partem tenentem Bithyniæ, Ni-

comedi auxilia dant gerenti bellum, atque eorum maximè operâ devictus Zybæa est, Bithyniaque omnis in deditionem Nicomedis concessit. Profecti ex Bithynia in Asiam processerunt. *Lucius lib. 38.*

Galli verò longè latèque terram depopulati, retrò demùm cesserunt, & de subacta id sibi amputarunt, quod nunc Galatiæ nomen habet, in tres partes distributum. Alios enim Trocmos nominant, alios Tolistobogios, alios Tectosages. Urbes etiam condiderunt, Trocmi Ancyram, Tolistobogii Tavium, Tectosages dicitur. Pessimuntem. *Memnon cap. 20.*

Hanc regionem, nempè Galatiam sive Gallo-Græciam, sive Galli occupaverunt, demum Galatæ cum diu vagati incursionibus Attalicorum Regum Bithynorum ditionem vexassent, donec ab iis volentibus acceperunt eam terram, quæ nunc Bithynia & Gallo-Græcia. *Strab. lib. 12. pag. 566.*

Nicomedes Ditizelem gente Phrygia in uxorem duxit, ex qua natus est illi filius nomine Zelas; illa verò mortem obiit, cum canis regius abripuisset mordicus dexterum humerum illius amplexantis Regem, quod eam nondum satis notam haberet, sepulta monumento inaurato ex lapide constructo, & veste textili ex auro induta, eaque conflata, inventum est pondus auri librarum 113.....

Mortua Ditizele conjuge, alteri sponsæ, Etazetæ nomine, nupsit, ex qua plurimos suscepit liberos, inter alios filium Zibaten: at Etazeta cum filios adolescere indicet, Zelam novercæ machinis per Nicomedem ex aula expellit; ille verò ad Armeniorum Regem profugit: morte deindè Nicomedis imminente, quam

Qq ij

Simfonius anno 4. Olymp. 133. V. C. 509. assignat. *Chron. Cathol. part. 5.* Rex ex secunda uxore hæredes regni scripsit: & curatores, Ptolemæum *Evergetem* cum Antigono & populis Byzantiorum, necnon Heraclientium Cianorumque designavit.

Moritur Nicomedes postquam regnasset annos 35. reliquitque ex prior uxore filium Zelam, & alios ex secunda conjuge. Ipsius in honorem statua eburnea in Olympii Templo collocata est. *Pausan. lib. 5. pag. 159.*

Ο τῷ Ζεῦ πάτερ μὲν υἱὸς ἐκαῖτος Νικομήδης,
Ο κτίστας Νικομήδειαν, πατήρ τῷ Περσείᾳ.

*Zirætæ filius iste Nicomedes,
Qui condidit Nicomediam, pater Prusiae.*
Hetzes Chiliad. 3. v. 950.

Ἐστὶ καὶ Ζήλα Τελουλλάβως, πόλις Καππαδοκίας, ἣν ἐκτίσεν ὁ Νικομήδης υἱὸς Ζήλως. *Vide Steph.*

Z E L A S

R E X B I T H Y N I Æ V.

ZELAS & non ZIELAS, ut quidam volunt, accepto de Nicomedis patris morte nuntio apud Armeniæ Regem, ad quem confugerat, mox cum instructa manu militum, cui è Galatis Tolistobogii animos augebant (nam hi contermini sunt Bithyniæ), in regnum paternum redit. *Memn. cap. 23.*

At Bithyni, dum conservare dominatum parvulis fatagunt, matrem horum Nicomedis fratri, (*an Zi-pati, an alteri ex aliis duobus incertum*) in matrimonium elocant, & ipsi accepto à Curatoribus exercitu Zelam opperiantur. Et crebris utrobique præliis & viribus usi, pacem ad extremum ineunt. *Id. ibid.*

Ex Trogi verbis quæ profert Justinus, Dum sibi fratres in Bithynia bellum agunt, Eumenem Pergami Regem, plurimas eorum civitates cepisse patet; nam ait Rex Bithyniæ Eumenes, & postea hinc Bithynus Eumenes; indè Galli Asiam depopulabantur: cum interea nemo defensor Asiæ inter tot prædones inveniebatur. *Lib. 27. cap. 3.* quæ fortè Nicomedis filios coegerunt, ut ad pacem simul devenirent.

Eumenes autem postquam duos & viginti annos regnasset, ei in regno successit Attalus Attali frater anno 4. Olymp. 134. V. C. 513. qui primus Asiam incolentium Gallis stipendium abnuit, audacique incepto præter omnium opinionem adfuit fortuna; namque Galli mox bellum denuntiarunt, signis verò collatis

superior fuit. *Livius lib. 38. pag. 469.*

Zelas cùm vidisset Antiochum Hieracem, qui Gallos mercede conduxerat, à Seleuco fratre devictum, in Paphlagoniam irrupisse contra Gallos qui Paphlagoniæ & Cappadociæ partem sub Gallatiæ nomine occupaverat, videtur; nam Stephanus Zelam Nicomedis filium cepisse atque diruisse refert Cressam Paphlagoniæ urbem, quam Meriones Idomenei Cretæ Regis auriga & Dux in bello Trojano, ex obsidione redux condiderat.

Imo ex eodem Stephano apparet Zelam Regem penetrasse in Cappadociam, ubi narrat eum urbem ibi de suo nomine Zelam condidisse, quæ Plinio dicitur: *Nobilis clade Triani, & victoria Caii Cæsaris.* Quod verissime denotant urbis hujus nummi, in quibus habetur vox ΖΗΛΙΤΩΝ à Zelitis, cum Epocha civitatis à tempore quo Julius Cæsar Pharnacem Mithridatis Eupatoris filium vicit, desumpta nempe V. C. 707. Pax tandem cum illis inita videtur.

Tandem in ipso juventutis flore, Galatarum Duces hospitii & amicitiae prætextu, cùm ex insidiis adoriiretur, ipse occubuit. *Athen. lib. 2. cap. 17.* De quo loquitur Trogus in *Prologo lib. 27.* dum ait: Utque Galli Pergamo victi ab Attalo Zelam Bithynum occiderint, ut refarciit ex corrupto codice Henricus Valesius in except. Polyb. pag. 50. Sed ille hic male contra Strabonem contendit, qui Zelam nominat, Zielam vocari debere,

Mortuus verò circa annum V. C. 522. vel 23. filium Prusiam reliquit regni successorem, rebusque agendis idoneum.

PRUSIAS

REX BITHYNIÆ VII.

PRUSIAS. I.

REX NICOMEDIÆ.

*Ap. D. Foy Vaillant. D. M.
ex num. arg. tetradr.*

PRU SI AS, quod fuerit Zelæ filius, innuit Strabo his verbis: *Deditque aream Prusiæ Zele filio*, lib. 12. pag. 563. Hic velò cognominatus est Ο Χωλος, id est Claudus, sub ultimis vitæ annis, teste Memnone *cap.*

29. Sed hoc ludibrii cognomen in ejus actis reperitur. Prusias autem tredecim ad quatuordecim annos natus, dum mortuus est illius pater Zelas, siquidem Bithyniæ regnum anno V. C. 509. tantum suscepit.

Inter Reges qui Rhodiis ob eorum urbem terræmotu quassatam, munera contulerunt, recensetur à Polybio. Seleucus pater Antiochi, præter immunitatem Rhodiis omnibus concessam, qui in ditionem ipsius, navibus appellerent; præter quinqueremes instructas decem, & mensurarum frumenti ducenta millia: hoc amplius, materiæ, resinæ & crinis, aliquot dena millia cubitorum & millena pondo. Similia his Prusias & Mithridates. *Lib. 5. pag. 430.* Hic verò terræmotus evenit tempore Seleuci Callini Antiochi M. ante ejus obitum anno V. C. 528.

Callinico successit filius Seleucus Ceraunus, qui patre mortuo, copias, quas pro illo contra Parthos comparaverat, in Attalum Pergami Regem, qui sub eorum motibus præcipuam cis Taurum Asiæ partem occupaverat, vertit: sed Ceraunus post duos ad tres annos, postquam Taurum prætergressus fuerat, Ducum suorum insidiis sublatu est; Achæus ejus cognatus vindicata ejus morte cum copiis Attalum aggreditur.

Attalus Gallos, propter opinionem virtutis ad bellum contra Achæos ex Europa accivit; & cum propter defectionem Lunæ non progredi vellent, dimisit: petulanter autem flagitiosi ac violenti urbes ad Hellespontum male tractabant, qui cum Ilienses ad extremum obsidem esset: aggressi, egregium sanè facinus ab Alexandrentibus qui Troadem colunt, est editum; misso enim Themista cum quatuor militum milibus

libus, non solum Ilienſes obſidione liberarunt, ſed etiam ex univerſa Troade Gallos ejecerunt, impediendo commeatus & eorum conatibus ſe opponendo. *Polyb. lib. 5. pag. 447.*

Galli, occupatâ in Abydena ditione urbe, quam Arisbam dicunt, cætera ejus tractûs oppida ex inſidiis conabantur invadere, & aſſiduum cum illis bellum gerebant: adverſus hoc igitur expeditionem Prusias ſuſcepit, & acie dimicavit, ac viros quidem in ipſo prælio, dum manus conferuntur, contrucidavit, ſobolem verò propemodum omnem atque conjugia in ipſis caſtris jugulavit: utenſilia victori militi diripienda conceſſit. *Id. ibid.*

Sic Rex Zelæ patris mortem, in Gallorum gentem ultus eſt, & hâc victoriâ Hellesponticas urbes magno metu ac periculo abſolvit. Ideò in ejus regno multæ ſupplicationes decretæ ſunt, & in urbe Nicomedia *Soteria* ſunt delata ad perpetuam rei memoriam quotannis celebranda, quaſi Dii per eum gentes ſervallent; apud finitimos populos & præcipuè à Byzantiis imagines illi decretæ hoc tempore fuerunt. *Id. ibid. & 4º.*

Porro Rex Byzantiis ſuccenſebat, quod imagines quas ſibi decreverant, non dedicallent; ſed ludibrio atque oblivioni tradidillent. Idem factum hoc inſuper illorum non probabat, quod ad dirimendas inimicitias inter Achæum & Attalum tantum ſtudii adhibuerant; nam Achæus illum inter Pergami muros recluſerat, ademptâ i pſi tota regione, & pacem mediantibus illis dederat; & ita Prusias multis modis inutilem rebus ſuis inter ipſos amicitiam exiſtimabat. *Id. lib. 4. pag. 315.*

-Accendebat etiam hoc iræ incentivum, quod Byzantii ad Attalum quidem Minervæ ludicrum celebrantem, suos mitterent, rem divinam simul facturos; ad Severum *Soteriorum* solemne agitantem, nemo ab illis fuerat missus. Ille igitur ex omnibus hisce causis in præcordiorum penetralibus latentem iram foveret, oblatam à Rhodiis occasionem avidè arripuit. *Id. ibid. pag. 316.*

Byzantii cùm Portorii vectigal ab iis qui in Pontum navigabant, instituissent, Rhodii ea offensi, bellum adversus eos ideò decreverunt. Itaque missis illicò ad Prusiam Legatos ad societatem belli ipsum hortabantur. *Id. ibid.*

Prusias cum Legatis, ut rem mari gerere illis suaderet, ipse non minora hostibus detrimenta se terra illaturum polliceretur. *Id. ibid.*

Rhodiorum exemplum secuti sunt & Byzantii, qui & ab Attalo & ab Achæo per Legatos auxilium petierunt; & erat quidem Attalo voluntas prompta, & Achæus auxilia promisit, atque is has partes amplexus; quia Asiæ cis Taurum latè dominans, rerum potiebatur, quique Regis nomen paulò antè assumpserat, spem magnam, Rhodiis contrà, & Prusiæ ingentem terrorem injecit; itaque cum illis bellare ausi sunt. *Id. ibid.*

Prusias animi sui impetum secutus, Byzantio bello aggressus, Hieron (id loci nomen) illis ademerat, quod quidem paucis ante annis magna pecuniæ vi emptum propter opportunitatem loci quæsierant, ut omnes omnibus nocendi occasionem eriperent, tum quod ad illos pertiperet mercatores, qui in Pontum

navigant, tum quod ad servos suos, aut cæterum quæstum, quem è mari faciebant. *Id. ibid.*

Ademit præterea Rex Byzantiis eam Mysiæ partem, quam in Asia à longo jam tempore obtinebant. *Idem ibidem.*

Byzantii per initia, dum à partibus suis Achæum stare confidunt, strenuè bellum faciebant: accitoque è Macedonia Tibite, Prusiæ quem timebant, belli metum ac periculum vicissim se allaturos sperabant. *Id. ibid.*

Rhodii sex navibus instructis, quatuor item aliis sociorum accedentibus, Duce Xenophanto Hellepontum petierunt. Ibi reliquæ in ancoris stantes circa Sestum, navigationem Pontum versus impediebant. Unam Navarchus abducit ad tentandos Byzantinorum animos; ecquid tanto belli apparatu territi, consilium mutarent, qui cùm rationem ejus nullam haberent, abiit; cæterisque assumptis navibus, Rhodum cum universa classe est reversus. *Id. ibid.*

Byzantii interea ad Achæum miserunt, qui auxilia poscerent, & ad Tibiten, qui ipsum è Macedonia adducerent. Existimabatur enim Bichynorum regnum pari jure ad Tibiten pertinere, atque ad Prusiam, cujus ipse patruus erat, *ἡ τῶν πατρὸς ἀδελφὸς. Id. ibid.* Nicomedes verò avuus Prusiæ testamento filium minorem Tibiten, Regem dixerat, quem Zelas ex priore matrimonio armis in Macedoniam propulsaverat.

Rhodii ubi constantem Byzantium fiduciam cerunt, Andromachum Achæi patrem apud Ptolemæum Ægypti Regem redimunt captivum, & illum filio restitunt; & ita spem Byzantiis, Achæo plurimum innitentibus, ademerunt: sed & alia quoque res tunc in-

cidit, parum illis opportuna. Tibites enim dum in patriam ex Macedonia reducitur, fato fungitur, & morte sua consilia ipsorum vehementer conturbat: ut eo casu icti Byzantii animos desponderent. *Id. ibid. pag. 317.*

At Prusias nova spe ad bellum accensus, simul ipse ab Asia partibus bello intendere, & rem acriter gerere: simul per Thraces mercede conductos, Byzantios impedire, quominus ab Europæ partibus pedem portâ possent efferre. Byzantii quos omnes suæ spes defecerant, undique vexati bello, honestum aliquem rerum exitum circumspiciebant. *Id. ibid.*

Eo tempore cum Cavarus Rex Gallorum, qui in Thracia erant, Byzantium venisset, cuperetque bellum dirimere, & hinc inde quâ Prusiæ, quâ Byzantiis manus ingenti studio porrigeret, petitioni illius locum utrique dederunt. Rhodii Cavari studium ut resciverunt, & quantum illi Prusias tribueret; qui nihilominus destinata persicere averent, Legatum quidem Aridicen ad Byzantios decreverunt: sed & Ptolemoclem cum tribus triremibus unâ proficisci jussērunt. Volentes, sicut dicitur, hastam & caduceum simul Byzantiis mittere. Horum superventu pax convenit. *Id. ibid.*

Cum Rhodiis quidem pax simpliciter facta est in verba: NE BYZANTIORUM POPULUS PORTORII NOMINE QUICQUAM AB ULLO EORUM EXIGERET, QUI IN PONTUM NAVIGANT. HOC SI FIERET, POPULUM RHODIORUM IPSORUMQUE SOCIOS CUM BYZANTIIS PACEM SERVATUROS.

Cum Rege verò Prusia hisce legibus: PRUSIÆ ET POPULO BYZANTIORUM PAX ET AMICITIA IN PERPETUUM

ESTO. NEQUE BYZANTII PRUSIAM INFESTO EXERCITU ULLO MODO INVADUNTO, NEQUE PRUSIAS POPULUM BYZANTIORUM. AGROS, CASTELLA, POPULOS, ET BELLO CAPTA MANCIPIA SINE PRETIO PRUSIAS BYZANTIIS REDDITO; ITEM NAVES PER INITIA BELLI CAPTAS QUICQUID TELORUM IN MUNITIONIBUS FUERIT REPERTUM. AD HÆC, MATERIAM, MARMORA, LATERES ET TEGULAS E LOCO SACRO ABLATAS.

Rex enim Prusias Tibitæ adventum metuens, omnia Castella, in quibus aliqua videbatur esse ad res bello gerendas opportunitas, demolitus erat. SED ET QUÆCUMQUE BITHYNORUM NONNULLI HABENTE MYZIANO BYZANTIORUM AGRO RAPTA, OMNIA UT AGRORUM CULTORIBUS REDDANTUR, PRUSIAS COGITO. Hoc igitur modo & susceptum & confectum est bellum, quod fuit inter Prusiam & Byzantios. *Id. ibid. pag. 318. & 319.*

Prusias Apamen Philippi Macedonum Regis filiam ducit in uxorem, & cum adversus Ætolos socer ejus bellum gereret, socius in hoc bellum illi fuit, præsertim cum Romani & Attalus Pergami Rex Ætolis se adjunxissent: Prusias ut hostiles copias Attali quæ Orcum Eubœæ urbem diripiebat distraheret, Pergami fines cum exercitu ingreditur; quod ubi accepit Attalus, omiſſis Romanis rebus atque Ætolico bello in Asiam trajecit. *Lucius lib. 28. cap. 7.*

Fœderi inter alios Prusias Bithyniæ Rex à Philippo, Ilienſes & Attalus Rex à Romanis adscripti sunt. *Polyb.*

Pax facta est tandem inter Philipppum & Ætolos anno V. C. 549. ipsis à Romanis desertis, induciis cum his factis; & sic pacata est Græcia: porrò Prusias

adversus socios Ætolorum Cianos, qui in Bithynia erant, bellum paravit.

Rex itaque obsidione Cium urbem cinxit, quam cum capere non posset, Socerum Philippum accersivit, qui mox venit, & urbis Cianorum potitus, seu præclaro & gravi aliquo facinore edito, lætitia gestiebat, ut qui genero promptè opem tulisset; omnibus qui à sua amicitia se alienarent, terrorem incussisset. *Polyb. lib. 15. pag. 709.*

Prusias verò etsi propositum suum ad exitum fuisse perductum, gaudio exultabat, quia tamen incœpti illius præmia alter abstulerat; ipse, deleta urbe, soli deserti hæreditatem creverat; iniquo rem animo ferebat, deindè remissam cum eo amicitiam habuit, sed quid ageret? *Id. ibid.*

Philippus & Antiochus M. Ptolemæo Philopatore mortuo, filium ejus Epiphanem admodum puerum, ejusque regni inter se dividendi consilium inierant. Philippus Chersoneso Thraciâ in potestatem redactâ, Abydum Asiæ urbem oppugnavit; Romani contra copias miserunt: & prælio tandem inter eos ad Cynoscephalas edito in quo victus est Philippus, pax inter eos facta est an. V. C. 557. Decem verò Legatis qui in Græciam ad eam sanciendam venirent, injunctum est, ut de Cianorum libertate Quinctius Flaminus, qu Philippum debellaverat, Prusiæ Bithyniorum Regi scriberet, quid Senatui & decem Legatis placuisset. *Livius lib. 33.*

De Gio autem in Astaceno sinu urbe sita, sic loquitur Strabo. In eo Prusâ est, quæ olim evertit Philippus Demetrii filius, Persei pater, deditque aream

Prusiæ Zelæ filio, qui in ea evertenda ipsum juverat, & Myrlæam vicinam urbem Prusiæ. *Lib. 22. pag. 563.* Myrlæam à Myrlo Colophoniorum Duce, vel à Mirlea Amazone conditam scribit Plinius *lib. 5. cap. 432.* Mela illam Colophoniorum Coloniam dicit.

In Prusias has urbes è ruderibus excitatas, Cium Prusiadem à se, Myrleam ab uxore Apameam denominavit. Hic est qui Annibalem recepit, cùm is ad ipsum post Antiochi cladem veniret. *Strab. l. 12. p. 563.* Ille est Prusias Prusiæ filius. Stephanus verò quod patri Strabo tribuit, illud ad Nicomedem ejus filium refert, his verbis: Nicomedes verò Epiphanes Prusiæ Regis filius, à matre Apama, *Apamiam* nominavit; hæc deindè facta est à Romanis Colonia, ut videre in nostro Coloniarum libro. De Cianiis multi sunt nummi Imperatorum in nostro Urbium Græcarum libro.

Duæ verò sunt in Bithynia urbes nomine Prusa, Straboni, una ad Olympum montem quæ in nummis ita scribitur, ΠΡΟΥΤΑΕΩΝ ΠΡΟC ΟΛΥΜΠΙΟΝ. Altera Prusias aliàs dicta, & in nummis vocantur incolæ ΠΡΟΥΤΙΕΩΝ ΠΡΟC ΤΥΠΩ, ad Hypium fluvium; hæc à Cii urbis muris à Prusia secundo restaurata, nomen habuit: sed prior ad Olympum à Strabone dicitur ab eo Prusia qui bellum gessit cum Cræso, Stephanus pro Cræso, Cyrum nominat: porrò Cræsus à Cyro captus est, & suspicor hiatum fuisse hoc loco, potuitque urbs illa ab uno ex illis condi, quæ à Prusa Zelæ filio postea restaurata fuit, cui nomen suum Prusiæ imposuit.

Cius autem urbs, Heraclieasium jurisdictioni erat subdita apud Memnonem, qui eam Cierum appellat,

& quam à Prusia Zelæ filio nuncupatam scribit fuisse Prusiadem; hanc verò Regem bello subjecisse, ut sic undique per mare circumscriberet. *Memnon cap. 29.*

Prusias postea Heracleam violenta obsidione pressit, & plurimos obsessorum interfecit, & jam propè erat, ut urbs caperetur, nisi Regis, dum scalis sursum nititur, lapide cujuspian de propugnaculis icto crus fractum esset, & hic casus ab oppugnatione desistere eum coegisset. Ita enim percussus, lectica, non sine doloris acerbitate, domum à suis Bithynis refertur. *Id. ibid.* Licet verò tempus quo id accidit ignoretur, porrò ut Memnon non multò pòst annis exactis nomine & re Claudum regnasse proferat.

Cùm Antiochus Sardes venisset, & Lucium Scipionem jam in Macedonia cum exercitu esse audivisset, ad Prusiam misit, qui eum hortarentur ad ineundam secum societatem. Prusias superioribus quidem temporibus non erat alienus à consilio jungendæ cum Antiocho societatis: admodum enim Romanos formidabat, ne ad tollendas omnes dominationes in Asiam trajicerent. *Polyb. Legat. 22. pag. 811.*

Posteà verò quàm allatæ ei fuerunt litteræ à Lucio & Publio Scipionibus fratribus, atque ille eas accepit legitque, jactatione animi aliquantum est liberatus, & futurum belli eventum non levibus conjecturis est auguratus. Publius siquidem ut fidem illi faceret, multis argumentis, iisque perspicuis & evidentibus in litteris ad eum datis usus fuerat. Hæc ut consideraret Prusias per litteras monebant Scipiones: & ut posito metu de suo regno, Populi Romani partem amplecteretur; fore enim nunquam ut ejus consilii ipsum pœniteat. *Id. ibid. & pag. 312.*

His

His auditis Prusias alium animum induit. Venit postea ad eum legatio, cujus princeps C. Livius: tum verò Rex cum his Legatis collocutus, spes consiliaque sua ab Antiocho penitus separavit. *Id. ibid.*

Antiochus postquam à spe societatis Prusiæ decidit, Ephesum ab Sardibus ad classem invisendam transiit. *Livius lib. 37.* Et cum Rhodia classis & Eumenis Pergami Regis, cum omnibus suis Consuli obviam in Hellepontum profecti essent, Prusias è vita decessisse videtur ex Memnone; siquidem ille Regis hujus mortem ante transitum Romanorum in Asiam memorat. *Memnon cap. 29.*

Prusias mirificè industrius & gnarus, multisque rebus claris memoratus à Memnone, regnavit annos 40. relicto Prusiæ filio regni successore.

Henricus Valesius non assentitur Car. Sigonio, qui in libro primo de antiquo jure Prov. cap. 13. Prusiam hunc cognomine Καλός cum ejus filio confundit, nec ego Usserio doctissimo viro qui Prusiæ secundo societatem Antiochi renuntianti tribuit, ut Polybii & Memnonis testimonio eruitur.

PRUSIAS II.

REX BITHYNIÆ VIII.

PRUSIAS II.
REX BITHYNIÆ.

*In museo D. Monjeux Paris.
Ex num. arg. tetradr.*

PRUSIAS Prusæ filius, mortuo patre, regni habenas suscepit, & ab Appiano Κονυός, id est Venator, appellatur, in *Mithrid.* pag. 172. Apud Scholiastam Theocriti malè Αθηνών pro Βιθυνών Rex dicitur, pag. 112.

Antiochus à Romanis victus est, quo Prusias II. regnare cœpit: at cum Romani ab Antiocho, inter ceteras conditiones pacis deditioem Annibalis deposcerent, admonitus à Rege, in fugam versus Cretam defertur. Ibi cùm diu quietam vitam egisset, invidiosumque se propter nimias opes videret, ad Prusiam contendit. *Justin. lib. 32. cap. 4.*

Inter Prusiam & Pergami Regem Eumenem bellum ortum est, quod Prusias Annibalis fiducia, rupto fœdere, prior intulit. *Id. ibid.* Bellum inter eos gerebatur & mari & terrâ; sed utrobique Eumenes plus valebat, propter Romanorum societatem. Cùmque domesticis rebus minus esset robustus Prusias, cæteros Reges conciliabat illi Annibal, adjungebatque bellicosas nationes. *Æmil. Prob. in Annibal. cap. 10.* Inter Reges erat Philippus Macedo, qui Philoclem Legatum cum auxiliis ad Prusiam misit. *Polyb. Legat. 46. & Ortiogon Galatarum Rex. Id. lib. 3. pag. 153.*

Cùm Prusias terrestri bello ab Eumene victus esset, & prælium in mare transferens, navium multitudine superaretur; Annibal novo commento auctor victoriæ fuit. Quippè omne serpentum genus in fictiles lagenas conjici jubet, medioque prælio in naves hostium mitti. Id primùm Ponticis ridiculum visum, fictilibus dimicare, qui ferro nequeant; sed ubi serpentibus repleti naves cœpere, ancipiti periculo circumventi, hosti victoriam cessere. *Justin. lib. 32. c. 4.* Bithynis igitur universis navem Eumenis adorientibus, cùm ille eorum vim sustinere non posset, fugâ salutem petiit, quam consecutus non esset, nisi intra sua præsidia se recepisset, quæ in proximo littore erant collocata. *Æm. in An. c. 11.*

Sic Annibal consilio arma Pergamenorum superavit, neque tum solum, sed sæpè aliàs pedestribus copiis pari prudentia pepulit adversarios. *Id. ibid.* Ubi semel, cum illi pugnare placeret, & negaret Prusias se audere, quod exta prohiberent. An tu, inquit, carunculæ vitulinæ, quàm Imperatori veteri mavis credere? *Valler. Max. lib. 3. cap. 7. externa num. 6.*

Nam ab Eumene legatio cum fratre ejus Athenæo Romam venit, ad quærendum quò in Bithyniam Prusiæ bellum adversus Eumenem gerenti auxilia missa forent. *Livius lib. 39.*

Quæ ubi Romam nuntiata sunt, missi à Senatu Legati sunt, qui utrumque Regem in pacem cogerent, Annibalemque deposcerent. *Justin. lib. 32. cap. 4.* Titum Quintium Flamininum ad Prusiam, cum L. Scipione Asiatico & P. Scipione Nasica nominat *Livius. Lib. 39. in fine.*

T. Flamininus ubi ad Prusiam venit, quèm suspectum Romanis & receptus post fugam Antiochi Annibal, & bellum adversus Eumenem motum faciebat: ibi seti quia à Flaminino inter cætera objectum Prusiæ erat, hominem omnium qui viverent infestissimum Populo Romano apud eum esse, quia patriæ suæ primum deindè fractis ejus opibus, Antiocho Regi auctor belli apud Populum Romanum fuisset. *Livius lib. 39. cap. 61. pag. 500.*

Prusias ut gratificaretur præsentī Flaminino Romanisque, per se necandi aut tradendi ejus in potestatem consilium cepit; à primo colloquio Flaminini milites ex templo ad domum Annibalis custodiendam missi sunt. Semper talem exitum vitæ suæ Annibal prospexerat

animo, & Romanorum inexpiabile odium in se cernens & fidei Regum nihil sanè confusus: Prusiæ verò levitatem etiam expertus erat. *Id. ibid.*

Annibal, posteaquam est nuntiatum milites regios in vestibulo esse, postico, quod devium maximè, atque occultissimi exitus erat, fugere conatus; ut id quoque occursum militum obseptum sentit, & omnia circa clausa custodiis dispositis esse, venenum, quod multo ante præparatum ad tales habebat casus, poposcit. Liberemus, inquit, diuturnâ curâ Pop. Rom. quando mortem senis expectare longum censent. Horum patres Pyrrho Regi hosti armato exercitum in Italia habenti, ut à veneno caveret, prædixerunt: hi Legatum Consularem, qui auctor esset Prusiæ per scelus occidendi hospitis miserunt. *Id. ibid.*

Execratus deinde in caput regnumque Prusiæ, & hospitales Deos violatæ ab eo fidei testes invocans, poculum exhaustit. *Id. ibid.*

Alii dicunt Prusiam nec Romanis negare Annibalem ausum, nec hospitis violare jura, permisit ut, si possent, comprehenderent, continuò occupato castello, ubi habitabat, illum se veneno sustulisse, & de ejus morte oraculum fuisse.

Annibalis cineres terra Lybissa teget.

Quod ille de Africa acceperat, cum viculus esset ille Bithyniæ maritimus, de quo Plinius *lib. 5. cap. 32.* Fuit Libyssa oppidum; ubi nunc Annibalis tantum tumulus.

Philippus Macedoniæ Rex, postquam regnasset an-

nos 40. mortuus est, & Perseus filius ejus nothus ei successit. *Livius lib. 40. cap. 54. pag. 517.*

Legatos Romam mittit ad amicitiam paternam renovandam, petendumque ut Rex à Senatu appelletur. *Id. ibid.*

Prusias Legatos ad Perseum mittit, ut sibi Apamen sororem in matrimonium concedat, quæ illi à fratre conceditur. *Id. lib. 42.*

Ut Philippus decessit relicto magno belli apparatu adversus Romanos, quo postea Perseus usus est, & Gallos Scordiscos in Thracia ad belli societatem perpulit. *Justin. lib. 32. cap. 3.*

Legati Romani ad res Regum invisendas missi, renuntiant conveniendi Regis Persei potestatem non factam : facile tamen apparuisse sibi bellum parari. *Livius lib. 42.*

Alios Romani Legatos ad Reges socios miserunt, inter quos Prusias statuit abstinere armis, eventumque expectare ; nam neque se æquum censere adversus fratrem uxoris arma ferre, & apud Persea victoriam, veniam per sororem impetrabilem fore. *Id. ibid.*

Bellum itaque gestum est inter Romanos & Persea, & cum incertus tunc eventus esset, Legati Romam venerunt à Prusia missi de pace reconcilianda cum Perseo, ubi in Senatu sunt auditi, Prusiæ preces magis quam postulatio fuere, proferentis, & ad id tempus se cum Romanis stetisse, & quoad bellum foret, statuturum. Caterum cum ad se à Perseo Legati venissent de finiando cum Romanis bello, & iis pollicitum deprecatores, apud Senatum futurum petere, si possent inducere in animum, ut siniant iram, se quoque in

gratia reconciliatæ pacis, posse uti. *Id. lib. 44. cap. 14. pag. 558.*

Prusias, ne Persei cognati victi cladem lugere videretur, ipse Romam venit gratulaturus Senatui Populoque Romano de Macedonibus & Illyriis debellatis. Is magno comitatu urbem ingressus, ad forum à porta tribunalque Q. Cassii Prætoris perrexit: concursuque undique factò, Deos qui urbem Romam incolerent, Senatumque Populum Romanum salutatum, se dixit venisse, & gratulatum quòd Persea Gentiumque Reges vicissent. *Livius lib. 45. cap. 44. pag. 583.*

Cùm Prætor Senatum ei, si velit, eo die daturum dixisset, biduum petiit, quo templa Deum urbemque & hospites amicosque viseret. Datus qui circumduceret eum L. Cornelius Scipio Quæstor, qui & Capuam ei obviam missus fuerat: & ædes, quæ ipsum comitesque ejus benignè reciperent, conductæ. *Id. ibid.*

Tertio post die Senatum adiit, gratulatus victoriam est: merita sua in eo bello commemoravit: petiit ut votum sibi solvere, Romæ in Capitolio 10. majores hostias, & Præneste unam Fortunæ liceret: ea vota pro victoria Populi Romani esse. Et ut societas secum renovaretur, agerque sibi de Rege Antiocho captus, quem nulli datum à Populo Romano Galli possiderent, daretur; filium postremò Nicomedem Senatui commendavit. Omnium qui in Macedonia Imperatores fuerant, favore est adjutus. Itaque cætera quæ petebat concessa. *Id. ibid.*

De agro responsum est, Legatos ad rem inspiciendam missuros. Si ager Populi Romani fuisset, nec cuiquam datus esset, dignissimum eo dono Prusiam

habituros esse. Si autem Antiochi non fuisset, eo ne Populi quidem Romani factum apparere: aut si datus Gallis esset, ignoscere Prusiam debere; si ex nullius injuria quicquam ei datum vellet Populus Romanus. Ne quod detur quidem gratum esse donum posse, quod cum quid det, ubi vellet ablaturum esse sciat. *Id. ibid.*

Facile Nicomedis commendationem accipere: Quantâ curâ Regum amicorum liberos tueatur Populus Romanus documento Ptolemaeum Ægypti Regem esse. Cum hoc responso Prusias est dimissus. Munera ei ex festeriis jussâ dari, & vasorum argenteorum pondo 50. & filio Regis Nicomedi ex ea summa munera dari censuerunt, ex qua Masgabæ filio Regis Masanissæ data essent: & ut victimæ aliaque quæ ad sacrificium pertinerent, seu Romæ, seu Præneste, immolare vellet, Regi ex publico sicut Magistratibus Romanis præberentur: & ut ex classe quæ Brundisii esset, naves longæ viginti assignarentur, quibus uteretur, donec ad classem dono datam ei Rex pervenisset, L. Cornelius Scipio jussus est, ne ab eo abscederet, sumtumque ipsi & Comitibus præberet, donec navem conscendisset. Mirè lætum & ea benignitate in se Populi Romani Regem fuisse ferunt: munera sibi ipsum emisse, filium jussisse donum Populi Romani accipere. Hæc de Prusia nostri Scriptores. *Livius ibid. pag. 584.*

Polybius cum Regem indignum majestate nominis tanti tradit: Pileatum capite raso obviam ire Legatis solitum, libertumque se Populi Romani ferre, & ideò insignia Ordinis ejus gerere. Romæ quoque cum veniret in curiam, tum misisse se & osculo limen curiæ contigisse

contigisse, & Deos servatores suos Senatum appellasse, aliamque orationem non tam honorificam audientibus, quàm sibi deformem habuisse. Moratus circa urbem 30. haud ampliùs dies, in regnum est profectus. *Id. ibid.*

Prusias nequaquam majestate regia ullo modo dignus erat, nam cum Legati ad ipsum venirent, raso capite, pileatus, togatus, & more Romano calceatus, obviam iis processit, planè eo habitu ornatus, qualis solet esse apud Romanos recens manumissorum, quos liberos vocant; & cum Legatos salutasset: Ecce me, inquit, vestrum libertum, omnia vestrà causâ cupientem, instituta omnia vestra imitari paratum, qua voce nulla potest fingi minus generosa. *Polyb. Leg. 97. pag. 927.* Riserunt illi, & Romam miserunt hominem, qui cum ibi quoque visus esset ridiculus, impetravit veniam. *Appian. pag. 172.*

Tum verò ingressus Curiam, ad januam stans Curia ex adverso patrum, demissis manibus salutavit, Senatorumque concessum, & simul, Salvete, inquit, Dii servatores mei, quæ vox adeò indigna viro est, adeò muliebres sapit blanditias & adulationem, ut nihil foedius ventura post ætas sit latura: similis istis & oratio fuit, quam ingressus Curiam habuit: cujus & meminisse dedecet. *Id. ibid. pag. 928.*

Prusias in Bithynam reversus didiscit Eumenem fines suos depopulari; ideò Pitho Legatus à Rege missus de Bithynino Principe Senatui est conquestus, quòd fines suos vastaret, & accusans eum, insuper loca ab eo sibi adempta conquerens; & quod à Galatia omnino non abstineret, nec Senatus decretis morem gereret; sed eos quidem qui suas partes sequerentur,

aleret, omnibusque rebus ornaret: eos verò qui Romanæ partis erant, & ex Senatûs decretis administrari Rempublicam cupiebant, humiliores redigeret. His auditis Senatus, neque criminationes respuit, neque mentem aperuit suam, sed clam apud se habuit. *Polyb. Legat. 104. pag. 932.*

Cùm Prusias Eumenem, Romanis alias ob inventas societatis ab eo cum Perseo contra ipsos initæ indices satis suspectum, non solum ipse omni studio accusavisset, sed etiam Galatas & Selgeneses & multos alios Asiæ ad faciendum idem impulsisset, Attalus & Athenæus à fratre Eumene Romam missi, non solum omnia quæ objiciebantur crimina, coram Senatu diluerunt, sed etiam honoribus aucti in patriam redierunt. At non propterea suspicionem dudum conceptam adversus Eumenem & Antiochum *Epiphanem*, remisit Senatus, sed Caium Sulpicium Gallum & Manium Sergium Legatos misit, qui de consiliis Antiochi atque Eumenis accuratè inquirerent, nunquid bello necessaria apparerent, ac societatem adversus Romanos junxissent. *Id. Legat. 106. pag. 936.*

Moritur Antiochus *Epiphanes* Rex Syriæ, cùm regnum tenuisset sex annos, illi successit filius ejus Antiochus Eupator.

Eumenes Pergami Rex decessit, cùm annos 39. regnasset, & principatum reliquit Attalo fratri.

Inter Attalum & Prusiam Reges inimicitiiis ortis, Andronicum Attalus, Nicomedem & Antiphylum Prusias Legatos Romam misit. Cùm primum verò Prusiæ impressionem narraret Andronicus, dictis illius non movebantur Romani: sed in suspicionem veniebant, At-

talum, quòd cuperet ipse Prusiam adoriri, occasiones belli præparare & criminationibus eum antevertere. Deindè Prusiæ Legatis testantibus, ejusmodi nihil esse factum: multò adhuc minus fidei habebant iis, quæ de Prusia nuntiabantur. Mox verò magis magisque re omni explorata, Senatus incertus quantum his nuntiis tribuere fidei deberet, L. Apuleium & C. Petronium Legatos miserunt, ad invisendum quo loco Regum illorum res essent. *Polyb. Legat. 128. pag. 959.*

Porro quantum erant alienati Patrum animi à Rege Eumene, quem oderant, tantum benevolentia erga Attalum præ se ferebant. *Id. Leg. 221.* Aliquantò post Prusias infensus Attalo Regi Pergamenæ Asiæ, agros ejus vastavit. *Appian. Mithr. pag. 172.*

Quod postquam Senatus Romanus didicit, denuntiavit ei ne Attalo amico socioque Populi Romani bellum inferre pergeret. Cùmque ille parere gravaretur, Legati rigide mandârunt ei, aut pareret Senatui, aut ad disceptandum veniret cum mille equitibus ad confinia: ubi & Attalum expectare aiebant cum totidem aliis. *Id. ibid.*

Ille contempta paucitate quæ erat circa Attalum, sperans eum posse à se opprimi, præmisit Legatos, quasi secuturus cum mille suis: sed concitato universo exercitu venit tanquam ad prælium. Attalus & Legati præmoniti diffugerunt, quâ quisque poterat; ille etiam jumenta Romanorum relicta comprehendit. *Id. ibid.*

Prusias consilio ac spe capiendi Attali frustratus, Nicephorium sub ipsis Pergami mœnibus situm vastare cœpit, ac templum quidem ipsum disturbavit: statuas verò atque imagines Deorum immortalium, atque in

his celebre Æsculapii simulacrum, cujus artifex fuisse perhibetur Phyromachus; denique sacra omnia diripuit. *Diodor. Excerpt. Vales. pag. 336.*

Deindè Attalum intra Pergamum compulsum oppugnavit. *Appian. Mithrid. pag. 172.* Cùm sub hyemis exitum Senatus P. Lentulum, qui recens ex Asia redierat, super iis quæ fecerat Prusias audivisset, Athenæum quoque Attali Regis fratrem in Curiam revocavit. Ibi non fuit multis verbis opus, sed statim cum prædicto Legatos mittere decrevit C. Claudium Centonem, L. Hortensium, & C. Aurunculeium, quibus mandata dedit ut prohiberent Prusiam quominus bellum cum Attalo gereret. *Polyb. Leg. 129. pag. 960.*

Prusias victo Attalo Pergamum ingressus cum sumptuoso sacrificii apparatu, Æsculapii templum adiit, mactatisque victimis cùm perlitasset, tum quidem in castra est reversus. Deindè Deos propitios orare, omnemque aram ac lapidem exquisito quodam genere adorare & venerari flexis genibus & muliebri superstitione, quod Prusias facere solebat; atque interim eadem sana labefactare, eorumque everfione contumeliam Diis facere, quis neget animi id esse rabie perciti, hominisque de statu mentis deturbati? Quod quidem tum Prusiæ contigit. *Excerpt. Polyb. Henr. Vales. pag. 168.*

Cùm ille Rex nullum in expugnatione generosi animi facinus edidisset, sed prorsus imbelli ac muliebri animo adversus Deos hominesque esset usus, exercitum Elæam traduxit; & tentata urbis obsidione, cùm nihil proficeret, eò quòd Sosander Attali collectaneus cum præsidio militari urbem ingressus, impe-

tum ipsius repellebat, Tyathira navibus contendit.

Porro inter redeundum fanum Dianæ, quod est in Hieraconia, vi illata spoliavit. Apollinis quoque Cynii delubrum circa Temnum non spoliavit solum, sed etiam igni tradidit. Atque his peractis domum rediit, illato hominibus & Diis immortalibus bello. *Id. pag. 171.*

Horum scelerum brevi à Diis Prusiæ inflicta poena est: plerique enim ex pedestribus copiis sanguinis profluvio perierunt. Nec dissimilis casus navales copias afflixit: quippe ingenti tempestate in Propontide subito excitata, naves pleræque mari absorptæ sunt, unà cum ipsis militibus ac remigibus, nonnulli in terram eVecti sunt naufragi. Has primas impietatis suæ poenas tunc Prusias dedit. *Excerpt. Diod. pag. 336.*

Cum Hortensius & Aurunculeius Pergamo reversi renuntiassent, quanto contemptui Senatus mandata Prusias habuisset, qui violato fœdere adversus ipsos & Attalum Pergami inclusos, omnem vim atque injuriam esset expertus: Patres irati, & indignatione facinoris commoti, decem extemplo Legatos decreverunt; in quibus L. Anicius & C. Fannius, & Q. Fabius Maximus: eosque statim cum mandatis miserunt, ut bello finem imponerent; & Prusiam pro injuriis bello illatis poenas Attalo pendere cogerent. *Polyb. leg. 133. pag. 262.*

Attalus, dum adhuc esset hyems, magnum exercitum coegit: cum & Ariarathes Cappadociæ & Mithridates Ponti Reges ejus socii copias ipsi tum equestres, tum pedestres Duce Demetrio Ariarathis filio submisissent. In his apparatibus dum occupatur Attalus, Legati Romani veniunt: qui Regem Quadis convenerunt, & de

omnibus rebus cum eo locuti ad Prusiam rectà sunt profecti. *Id. legat. 135. pag. 964.*

Eo ut ventum, voluntatem Senatus seriò illi declararunt. Prusias ex iis quæ imperabantur, nonnulla facturum se promittebat, de plerisque negabat. Itaque Romani Legati pertinaciâ illius offensi, amicitia & societati ipsius renuntiarunt; atque extemplo omnes eò relicto ad Attalum pergere. Tum verò Prusias poenitentiâ ductus, orans obsecransque Legatos aliquandiu sequi; & cum nihil proficeret, domum reversus, in summa consilii inopia versatus est. *Id. ibid.*

Interim Romani Attalo auctores sunt, ut cum exercitu in regni finibus manens, ipse quidem bello neminem laceßat, sed urbes suas ac pagos ab injuria defendat. Ipsi in varias partes divisi, partim Romam properant ad significandam Senatui Regis Prusiæ pertinaciam, partim in Ioniæ regiones tendunt: quidam ad Helleſpontum & vicinos Byzantio tractus: quorum omnium unum idemque erat propositum, ut ab amicitia & societate Prusiæ homines revocarent: Attalo verò benevolentiam cunctorum conciliarent, & quibuscunque modis possent cum adjuvarent. *Id. ibid. pag. 965.*

Circa idem tempus, Athenæus Attali frater, classem adduxit navium tectarum octuaginta: quarum quinque triremes Rhodiorum erant, quæ ad bellum Creticum fuerant missæ, viginti Cyzicenorum, septem & viginti Attali; reliquæ aliorum sociorum. Is directo cursu in Helleſpontum, quoties aliquam præterveheretur earum urbium, quæ Prusiæ parebant, crebras excursiones faciens, agrum illarum populabatur. *Polyb. legat. 136. pag. 965.*

Senatus auditis Legatis, qui à Prusia redierant, tres alios continuò misit, Appium Claudium, Lucium Oppium, & Aulum Posthumium. Hi in Asiam ubi venerunt, bello finem imposuerunt, & ut Reges ambo in hujusmodi conditiones consentirent, pervicerunt. PRUSIAS UT ATTALO VIGINTI NAVES TECTAS CONFESTIM TRADAT, TALENTA QUINGENTA INTRA VIGINTI ANNORUM SPATIUM PENDAT. AGRUM UTERQUE UT POSSIDEAT, QUEM ANTE INCHOATUM HOC BELLUM OBTINEBAT. ITEM UT PRUSIAS DAMNA SARCIAT AGRIS ILLATA METHYMNÆORUM, ÆGEENSIVM, CUMÆORUM ET HEROCLEOTARUM, CENTUMQUE ILLIS TALENTA SOLVAT. Hoc fœdere istis scripto, Attalus copias suas & navales & terrestres domum reduxit. Atque hoc modo singula sunt eo bello gesta, quod Attali & Prusiæ controversia excitaverat. *Idem Ibidem.*

Prusias verò cùm se ob nimiam sævitiam subditis exosum & Nicomedem filium valdè ab eis amatum animadverteret, filium suspectum Romam misit, ut ibi degeret. *Appian. Mithrid. pag. 173.*

Quem, postquam cognovit ibi quoque gratiosum esse, mandavit ei ut à Senatu peteret, remitti sibi quod supererat pecuniæ debitæ Attalo: & addidit ei Menam ut simullegatione fungeretur, cui clam mandatum dedit, si impetraverit remissionem pecuniæ, ut amplius Nicomedi parceret; si minus, in urbe illum interficeret, & ad hæc cercuros aliquot misit cum eo & duo millia militum. *Id. ibid.*

Rex interea consulere studebat minoribus filiis quos susceperat ex noverca ejus Diegyllis Thraciæ Regis filia. *Justin. lib. 34. cap. 4.*

Ex istis liberis unus erat nomine Prusias ut pater; cognomine ΜΟΝΟΔΟΤΗΣ, quod pro superiori ordine dentium unum os æqualiter extentum habuit, nec ad speciem deforme, nec ad usum ulla ex parte incommodum. *Valer. Max. lib. 1. cap. 8. externa num. 12.*

Attalus Legatum miserat Andronicum Romam, cum accepit Menam illuc esse profectum, & demonstravit multam minorem esse quam rapinam. Cum igitur multa non remitteretur Prusæ, & Nicomedem Romæ Menas videret esse in pretio, inops consilii, nec occidere eum ausus est, nec reverti in Bithyniam. *Appian. Mithrid. pag. 173.*

Ita morantem convenit non invitum juvenis, conspiraruntque in Prusiam, ascito in societatem Andronico, ut is Regi suo persuaderet Nicomedem in Bithyniam deducere. Congressi igitur in Bernice oppidulo Epiri, noctu conscensa nave quid agendum esset, collocuti sunt, & diversi discesserunt eadem nocte, *Id. ibid.*

Mane verò Nicomedes exscendit navem purpuratus & diadematus more regio, cui mox Andronicus occurrit & Regem appellatum deducebat cum centum quos circa se habebat militibus. Mena verò simulabat se tum primùm sensisse Nicomedis præsentiam, & circumcursans illa duo millia indignabatur: tandem procedente sermone; E duobus, inquit, Regibus alter domi est, alter in itinere, vos rebus vestris prospicite in futurum & rectè consulite, quandoquidem vestra salus nunc agitur: ut sagaciter applicemus nos ad eum qui futurus est potior, ille senex est, hic juvenis: Bithyni illum averfantur; hunc optant. Romanorum optimates

timates juvenem diligunt. Andronicus jam ejus satelles promittit ab Attalo auxilium, Rege vicino Bithynis & latè regnante, & Prusiæ hoste vetere. Ad hæc memorabat crudelitatem Prusiæ, detegens ejus in omnes patrata facinora, & indè odium publicum. *Id. pag. 174.*

Ut verò & hos milites animadvertit abhorrere à Prusiæ sceleribus, statim ad Nicomedem adduxit, & secundus Regem eum appellavit post Andronicum; stipavitque duorum millium satellitio. *Id. ibid.*

Attalus verò promptè excepto juvene, Prusiam jussit filio civitates aliquot ad inhabitandum & agros ad victum attribuere: respondit ille mox ei daturum se universum regnum Attali, in cujus gratiam & ante invalisset Asiam. Hæc locutus misit Romam, qui accusarent Nicomedem & Attalum, citarentque ambos in judicium. *Id. ibid.*

Nicomedes, Phaëllonis Epirotidis oraculo fretus, quod suis ex commodis ipse interpretabatur, hortatu Attali bellum patri Prusiæ fecit. *Zosim. Histor. lib. 2. pag. 690.*

Itaque Attalus cum Nicomede mox in Bithyniam profectus est, ad quos Bithyni paulatim defecerunt. *Appian. Mithrid. pag. 174.*

Prusias verò nemini se credens & sperans Romanos se erepturos ex insidiis, à Diegyllæ Thraciæ Rege focero suo, quingentos Thracas impetravit, quibus solis commisit corporis sui custodiam, & in arcem Niçææ se inclusit. *Id. ibid.*

At Romæ Prætor Urbanus non statim ad Senatum adduxit Legatos Prusiæ, Attalo gratificans: & post-

V u

quam tandem introduxit, iustus à Senatu Legatos eligere qui bellum compescerent, elegit tres: quorum unus saxo quondam in caput percussus, fœdas cicatrices præferebat; unus laborabat pedibus, unus usque ad stultitiam simplex habebatur: ita ut Cato in legationem cavillaretur, eam nec mentem habere, nec pedes, nec caput. *Id. ibid.*

Legati profecti in Bithyniam, iusserunt partes ab armis discedere. Nicomede autem & Attalo simulantibus se auctoritati Senatûs cedere. Bithyni subornati negabant se posthac ferre posse immanitatem Prusiæ, maximè postquam deprehensi sunt molestè ferre ejus imperium: sic Legati, quia nondum hæ querelæ ad Senatum pervenerant, abierunt infecto negotio. *Id. ibid. & pag. 175.*

Prusias desperata ope à Romanis, quibus fretus nulla paraverat auxilia, migravit Nicomediam, ut hac munita hostem indè arceret: sed oppidani Rege prodito portas aperuerunt. Nicomedes cum exercitu introgressus est: Prusiam religione fani Jovis se tutantem confoderunt quidam immissi à filio. *Id. ibid.* Ab ipso filio ad aram Jovis confugientem interfectum fuisse narrat Diodorus, in *Phœt. Bibliot. cod. 244.* Ab Attalo occisum refert Strabo *lib. 13. pag. 624.* his verbis: Et Prusiam interfecit, substituto ei filio Nicomede. A filio adjuvante Attalo, Livius *lib. 50.* A subditis suis cæsum ex Dione refert Zonaras. Tantum enim Bithynorum in eum fuisse odium narrat Polybius in *Excerpt. Vales. pag. 174.* ut omnes impetu effuso non ad defectionem modò, sed ad pœnas etiam de eo sumendas ferri cœperint.

Prusias aspectu erat deformis, tametsi iudicio & sagacitate haud quaquam spernendus: ceterum corporis specie dimidiato homini similis, & ad res bellicas planè ignavus ac mollis, neque enim solum timidus, sed præterea laboris impatiens atque effæminatus in omni vita & animo & corpore erat; quod omne genus vitii, cum omnes mortales, tum maximè Bithyni in Regibus ferre non possunt. *Id. pag. 172.*

Prusiam etiam valdè dissolutum denotat Athenæus ex poculo: ait autem Prusiam erectum poculum esse, appellationem eam sortitum à Prusia Bithyniæ Rege, luxu & vitæ genere dissoluto, ut narrat Colophonius Nicander lib. 4. de iis quæ Prusiæ contigerunt.

Regnavit annos 41.

NICOMEDES II.

BITHYNIÆ REX IX.

NICOMEDES II. interfecto patre Prusia secundo in Bithynia, consentientibus & applaudentibus universim populis, regnare cœpit anno ferè in-eunte V. C. 605. Epiphanes cognomen ipsi inditum est ab illis, quasi apparuisset ut ab immani sævitia quâ omnes premebat, liberaret.

In pace quietus cum Regibus proximis nullum gessit bellum: at cum Attalus, ultimus Asiæ Pergamenæ Rex Philometor dictus, morbo ex solis fervore contracto, decessisset, Pergamenum regnum testamento reliquit Populo Romano, hac inscriptione: **POPULUS ROMANUS BONORUM HÆRES ESTO.** Eudemus Regis testamentum attulit, & Tib. Graccho Tribuno Plebis tradidit. *Plut. in Tib. Graccho pag. 830.* anno V. C. 621. Tanta cura Græcæ Linguae notitiam animo comprehenderat, ut eam in quinque divisam genera per omnes partes ac numeros penitus cognosceret. Quæ res maximum ei sociorum amorem conciliavit, quâ quis eorum Lingua apud tribunal illius postulaverat, eadem decreta reddenti. *Quintilian. lib. 11. cap. 2.*

Aristonicus Eumenis Pergami Regis filius nothus ex pellice Ephesina, & Attali defuncti frater, velut paternum regnum Asiæ invasit. *Justin. lib. 36. cap. 4.* Contra eum missus est Licinius Crassus Consul, qui Pontifex Maximus erat, anno 623.

Inter Asiæ Reges qui auxilia Romanis tulere, nomi-

natur Nicomedes ab Eutropio *lib. 4.* ait enim : *Nam & Bithyniæ Rex Nicomedes Romanos juvit.* Alia erant Mithridates Evergeta Ponticus , Ariarathes Cappadox , & Pylæmenes Paphlagon ex Oroſio *lib. 5. cap. 10.* Sed Crassus , licet suis & Regum auxiliis adjutus , inordinata acie prælium conferens , victus est , & ex vulnere mortuus. *Jul. obsequens de prodigiis.*

Anno sequente victus est Aristonicus à Perpenna Consule , & captus , auxiliantibus ut videtur iisdem Regibus , nisi quod Ariarathes occisus fuerat in superiore prælio.

Post victoriam Regibus qui adversus Aristonicum auxilia tulerant , præmia persoluta. *Justin. lib. 37. c. 1.*

Cùm Mithridates Eupator Ponti Rex de Asia subigenda cogitaret , clam profectus est ex regno cum quibusdam amicis ; universam pervagatus est , omniumque urbium situm ac regiones cognovit. Indè Bithyniam transcendit. *Id. cap. 3.* Et cùm Nicomedem aliquo modo metueret : postea inita cum eo societate , Paphlagoniam invasit , victamque cum socio divisit , expulso Rege Pylæmene. *Id. cap. 4. anno 630.*

Paphlagoniam cùm à Nicomede & à Mithridate Regibus teneri Senatui nuntiatum esset , Legatos ad utrumque misit , *qui gentem restitui in pristinum statum juberent.* Mithridates cùm jam se parem magnitudini Romanorum crederet , superbo responso hereditarium patri suo regnum obvenisse respondit ; nec territus minis Galatiam quoque occupat. *Id. ibid.*

Nicomedes , quoniam se tueri jure non poterat , *justo Regi redditurum* respondit ; atque ita filium suum mutato nomine Pylæmenem Paphlagonum Regem

nomine appellat, & quasi stirpi regiae reddidisset regnum, falso nomine tenet. Sic ludibrio habiti Legati Romam revertuntur. *Id. ibid.*

Mithridates post Galatiam occupatam Cappadociae inhians, Ariarathem illius Regem, qui sorori Laodici nupserat, per Gordium insidiis tollit: ejus autem postea filium Ariarathem tollere meditatur. Nicomedes interim vacuam morte Regis Cappadociam invadit. Quod cum nuntiatum Mithridati fuisset, per simulationem pietatis auxilia sorori ad expellendum Cappadociam Nicomedem mittit: sed jam Laodice per pactiorem se Nicomedi in matrimonium tradiderat. Quod aegrè ferens Mithridates, praesidia Nicomedis Cappadociam expellit, regnumque sororis filio restituit. *Id. lib. 38. cap. 1.*

Populus Romanus ut accepit Nicomedem & Mithridatem tanquam rivales hanc sponsam Cappadociam, ut sibi commodam atque vicinam mirum in modum procari ac ambire, Aufeius Tribunus Plebis legem tulit de Cappadocia suis Regibus restituenda. Legem dissuasit Tib. Gracchus his verbis, Qui prodeunt dissuasuri ne hanc legem accipiatis *Quirites*, petunt non honorem à vobis, sed à Nicomede pecuniam. Qui suadent, ut accipiatis, ii quoque petunt non à vobis bonam existimationem, verum à Mithridate rei familiaris suae pretium & præmium; nam uterque Rex Legatos miserant. *Ant. Gell. lib. 11. cap. 10.*

Mithridates, interjectis mensibus inter avunculum & Ariarathem diffidio exorto pro Gordio quem Mithridates ab exilio revocare volebat, ad colloquium inrer Reges ventum est & avunculum, Ariarathe per insi-

dias occiso , & alteri ex fratribus octo annorum filio, imposito Ariarathis nomine , additoque ei rectore Gordio , tradidit. *Justin. lib. 38. cap. 1.*

Marius cum adversus Cimbro expeditionem pararet, & Senatus auxilia ex transmarinis gentibus accersendi potestatem illi dederat; Consul ergo ad Nicomedem de suppeditandis auxiliariis Legatos misit , cui respondit Rex , Bithynos à Publicanis in servitutem majori ex parte abstractus in Provinciis hic illic attineri. *Diodor. lib. 36. Egloga prima pag. 908.*

Sed Cappadoces, crudelitate ac libidine Praefectorum vexati , à Mithridate deficiunt , fratremque Regis , & ipsum Ariarathem nomine , ab Asia , ubi educabatur , revocant : cum quo Mithridates praelium renovat , victumque Cappadociae regno expellit. Nec multò post adolescens ex ægritudine collecta infirmitate decedit. *Id. ibid. cap. 2.*

Post hujus mortem Nicomedes timens , ne Mithridates accessione Cappadociae , etiam Bithyniam finitimam invaderet , subornat puerum eximiae pulchritudinis , quasi Ariarathes tres , non duos filios genuisset , qui à Senatu Romano paternum regnum peteret. Uxorem quoque Laodicen Romam mittit , ad testimonium trium ex Ariarathe susceptorum filiorum. *Id. ibid.*

Quod ubi Mithridates cognovit , & ipse pari impudentia Gordium Romam mittit , qui Senatui assereret , puerum cui Cappadociae regnum tradiderat , ex eo Ariarathe genitum , qui bello Aristonici auxilia Romanis ferens cecidisset. Sed Senatus videns Reges illos usurpare regna aliorum sub nomine Principum , quos falsò fingebant ex stirpe regia , ademit & Cappadociam Mithra-

dati, & Paphlagoniam Nicomedidona vit, ut Mithridates id facilius ferret, & ne Reges injuriam ſibi illatam crederent, ſi darentur aliis regna quæ illis adempta erant, uterque populus libertate donatus eſt. *Id. ibid.*

Sylla Prætor Provincialis Aſiam fortitus, in eam cùm adveniſſet, Nicomedem Epiphanem Pylæmeni Cappadociam, cui eam ademerat, ex S. C. reddere compulſit.

Denique Nicomedes poſt 57. regni annos, Socratis filii inſidiis è vivis tollitur: quod nefandum facinus ita deteſtati ſunt Bithyni, ut eum è regno expulſerint, & Nicomedem è Nuſa genitum Regem appellarint, qui ex S. C. confirmatus eſt: Socrates verò ad Mithridatem confugit. *Memnon cod. 32.*

Interfectus à proprio filio, pœnam talionis luit, paſſus à filio, quod ipſe in patrem commiſit; equus verò ejus, ipſo defuncto, inediâ vitam finivit. *Plin. lib. 8. cap. 42.*

Nicomedis verò Epiphani uxor fuit nomine Conſinge. *Plin. lib. 8. cap. 40.*

NICOMEDES III.

REX BITHYNIÆ X.

NICOMEDES III.

REX BITHYNIÆ.

*In musæo Ill. Caroli Pr. græc. lit.
Ex num. arg. tetradrach.*

NICOMEDES III. Nicomedis Epiphanis filius;
ex Nufa quam saltatricem appellat Mithrida-
tes Eupator in Orat. ad Milites apud Justinum lib. 38. cap.
4. Postquam à Populis Socrates cognomine Κρησός ap-
X x

pellatus, ob eandem parenti illatam à regno expulsus est, & ad Bithyniæ principatum vocatus est.

Quidam aiunt Nicomedem filium tunc Romæ degentem, cum ad Senatum pervenit hoc nuntium, & ab illo tunc ex S. C. Bithyniæ Regem esse nominatum. Ille ut ex S. C. in regno paterno est confirmatus, sibi cognomen Philopatoris imposuit; ut mortem patris se vindicaturum demonstraret, sic *Amans patrem* dici voluit. *Appian. ibid. pag. 175.*

Mithridates Eupator, ad quem fugerat Socrates, ubi vidit Nicomedem qui avitum Bithyniæ regnum ex Senatus-Consulto acceperat, fratrem ipsius cum exercitu misit Socratem Chrestum cognomine, id est frugi, qui regnum hoc sibi usurpavit. *Appian. Mithrid. pag. 176.*

Cum regno pulsus Nicomedes supplex Romam venisset, Romani eum simul & Ariobarzanem in suum quemque regnum restituerunt. Legatione ad hoc missa, cujus Principes erant Manius Aquilius Consularis ac triumphalis, & Manius Acilius Prætorius, iussisque adjutare L. Cassio, qui *Prætor Provincialis* Asiam Pergamenam obtinebat cum exercitu exiguo, & hoc ipso Eupatore: verum is propter controversum jus Cappadociæ & ablatam sibi nuper ab ipsis Romanis Phrygiam, nihil juit. *Id. ibid. & pag. 177.*

Licet Mithridates ipse in oratione quam Trogus Pompeius commemorat, Regem Bithyniæ Chrestum à se in gratiam Romanorum occisum fuisse affirmet. *Iust. lib. 38. cap. 5.*

Cassius & Manius cum Cassiano milite, aliisque contractis à Gallia-Græcia Phrygiaque, reducerunt Ni-

comedem in Bithyniam, Ariobarzanem in Cappadociam: moxque ambobus suadebant ut vicinam Mithridatis ditionem incursionibus vexando materiam belli quærerent, ostendentes spem auxilii. Neuter tamen vicinum tam potentem laceßere annis ausus est. *Appian. pag. 177.*

Nicomedes, qui magnam pecuniam pro restitutione Ducibus & ipsis Legatis ex pacto debebat, magnam etiam aliàs à Romanis Asiaticis ad usuram acceperat, quæ tum repetebatur, invitus in ditionem Mithridatis irrupit, & usque Amastrim urbem populatus est, nemine vetante occurrente-ve; nam Mithridates, quamvis paratas haberet copias, tamen cedebat, ut multas justasque causas belli haberet. *Id. ibid.*

Ubi verò Nicomedes cum magna præda domum rediit, Mithridates Pelopidam misit ad Romanos Duces Legatosque, non ignarus ipsos bellum appetere & incursionis ejus causam fuisse; dissimulabat tamen captans plures honestioresque futuri belli causas, suam ac paternam societatem amicitiamque commemorans. *Id. ibid.*

Legati Nicomedis culpam in Mithridatem, à quo primum injuriæ initium sumptierant rejicientes, responderunt illum jamdudum à Mithridate appetitum insidiis, cum Socratem armis in regnum induceret, quieturum alioquin & cessurum ætati fratris majoris. Hunc, inquit legationis Princeps, Mithridates concitavit adversus eum, quem Senatus Populusque Romanus constituit Regem Bithyniæ. *Id. ibid. pag. 178.*

Romam Mithridates Legatos misit, petens à Romanis, ut si Nicomedem pro amico haberent, vel

persuaderent, vel cogerent hominem ex æqui justique ratione secum agere: sin autem hostis ulciscendi potestatem sibi facerent, Romani non modò nihil eorum egerunt, quæ volebat; sed etiam minas addiderunt, ut Cappadociam Ariobarzani restitueret, pacemque cum Nicomede coleret. *Dio Legat. 31. vel 32.*

Interim verò Pelopidam ad Romanorum Duces Mithridates ablegavit, ut eis significaret se Legatos questum de illis ad Senatum misisse, & ut ibi ad causam dicendam adessent, denuntiaret; neve quicquam absque communi Senatûs Populique Romani decreto inciperent. Cujus oratio quoniam visa illis insolentior, jusserunt Mithridatem abstinere à Nicomede & Cappadocia, Pelopidam autem statim castris excedere, & nisi Rex jussa faciat, non redire ampliùs. *Id. pag. 179. & 181.*

Moxque non expectata de tanto bello Senatûs aut Populi Sententiâ, colligebatur exercitus è Bithynia, Cappadocia, Paphlagonia, Gallo-Græcia: Ut verò & propius L. Cassii exercitus cum quo Asiam obtinebat, satis instructus est, & auxilia convenere omnia; divisis copiis Cassius castrametatus est in confinio Bithyniæ Gallo-Græciæque; Manius quâ transitus patebat Mithridati in Bithyniam: tertius Dux Q. Oppius, in finibus Cappadociæ cum quadragenis peditum equitumque millibus: habebant & classem, cui Minucius Rufus & C. Popilius præerant, ad oris Ponti custodiam; juvabat eos & Nicomedes cum peditum quingenta, equitum sex millibus. *Id. pag. 181.*

Mithridates in exercitu proprio habebat 250. peditum, 40. equitum millia, 300. naves tectas, 100. di-

crota ; inter auxilia verò Arcathias ipſius filius adduxerat ex Armenia minore 10. equitum millia. *Id. ibid.*

Ut verò ad Amniam fluvium in latis campis conſpexerunt ſe Nicomedes & Duces Mithridatis, inſtruxerunt acies ; Nicomedes omnes ſuos , Neoptolemus & Archelaus expeditos tantum , & equites Arcathiaë, & currus aliquot : nam Phalanx adhuc erat in itinere. Eminebat campis ſaxoſus tumulus, quem miſſis eò paucis occuparant, ne circumvenirentur à Bithynis numero longè ſuperantibus : ex quo ſuos depulſos videns Neoptolemus, tantò magis circumventionem metuens, feſtinus ſuccurrit, accito ſimul Arcathia. *Id. pag. 182.*

Id animadvertens Nicomedes occurrit, moxque cruentum certamen commiſſum eſt. Tandem Bithynus connixus, hoſtes propulſos fugabat, donec Archelaus à dextro cornu tranſcurrens, perſecutores invalit : quibus mox in eum converſis cedebat paulatim, ut Neoptolemus cum ſuis poſſet ſe è fuga recipere : quod ubi factum cogitavit, in pugnam revertit. *Id. ibid.*

Tum verò immiſſi in Bithynos falcati currus magno impetu, alios in duas, alios in plures partes lacerabant : quod maximè illos terruit, dum vident dimidiatos viros ſpirantes adhuc, aut in multa fruſta diſcerptos, aut artus pendentes à curribus, ut foeditate magis ſpectaculi, quàm pugna victi turbarint præ metu ordines. Turbato Archelaus à fronte, Neoptolemus & Arcathias è fuga reverſi, à tergo aggreſſi ſunt : illi in utroſque obverſi diù repugnârunt. Tandem poſt magnam ſuorum ſtragem Nicomedes fugit cum reliquis in Paphlagoniam, militeſque Mithridatis caſtris & pecuniis ſunt potiti. *Id. ibid.*

Tunc Nicomedes prope Manium castra admovit; Mithridates Scorobam montem ascendit, qui est Bithynorum & Ponticorum confinium. Hujus antecursores 100. equites Sarmatæ, cum fortè offendifsent 800. Nicomedis equites, ceperunt ex eis aliquot: hos Mithridates remisit in patriam cum viatico. *Id. ibid. pag. 183.*

Manium retrocedentem Neoptolemus & Nemanes Armenius, circa primum Pachium vicum affecuti horâ septimâ, cum abiisset Nicomedes ad Cassium, coegerunt pugnare ducentem equitum 4000. peditum verò decuplum; cæsisque decem millibus, trecentos vivos ceperunt. Manius castra quoque amisit; ipse fugiens ad Sangarium fluvium, noctu eum trajecit & evasit in Pergamum. *Id. ibid.*

Cassius Nicomedesque & cæteri quotquot Legati Romani aderant, moverunt castra in Leoncephalen, quod est Phrygiæ castellum munitissimum, ubi novitiam tironum multitudinem collectam ex opificibus, aut agricolis, aut plebe infima; in armis exercebant, & novos ex Phrygia delectus faciebant; sed cum utrique pigri essent ad officium, noluerunt amplius facere negotium viris imbellibus, dimissisque omnibus recesserunt. Cassius Apameam cum suis copiis, Nicomedes Pergamum, Marius versus Rhodum. *Id. ibid.*

Quæ ubi audierunt oris Ponti custodes, dispersi sunt, claustris Ponti & Nicomedis navibus Mithridati traditis; ille uno impetu potitus tota Nicomedis ditione, obibat eam, civitates constituens & ordinans: Nicomede verò in Italiam se subducente. *Id. ibid. Memn. cap. 33.*

His Romæ auditis , expeditionem contra Mithridatem decrevit Senatus, etsi bello Italico & domesticis seditionibus Romani essent occupati; cùmque Provincias fortirentur Consules, Asia Cornelio Syllæ obvenit, simulque bellum Mithridaticum. *Velleius Paterculus lib. 2. cap. 17. 18. 19. Appianus Mithrid. pag. 184.*

Mithridates Asiâ potitus, postea Archelaus Mithridatis Dux in Græciam cum classe missus est. *Appian. pag. 188.* Sylla verò ex Italia cum Nicomede qui eum sequebatur, transvectus in Græciam, contra Archelaum transit in Atticam. *Id. ibid. pag. 190.*

Valerius Flaccus Proconsul in Asiam mittitur, ut Syllæ in bello Mithridatico gerendo succedat. Ipse autem rei bellicæ ignarus C. Flavium Fimbriam Legatum sibi assumit, ipsum in Bithynia apud Nicomediam interfecit; & occupato exercitu Imperator appellatus, aliquot præliis non improspere pugnavit cum Mithridatis filio, ipsumque Regem compulsi intra Pergamum, & inde profugum insecutus, apud Pitanem obsedit. *Id. ibid. pag. 204. & 205.*

At Mithridates postquam etiam ad Orchomenium cladem acceptam audivit, scripsit Archelao, ut faceret pacem quàm honestissimam, qui cum Sylla congressus ad colloquium, & pacis condiciones proposuit, quas, dimisso ad Regem Archelao, ut acciperet scripsit. *Id. ibid. pag. 207.*

Cùmque Legati à Mithridate reversi cætera probarent, solam excipientes Paphlagoniam, postea Sylla vere transit per Hellepontum in Asiam. Mithridates à Pergamo obviam venit, ambobus cum exiguo comitatu in campum progressis, inspectante utrimque

Prætor extra ordinem à L. Sylla tunc Dictatore in Asiam missus, ut Murenæ succederet; Julius Cæsar annorum novemdecim natus, stipendia prima fecit in Asia sub eo, à quo in Bithyniam missus ad accersendam classem, defedit apud Nicomedem, non sine rumore prostratæ Regi pudicitia: quem rumorem auxit inter paucos rursus dies repetita Bithynia, pecuniæ exigendæ prætextu, quæ deberetur cuidam libertino clienti suo. *Sueton. in Julio cap. 2.*

Ipse Cæsar in oratione quam pro Bithyniis habuit; sic loquitur: Vel pro hospitio Regis Nicomedis, vel pro horum necessitate, quorum res agitur, defugere hoc munus non potui. *Aulus Gel. Noët. Att. lib. 5. cap. 13.*

Nicomedes, Nicomedis filius, tandem mortuus est, postquam regnasset annos 17. Eutropius quidem refert L. Licinio Lucullo, M. Aurelio Cotta *Coss. lib. 6.* Alii sine liberis hæredem testamento Populum Romanum reliquisse scribunt: alii præterito filio proprio narrant; Sallustius verò ait postremo. Totam Bithyniam Nicomede mortuo, diripere Romani, cum filius Nysæ quem Regem appellaverant, genitus haud dubie esset. *Lib. 4. in Epist. ad Arsacem.*

Ille videtur esse de quo Suetonius *in Julio*, quondam etiam in Senatu defendenti Nysæ causam, filii Nicomedis, beneficiaque Regis in se commemoranti. Non ignoro plurimos MSS. habere FILIÆ, sed Torrentius Lævinus *Comment. in Sueton. num. 49.* se pariter vidisse unum in quo FILII. Unde dubium relinquit, cum fragmenta Sallustii superiora id affirmare videantur.

Mox post Nicomedis ultimi mortem & allatum in urbem testamentum in anni V. C. 679. finem, Bi-

thynia redacta est in Provinciam, & hujus administratio videtur Asiæ Proconsuli commissa, qui hoc tempore M. Junius ex Plutarcho vocabatur *in vita Julii Cæsaris*. Junio cognomen erat Silanus.

A. Pompeius, quod in Provinciæ formam ex decem Legatorum sententia, Bithyniam redegerit, Bithynici cognomen inde retinuit, testibus Livio, Appiano & Eutropio, hoc etiam confirmatur in Festo *in voce Rutrum*, qui narrat hoc anno omnem supellectilem Regiam, testamento Romanis relictam divexisse Romam.

Anno deinde sequenti 680. M. Aurelius Cotta Consul missus est, ut eam tueretur contra Mithridatem qui tertium bellum Mithridaticum & ultimum inchoavit.

Quot fuerint in Bithynia Reges; undecim nominat Memnon, ad octo tantum reducit Georgius Syncellus, initium sumens à Zipœte, illius patrem Biantem non referens in Regem, quoniam, inquit Alex. Tollerius *in not. ad Appianum*, non à patre per successionem acceperat Regis nomen, sed primum *ἡγεμὼν* dictus, pag. 172. sed illi Reguli sic ut plurimum appellabantur hoc tempore.

Appianus tres in fine Reges nomine Nicomedes, primum Epiphanem, secundum Philopatorem, tertium Nicomedem, qui testamento Populum Romanum scripsit hæredem, sed corruptus in ejus textu videtur; nam Nicomedes Philopator quem nominat, à Senatus-Consulto non confirmatus, sed ille qui regnum Romanis testamento reliquit. Duo tantum Nicomedes post Prusiam Venatorem regnaverunt, & si ex Appiano Philopator fuit Epiphanis filius, hoc cognomen accepit ultimus quod amaret patrem, quem

Socrates frater interfecerat. Porro illius numismata hæcenus non occurrerunt, in quibus forsan illud exaratum reperiretur.

Quot annos regnaverint Reges Bithyniæ, si à Dædalso computemus, usque ad mortem ultimi Nicomedis, erunt anni 308. circiter. Hæc autem habet Georgius Syncellus, οἱ Βιθυνῶν Βασιλεῖς ὁ κατὰ Διονύσιον ἔτι περὶ τοῦ Διαρκεστάτου ἔτη C. I. Γ. *Reges Bithynorum 8. secundum Dionysium, à quo cæperunt in annos 213. durare.*

Sincellus videtur à Biante numerasse, cùm non sint in fine tres Nicomedes, sed tantùm duo: sic Bias erit primus.

STEMMA
REGUM BITHYNIÆ.

BITHYNIA

ROMANORUM PROVINCIA.

BITHYNIA à Nicomede sine liberis defuncto testamento relicta Populo Romano, Provincia facta est, & sub Asiæ Proconsulatu adjecta, cui præerat M. Junius Silanus; quòd ubi accepit Mithridates societate cum Sertorio, qui Hispaniam occupaverat, inita, vere ineunte in Paphlagoniam properavit: ubi in eam ventum est, Rex concione magniloqua ad milites habita, irritato contra Romanos exercitu, invasit Bithyniam. *Appian. Mithrid. pag. 218.*

L. Lucullus & M. Cotta Consules erant hoc anno; priori bellum hoc tertium Mithridaticum demandatum est; posterior multis precibus à Senatu obtinuit, ut cum classe ad Propontidem tuendam & Bithyniam protegendam mitteretur. *Plutarch. in Lucullo pag. 495.* Atque ita ambo ad bellum hoc sunt jussi, ut alter Bithyniam tueretur, alter in Asia Mithridatem prosequeretur. *Cicero pro Murena.*

Concitato Mithridates itinere per Timonitidem; Cappadociam & Galatiam pergens, ad diem nonum

Bithyniam attigit; Lucullus interim Cottam in Chalcedoniorum portu stationem habere. jussit cum omni classe. *Memnon cap. 39.*

Mithridatis classis Heracleam in Ponto perlegit, & Rex tandem ad Cottam pervenit, qui multis nuntiantibus Lucullum adventare & jam in Phrygia castra habere, existimans triumphum se tantum non in manibus tenere, ne consors ejus. Lucullus foret cum Mithridate maturavit dimicare. *Plutarch. ibid. pag. 496.* Varius & Eumachus Duces à Mithridate adversus Lucullum missi, magno exercitu brevi congregato cum P. Rutilio *M. Cottæ Legato* apud Chalcedonem congressi sunt, eumque cum plurima ipsius parte ceciderunt. *Oros. lib. 6. cap. 1. pag. 578.*

Mithridates Chalcedonem petente, quo Romani undique ad Cottam confluerant, Cotta negotiis bellicis minime assuetus non prodiit: sed classis ejus Præfectus, nomine Nudus, cum exercitus parte campum occupavit, quâ erat munitissimus, pulsusque inde refugit ad portam Chalcedonis, laboriosè multa septa superans, & in ipsa porta simul irruentium ea fuit compressio, ut persecutores nullum telum in eos frustra mitterent: ut verò portæ custodes dimiserunt Clathros præ metu, Nudum & aliquot alios Præfectos subdixerunt funibus: reliqui amicos inter & hostes trucidati sunt, incassum manus tendentes ad utroscque. *Appian. Mithrid. pag. 218. & 219.*

Mithridates utendum fortuna ratus, eadem die classem ad portum admovit, perruptaque in ore portus catena ferrea, quatuor naves hostiles incendit, reliquas 60: ligatas ad puppes suarum abstraxit, nec

Nudo prohibente, nec Cotta, qui se continebant intra mœnia. *Id. pag. 219.* Afflictus terra marique, præter 60. naves cum ipsis viris, terra peditum 4. mill'a amisit. *Plutarch. in Lucul. pag. 496.*

Atque hoc fuit prælium ad Chalcedonem, quo M. Aurelius Cotta Consul victus est. *Lucius lib. 91.* Quæ Cottæ res & terra & mari calamitosæ, vehementer & opes Regis & nomen auxerunt. *Cicero pro Murena.*

Sed Lucullus ad Sangarium fluvium castra habens, percussos militum animos verbis erexit. *Memnon cap. 41.* Ut verò Rex Cyzicum obsidione cinxit, Lucullus legionem ex Chalcedone abduxit, ad quam duabus Fimbrianis & aliis duabus adjunctis cum in universon habere triginta millia peditum, & mille sexcentos equites, circa Cyzicum castra cum Mithridate contulit. *Appian. pag. 219.*

Mithridates urbis obsidionem solvere coactus, per mare noctu cum classe abiit, terrestres copię se Lampfacum recepere: Lucullus eas obsessit, quas Rex classe illuc missa transportavit Nicomediam, & reliquit 50. naves cum 10. m. selectorum militum Ducibus suis. *Id. pag. 222.*

Lucullus postquam terra gessit rem prosperè, naves ex Asia contractas suis Legatis distribuit. Ex his Triarius in Apameam appulsus, diu à se obsessam, tandem intromissus est; & Apamenorum, in fanis ad quæ confugerant, magnam cædem edidit: Barba robustam Italorum manum adducens, Prusiadem sub monte Olympo sitam, potentissimam civitatem captam expugnatamque Romanus exercitus cepit. Hinc Prusiadem, mari impositam, Triarius cum exercitu petiit, ut urbi appro-

pinquavit, facîle Prusienses eum receperunt, Ponticis ejectis. Nicæam deindè, quam Præsidium Mithridatis tenebat, ventum est. Pontici verò intellecto cives animis ad Romanos propendere, noctu se ad Mithridatem Nicomediam subdixerunt. Romani igitur sine molestia urbem suæ potestati subjecerunt. *Memnon cap. 43.*

Lucullus mari Varium, Alexandrum & Dionysium Mithridatis Duces circa Lemnum adeptus, in deserta insula concitatis navibus contemptim in eos inVectus est, & vicit & fugavit: tres illi Duces in speluncâ latebris capti sunt. De suis rebus gestis ad Senatum misit laureatas litteras, ut mos est victoribus: ipseque properavit in Bithyniam. *Appian. ibid. pag. 223.* Sic illa in potestatem populi Romani rediit, & videtur Asiæ Proconsulatu subjecta esse.

Mithridates relicta Bithyniâ Pontum petiit, quò illum infecutus est Lucullus, urbes illius cepit, prælio profligavit, & Pontum penitus occupavit.

Cotta in Bithynia manens, Heracleam obsidione cinxit, Bithynis plurimis cum Romanis adjunctis; sed cum Heraclienfes strenuè urbem tuerentur, obsidionem solvere cogitant: indè omni circa eam regione devastata, in magnam cives difficultatem coegit. *Memnon cap. 51.* Agros Heracleæ populatus Cotta, muros iterum adortus, eam cepit. *Id. cap. 54.* Postea Teio & Amastri urbibus per Triarium receptis, Cotta pedestres copias unâ cum equitatu Lucullo tradidit, & sociorum auxilia, in suam quæque patriam, dimisit. Ipse verò cum classe abiit. *Id. Ibid.* Romam Cotta reversus, honore à Senatu affectus est, & Pontici cognomine, quod

quod Heracleam cepisset, nobilitatus. *Id. cap. 61.*

Scripterat ad Senatum Lucullus confectum à se fuisse bellum Mithridaticum, ideò M. Acilio Glabroni Proconf. decreta est Bithynia, adveneruntque ad res Ponti componendas, sicut pacatas Legati. *Plut. in Lucul. Dio lib. 36. pag. 21.* Qui cùm advenerunt, offenderunt, ne ipsum quidem sui juris esse & à militibus haberi ludibrio. *Plutarch. in Pomp. pag. 631.*

Cùm Piratæ omnia maria intercipientes, navium commeatus, Insulas & Provincias vastabant. *Plut. in Pompeio pag. 631.* Lege Gabinia Pompeio ad triennium maris imperium delatum est, & inter Legatos quos ad Piratas expellendos Senatus misit, Bithynia & Thracia L. Pisoni commissa est. *Florus lib. 3. cap. 6.*

Adveniens in demandatam sibi Provinciam Glabrio Consul, dimissis circa populos præconibus pronuntiavit Lucullum incusari à Senatu, quòd bellum diutiùs jussò protraheret: proindè Senatum missum facere ejus exercitum, quibus ad exercitum perlatis mox disfluebant ejus milites, exceptis paucis. *Appian. ibid. pag. 233.* Sicque propè totum regnum Mithridates recepit: neque Lucullo obstante, neque ipso Glabrione defendente. Is enim cùm priùs festinasset, ut victoriam Lucullo præriperent: ubi tumquæ acta essent rescivit, ne ad exercitum quidem venit, sed in Bithynia tempus traxit. *Dio lib. 35.*

M. Cotta cùm Quæstorem suum P. Oppium, quem peculatus & insidiarum suspectum habebat, repudiasset: ipse autem quòd magnam vim pecuniæ ex Bithynia corrasisset, à C. Carbone Tribuno Plebis accusatus est. *Dio lib. 36. pag. 20.*

Pompeius adhuc erat in Cilicia, cùm Manilius Tri-

bunus Plebis ei lege lata bellum contra Tigranem ac Mithridatem, tùm Bithyniæ & Ciliciæ administratio- nem finul decrevit. *Il. ibid. pag. 21.*

Pompeius cùm in Galatiam venisset, & Lucullus obviam factus est, inter quos maxima exorta sunt jurgia. Pompeius ei militibus tantùm 1600. ad triumphum relictis, alios abduxit, postea Lucullus Romam abiit. *Plutarch. in Lucul.*

• Mithridate interfecto, confectoquo bello Mithrida- tico à Pompeio, Bithyniæ Pontus est adjectus, & una facta Provincia. *Strab. lib. 12. pag. 541.* Bithynis verò & Ponticis leges & jura constituit Pompeius. De qui- bus Plinius postea Bithyniæ Prætor meminit *in Epist. ad Trajanum lib. 10.*

Silano aut Murenæ Coss. Bithyniam cum Ponto; ut unus esset Consularis exercitus in Asia, apud no- vas Provincias nondum assuetas & vicinis regulis un- dique cinctas suspicatur *Vin. Pigbii lib. 16. ad an- num V. C. 693.*

P. Clodius Tribunus Plebis legem tulit de Provin- ciis Consularibus, inter quas non enumerata Bithynia, videtur ipsa esse Prætoria, licet Rector in nummis nominetur *Ἀρχηγός*; idque contigit anno V. C. 694.

Dio narrat C. Carbonem qui accusaverat peculatu M. Cottum Proconsulem Bithyniæ, *de quo supra.* Et si præter Tribunatum Plebis, honorem alium nullum gesserat, ob id Consularibus exornatum esse, atque ipsum deindè cùm Bithyniam Provinciam obtineret, & nihilominus quam à Cotta peccasset, ab ejus filio vice versa in judicium tractum, reum peractum fuisse. *Lib. 36. pag. 20. & 21.* Sed quo tempore Bithyniam administravit, non refert.

ROMANORUM PROVINCIA. 363

C. Papirii Carbonis nummus à Nicæensibus Bithyniæ percussus, in quo legitur ex una parte ΕΠΙ ΓΑΙΟΥΤ ΠΑΠΙΡΙΟΥΤ ΚΑΡΒΩΝΟC, cum caduceo clavæ inserto; & ex altera ΝΙΚΑΙΕΩΝ ΒΚΣ, id est anno 222. cum vase dioto: nos illum Bithyniæ Rectorem fuisse confirmat, sed epocha illa Nicæensium à primo Nicomedis Zipæris filii regni anno desumpta anno V. C. 473. respondens, Carbonem illi Provinciæ præfuisse nos edocet V. C. 695.

Non abs re erit si alius hic producat mediocri formæ Carbonis nummus, in ejus Bithyniæ Provinciæ administratione ab Bithyniensibus ejus Provinciæ urbis populis, in cujus averfa parte exaratum est, ΕΠΙ ΓΑΙΟΥΤ ΠΑΠΙΡΙΟΥΤ ΚΑΡΒΩΝΟΣ ΡΩΜΗ, Roma sedens dextrâ victoriolam gerit; ex antica verò ΒΙΘΥΝΙΕΩΝ, cum Bacchantis corona hederacea redimitæ caput.

C. Memmius Gemellus, qui majestatis quæstionem anno V. C. 696. gesserat, & quem inter amicos sibi nominat Cicero in *Epist. ad Q. fratrem*, anno 697. Bithyniam & Pontum sortitus Provinciam obtinuit, & secum in illam C. Valerium Catullum Poetam comitem duxit, ut ipse Catullus meminit in *Hendecaf. ad Veranium & Fabulum*.

Repetundarum ex Bithynia reus à Julio Cæsare accusatus est Memmius per litteras, dum Lucæ hibernaret, ut ex Gellio eruitur, qui ex illius oratione pro Bithyniis illud insinuare videtur; absolutum tamen illum inde constat, quod Consulatum postea petierit.

P. Silius Nerva Prætor fuit Bithyniæ ex S. C. & lege Pompeia an. V. C. 704. cum Cicero Proconsul

rexit Ciliciam, Bibulus Syriam, Thermus Asiam. Illi T. Pinnium commendat Cicero *lib. Famil. 13.* De hoc ipso loquitur *ad Atticum 12.*

C. Calvisius Sabinus Prætor Bithyniam & Pontum ex S. C. & lege Pompeia obtinuit, cum Pharnace Mithridatis filio bellum gessit, qui Sinopen ceperat & Amisum Ponti urbem oppugnabat, quo tempore Pompeius & Cæsar inter se conflictabantur; Amisum tunc Pharnaces obtinere non potuit. *Appian. bello civil. pag. 465.*

Cum Pompeius copias per annum integrum comparasset, inter alias Provincias Bithynia numeratur illi milites suppeditasse. *Cæsar de bel. civil. lib. 3. in initio.*

A. Plautius Bithyniam & Pontum rexit Provinciam ejus. *Cicero Ep. Fam. ad Plancum 29.* cum Cæsar in eam venit.

Pharnaces Bithyniam Cappadociamque occupavit; Domitio Calvino Cæsar in Asia Legato devicto, dum Cæsar in Ægypto post Pompeii necem detinebatur. *Plutarch. in Cæsare pag. 731.*

Cæsar rebus in Ægypto constitutis contra Pharnacem advenit; quo in Armenia minore victo, Provincias Asiæ minoris ordinavit, & Comana Cappadociæ: ibi antiquissimum Bellonæ templum est conditum, cujus summum Sacerdotium homini nobilissimo Nicomedi Bithynio Socratis filio, Nicomedis Epiphanis Regis nepoti, adjudicavit; qui regio Cappadocum genere ortus, jure minimè dubio, vetustate tamen intermisso, illud repetebat. *Hist. de bel. Alexandri circa finem.*

Itaque Cæsar his peractis, per Gallo-Græciam Bi-

thyniamque in Asiam iter fecit, omniumque earum Provinciarum de controversiis cognovit & statuit. *Id. ibid.* Gorduccome Bithyniæ urbe restaurata, illam de nomine suo cives Juliopolim appellavêre: ea est exigua & in capite Provinciæ versus Phrygiam sita est. *Plin. lib. 10. Epist. 81.*

P. Furius Crassipus gener Ciceronis, qui post Pisonis Frugi mortem nupsit Tullix filix, Bithyniam administravit, ut ipse testatur *Famil. lib. 13. Ep. 9.* qui illi amicos ut Bithyniæ socios commendat an. V. C. 708.

Q. Marcius Crispus appellatur Prætorius à Velleio Paterculo, ex Prætoribus quatuordecim, qui hoc anno facti sunt à Julio Cæsare, cum Magistratus minores augeret ex Suetonio, inter illos numeratur, ex Prætura Bithyniam obtinuit, cujus meminit Dio *lib. 49.* Anno sequente contra Q. Cæcilium Bassum L. Murio Procons. cum tribus legionibus auxilio venit. *Cicer. Philipp. 2. Vell. Paterc. lib. 2.*

Tullius Cimber ex sedecim Prætoribus qui à Julio Cæsare erant, Bithyniam obtinuit: beneficii ab eo accepti immemor, unus fuit è conjuratis præcipuus; post patratam cædem clanculum, Senatu consentiente, in Provinciam venit, ubi classẽ comparavit, cui Quæstor ejus P. Turullius præfuit.

Anno insequente, cum Cimber, qui Bithyniæ tunc præerat, ad opem Cassio ferendam properaret, Tarsenses Tauri transitu prohibere conati sunt: mox ejus claustra metu correpti descerentes, quod multas cum Cimbri esse copias putabant, pactionem cum eo fecerunt: post intellecta ejus militum paucitate, neque

urbe eum receperunt, neque comineatum ei suppeditarunt. Itaque Cimber auxilium Cassio ferre quam Tarsum expugnare potius existimans, castello ipsis objecto, in Syriam abiit. *Dio lib. 47. pag. 347.*

Huic Prætori Bithyniæ M. Tullio Cimbros spectare hunc nummum contendit, in quo ex parte capitis Cereris velata, ante quod duæ spicæ & epigraphe M. ΤΤΑΛΙΟΥΤ, & ex averfa ΤΡΤΜΕΝΟ ΘΥΡΕΩΝ; in aliis verò Augustæ habetur ΤΟΙΜΟΝ ΘΥΡΕΩΝ, quorum urbs Temonotyra inter Phrygiam majorem & Bithyniam; at Bithynia minor, & hoc tempore hac Provincia ut videtur collocata, Typus est Diana Ephesia, cujus in hoc tractu frequens cultus.

Postquam percussores Julii Cæsaris à Triumviris ad Philippos Macedoniæ urbem devicti sunt, M. Antonius & Octavianus Cæsar Provincias Romanas inter se partiti sunt, & Orientales à Sicilia Antonio obtigerunt: ille Pontum Provinciam ut avitum regnum Dario Pharnacis Bosphori Regis filio, magni Eupatoris nepoti, qui pro eo in Philippenfi prælio strenuè se gesserat; reddidit; & qui postea ab eo Bithyniæ præfectus fuit ignoratur: sed, ut auguror, sub Asiæ Præfecto subjecta est.

Furnius Asiæ præerat cùm Sex. Pompeius post navalem pugnam amissam contra Cæsarem è Sicilia in eam fugit, qui eum pacatè excepit: sed postquam militum delectum faceret, à Furnio pro hoste habitus est, & Lampacum abivit Pompeius, & Furnius eum insequitur, sed primùm è castris excitus est. *Appian. civil. bell. lib. 5. pag. 749. & 750.*

Pompeius occupatis Nicæa Nicomediaque, pecunias luculentè colligebat, magnis per omnia & insperatis successibus. Titius ab Antonio ad quem litteras dederat missus advenit; & cum ille non se committere vellet, amici & parentes Pompeium dereliquerunt, & ad Antonium transierunt: ille ab amicis destitutus secessit in Mediterranea Bithyniæ, petens, ut fertur, Armeniam, & fugiens, qui postea captus est & interemptus. *Appian. seq.*

Augustus, mortuo Antonio & Lepido privato factò, solus remansit cum potestate suprema, & ut Romanum Imperium, ceu omnem Reipublicæ curam susciperet rogatus, negavit se velle Provincias omnes administrare; sed eas cum Senatu Populo Romano partitus, & inter illos Senatui Bithyniam cum Ponto regendam commisit. *Dio lib. 53. pag. 502.*

Postea quando Augustus in Asiam transit anno 734. ad ordinandas Provincias, Asiæ & Bithyniæ res constituit. *Id.* Plinius verò nos edocet illum ad leges Bithynis & Ponticis scriptas quædam edicta in quibusdam Bithyniæ urbibus, nempe Nicomediæ, refert *lib. 10. Ep. 33.*

Granius Marcellus Bithyniæ Prætor accusatus est majestatis & repetundarum sub Tiberio Imperatore à Quæstore suo Capione Crispino, & damnatus est, teste Tacito *Annal. lib. 3. pag. 34.*

Nummi antiqui P. Vitellium Bithyniæ Prætorem sub Tiberio fuisse nos edocent, cum ille Germanicoræ Provinciæ suæ legeret, eos dedicavit: in parte antiq. exhibetur Germanici caput cum epigraphe ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΣ ΚΑΙΣΑΡ, & ex averla ΕΠΙ ΠΟ-

ΠΑΙΟΤ ΟΥΤΕΛΛΙΟΤ ΑΝΘ Μ. ΝΙΚΟΜΗ-
ΔΡΩΝ, in area. Hic fuit patruus Auli Vitellii, postea
Imperatoris Romani, & post gestam Præturam ad
Germanicam in Syriam abiit, cujus fuit Legatus. *Sueton.* & *Tacit.*

C. Cæcilius Cornutus Bithyniæ & Ponti Prætor ex
numero Consulari eximio indicatur nempè sub Tibe-
rio; ille habet ex una parte AMICOT urbis Ponti, in
qua cusus est cum capite Romæ galeatæ, & ex altera
ΡΩΜΗ ΕΠΙΓΑΙΟΤ ΚΑΙΝΙΑΙΟΤ ΚΟΡΝΟΥΤΟΤ.
Ipsa insidens clypeis victoriam dextrâ tenet. Cornuti
meminit. Tacitus, qui Prætorius accusatus à Q. Vibii
Sereni filio, quòd ministrasset pecuniam patri suo, ma-
nu propria cecidit. *Annal.* 4. pag. 108.

Cadius Rufus Bithyniæ & Ponti Prætor, repetun-
darum accusatus à Bithynis, damnatus est sub Clau-
dio Imperatore.

Junius Cilo, quem Tacitus Procuratorem Ponti ap-
pellat, cum Mithridatem Bosphori Regem vexisset
Romam, loco mercedis ei Consularia insignia sunt
decreta; in locum Cadii Bithyniæ Prætor factus est.

Postea cum Bithyni Junium Cilonem peculatu ac-
cusarent, favente Narcisso salvatus est. Nam jus di-
cente Claudio, multis clamoribus illum numerum ab
eo haud mediocriter captorum reprobantes, cum
Claudius præ turba non intelligeret, quid vellent,
assistentes interrogaret, quidnam dicerent Bithyni
Narcissum mentitum respondisse, agere eos gratiam
Junio, idque credentem Principem subdidisse serunt:
præsit ergo adhuc eis biennium. *Dio lib. 60. pag.*
684.

Plurimos

Plurimos nobis exhibent antiqui nummi sub Claudio Bithyniæ Prætores; sed cùm Historiâ hujus temporis haud meminerint quot annos Provinciæ præfuerint, omninò incertum, pronuntiare est, illos ordine ergò alphabetico hîc lubet exponere.

C. Cælius Balbus renuntiatur in Nicænensium nummis, ex averfa Claudii capitis legitur, Γ. ΚΟΙΛΙΟΣ ΒΑΛΒΟΣ ΑΝΘΤΝΕΙΚ in area. De Cæliorum gente vide Glandorpium in *Nomast. Rom.*

A. Mindius Balbus ex Patrensi nummis in Achaia Prætor sub Claudio fuisse videtur. Alii verò postea Bithyniæ Prætorem sub eodem Principe nominatum esse nos edocent, cùm in iis ex una parte caput Claudii percussum sit; & ex altera Α. ΜΙΝΔΙΟΣ ΒΑΛΒΟΣ, circa ambitum ΜΗΤΡΟ ΝΕΙΚΟ in area: quod confirmat alter nummus Britannico Claudii filio signatus cum ejus effigie; & in parte postica, ΕΠΙ ΜΙΝΔΙΟΥ ΒΑΛΒΟΥ ΑΝΘΥ ΝΕΙΚΟ ΜΗΡΟΠΟΛΕΩΝ, cum trireme, supra quam caput ipsius Britannici galeatum. Quis fuerit ille Mindius Bassus ignoratur.

Firmus etiam Bithyniæ Prætor extat in Claudii nummis, in cujus averfa parte, scriptum legimus ΕΠΙ ΦΙΡΜΟΥ ΑΝΘΥΠΑΤΟΥ ΠΑΤΡΩΝΟΣ; circa ambitum, ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΝΕΙΚΟ, in area. Cùm illius Prætoris tantum extat cognomen, ad quam gentem pertineat, Historia non edocet.

Claudius Polienus Prusæ domum Claudio Cæsari ligavit, jussitque; in peristylîo templum ei fuit. *Plin. Ep. 37. lib. 10.*

Gellius Ruufus etiam Bithyniæ Prætor perhibetur in rarissimo ex prima forma nummo, Messalinæ Claudii

uxori, in quo ab una parte legitur ΜΕΣΣΑΛΙΝΑ
ΣΕΒΑΣΤΗ ΝΕΑ ΗΡΑ, *nova Juno*: & ex parte poste-
riori, ΓΕΛΛΙΟΣ ΡΟΥΦΟΣ ΑΝΘΥΠΑΤΟΣ ΝΕΙ-
ΚΛΕΩΝ, cum ædificio pulcherrimo, veluti porticu.

C. Petronius apud Tacitum dicitur Proconsul Bi-
thyniæ, & mox Consul *anno 813*. vigentem se ac
parem negotiis ostendit: deindè revolutus ad vitia,
seu vitiorum mutationem, inter paucos familiarium
Neroni assumptus est elegantix arbiter, dum nihil
amænum & molle affluentia putat, nisi quod Petro-
nius approbavisset. *Ann. lib. 16*. Pighius corrigendum
existimat, ubi Bithyniæ apud Tacitum legendumque
Britanniæ. *lib. 18. pag. 595*. Claudius autem Bineltus &
Janus Donſa, *ad Henr. Steph. notat.* in priori sunt sen-
tentia.

Tarquitius Priscus Bithyniæ Prætor sub Nerone,
anno sequente damnatus est, Bithynis interroganti-
bus, magno patrum gaudio, qui accusatum ab eo Sta-
tilium Taurum, Africæ Proconsulem, ipsius memi-
nerant, quem Curiâ illum exactum contra ambitum
Agrippinæ peremerant anno V. C. 807. Ipsius me-
minit Tacitus *Annal. lib. 13. & 14*.

Præturam Bithyniæ Tarquitiî confirmat nummus
Neronis à Nicæmensibus signatus, in quo exaratum est
Μ. ΤΑΡΚΤΙΤΙΟΥ ΠΡΙΣΚ. ΑΝΤΥΠΑΤΟ ΠΡΑΤ-
ΤΩΝΤΟΣ ΝΕΙΚ. *Marco Tarquitiio Prisco Præturam
faciente Nicæmensium*, cum ara ignita. Huic nummo
Marci prænomen Tarquitiî, qui à Pighio perperam
Tarquinius nominatur. *Lib. 18. pag. 594*.

Attius Lacon, alter Bithyniæ Prætor habetur sub
Nerone ab iisdem Nicæmensibus in hujus Imperatoris

nummo, in cujus averſa parte habetur, ΕΠΙ ΑΤΤΙΟΥ
ΛΑΚΩΝΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΤΟ ΝΕΙΚΑΕΕΩΝ. *Sub*
Attio Lacone Pratore Nicaenſium, cum ara Capricorno
cornucopiæ, globo, papavere & falcia. Hujus Attii
nulla mentio apud Hiſtoriæ Scriptores; & ſic quo an-
no cuſus fuerit nummus, incertum eſt.

M. Plancius Varus renunciatur Bithyniæ Prætor, ut
denotat Veſpaſiani nummus, in quo habetur ex illius
capitis parte, ΑΤΤ. ΚΑΙΣ. ΟΥΕΣΠΑΣΙΑΝΩ ΝΙ-
ΚΟΜΕΔΕΙΑ, & in averſa ΕΠΙ ΜΑΡΚΟΤ ΠΛΑΝ-
ΚΙΟΥ ΟΤΑΡΟΤ, cum capite muliebri turrito urbis
ſcilicet genio. Sed quo anno Provinciæ rexerit,
ignoratur. Spanhemius putat eſſe qui male apud Ta-
citus dicitur Plautius Varus Dolabellæ amicus, vir
Prætorius. *Hiſt. lib. 2. cap. 63.*

M. Sulpicius Proclus appellatur Bithyniæ Prætor in
nummis, quos Tito Veſpaſiano Nicomediennes per-
cuſſerunt: in illo legitur ex parte capitis Imperatoris,
ΤΙΤΟΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΣΕΒ. in poſteriori verò
parte, ΕΠΙ Μ. ΣΟΤΑΠΙΚΙΟΥ ΠΡΟΚΛΟΥ ΑΝ-
ΘΡΩΠΟΤ. ΝΕΙΚ. *Sub Marco Sulpicio Proclo Pratore Ni-*
comediensium, cum capite turrito ut ſuprà actum. De
hoc Sulpicio apud Hiſtoricos mentio.

Velius Paulus Bithyniæ fuit Proconſul ſub Domi-
tiano vel paulò antè, & Terentius Maximus Domi-
tiani in ea Procurator. *Plin. Epiſt. 57.*

Appius Maximus Norbanus ſub Domitiano præfuit
Bithyniæ, deindè Germaniæ, ubi L. Antonium &
artis ejus, litteras multas, ne cædium occaſionem Do-
mitiano præberet, combuſſit. *Dio lib. Acedius My-*
rinus & Armenius Brocelius Proconſulatum Bithyniæ

A a ij

sub eodem Imperatore gesserunt, ut patet ex Epist. Plinii lib. 10.

Nicænenſes Bithyniæ primatum Provinciæ ſub Domitiano obtinuiſſe videntur, ut denotat inſignis ille nummus, quem huic Imperatori ſignarunt. ΝΕΙΚΑΙΕΙC ΠΡΩΤΟΙ ΤΗC ΕΠΑΡΧΙΑC, cum ara in qua ſcriptum eſt ΔΙΟC ΑΓΟΡΑΙΟC. *Nicænenſes primi Provinciæ Jovis Forenſis.*

Sed cùm Nicomediennes rem in Senatu diſceptarent, Nicænenſes iſtis ultrò conferre voluerunt, modò ejus eſſent participes, quod illi noluerunt. *Dio Chryſoſt. Orat.* Nicænenſes cauſa decidiſſe videntur, cùm in nullis deinceps nummis hunc titulum ſibi arrogarint, & Nicomediennes ſub eodem Domitiano, primatum deſignent in iſtus nummis, cum hac Epigrahe Η ΜΗΤΡΟΠΟΛΙC ΚΑΙ ΠΡΩΤΗ ΒΕΙΘΥΝΙΑC circa ambitum, & ΝΕΙΚΟΜΗΔΕΙΑ in area, cum capite turrato, typo nempe frequenti.

Julius Baſſus ſub Nerva Bithyniam obtinuit; accuſatus fuerat ſub Veſpaſiano ex privatis duobus; ad Senatum remiſſus diù pependit, tandem abſolutus vindicatuſque eſt. Titum timuit ut Domitiani amicus: à Domitiano relegatus eſt; revocatus à Nerva, ſortituſque Bithyniam rediit reus: iterumque accuſatus à Provincialibus, videlicet quòd quædam ut amicus accepiſſet, cùm lex vetet munera accipere, deſenſus eſt à Plinio, & abſolutus. *Plin. lib. 4. Ep. 9. ad Urſum.* Acta tamen illius reſciſſa ſunt.

C. Plinius Cæcilius Bithyniæ Præturam geſſit, 15. Kal. Octobris anno ut videtur 11. imperii Trajaniano in Provinciam venit, ubi res plurimas ſub bene placito Imperatoris conſtituit, ut ſeorſum videre eſt in

ROMANORUM PROVINCIA. 373

ejus Epist. lib. 10. Ille natus patre L. Cæcilio, adoptatus ab avunculo, dictus C. Plinius secundus, Consulatum postea adeptus est. Servilius Pudens Legatus ab eo missus est in Bithyniam.

Nicomediæ nummus Trajano dicatus demonstrat Bithyniam & Pontum esse eandem & unam Provinciam, cum urbs se Metropolim & primam Ponti & Bithyniæ in iis nominet. In averſa ejus Imperatoris nummi parte legitur, Η ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΝΙΚΟ, in area, ΚΑΙ ΠΡΩΤΗ ΠΟΝΤΟΥ ΚΑΙ ΒΕΙΘΥΝΙΑC. Sed Hadrianus in Ponto postea Metropolim ordinavit, cum Provinciam quæ erat Populi Romani, suam fecisset, ut infra videbimus.

Anicius Maximus Proconsul etiam Bithyniæ fuit, ut videtur quidem sub Trajano. Illius meminit Plinius lib. 10.

P. Servilius Calvus Proconsul Bithyniæ fuit ante Plinium, ut ipse testatur, lib. 10. Epist. 55.

Prusæi Balneum sibi extrui licere petierunt à Trajano, quod permissum est. *Plin. lib. 10. Epist. 15.* Nicomediæ Collegium Fabrorum, quod urbs incendiis obnoxia esset, institutum est. *Id. ibid. Ep. 42.* Perfectus est Nicomediæ aquæductus, in quo jam faciendo impensæ plurimæ factæ fuerant. *Ibid. Ep. 46.* De lacu Nicomedienses, per quem omnia in mare conducere possent, petierunt. *Ibid. Ep. 50.* De templo quoque transferendo petierunt. *Ep. 58.* Nicenenses theatrum construere cœperant, petierunt ut liceret iis illud perficere. Claudiopolitani Balneum inceperant, quod non perfecerant, & missi sunt in urbem architecti. *Ibid. Ep. 48.* Apamæi arbitrato suo coloniam administrabant. *Ep. 56.*

Julius Severus post partam de Judæis victoriam; ab Hadriano Imperatore missus est in Bithyniam, quæ quidem etsi non armis, præside tamen ac rectore justo & prudentiâ ac dignitate prædito egebat: quæ omnia in illo viro affatim supererant. Atque is quidem & privata & publica Bithyniorum negotia ita administravit, ut memoria illius etiamnum apud nos celebris perstet. *Valesii Excerpt. ex Dione pag. 715.*

Cæterum Senatui fortique Bithyniæ loco tradita est Pamphylia. *Id. ibid.* Nam illa cesserat Populo in divisione Provinciarum quam Augustus fecerat, uti diximus. Provinciæ Populi Romani sorte ducebantur. Quæ erant Cæsaris, ex arbitrio Principis pendebant, qui in eas pro libito aut Consulares viros aut Prætorios mittebat. *Ex Strabone in fine lib. ult.*

Eusebius hæc de Hadriano narrat: ipse Nicomediam terræmotu collapsam, & Nicæam, Bithyniæ civitates, sumptu suo instauravit. *In Chron.* Ideò à Nicomediensibus in nummis, quos illi dedicârunt, vocatus est ΘΕΟC ΟΛΥΜΠΙΟC, cum ejus Imperatoris capite; ex averfa parte ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ, cum capite turrato, solemnî urbis typo.

Bithyniam Hadrianus caram habuit, & plurimis beneficiis illam locupletavit, maximè quòd Antinous illius Amasius in urbe cui Bithynium nomen inest, oriundus esset, undè illi nomen suum largitus est, ut ferunt ejus Antinoi nummi, ΒΕΡΘΝΙΚΩΝ ΑΔΡΙΑΝΩΝ; & postquam hic mortuus esset, in Deorum numerum collocarunt, ut fert Epigraphe illius capitîς Η ΠΑΤΡΙC ΑΝΤΙΝΟΩΝ ΘΕΩΝ, subauditur, colunt.

Spartianus narrat Hadrianum, licet titulos in operibus non amaret, multas tamen civitates de suo nomine appellavit. Testis est urbs ΑΔΡΙΑΝΟΙ in Bithynia dicti, quorum nummi Sparfina ΑΔΡΙΑΝΕΩΝ. *In ejus vita.* Alteram urbem de suo nomine quæ dicitur in nummis ΑΔΡΙΑΝΩΝ ΠΡΟC ΟΛΤΜΠΟΝ, scribit idem Auctor oppidum Adrianotheras in quodam loco, in Mysia refert Dio *lib. 69. pag. 797.* In Bithynia verò collocantur, ut de qua, ut de Hadrianis refert Suidas, *Ἀδριανὸς, Πόλις Μυσίας, τῆς νῦν Βιθυνίας,* quòd illic feliciter esset venatus, & ursam aliquando occidisset. Ejus nummi habent ΑΔΡΙΑΝΟ ΘΗΡCITΩΝ, cum capite Hadriani.

Porro nummi nos edocent in Ponto quæ erat cum Bithynia Provincia conjuncta, Metropolim constituisse Amasiam, ut ferunt ejus urbis inscriptiones quæ Hadriani nomen & Metropoleos dignitatem adepta est, imò & primatum; ille autem erat conventuum ac judiciorum sedes. *Dio Prusæus Orat. 38.* Imo & Neocora ab eodem Principe facta est, ut ferunt ejus nummi, ΑΔΡΙΑΝ. ΑΜΑCΙΑ. Π.Π. ΝΕ. cum capite Faustinae junioris. *In nostro lib. de Num. Urb. Græcis.*

Senatus Hadriano ob collata Bithynis beneficia nummos ei inscripsit RESTITUTORI BITHYNIAE, & Bithynorum commune eidem templum erexit cum hac Epigraphæ ΚΟΙΝΟΝ ΒΕΙΘΥΝΙΑC. & quia duo templa occurrunt, unum octo columnis cultum, & alterum sex tantum ornatum, existimarem prius Imperatori dicatum, posterius Sabinæ ejus uxori, ut videre est apud Trifanum, in cujus medio illa stat inter, *tom.*

1. pag. 733. In Hadriani templo, Imperator sub Jovis effigie, cui adstat Juno à dextris & Pallas à sinistris, capiti Principis lauream imponens. *In Thef. Reg.*

Arrianus Philosophus, ex Nicomedia oriundus, discipulus Epitacti Philosophi, vir inter Romanos cum primis laudatus, ac per omnem vitam in litterarum studio versatus, cognomento dictus est Novus Xenophon. Vixit sub Hadriano & Antonino Principibus. Historiam Alexandri M. octo voluminibus complexus est.

Quid actum sit in Bithynia sub Antonino Pio altum est apud Historiæ Scriptores silentium; solus Xiphilinus in ejus vita hæc narrat. Ferunt sub Antonino in Bithynia atque in Hellesponto valde horribilem terræmotum esse factum; eaque de causa complures alias civitates laborasse, in *Dionis Hist. lib. 70. pag. 803.* addit Capitolinus, quas omnes mirifice instauravit, in *illius vita.*

Tredecim urbes notat nummus Antonini Pii maximus, ut videre est apud Joan. Vaillant pag. 47. Nicomedia & Nicæa plurimos huic Imperatori dedicarunt, inter quos unus hic tantum exhibetur ex averso ejus capite ΜΗΤ. ΚΑΙ ΠΡΩΤΗ ΝΙΚΟΜΗΔΕΙΑ, cum muliere turrita sedente, dextrâ pateram gerente.

Sub M. Aurelio, ait Aurelius Victor, Asia Ephesus, ac Bithyniæ Nicomedia constratae sunt terræmotu. In *Marci vita.* M. Aurelium & L. Verum Nicomediam restaurasse, quæ terræmotu sub Antonino Pio corruerat, me legisse alicubi memini.

A Commodio Nicomedia Bithyniæ Metropolis plurimis beneficiis cumulata est per Saoterem ejus urbis civem

civem, qui hujus Imperatoris cubiculum excubabat, cujus gratiâ, ut ait Dio Cassius, Nicomedienses impetraverant à Senatu ut certamina celebrarent, templumque Commodi facerent. *Lib. 72. pag. 829.*

Nummus istius Principis à Nicomediensibus percussus, ejus Templi iconemno bis exhibet, ΝΙΚΟΜΙΔΕΩΝ ΔΙΟ ΝΕΩΝ. Templum octo columnarum, in cujus peristylis KOMMOΔΕΙΑ nos edocet illa fuisse vocata Commodiana, & ob id factos esse bis Neocoros.

Nicaenses Nicomediensium æmuli & templum & festa ceu certamina in Commodi honorem etiam fecerunt; quod illorum tantum nummis docemur, sed illi indubitata sunt Historiæ supplementa. Hæc habent ΝΙΚΑΙΕΩΝ, Templum 4. columnarum, in cujus Zophoro KOMOΔΕΙΑ, undè illius iconem minus tamen quam Nicomediensium splendidam fuisse observamus. Certamina illa pariter vocata sunt Comodiana.

Porrò elegans est alter Commodi nummus, in cujus averfa parte exhibetur, ΚΟΜΟΔΟΥ ΒΑΣΙΛΕΥΟΝΤΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΝΙΚΑΙΕΩΝ; *Commodo imperante, orbis felix Nicaensium.* In laurea adulantes Principi Nicaenses ad imitationem Senatûs qui illi signavit nummos, in quibus exaratum legitur, ΤΕΜΠΟΡΟΝ ΦΕΛΙΧΙΤΑΣ, cum quatuor parvulis quatuor anni tempora designantibus.

Bithyni ut cæteri Asiæ populi à Pescennii partibus steterunt contra Severum; sed devicto prioris Duce Æmiliano, Nicomedienses statim ad posteriorem defecerunt, missis legationibus quæ se exercitum accepturos omniaque tradituros pollicerentur. Nicaenses

contrà, illorum instigati odio, Nigri partibus studebant, ejusque suscipiebant milites, sive qui se ex fuga receperant, sive qui ad tuendam Bithyniam mittebantur. *Herod. lib. 3. pag. 61.*

Quocircà ex utrisque urbibus, quasi è castris egressi milites, iterum concurrerunt, magnoque commisso praelio, longè superior Severus fuit. Indè etiam fuga facta Nigri milites, qui praelio superfuerant, ad Tauri montis angustias evaserant. Interea Severi exercitus Bithyniam egressus, hostem insecutus est. *Id. ibid.*

Nicæenses postea devicto Pescennii exercitu, Severo autumasse, & in ejus gratiam receptos ex nummis eorum apparet, cum certamina & festa in illius honorem ejus permissu celebrarint, quæ de Severi nomine Severa nuncuparunt: in aversa ejus capitis habetur ΣΕΝΤΗΡΕΙΑ ΝΙΚΑΙΩΝ. Imperator ipse togatus stat, dextrâ pateram sacrificantis habitu, lævâ Scipionem eburneum gerens.

Nicomedienses, cum post victoriam primam à Severo contra Pescennium ad urbem Cyzicum relatum, illius partes fuissent secuti, & eorum urbs Provinciæ esset Metropolis, non modò illis concessit ut certamina & festa in illius memoriam ederent; iis permisit ut illa ad distinctionem Nicæensium Magna Severa nominarent, ut nobis illius nummi superstites declarant ΣΕΝΤΗΡΕΙΑ ΜΕΓΑΛΑ ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ ΔΙΕ ΝΕΩΚΟΡΩΝ, cum duabus urnis & palmis supra mensam. Illa autem magna Severa certamina majori pompa celebrabantur, forsàn parva quotannis, Eleusimorum exemplo, & magna quinquennio.

Postea cum Severi filii Caracalla & Geta, ille Au-

gustus esset à patre appellatus, & eodem tempore Geta ejus frater factus esset Cæsar, ut indicant eorum effigies, quorum alter ut Augustus lauream supra caput gerit, & Geta nudo tantum capite ut Cæsar conspicitur: certamina in illorum fratrum honorem instituerunt Nicæenses, ut nos docet Juliæ Domnæ eorum matris Nummus cum ejus effigie, & in parte averſa ΑΥΓΟΥΣΤΙΑ ΚΑΙ ΦΙΝΟΕΛΦΙΑ ΝΙΚΑΙΕΩΝ, cum capitibus Caracallæ & Getæ adversis.

ΑΥΓΟΥΣΤΙΑ & vox ΚΑΙ cum Severeis certaminibus conjuncta, duo esse diversa demonstrant; illa quidem prius in honorem Augusti instituta, quæ cum Philadelphiiis eodem anno occurrerent, videntur eodem tempore celebrata, quorum memoriam posteris relinquere voluerunt Nicæenses, sicut idem fecere, cum Severeia & Philadelphia in gratiam fratrum instituta, eodem anno celebranda redierunt, ΚΕΤΗΡΕΙΑ ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑ ΝΙΚΑΙΕΩΝ, cum mensa supra quam duæ urnæ & palmæ in Getæ nummo.

Nicomedienses forsan eadem certamina in Augusti memoriam & fratrum honorem instituerant, sed eorum notitia per eorum nummos non pervenit.

Sed non modò celebres hæ Provinciæ Bithyniæ urbes, sed aliæ suum Severo obsequium suis nummis denotare voluerunt. Sed ecce Adriani civitas quæ Severo dedicat in averſa ejus capitis parte. ΕΠΙ ΜΙΝΟΦΑΝΟΥ ΤΕΙΜΟΘΕΟΥ ΑΡΧΑ ΑΔΡΙΑΝΕΩΝ; *Sub Menophane Timothei filio Archonte primo Hadrianensium*, cum figura sub arbore decumbente, & Mercurio stante ex adverso.

Urbs etiam Hadrianothesæ, suos nummos in Severi honorem percutiunt, legitur in averſa parte ejus imaginis, ΕΠΙ ΑΡ. ΠΑΝΚΡΑΤΙΟΥ ΔΙΟΓΕΝΟΥΣ ΑΔΡΙΑΝΟΥ ΘΥΡΕΩΝ; *Sub Archonte Pancratis Diogenis filio Hadriano Thyrenſium.* Imperator Paludatus ſtans dextram apponit trophæo, ad cujus imum duo captivi. Magiſtratus urbium Bithyniæ fuerunt Archontes, ut Hadrianus qui Athenienſium more inſtituerat.

Alii populi urbis nempè nominis *Hadriane*, ſuum erga Severum obſequium etiam demonſtrare: en Hadriani, qui ad montem Olympum collocati ad aliorum ejus nominis diſtinctionem ſuos pariter nummos in ejus honorem ſignarunt, cujus nobis ſuperſt epigraphe, ΑΔΡΙΑΝΩΝ ΠΡΟΣ ΟΛΥΜΠΙΟΝ, Imperator paludatus, ſacra facit ſupra tripodem, cui ſerpens involutus; pone aram columna eſt, ſupra quam Diana cum arcu, & hic nummus maximus eſt.

Chalcedonii Bithyniæ Severo acclamantes, dum vicini Byzantii pertinaciter Peſcennii partes tenerentur, ſuos nummos illi percufferunt; in cujus averſa parte ΚΑΛΧΑΔΩΝΙΩΝ, doricè cum Cygnalis ferens Apollinem lyram gerentem. Hi verò Deum illum præcipuè colebant, de quo Lucianus in *Pſeudomanti* pag. 478. Apollinis templum eſt apud Chalcedonios vetuſtiſſimum.

Prufæi Bithyniæ ad Olympi montis radices, ex quorum urbe erat Dion, qui ſcripſit libros decem de virtute Alexandri, ut ſe ancillatos Severoque ſe addictos eſſe denunciarent, nummos pariter in ejus Principis honorem ſignarent: ut ipſe perhibet, in quo legitur ΠΡΟΤΑΕΩΝ cum Fortunæ ſtantis typo.

Prusienses verò qui ita nominantur ad Prusæorum differentiam, cum hi ad Olympum montem, illi ad Hypium fluvium siti, ut sæpè indicant eorum nummi cum epigraphe ΙΠΟC ΤΗΙΩ. monetam suam cum Severi capite, ut se ad ejus mandata paratos semper esse declarent, in cujus averſa parte scriptum est ΙΠΟΤCΙΕΩΝ, cum fulmine supra mensam.

Præter hos Bithyniæ populos, alii sequentes suos nummos Juliæ Domnæ Severi Imperatoris sponsæ cuderunt, inter quos Ciani primas tenent; hi verò non sunt Prusienses, ut plurimi existimarunt, & ut nummi satis probant; quamvis dictum sit Prusiam Regem Cium urbem à Philippo Macedoniæ ejus socero captam & dirutam, sed hujus aream tantum accepisse quo loco urbem alteram Prusias Κηρυος ejus filius extruxerit, quam de suo nomine Prusiadem appellavit; sed pro Cio, legendum est Ciero, ut est apud Memnonem in Bibliotheca Photii: nam Cierum & Cios diversæ fuerunt Bithyniæ urbes: sed ad nummum Juliæ Domnæ, in quo ΚΙΑΝΩΝ cum Fortunæ stantis typos.

Cretienses etiam Bithyniæ, Flaviopolitæ dicti à Vespasiano ut videtur, ob aliquod ab hoc Imperatore acceptum, nummos pariter ad testandum suum erga Juliam Domnam obsequium, obtulere. In hoc habetur ΚΡΗΤΙΕΩΝ ΦΛΑΟΤΙΟΠΟΛΙΤΩΝ, cum Pallade stante, dextrâ pateram & lævâ hastam gerente.

Antoninus Caracalla dictus, Severi filius, Bithyniam adiit dum Provincias Romanas lustraret, in Syriam proficiscens, ut tradit Herodianus lib. 4. Deci-

dens autem Ilio, Asiaque omni & BITHYNIA, gentibusque reliquis pertransitis, atque ubique rebus compositis devenit Antiochiam.

Bithyniæ ideò plurimi populi nummos huic Imperatori dedicarunt, inter quos superstites sunt illi qui ab Hadrianis sunt percussi ΕΠΙ ΜΕΝΑΝΔΡΟΤ. ΑΡΧ. Α. ΑΔΡΙΑΝΕΩΝ, sub Menandro Archonte primo Hadrianorum. Illi pro Magistratibus Archontes habebant, utpote qui Atheniensium legibus utebantur, illi verò duo erant, idcirco primus semper litteram Α. notabat.

Ciani, quorum urbs Cium Straboni nomen habet à Cio Herculis socio, qui revertens à Colchis, urbem sibi cognominem istius condidit. *Lib. 12. pag. 564.* Suos etiam nummos Caracallæ percusserunt. Hic præfert à parte ejus averfa ΚΙΑΝΩΝ *Cianorum*, cum Jove dextra ramum sive hastam, sui cultum in hac civitate indicante.

Cretienfes ut & Severo patri sic & Caracallæ filio suos nummos dedicant: appellantur, ut suprà diximus & Flaviopolitæ, ut etiam testatur Ptolemæus *lib. 5. cap. 1. Flaviopolis quæ & Crateia* Dorice nempè. Nummus verò ΚΡΗΤΙΕΩΝ *Cretiensium*, cum Cybele leone vecta cum tympano, quam illi colebant.

Nicæi ut jam, dum Caracalla esset factus Augustus eodem tempore quo frater ejus Geta creatus fuit Cæsar, ad æternam inter eos concordiam optandam cum certamine instituissent ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑ, post ejus mortem illa non ampliùs celebrasse videntur, sed tantum ΓΕΤΗΡΕΙΑ, porro putat amicus, alia instituisse in Caracallæ honorem, sed nos potiùs illa

adjudicamus Elagabalo, ut suo loco videbimus.

Inter tot nummos quos Nicæi cuderunt quique extant in opere nostro de Græcis Colon. pag. 105. & 106. singularis est ille qui præfert in postica Caracallæ capitis parte, ΘΗCEΑ ΝΙΚΑΙΕΩΝ, Theseum *urbis* Nicæorum *veneratur*. Ipse stat imberbis pelle leonina tectus, dextrâ pateram, sinistrâ clave innixa, Nicæi adulantes Caracallæ, illum ut alterum Thesei urbis suæ restauratorem venerabantur. Plautillæ Caracallæ uxori suos etiam nummos obtulerunt. ΝΙΚΑΙΕΩΝ, cum Cerere dextrâ spicas & sinistrâ tædam gerente, illi colebant.

Nicomedienses Provinciæ Metropolitæ plurimos etiam Caracallæ nummos signarunt: inter illos, præcipuus est ille in quo legitur ΝΙΚΟΜΕΔΕΩΝ ΑΚΤΙΑ ΠΥΘΙΑ. Ex eo certamine hæc in honorem Apollinis Pithyi esse Nicomediæ celebrata discimus, quæ licet essent quatuor sacra, hic καὶ ἱερῶν ΙΕΡΟC ΑΓΩΝ inscribebatur, ut videre est in nummo Commodi Nicæensium in libro nostro de Græcis pag. 71. Plautillæ Caracallæ uxori nummos pariter cuderunt, in hoc habetur ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ, cum muliere stante pede proræ imposito ad denotandum urbis situm, læva Cornucopiæ pro ejus soli fertilitate arguenda.

Prusæi ad montis Olympi radices inter primos Bithyniæ populos habitis, suos etiam nummos Caracallæ consignerunt: en ex illis unus, ΠΡΟΤΑΕΩΝ, cum aquila rostro coronam gerente, ut se Imperio Romano subiectos esse denotent.

Prusienses, diversi à supradictis Prusæis, utpote qui ad Hypeum fluvium siti, nummos etiam suos Cara-

callæ offerunt cum epigraphe ΠΡΟΥΤΙΕΩΝ ΉΡΟΟ
ΤΗΙΩ. Hercules stans spoliis leonis ornatus, dextrâ
qua cervum occisurus, illum læva cervum sistit ad si-
gnificandum eorum erga hunc Deum cultum.

Getæ à patre Severo ductus est in Syriam, cùm
in Parthos progressus est, eumque per Bithyniam ad-
duxit, cùm per Pannoniam reversus est, ubi Vini-
matii Caracallam filium majorem Augustum fecit,
& ipsum creavit Cæsarem; sed Imperator post patris
mortem nominatus, in hanc Provinciam non venit:
porrò cùm vellent fratres Imperium partiri, eorum
amici proponebant ut Europa omnis Antonino, tellus
autem adversa, quæ omnis Asia nuncupatur, Getæ
adjudicaretur; placebat autem ut Antoninus castra ad
Byzantium haberet, lecta verò in Chalcedone Bithy-
niæ urbe. *Herodian. lib. 4. pag. 90.*

Calchedonii forsàn ideò Getæ lubenter nummos
cuderunt, quorum hic superstes nobis præbet ΚΑΛ-
ΧΑΔΩΝΙΩΝ *Calchedoniorum*, cum Pallade galeata
stante, dextra telum vibratura, læva clypeum gerente
ad indicandum suum erga hanc Deam cultum singu-
larem.

Juliopolitæ Bithyniæ populi, ut suum situm deno-
tarent, in nummis quos in Getæ honorem percussere,
Scopam fluvium exhibuerunt: ille ex Ornimii
ejus Provinciæ montis radicibus ortus, & per campos
fluens, Juliopoleos mœnia alluit, & postea in Sagarim
maximum fluvium delabitur; ideò ut sub muliebri
schemate depingitur.

Nicæenses Imperio Romano plurimum addicti;
nullum Augustum imò & Cæsares prætermittabant,
quia

quin iis suos nummos dedicarent ; nam cùm in Caracallæ & Getæ gratiam ad concordiam inter illos fratres augurandam certamina ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑ instituerant, & in Caracallæ moneta eorum memoriam consignaverant, sic in illa quam Getæ cuderent, & certaminis in Severi patris & in filiorum concordiam instituta renovare voluerunt ΝΙΚΑΙΕΩΝ CETHPEIA ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑ, *Nicænsium Severæ & Philadelphææ*, cum mensa supra quam duæ urnæ cum palmis, certaminum illorum indicibus, infra vas fortè aureum, eorumque præmium.

Nicomedienfes Provinciæ primi suum etiam erga Getam obsequium testari ambierunt, & ut patri de se bene merito se omninò devotos fuisse demonstrarent, in averfa Getæ capitis parte sculpsērunt ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ, Nicomedienfium, cum templo illo octo columnis suffulto quod in Severi honorem ob certamina Severæ de ejus nomine nuncupata fuerunt, crexerunt.

Prusæi ad Olympum ut & alii nummos Getæ Cæsari obtulerunt : in hoc habetur ΠΡΟΤΑΕΩΝ *Prusæorum*, cum aquila rostro coronam gerente, eodem sanè typo quem Caracallæ ejus fratri cuderant.

Prusienfes Prusæorum æmuli suos etiam Getæ Cæsari nummos procuderunt, quorum hic nobis superstes exhibet, in averfa superficie ΠΡΟΤΑΕΩΝ ΠΡΟΤΑΠΠΙΩΝ, *Prusienfium ad Hypium*, nempe fluvium, cum aquila supra cippum inter duo signa militaria, veteranos milites forsan à Severo in eorum urbes transmissos.

.. Macrinus Imperator in Mesopotamia proclamatus
 Ccc

est post cædem Caracallæ ab exercitu Romano, de quo scripsit ad Senatum qui eum pro Principe supremo recepit, ut omnes Provinciæ quæ nummos ei suos dedicarunt, inter quos Bithyni, in quorum Provincia ab Elagabalo victus, provectus celeriter est per Capadociam & Galatiam in Bithyniam Eribolum usque, quod est è regione Nicomediensis oppidi navale. Ex *Dionis Fragm. lib. 78. pag. 916.*

Nicomedienses ut Bithyniæ Metropolitæ Macrino postquam Senatusconsulto Imperator confirmatus est, acclamarunt, & in obsequii testimonium nummos ei suos consecrarunt, ut nos docet ille, in cuius averſa ejus capite habetur, ΕΠΙ CΤΡ. Μ. ΛΟΝΓΙΝΟΤ ΝΙΚΟΜΗΔΡΩΝ, *sub Prætorè Longino Nicomediensium*, cum Jove sedente, ejus cultum apud eos indicante, quem Dio Chrysostomus urbis Præsidentem vocat. *Orat. 29.*

Notandum quod Magistratus Nicomediæ fuisse Archontes ab Hadriano introductos ex legibus Atheniensium illis ab hoc Imperatore præscriptis; sed cum Στρεπτιγῷ vox quæ Prætorem in nummis sonet, Magistratus ille ab Atheniensibus ut Archontum minuerent, est introductus, quod Nicomedienses à Caracalla dum in eorum urbe moratus est, obtinuerunt, ut Archontum potentiam abolêrant, nam ab eo tempore nulla eorum, sed Στρεπτιγῶν nomina in eorum nummis reperiuntur.

Diadumeniano Macrini filio dicatos à Nicomediensibus nummos observare est, cum epigraphe ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ ΔΙΟ ΝΕΟΚΟΡΩΝ, *Nicomediensium bis Neocororum*. Secundam diximus illos Neocoriam à

Commodo accepisse. Serpens in gyros erectus, urbis originem à serpente indicatam sæpè protulimus.

Nicaenses prompti erant ad nummos suos novo Imperatori dicandos; quare inter alios hinc cum Macrini capite, & illinc ΝΙΚΑΙΕΩΝ cum Satyro pede lævo caput Nebridis calcante, cujus læva exuvias tenet: alludens Bacctio qui urbis conditor appellatur à Dione Chrysostomo *Orat.* 29. Cum Satyrus ejus filius exultimetur ex Naïde quadam Nympha Sangarii Regulo & Cibelis filia, cui nomen Nicæa. *Memnora cap.* 43.

Pariter illi Populi Diadumeniano Macrini filio, ab illo Cæsare nuncupato nummos consignarunt cum hac epigraphe ΔΙΟΝΥΣΩΝ ΚΤΙΣΤΩΝ ΝΙΚΑΙΕΙΣ *Dionyseum conditorem colunt Nicaenses.* Bacchus ipse nudus stans cantharum dextra gerens & læva Thyrsum, pro pedibus Tigris, undè confirmatur locus Orationis Dionis Chrysostomi, in qua Bacchum autorem civitatis Nicææ appellat.

Prusæi ad Olympum inter Bithyniæ Populos, non ultimi sunt in nummis novis Imperatoribus cudendis, ecce Macrino & ejus filio Diadumeniano Cæsari suos exhibent, eundem typum cum inscriptione ΠΡΟΥΣΑΕΩΝ Prusæorum, in quo vir galeatus & nudus, genuflexus sibi pugione manus infert, ex cujus sanguine flos nascitur. Ille est Ajax Telamonis filius, qui cum de armis Achilles cum Uliссе disceptans, inferior decessisset, in furorem versus est, postea ad mentis sanitatem reversus, gladio, quem ab Hectore dono acceperat, in loco deserto se confodit, cruorque ejus in Hyacinthum florem est permutatus, ut canit Ovidius.

Illius fortissimi Græci gladium Prusæi conservasse apud se videntur, cujus in memoriam sæpè hunc Ajacis sese interimentis typum in plurimis suis nummis exhibuere, ut videre est apud Patruum in *Caracalla lib. de Num. mediocris formæ pag. 304.*

Prusienses ad Hypium siti, Macrino Imperatori & Diadumeniano ejus filio, Cæsari suos nummos etiam obtulerunt in ambobus Herculem quem colebant, exhibuere ΠΡΟΤΕΙΩΝ ΠΡΟΣ ΤΗΙΩ, cum hoc Deo dextrâ clavam, sinistrâ cervum cornibus apprehendente, qui est illius Herois labor quartus. *Ex Ansonio Iohll. 19.*

Æripedis quatuor tulit aurea cornua cervi.

Cùm Elagabalus misisset qui Macrinum consequerentur, postquam jamplurimum viæ præceperat, inventus est in Chalcedone Bithyniæ urbe gravissimè agrotans, ac perpetuo itinere attritus, latitans in suburbio quodam ubi illi caput ab iis qui eum persequerentur, abscissum. Ita scilicet occisus est Macrinus cum Diadumeniano ejus filio, quem Cæsarem fecerat. *Herodian. hist. lib. 5. pag. 117. & 118.*

Elagabalus Macrino extincto & occiso, rebus in Oriente ordinatis, ab Avia Mæsa atque amicis ad Romanam aulam profectus est è Syria, Nicomediæ verò hyemavit, ita postulante anni tempore. *Herodianus, Dio, Cassius & Lampridius.* Cùm verò ibi cultum patrii numinis celebrare supervacuis saltationibus vestitum usurpans luxuriosum inchoasset, Nicomedienses ut ex eorum nummis eruitur, in ejus honorem cer-

tamina instituerunt, quæ Antoniana ex ejus nomine Antonini vocarunt, quia ille se Antonini Caracallæ filium prædicabat.

Hæc præfert Nicomedienſium nummis ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ ΔΙΚ ΝΕΩΚΟΤΩΝ, cum urna ludorum in qua duæ palmæ rami, & infrà ΑΝΤΩΝΙΑΝΑ. In æternam nempe horum certaminum memoriam. Hi pariter Populi Juliæ Mæſæ ejus aviæ dicarunt cum epigraphe ſimili, ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ ΔΙΚ ΝΕΩΚΟΡΩΝ, & Cerere ſtante, dextrâ ſpicas & pateram, lævâ verò tædam tenente, quam plurimum venerabantur, quali Mæſa eſſet illis altera Ceres.

Chalcedonii Antonino Elagabalo Nicomediæ Provinciæ ſuæ Metropoli hyberna agentī nummos etiam ſuos dicare voluerunt: hic præfert ΚΑΛΧΑΔΩΝΙΩΝ Chalcedoniorum, cum tripede cui involutus eſt ſerpens, qui typus Apollinis, qui vates erat, cultum in hac urbe sæpè meminimus, indicat.

Nicæenſes ut ſuum obſequium novis Imperatoribus denotarent, adnummos illis percutiendos ſemper prompti, hunc inter alios Elagabalo exhibuerunt, ΝΙΚΑΙΕΩΝ *Nicæenſium*, cum templo ſex columnis ornato. Illud videtur in honorem fratrum Caracallæ & Getæ erectum, quando Nicæenſes ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑ certamina instituerunt, quod in Elagabali gratiam qui Caracallæ filius credi volebat, in nummo percufferunt.

Ut Elagabalo Nicæenſes ita & Aviæ ejus Mæſæ à nepote Auguſtæ titulo donatæ nummos cudere cum epigraphe ΝΙΚΑΙΕΩΝ *Nicæenſium* & ſerpente in gyros erecto, Æſculapii nempe ſymbolo, quem illi ut alii ſervatorem appellant ΟΥΘΡΑ ΤΩΝ ΝΙΚΑΙΕΩΝ. In Antonino Pio è Gaza regia,

Bithynienses Bithyniæ Populi, quorum urbs Bithynium Antinoi Hadriani Amasii patria, quam supra Sangarium amnem collocat Pausanias *lib. 8. pag. 430.* Elagabalo proculdubio cuderunt, sed nobis tantum ejus uxoris Juliæ Paulæ superstites sunt cum ejus capite, & in averſa parte ΒΕΙΘΤΝΙΕΩΝ. Hygeia succincta stat, dextrâ pateram tenet in qua serpens lambit, cui vota pro Augustæ salute fecisse denotant.

Juliopolitæ Populi Bithyniæ ad Scopam fluvium siti, suos Elagabalo nummos signarunt haud dubiè, sed hi ad nostras manus non pervenire: incidit tantum hic Juliæ Paulæ ex prima forma, in cujus averſa habetur ΙΟΤΑΙΟΠΟΛΕΩΤΩΝ *Juliopolitarum*, cum curru triumphali in quo paludatus est Elagabalus in memoriam ejus triumphi Romæ initi anno V. C. 973.

Alexander Severus in Bithyniam non venit, nec Historia illum pro hac Provincia quidquam egisse tradit; Præsides, Proconsules & Legatos nunquam fecisse ad beneficium, sed ad judicium vel suum vel Senatus, *in ejus vita narrat Lampridius pag. 218.* Dio Cassius sub hoc tempore cum Consul factus fuisset ab Alexandro, qui tertium cum eo inibat, finito illo Magistratu, dimissus; in Bithyniam suam patriam rediit, Nicæam scilicet anno V. C. 891. ut ipse narrat *lib. 80. pag. 929.*

Bithynienses ordine alphabetico, nummorum in honorem Alexandri Severi, à Bithyniæ populis cuforum scenam aperiunt: hi inscribuntur ΑΔΡΙΑΝΩΝ ΒΕΙΘΤΝΙΕΩΝ *Hadrianorum Bithyniensium*; sic dicti sunt in gratiam Antinoi ab Imperatore Hadriano, cujus ille erat Amasius. Præfert typus Æsculapium cum baculo cui serpens est involutus: hic autem Deus à multis

populis ut sanitatem servaret cultus.

Juliopolitæ prodeunt tanquam Alexandro Severo plurimum devoti, cum suos nummos in illius honorem perculserint. Hic exhibet in parte ipsius Imperatoris averſa. Deum Linum ſtantem, pyleo Phrygio ornatum & Luna crescente ſupra humerum, dextrâ pateram ferentem, ad denotandum ejus Dei cultum in urbe ſua, cui ſacra fecerant pro ipſius ſalute, ut indicat patera quam manu gerit.

Calchedonii Juliopolitas ſequuntur in dedicandis ſuos Alexandro Severo nummos, quorum urbs valdè antiqua à Megarensibus condita: illi autem cæci appellati, quod non potiùs oppoſitum littus eligere, in quo Byzantium fuit poſtea extructum. Nummus proferet ΚΑΛΧΑΔΩΝΙΩΝ *Calchedoniorum*. Nemefis ſtans dextram ori admovet, læva rhombum gerit, ad ejus cultum in eorum urbe indicandum, quem etiam venerabantur Nicæenſes, ut tradit Dio Chryſoſtomus Orat. 29. *Amicitiam concordiamque & Nemefim alioſque Deos, an verò ſelegerint Calchedonii hanc Deam in nummis Alex. Severi, ut oſtenderent illam ſumpſiſſe vindictam de impuro & crudeli Elagabalo.*

Ciani quorum ſæpè meminimus, urbem habuerunt cui nomen Cios, fuitque emporium non procul aſcolentis Phrygiæ. *Ex Plin. lib. 5. cap. 40.* Ergo non ea fuit quam cepit Philippus Macedoniæ Rex, & cujus aream dedit Pruſiæ genero, quam à fundamentis erexit alter Pruſias prioris filius, ab eo Pruſiadem appellatam quæ ſita erat ad Hypium fluvium, ut ſparſim protulimus: ſed hoc oppidum dictum erat Cierum à Memnone.

Nummus Cianorum cum Alexandri Severi capite ex una parte præfert, ex altera ΕΠΙ CΤΡ. ΚΡΑΤΙΠΠΙΟΥ ΚΙΑΝΩΝ, *sub Prætorē Cratippo Cianorum*, cum Diana Ephesia, & adminiculis cervis ad denotandum in eorum urbe ejus Dianæ cultum, qui frequens erat in Asiæ confiniumque Provinciarum tractu. Cernis autem nomen Κεατη, id est usurpari, Archontis loco in Bithyniæ Provinciæ urbibus à tempore Caracallæ quem Magistratum hujus Imperatoris permissu mutatum fuisse supra observavimus.

Nicæenses ut Alexandrum Severum optimum Principem sibi demerentur, suos ei nummos cuderunt plurimos, inter quos hunc selegimus habentem in averfa ejus capitis parte ΝΙΚΑΙΕΩΝ *Nicaensium*, cum Harpocrate dextram ori admovente, læva cornucopiæ gerente, ad ejus cultum cum aliis Diis in eorum urbe indicandum.

Illi pariter Juliæ Mamææ Alexandri Severi matri nummos signarunt cum eadem epigraphē ΝΙΚΑΙΕΩΝ; sed cum ara cui duo bovum capita sunt imposita, ad declarandum pro ejus salutē sacrificium rite in eorum urbe factum fuisse.

Nicomedienses ut Bithyniæ Provinciæ Metropolitæ in dicandis suis nummis novo Imperatori Alexandro Severo non morati sunt cum hoc lemmate ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ ΒΙC ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Imperator paludatus in equo, pacificatoris habitu, sinistrâ hastam gerens, ad denotandum ejus ex Syria postquam Parthos bello repressisset in urbem reditum.

Prusæi ad ima Olympi montis siti, proculdubio suos nummos Alexandro Severo perculserunt, sed illi ad

nos haud pervenerunt, licet istius Imperatoris sint frequentes, utpote qui annos 14. regnavit; sed ejus loco nobis Salustiae Barbiae Orbianae rarissimos exhibent cum epigraphe CAAA. ΘΑΥΒ. ΟΡΒΙΑΝΑCΕΟ, & in parte averſa ΠΙΠΟΤCΑΕΩΝ, *Prusaearum*, cum Telephoro stante.

SUB MAXIMINO ejusque filio MAXIMO, quem Caesarem appellaverat, nihil ab Historiae Scriptoribus in Bithynia gestum comperimus: porro illius Provinciae Populi, illis ut qui Imperium Romanum gubernarent, suis iis nummos more solito dicarunt.

Juliopolitae patri & filio non modo nummos percussere, sed eundem typum utrique consecrarunt nempe ΙΟΤΑΙΟΠΟΛΙΤΩΝ *Juliopolitarum*. Aquila supra fulmen rostro coronam gestat, Jovis & imperii symbolum, Jovis quidem insistentis fulmini, nempe Aquila huic Deo in bello contra gigantes fulmen ministravit: Romae verò insigne est Aquila, rostro coronam gerit ut semper victrix: alludentes Juliopolitae Romanis, qui Severo nummum cuderunt cum epigraphe JOVI IMPERATORI, cum fulmine pro typo Ciani ad amnem Cium in Bithynia siti, Maximino nummos signarunt cum inscriptione ΚΙΑΝΩΝ, Cianorum. In hoc figura virilis stat nuda cum strophio dextra extensa, sinistra vas magnum tenens; an alicujus Dei patrii effigies, cujus singularis est apud Cianos cultus.

Nicaeenses per suos nummos Maximino Imperatori gratulantur, hic verò sub Praetore Antiocho cusus est, ΕΠ. C. Μ. ΑΝΤΙΟΧΟΥ ΝΙΚΑΙΕΩΝ, cum non amplius summus urbis Magistratus esset Archon, ut supra diximus. Typus exhibet duas lampades vexillo inter

medio. Lampades autem illæ ad Demetria festa Cereri dicata, cujus Deæ summus erat in hac urbe cultus, spectant. Vexillum verò in ea urbe stationem esse legionariorum quorundam ad Provinciæ custodiam contra barbaros, ut sæpè indicant tria signa militaria in nummis Nicæensium, ut videre est in nostro libro de nummis Græcis.

Isti Populi non solum patri sed etiam Maximo ejus filio, suos nummos percusserunt plurimos, inter quos hunc selegimus ΝΙΚΑΙΕΩΝ *Nicæensium*. Imperator paludamento ornatus in equo, dextra hastam tenens. Hæc videtur statua equestris Maximini in quodam publico loco ob aliquod beneficium ab eo acceptum posita.

Nicomedienses ut Provinciæ Metropolitæ nummos Maximino & Maximo ejus filio cuderunt, patri quidem cum hac inscriptione ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ ΔΙΚΕΝΩΚΟΡΩΝ, & Cerere capite velato stante, dextra spicas, sinistra facem gerente. Hæc Dea peculiari cultu ab illis colebatur. Siquidem Libanius in vita sua de Nicomedia loquens, eam Cereris oppidum appellat. Maximo autem apposuerunt eandem epigraphen cum nave velo expanso, ad denotandum urbis suæ situm.

Prusæanum ad Olympum, si Maximini desunt hactenus nummi, nobis sunt saltem ejus filii Maximi superstites, nempe ΠΙΠΟΤΑΕΩΝ, cum Pallade galeata stante, dextra pateram, sinistra hastam gerente, pro pedibus clypeus. Dea sui cultum apud Prusæos indicat, patera verò quam tenet, sacra pro salute Maximi ipsi facta demonstrat.

Prusienses ad Hypium vicinorum suorum exemplum

fecuti Maximo Cæsari nummos percusserunt; sed cur illius Principis moneta magis vulgaris est quàm patris Maximini, an ipse à Populis amaretur & parens odio haberetur. Illorum nummi cum Maximi effigie, in averfa parte præferunt ΠΡΟΤΕΙΩΝ ΠΡΟΣ ΤΗΙΩ, & caput Apollinis ad denotandum quidem ejus in urbe cultum, sed ut videtur Maximi juventuti alludentes, quod ille Deus, juvenis semper depingitur.

SUB GORDIANO PIO nihil in Bithynia ab illo gestum discimus, nisi quod nummi in hujus Imperatoris & Tranquillinæ illius uxoris honorem à quibusdam Bithyniæ populis cælati occurrunt, quorum descriptio- nem oculis vestris subjicimus.

Calchedonii Gordiano Pio & Tranquillinæ inter alios Bithyniæ populos suos nummos dicasse videntur, cum ii sint potiùs quam aliorum superstites: unus Imperatori inscriptus habet ΚΑΛΧΑΔΩΝΙΩΝ *Calchedoniorum*, cum lyra Apollinis symbolo, quod à Mercurio accepisse fabulantur. Eadem epigraphe in Tranquillina legitur, sed pro typo exhibet triremem Prætoriam cum remigantibus ad indicandum ad mare situm.

Ciani haud dubiè Gordiano nummos cuderunt, si Tranquillinæ ejus uxori signatos reperiamus, qui certè rariores sunt, cum Augustarum nummi, ut solet, minus frequentes habeantur, & præsertim hujus sæminæ Principis, quorum Latini, id est à Senatu cælati, inter rarissimos ab Antiquariis reponuntur: Hi verò Populi in suis posuère ΚΙΑΝΩΝ *Cianorum*, cum Hygiæa stante serpenti escam porrigente, cui sacra pro Augustæ salute se facere demonstrare volebant.

Nicæenses Gordiano & Tranquillinæ suam gratitu-

D d d ij

dinem testari cupientes, utrique nummos suos obtulerunt; sed in parte averſa Imperator ipſe habetur in equo quem ΙΠΠΟΝ ΒΡΟΤΟΠΟΔΑ ΝΙΚΑΙΕΩΝ. *Equum humano pede* appellant, in dexteriore tenet baculum cui ſerpens eſt involutus, ut Æſculapi mutationem, huic Deo urbis ſuæ præſidi cum Imperatore alludentes, qui in eam ingreſſus dùm è Mæſia in Syriam tranſiens, ſanitatem Imperatori longævam pollicetur. Nummus verò Tranquillinæ præfert ΝΙΚΑΙΕΩΝ *Nicaenſium*, cum Pallade ſtante, pateram dextra, læva haſtam gerente, ad quam pro conjuge Imperatore ſe ſacra facere, ut ſit illa Dea victoriarum ejus aſſiſtrix denotent.

Nicomedienneses ut Gordiani & ejus Tranquillinæ uxoris gratiam ſibi demerendam utrique nummos tanquam Metropolitæ ſignarunt, Imperatori quidem cum inſcriptione ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ ΔΙΟ ΝΕΩΚΟΡΩΝ, cum figura galeata ad aram ex averſo Imperatore. paludato ſtante, intermedio ſerpente erecto: in vertice, aquila & templum 4. columnarum. Ad originem urbis ſpectat hic typus; figurâ galeatâ Nicomedes eſſe videtur ut conditor, & Gordianus forſan ut reſtaurator: ſerpens & aquila, locum designantes templum Deo nempe Jovi civitatis cuſtodi, ut aliàs diximus in Pruſia Venatore. Tranquillinæ verò eadem epigraphe ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ ΔΙΟ ΝΕΩΚΟΡΩΝ, cum Cerere velata ſtante, dextra ſpicas, læva tædam gerente, alludentes Auguſtæ, cum Ceres ſit præcipua civitatis Dea.

SUB PHILIPPO Bithyniæ res admodum obſcuræ ſunt, ipſorum Provinciæ Populorum nummi illi & Otaciliæ Severæ ejus uxori, ceu filio ejus Philippo Cæſari nobis ſuperſunt.

Adrianothyritæ quorundam beneficiorum ab Hadriano conditore acceptorum confirmationem à Philippo obtinuisse videntur, cum illi nummos ex ære Maximo cuderint ΕΠΙ ΑΤΡ. CΩΚΡΑΤΟΥC. ΑΡΧ. Α. ΑΔΡΙΑΝΟΘΗΡΕΙΤΩΝ, *Sub Aurelio Socrate Archonte primo Adrianotheritarum*, cum Imperatore neque ad bellum proficiscente. Id est quando cum Persis pacem mortuo Gordiano juniore iniit. Adrianothyritæ cum Archontes Magistratus ex instituto accepissent, eos pro Prætoribus ut in omnibus ferè urbibus mutatos vidimus, conservare voluerunt.

Nicæenses seduli erant in suis nummis Imperatoribus novis signandis: ecce Philippo patri cum epigraphe ΑΥΤΟΤΕΤΙΑ CΕΤΗΡΙΑ ΝΙΚΑΙΩΝ, *Augustea Severæ*, id est *certamina Nicæensium*, cum duabus urnis, in qualibet palmæ ramus. Nicæenses horum certaminum memoriam revocant, ut se Romanis Principibus adductos denotent. Nummos pariter Philippo juniore consecrarunt ΝΙΚΑΙΕΩΝ *Nicæensium*, cum Æsculapio & Hygiæ stantibus, Telephoro intermedio, feligentes illi Deos sanitati pro Cæsare Philippo vigilantes.

Nicomedienses toti familiæ Augustæ suos dedicant, patri quidem Philippo cum hoc lemmate ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ ΔΙC ΝΕΩΚΟΡΩΝ, cum templo octo columnarum, in cujus aditu aquila & fortè serpens templum id octophylon, videtur esse illud quod Septimio Severo erectum sæpius diximus, aquila & serpens ad urbis originem spectant. Otaciliæ nummi exhibent ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ ΔΙC ΝΕΩΚΟΡΩΝ, cum capitibus Osiridis & Isidis adversis ad eorum cul-

tum in urbe denotandum ; sed Philippum sibi pro Osiridi , & Otaciliam pro Iside tunc esse. Philippo autem juniore eandem signant inscriptionem ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ ΔΙΟΝΕΩΚΟΡΩΝ , cum trireme , velo & remigantibus instructa , ad notandum semper sibi paratas ad Cæsaris illius obsequium habere.

Decius non tertiam Tribunitiam potestatem est affectus , quare sub eo Bithyniæ res sunt parum notæ ; aliquot supersunt illius Provinciæ populorum nummi quos exhibemus Ciani ut Decio & ejus filio Q. Herennio obsequium suum testarentur : hinc patris effigiem , indè epigraphen ΚΙΑΝΩΝ *Cianorum* , cum capite Q. Herennii sub imagine Dei Luni , crescente Luna ornati , ad declarandum Luni in urbe sua cultum , sub cujus effigie Q. Herennium venerabantur.

Nicæenses familiæ Decii gratulantes , ipsi , Etruscillæ uxori & Hostiliano filio nummos suos dicarunt , Decio quidem hac epigraphe ΝΙΚΑΙΕΩΝ *Nicæensium*. Adfunt tres Charites nudæ , ad cultum Nicææ denotandum. Eteocles Orchomeniorum Rex Gratiarum templum extruxit apud Strabonem. Etruscilla verò cum hac inscriptione ΕΠΙ ΑΡΙΣΤΕΟΥ ΝΕΙΚΑΕΩΝ , *sub Aristeia Nicæensium* , id est *Pratore* , cum Baccho dextrâ poculum , læva Thyrsum gerente. Bacchus autem à Dione Chrysostomo Περσικῆς Nicææ , auctor nempe civitatis. Hostiliano denique Decii filio Nicæenses , nummos proferunt cum hoc lemmate ΝΙΚΑΙΕΩΝ & pro typo , Serapin dextram coram ara erigentem , & læva hastam gerentem , cujus jam in Otacilia imaginem ad indicandum in urbe cultum suum.

ROMANORUM PROVINCIA. 399

Nicomedienses suos nummos Decio & Etruscillæ ejus conjugi insculpsērunt ad eorum benevolentiam sibi conciliandam. Deus quidem ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ ΔΙΟ ΝΕΩΚΟΡΩΝ, cum muliere scopulis insidente utraque templum sustinente. Hæc fœmina genius est urbis illius situm denotans; duo autem templa Diis civitatis Præsidibus erecta. Etruscillæ verò ΕΠΙ CΤΡ. ΕΡΜΟΓΕΝΟΤΙ ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ Β. ΝΕΩΚ, *sub Prætoræ Hermogene Nicomediensium bis Neocororum*, cum Fortuna in templo quatuor columnarum. Nummus non modo ejus cultum Nicomediæ, sed illius templi formam demonstrat.

GALLUS Volusianum filium ad Imperium consociavit, sed breve fuit & ad duos annos non pervenit, ita ut de Bithyniæ rebus sub iis nihil apud Historiæ Scriptores occurrit, porro plurimi ejus Provinciæ Populorum nummi nobis supersunt.

Ciani ordine alphabetico prodeunt primi suos nummos Gallo proferentes ΚΙΑΝΩΝ, cum Plutone sedente dextrâ extensâ, lævâ Bisuleum imperii sui symbolum gerente; pro pedibus gerente, ad demonstrandum in urbe sua cultum, quem à Nicomediensibus habuisse denotat idem typus ab iis in nummo Philippi junioris expressus.

Nicæenses Gallo & Volusiano ejus filio nummos dedicarunt, Gallo equidem cum hac inscriptione ΝΙΚΑΙΕΩΝ *Nicæensium*, cum Imperatore paludato in equo decurrente, dextrâ hastam, quem sic depingunt ad bellum contra Scythas proficiscentem, illi victoriam augurantes: Volusiano autem cum ea epigraphe ΝΙΚΑΙΕΩΝ cum tribus nudis Charitibus, cujus jam ty-

pum in Decio retulimus ad earum in urbe sua cultum declarandum.

Nicomedienses ut Provinciæ Metropolitæ prompti semper erant ad suam erga novos Imperatores benevolentiam per nummos denotandam ecce Galli ex una parte effigies, & in averſa ΝΕΙΚ ΔΙC ΝΕΟΚΟΡΩΝ cum Apolline nudo ſtante, dextrâ plectrum, lævâ lyræ cippo impoſitæ innixa, ad ejus cultum in urbe ſua arguendum, quod ſoli nummi nos edocent. Voluſiani verò nummus præfert ΝΕΙΚΟΜΗΔΕΩΝ ΔΙC ΝΕΟΚΟΡΩΝ in corona ex lauro contexta; in teſtimonium forſan aureæ quam illi in adventu ad Imperium obtulerant, ut ſolebant Provinciæ.

Prufæi volentes etiam ſibi Galli gratiam conciliare, ſuos pariter nummos illi protulerunt cum epigraphe ΠΡΟΤCΑΕΩΝ, & Securitate Dea ſedente, dextra Scipionem, ſiniſtra ſellæ innixa caput ſuſtentante, ad denotandum ſub hoc Auguſto per Imperium ſecuritatem.

Sub Valeriano Scytæ Bithyniam ingreſſi eam depopulati ſunt, & Nicomediam ceperunt atque quam multis antea beneficiis Imperator cumulaverat, ut videre eſt per Nicomediensium & Nicæenſium nummos.

Nicomedienses Valeriano gratulabundi quod inter beneficia ſibi ab eo collata Neocoriam tertiam conſeſſet certamina, non modo in ejus honorem, ſed in filiorum Gallieni & Valeriani junioris memoriam celebrarunt: teſtes ſunt nummi ſequentes, caput Valeriani ex una parte & hæc epigraphe ex altera ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ ΔΙC ΝΕΟΚΟΡΩΝ, Imperator paludatus

ludatus in equo currente cum hasta. Hic nummus exhibet Valerianum Româ exeuntem, ad bellum contra Persas proficiscentem; cùm tantùm Nicomedienses tunc essent bis Neocori, primùm ab Hadriano facti, & secundùm à Commodò, ut suprà demonstravimus.

Ecc

BITHYNIÆ URBES

CLARÆ ET NUMMIS ILLUSTRATÆ.

ADRIANE.

ADRIANE, undè Adrianenses, vel Adriani Suidæ, ut inquit, Ἀδριανὸς πόλις Μυσίας, τῆς νῦν Βιθυνίας. Adriani, urbs Mysiæ, quæ nunc Bithyniæ vocatur. Hæc ab Adriano Imperatore condita, ut nomen ejus persuadet; sed an fundamentis erecta, aut fuerit quædam alia urbs ab eo restaurata, prorsus ignoratur. Ille ob amorem quo Antinoüs ejus amasius ex Bithynio Bithyniæ oppido oriundus, Bithyniam quæ erat Provincia Populi Romani contra Pamphyliam Cæsaris permutavit, & eam multis beneficiis locupletavit, plurimisque urbibus auxit, præsertim Nicomediam & Nicæam terræmotu collapsas instauravit. *Ex Eusebio.*

Nummi Adrianensium hæc sunt. Alter (vide in Hadriano) præfert capita M. Aurelii & Commodi aduersa, & in parte postica, ΕΠΙ Μ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΑΡΧ. Α. ΤΟΒ. ΑΔΡΙΑΝΕΩΝ, *sub Marco Alexandro Archonte primo iterum Adrianensium*; Mercurius stans dextrâ extensâ, sinistrâ caduceum: ex aduerso fluvius muliebri facie dextra innixus urnæ aquas vomenti, pone eam arbor. Mercurius sui cultum in urbe, fluvius illius situm indicat, sed cùm sit muliebri facie, illum se exonerare in alium denotat.

Alter exhibet capita M. Aurelii & L. Veri adversa, in cujus posteriori parte legitur ΕΠΙ ΛΟΤΚΙΟΥ ΑΠΟ. ΑΡΧ. Α. ΤΟ. Β. ΑΔΡΙΑΝΩΝ, *sub Lucio Apollinari Archonte primo iterum Adrianorum*; Mercurius stans dextra crumenam, sinistra caduceum gerit. Idem Mercurius sui cultum arguit ut supra, crumenam tenet ut commerciorum Deus. *Vide in Septimio Severo in Caracalla.*

ΑΥΤ. ΟΥΑΛΕΡΙΑΝΟC ΓΑΛΙΗΝΟC. ΟΥΑΛΕΡΙΑΝΟC ΚΑΙCΑΡ. CΕΒΒΒ. Tria capita nempe Valeriani senioris inter Galienum dexterem & Valerianum juniorem à sinistris; in parte postica, ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ ΤΡΙC ΝΕΩΚΟΡΩΝ, tres urnæ cum palmis. Hic verò nummus Nicomedienses à Valeriano ter factos fuisse nos edocet, quod confirmant tres urnæ certaminum cum palmæ ramis, triaue templa in eorum honorem erecta, sequentes hujus civitatis in Galieno nummi demonstrabunt, ac nobis eorum certaminum nomina indicabunt.

Nicæenses licet nullam in nummis suis Neocoriam acceperint, tamen in hoc se à Valeriano obtinuisse ut eadem certamina quæ in ejus & filiorum honorem à Nicomediensibus celebrare permiserat, sibi instituenda concefferat, eorumque nomina nisi illa in nummis suis consignassent, ignoraremus. Eadem capita, & eadem epigraphæ in illis, quæ in Nicomediensium nummis; pars verò averfa ΜΕΓΙCΤΩΝ ΑΡΙCΤΩΝ ΝΙΚΑΙΕΩΝ, *maximorum optimorum*, scilicet Principum, Nicæensium; tres urnæ cum palmis. Per hunc nummum Nicomediensium & Nicæensium certamen in Valeriani cum filiis honorem institutum, maximorum & op-

timorum Principum nomen tulisse didicimus.

Galienus in nummis Imperator & Augustus appellatur, communicata ei mox à Valeriano patre Tribunicia parte, quare à Bithynis Nicomediensibus, cùm essent adhuc tantum bis Neocori, illi sunt percussi nummi cum ejus capite, & in averfa verò ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ ΔΙΕ ΝΕΩΚΟΡΩΝ, cum illius figura in equo decurrente, hasta insigni, cùm nempè ad tutandam Galliam proficisceretur. Capita Valeriani & Galieni adverfa, in quorum parte posteriori ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ ΤΡΙΕ ΝΕΩΚΟΤΩΝ, cum tribus templis sex columnarum, quæ Nicomedienfes ter à Valeriano factos fuiffe Neocoros, tùm vox *Tric*, cùm illa tria templa demonstrant. Medium Valeriano patri, in cujus aditu stat illius statua, & in aliis duobus ara, pro quorum salute, nempè Galieni & Valeriani junioris, sacra fiebant.

Nicomedienfes non modo Galieno Imperatori, sed Saloninæ ejus uxori nummos consecrarunt. En unum cum illius imagine, & in averfa parte ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ ΤΡΙΕ ΝΕΩΚΟΡΩΝ, cum Ifid. Pharia utraque manu velum tenente, qui hos Populos ter Neocoros esse indicat. Isis autem ejus cultum in urbe arguentes, sicut jam in Otacilia Severa observavimus. Populi Deas sæpius pro Augustarum typis, quas sub earum imaginibus plerumque depingebant, seligentes.

Nicænfes cùm à Valeriano ludorum celebrandorum facultatem obtinuiffent, eam quasi à Galieno utpote ad Imperii consortium assumpto, etiam habuiffent, ipsi gratulantes nummos cudere cum illorum nominibus, nempè ΑΠΙCΤΩΝ ΜΕΠΙCΤΩΝ ΝΙΚΑΙΕΩΝ, tres urnæ cum palmis, ut in nummis Nicomedienfium.

Pruſſenſes

Prusienſes ad Hypium ſuos etiam Nummos Galieno inſculperunt; & ut illi melius gratularentur, Salomni ejus filii caput in averſa parte pro typo exhibuerunt, populorum ſervata epigraphe ΠΡΟΤΕΙΩΝ ΠΡΟC ΤΗΩ, pro qua voce ultima Triſtanus ΠΡΟΒΕΙΩΩ legit *Probio*, & Pruſienſium Magiſtratum quemdam malè exiſtimat. *Tom. 3. pag. 9.*

I N D E X

AUTORUM VETERUM ET RECENTIUM.

ÆLIANUS.

APPIANUS.

APPULEIUS.

ARRIANUS.

ASCONIUS.

ATHENÆUS.

AURELIUS VICTOR.

DIO. CASSIUS.

CICERO.

CLAUDIANUS.

CORNELIUS NEPOS.

DIODORUS SICULUS.

DIOGENES LAERTIUS.

DIONYSIUS ALEXANDRINUS.

EUSEBIUS.

EUTROPIUS.

FLORUS.

FULGENTIUS.

*Glandapius.**Goltzius.*

HERODOTUS.

HENNENGES.

D. HIERONYMUS.

HOMERUS.

JULIUS CÆSAR.

JOSEPHUS.

JUSTINUS.

Lilius Giraldu.

T. LIVIUS.

LUCIANUS.

LUCIUS.

MEMNON.

Morellius.

OROSIUS.

Patinus.

PA. SANIAS.

Periphus Pont. Euxin.

PETRONIUS.

PHOTIUS.

PLINIUS.

PLUTARCHUS.

POLYBIUS.

POLYENUS STRATG.

PROBUS.

*Reinerius Reimccius.**Salmafius.*

SALUSTIUS.

Seoninus.

SERVIUS in Æneid.

Spanhemius.

STRABO.

SUETONIUS.

SUIDAS.

TACITUS.

*Toilius.**Trifstanus.**Vaillant Joan.*

VALERIUS MAXIMUS.

Uffcrius.

XENOPHON.

XIPHILINUS.

ZOSIMUS.

I N D E X

NOMINUM ET RERUM.

A

ACHÆMENIDARUM
serpis origo. 2

ACHÆO Mithridates concedit siliam in uxorem. 42. A Sardis capitur, & ab Antiocho excruciat. 42

ADRIANUS à Lucullo in Cappadociam missus est. 119. Partem exercitus occidit, partem fugat. 120

ALEXANDER Magnus, Philippo patri successit. Prælio ad Granicum Darii exercitum profligavit, & Asiam Minorem subjugavit. 29

Alexandrini Gallos ex Throade ejiciunt. 313

ARCHELAUS victus Syllâ, fugit Chalcidem. 71

AMASTRIS, Dionysii Heracleæ Tyranni vidua: Zipoetes eam in uxorem duxit. 301

AMYSIS, Gobriæ filia, uxor Darii. 3

ANNIBAL, confugit ad Prusiam. 326. Consilio arma Pergamenorum superavit. 324. Romani ad Prusiam mittunt Flaminium ut Annibalem deposeceret. *ibid.* Annibal posteaquam

est nuntiatus milites Regios in vestibulo esse, venenum poposcit. 325

ANONYMUS. Quis loco Artabazis regnaverit ignoratur. 9. Si Ctesia & Artaxerxis Mnemonis medicus fuit regnum. *ibid.* Nomen Regis qui Artabazi successit, deperditum est. *ibid.* Undecim Reges Ponti fuisse eorum nummis judicatur. 11. Quot annis regnaverit Anonymus quaeritur. *ibid.*

—Anonymus, Ignotus nomen hujus Regis Bosphori. 276. Quenam Bosphori amplitudo tempore Romanorum. 277. Bosphorum & Sarmathiam Asiaticam duo fuisse regna ostenditur. 277. Ætæ regnorum Bosphori & Sarmatiæ exponuntur. 278

ANTIGONUS Mithridatem occidere iussit. 30. Cassandro & Antigono simul bellantibus regnum Ponti recuperat Mithridates. 31. Antigonus Mithridatem occidit. 31. In prælio interfectus est. 34

ANTONIUS Triumvir, Bithyniam

Fst ij

- in Provinciam Romanam rede-
git. 224. In Armeniam venit
ad bellum Artavaldi. 225. Ad
Praaspa venit, eam oppugnat.
ibid. Polemoni Armeniam Mi-
norem dedit. 226
- ANTIOCHUS** vincit Prusiam. 321.
A Romanis victus est. 323.
Decessit cum annos 6. reg-
nasset. 330. Successit illi fi-
lius Antiochus Eupator. *ibid.*
- **Antiochus** Soter, filius Se-
leuci, succedit patri ejus. 35.
Mortuo in Syria, successit ejus
filius Antiochus, cognomine
Deur. 39. Laodice, filia Mi-
thridatis, uxor Antiochi. 40.
A Diogneto adducta Laodice
ab Antiocho magnifice exci-
pitur. *ibid.*
- **Antiochus** priusquam in An-
tigonum irruptionem faceret,
bellum adversus Nicomedem
instituit. 305. Pugna absque
effectu. *ibid.* Pace cum Anti-
gono ei Macedoniam cessit.
306
- APAMEN**, Prusias, Philippi Ma-
cedonum Regis filiam ducit in
uxorem. 317
- APPIUS Clodius**, ad Tigranem
Lucullo missus contra Mithri-
datem. 127. Antiochiam re-
diit, & ad Imperatorem re-
gressus. *ibid.* Iterum & bellum
cum Tigrane gerendum appa-
ruit. 128
- M. AQUILIUS** nepos Consul, de
Aristonico triumphavit. 58.
Pepernae successor. *ibid.*
- ARCHELAUS** Praefectus Mithrida-
tis, in Achaiam praemissus. 83.
Athenienses amicos Regi red-
didit. 83. Ad Chalcidem fu-
git. 86. Archelaus in Boeotia
movit in Mithridatem. 104
- ARIAMENUS**, mortuo Dario, suc-
cessit in Regnum. 5
- ARRIANUS** Philosophus, ex Ni-
comedia oriundus. 376
- ARIARATHES** Cappadociae Rex.
4. Mors: filium admodum
puerum reliquit, 36. qui in
praelio occisus est. 57
- **Ariarathes** ab Asia revocat
avunculum Ariarathis junioris.
69. Victus à Mithridate è Cap-
padocia pellitur. *ibid.* Multas
gentes è ditione Mithridatis
redigit. 84
- ARIATHIAS**, Mithridatis filius,
morbo obiit. 85
- ARIOBARZANES**, Mithridatis fi-
lius, Phrygiae Satrapiae ab Ar-
taxerxe praeficitur. 18. Mithri-
date mortuo, regno Ponti po-
situs est. 20. cum Lacedemo-
niis & aliis Graecis belligerat
contra Artaxerxem. *ibid.* Au-
trophradatis Adramittium op-
pugnans, classem pervertit &
spoliat. 21. Cogit Autophrada-
tem ab Asii, & Cotym à
Sesti urbium obsidione desit-
tere. Datames cum Ariobarzane
init amicitiam, ditiones Ochi
invadit 23. Ariobarzanes de-
functus est. 28. Ariobarzanem
idem fuisse ac Mithridatem
probat. 36
- **Ariobarzanem** Cappadoces
Regem eligunt. 70. Sylla mis-
sus à Romanis & Ariobarza-
nem appellavit Regem. 71.
Reductus est Cassio jussu Ro-
mano in Cappadociam. 72.
Ariobarzanes queritur Româ
de retenta sibi à Mithridate

- Cappadocia. 98
 — Ariobatzanes missus à Senatu ad Nicomedem, ad tegnum restituendum. 346. Eum reducit in Bithyniam & ille in Cappadociam. 347
 ARISTONICUS, inimicus Romanorum; Licinus contra eos missus est. 57. Perperna victus & captus est: reservatur decus triumpho Perpernae, Aquilius de Aristonico triumphavit, post triumphum in carcere strangulatus est. 58
 — Aristonicus Eumenis Pergami Regis filius nothus ex pellice Ephesina, Parthorum regnum invalit. 340. Crassus missus contra eum. *ibid.* Sed victus & vulnere mortuus. 341 Perenna superat & caput Aristonicum. 341
 ARSACES, primogenitus Darii nothi, Ionix Praefectus fuit. 15 Cyrus contra Arsacem bellum intulit. *ibid.*
 ARSES, seu *Arsamenes*, Rex Persarum, Ocho patre mortuo, constitutus est. 27
 ARTABAZES, Ponti Rex primus. 1. Filius Darii & Amicæ: huic Iarius regnum concessit. 3. Hujus curus à victore Pompeio in triumpho ejus de Mithridate translatus est. 7. Praefectus classibus Xerxis adversus Græcos. 7. In prælio Salaminæ pugnans cadit. *ibid.* Incertum est quot regnaverit annis. 8
 ARTAVASDES Rex Armeniae Majoris, ab Antonio debellatus est. 225
 — Artavasdes Rex Mediae, Pomonem misit Antonio, ad amicitiam compatandam. 225
 ARTAXERXES *Longimanus*, regnavit 41. annis. 12. Græci bellum adversus eum gerere pergunt. 16
 — *Artaxerxes Mnemon*, Persarum Rex, obiit: cui Ochus filius successit. 22
 ARTHEAS, antiquissimus Rex Ponti. 1
 ASANDER, cui tutelam Bosphori crediderat. 197. Pharnaces intrat in Bosphorum, ab Asandro vincitur & necatur. 203. & 208. Mithridates bello appetit Asandrum, pugna cum Mithridate victus fuit & occisus. 209. Decem turribus munit contra Nomadum incursionem. 210. Non Regis sed Ethnarchæ Bosphori nomen assumpsit. *ibid.* inedia moritur. 210. & Bosphorum Dinami uxori relinquit. 211. Nummi Asandri. 212. 214
 ASCLEPIODORUS, index conspirationis in Mithridatem. 89
 ASTYDAMAS, corporis vires & edacitatem coram Ariobarzane experitur. 28
 ATTALUS venit Romam. 45. & missus à fratre, in Senatum ingressus, & de Pharnacis questus injuriis. 48. Cognominatus Philometoris. 6. In Asiam venit, Gallos devincit & ex Troade ejecit. 313
 — Attalus, frater Eumenis Pergami Regis & successor. 330
 — Attalus Prusia debellatus. 330. 31. 32. Magnum exercitum coegit. 333. Classem Athenæus Attali frater addu-

xit. 334. Agrum Prusiæ populabatur. *ibid.* Legatos tres misit Senatus, bello suum imposuerunt. 335. Adamus Rex Asiæ Pergamenus, regnum testamento reliquit Populo Romano. 340

ATTILIUS, Romanus Senator, profugus ad Mithridarem, in amicitiam ejus receptus est. 351

ATOSSA Cyrii filia, uxor Darii. 351

AUTHOPHRADATES Adamittium undique oppugnat. 21. Prælio fuit superatus ab Agefilao. *ibid.* Artaxerxes Authophradatem in Cappadociam mittit. 25. Authophradates in Phrygiam se recipit. *ibid.*

AUTOLYCUS, qui Sinopen condidit, statuam sibi dedicat. 130

B

BELLUM Mithridaticum, finitum est. 95

—Bellum Mithridatis cum Romanis per annos 46. duravit. 174

BERENICE soror Mithridatis, poculum veneni sumpsit. 123

—Berenice uxor Herodis & Polemonis. 241

BIAS Rex Bithyniæ, filius Botyris, patre mortuo regnat. 300. Profligat Macedones duce Calanthio. *ibid.* Mors ejus. *ibid.*

Bithynia descriptio, situatio, illius limites, varia nomina, à quo nomen sumpsit. 295. 96. 97.

REGES BITHYNIÆ.

1 Dædalsus. 298

2 Botyris. 299

3 Byas. 300

4 Zypoetes. 301

5 Nicomedes I. 304

6 Zelas. 309

7 Prusias I. Claudius dictus. 311

8 Prusias II. filius Zelas. 322

9 Nicomedes II. Philopator. 340

10 Nicomedes III. Epiphanes dictus. 345

Bithynia, à Nicomede, sine liberis defuncto, testamento relicta Populo Romano. 358

—Bithynia redacta est in Provinciam. 354. Aurelius Cotta missus est ut Bithyniam tueretur contra Mithridatem. *ibid.*

—Quot annis regnum Bithyniæ inquitur. 355

—Stemma Regum Bithyniæ. 356

—Eventus Bithyniæ Romanorum Provinciæ. 357. Sub Asiæ Proconsulatu & Prætoris regimine. *ibid.*

—Bithyniæ varii & plurimi Populi Nummos Imperatori Caracalla dedicarunt. 382. 83. 84. 85. Macrino Hadriano. 386. 87. 88. Eliogabalo. 389

—Bithynienses ordine alphabetico Nummorum in honorem Alexandri Severi à Bithyniæ Populis euforum. 390. ad 394. Gordiano Pio, Valeriano Philippo.

— Bithyniae urbes, clare & Nummis illustratae. 402

BITOVIVS GALLVS, Mithridate rogante, eum perfodit. 173. 190.

REGES BOSPHORI.

1	Pharnaces III.	187
2	Afander.	207
3	Darius.	216
4	Mithridates VII.	
5	Polemo I.	
6	Pythoridis Regina.	232
7	Polemo II.	240
8	Mithridates VIII.	246
9	Cotys, Thraciae, deinde Armeniae minoris Rex.	249
10	Cotys.	255
11	Ininthismævus.	263
12	Rhescyporis I.	268
13	Rhoemetaces.	273
14	Anonymus.	276
15	Cotys.	279
16	Rhescyporis II.	281
17	Rhescyporis III.	286
—	Reliqui Bosphori Reges Anonymi.	291
—	Bosphoranorum Regum progenies sub Philippo extinguitur.	291
—	Bosphoranorum Regum stemma.	292

BOTYRAS succedit Didalfo, & ejus creditur filius. 299

BRITTUS nares Metrophamis infestat. 83. Scythum expugnavit. *ibid.*

C

CÆSAR in Cappadociam venit, deinde in Pontum. 197. Pharnaces misit Legatos pacem postulantes. 197. Jubet Pharnacem à Ponto recedere & alia restituere. 198. Non longè à Pharnace castris Cæsar castra metatur. 200. Commissa pugna superat Pharnacem & ejus castra occupat. 201. Manubias militibus donat. 203. Tropheum sibi erigit. 203. Dat Bosphori regnum Mithridati Pergameno: 209

CALLIMACHUS defendit Amisum. 126. Lucullus eum in vincula conjicit. 147

CALLINICIO successit filius Seleucus Ceraunus. 312

Cappadoces revocant Ariarathem ab Asia, ubi educabatur. 343

CARSIGNATUS & Gasetorius Legati. 45

CASSIUS & Manius, reduxerunt Nicomedem in Bithyniam, Ariobarzanem in Cappadociam. 72

— Cassius Proconsul ad Rhodium pervenit. 81

CASTOR Mithridatis Præfectus, Phanagoriam arcem incendit. 169

CENSORINUS Romanæ classis Prætor. 128

Clandiopolitani Balneum inceperant, 373

CLEARCHUS Heracleota, præcipuus Dux Cyri, Græcos auxilios duxit contra Arsacem. 15. In exilium pulsus

- est. 19. Ad tutelam patriæ revocatus. *ibid.* Mithridatem in urbe capit, acceptâ ingenti pecuniâ dimisit. 19
- CLEOPATRA filia Mithridatis. 114
- CLEOCHARUS & *Selenus* Synopen imperio tyrannico premunt. 123
- Conspiratores* in Mithridatem ex-cruciati sunt. 89. Accusatores à Sylla sunt allecti supplicio. *ibid.*
- Consensio* inter fratres, Artabazanis & Artemenis primogeniti certamen. 5
- COTTA & *Lucullus* missi contra Mithridatem III. 357. ut Bithyniam tueretur Cotta. *ibid.* Prælio maritimo à Mithridate superatur. 359. Cotta in Bithynia manens Heracleam obsidione cinxit. 123. Fame cepit. 132. 360. Romam revertitur, Pontici cognomento nobilitatur. 132. 360. Accusatus peculatu. 362
- Memmius Gemellus Consul, Bithyniam obtinuit; à Julio Cæsare accusatus est. 363
- COTYS, Thraciæ, deinde Armeniæ minoris Rex, Polemonis filius. 249. Trebellius Rufus vir Prætorius à Romanis missus est tutor. 250. Cotys nubit viduæ Mithridatis VII. & Armeniam obtinet. *ibid.* Mors ejus. 251
- Cotys, filius fuit Cotyis Thraciæ, natu minimus, qui confugerat ad Mithridatem Bosphori Regem. 255. Rex Bosphori efficitur pulso ejus fratre Mithridate à Didio. 256.
- Romani & Cotys bello appetunt Mithridatem. *ibid.*
- Cotys II. Rex Bosphori, Anonymo succedit. 279. Quor annis regnavit, & ejus facta ignorantur. 280
- CONSONGE, Nicomedi Epiphani uxore. 344
- Licinius Crassus* Aristonicum Pergami iuvaiorem bello appetit. 340. Sed victus est, & ex vulnere mortuus. 341
- CREBRO in Græciam missus est. 59
- CYRUS filius Darii Nothi indignatus fratri bellum intulit. 15
- In pugna occiditur. *ibid.*

D

- DAMAGORAS, Præfectus Rhodiorum. 82. Classis Mithridatis subvertitur à Damagora. 82
- DARIUS ex Amise Gobriæ filia tres filios suscepit, 3. Ex Atossa Ciri filia, erant alii quatuor. 4
- Darius Histaspis filius Ponticum regnum concessit. 2
- Darius Ponti Satrapæ præfecit Artabazem filium. 6
- Pontum & Cappadociam in regna Darius erexit. 6
- Darius Nothus, & Artaxerxes Mnemo, regnum ambo tenuerunt. 12. Regnavit Darius Nothus 19. annis. *ibid.* Duos habebat filios. 15
- Darius Pharnacis filius recuperat Pontum sibi ab Asandro ereptum. 216. Auxiliatur Octaviano & Antonio ad Philippensem pugnam. *ibid.* Rex Ponti

- Ponti ab Antonio constituitur. 217. Facta Darii & regni tempus ignorantur. *ibid.*
- DATAMES, Thyam rebellem conatur reducere. 22. Contra Ægyptios præfinitur exercitui Persarum. *ibid.* Sed Aulicorum invidia relinquit exercitus & Imperium, revertitur in Cappadociam.
- Cum Ariobarzane Datames init amicitiam, ditionesque Ochi invadit. 23. Aggreditur Aspm regiones vastantem: Datames capit Aspm. 24. & tradit Ariobarzani filio ad Regem ducendum. Pisidæ ob captum Aspm, socium bellum inferunt Datami.
- Datames Pisidas & profugos profligat. *ibid.* Ochus multoties tentat interficere Datamen. 25. Ochus præcipit Mithridati ut interficiat Datamen. 25. Mithridates dolo interficit Datamen. 27
- DEJOTARUS ad Domitium venit oratum contra Pharnacem. 192
- DIDALUS primus Bithyniæ Rex. 298. Restaurat Aftacum à Megarensibus conditam. *ibid.* Tempus regni & mortis Didalli ignoratur. *ibid.*
- DIDIVS Romanorum Dux, Mithridate regno expulso, illud Cotyi fratri concessit. 247
- DIEGYLLIS Thraciæ Regis filia noverca Prusæ. 335
- DIODEGENES filius Archelai cecidit in pugna. 90
- DIOPNETUS *Navarchus*, Dux clusis, è Cappadocia ad Euxinum, *Laodice* Mithridatis filiam ducens Antiocho. 40
- DIONYSIUS *Eunuchus*, è potu quod secum habebat veneno expiravit. 112
- DITIZELES, gente Phrygia, uxor Nicomedis, mortem obiit cum canis regius abrupisset mordicus dexterum humerum illius amplexantis Regem. 307
- DOMITIUS *Calvinus*, cui Cæsar Asiam administrandam traderat. 192. Proficiscitur in Armeniam contra Pharnacem. 193. Pugna victus in Asiam se recepit. 196
- DORILAUS *Ponticus*, in Creta missus à Gnosiiis Dux creatus. 59. Enutritus fuit cum Mithridate Eupatore. 65. Duxit exercitum ad Archelaum. 89. Syllam sequitur in Boetiam. *ibid.*
- DRIPETINA Ladoice Regina nata, filia Mithridatis, comes fugæ patris. 162
- DYNAMES uxor Asandri, Bosphorum regnum testamento maritus reliquit. 211. Scribonius eam duxit uxorem. *ibid.*
- Polemoni conjux Dynamis data, Augusto id probante. 227

E

EUMENES Rex Pergami in Bithynia plurimas civitates cepit. 309. Inter Prusiam bellum ortum est. 323. Sed propter societatem Romanorum, Prusias victus est. 323. Moritur Eumenes Pergami Rex, cum annos 39. regnasset. Attalo fratri reliquit regnum. 330 Regis Attali testamentum Romanam attulit. 349

G g g

EPYANAXA Syennesis Cilicum

Regis uxor. 14

EUMACHUS Mithridatis Dux,

Phrygiam incurrit. 109

ETARETA secunda uxor Nico-

medis. 307. Zelum novercæ

machinis ex aula expellit. *ibid.*

EUMENES Pergami Rex, Populi

Romani socius, bellum con-

tra Pharnacem instigavit. 44.

Legatos mittit Romam, vi-

ruperant Pharnacem coram

Senatu. 45. Variæ legationes

& varia bella contra Pharna-

cem. 46. 47. 48. Acta pacis

inter Pharnacem & Eume-

nem. 49. Fratres Eumeni At-

talus, Philaterus & Athenæus.

48. Eumenis sororem duxit

Pharnaces. 51. Mortuus est.

ibid. Filius qui ex pellice E-

phesia Cytharistæ cujusdam fi-

lia genitus, Asiam invasit. 56.

morbo correptus obiit. 57

F

FANNIUS (L.) ab exercitu

profugus Mithridati se adjun-

xit. 92. Victus à Mamercio in

Mæliam profugit. 109

FABIUS inclusus oppugnatus est,

à Trajano servatus est. 148.

In Comana fugientem insec-

utus est, ibi vicit. *ibid.*

FIMBRIA Mithridatem obsedit.

92. Misit ad Lucullum ora-

tum, classem ut adduceret.

ibid. Provinciam Cappado-ciam obeundo multabat. *ibid.*

G

GABINIUS (A.) missus est

in Asiam. 352

GABINUS bibacitate solus experts

fuit. 28

Galli Asiam depopulati Galatiam

occupant, & in ea urbes con-

dunt. 306. Attalus vincit

Gallos. 309. Prusias eisdem

vincit. 313

M. Acilius Glabrio, Bithyniæ

& Ponti successor Lucullo da-

tus est. 152

GORDIUS, quo ministro usus Mi-

thridates in Ariarathe interfi-

ciendo est. 68. Prorex creatus

à Mithridate ob amicitiam,

non obtinuit & regnum inva-

sit. 70. Gordius interfectus est.

71

—Gordius mittit Mithridatem

contra Murenæ. 27. & vin-

cit Murenæ. *ibid.*

GURA frater Tigranis in potesta-

tem Luculli se dedit. 146

H

HERACLIENSES Ponti,

Heraclitum in vinculis in-

venerant, & Aphrodisum ur-

bium procuratorem fecerunt.

35

—Sibi Romanorum odium con-

ciliant. 102

—Phocritum tutorem civitatis

faciunt. 302. Nicomedes ab

illis auxilium petit. 304

—Cicenum & Tium & Thy-

niadem terram ad se reduxe-

runt. 305

HYPICRATIA conjux Mithrida-

tis. 162

I

JULIUS-CÆSAR mittitur in Bithyniam.

— Prostratæ Nicomedi pudicitie accusatur. 353. In Asiam, in Armeniam venit. 364

INITHIMÆVUS Cotyi successit in regno Bosphori. 264. Nihil de illo Scriptores, sed tantum Nummi. Videtur fuisse filius Cotyis Thracie Regis. 265. Nummus explicatur. 266

Ionia Præfectura, Arsaci à patre concessa. 15

— 80. millium numerus *Isalorum* occisorum uno die. 81
Iure-jurandum more Persico. 25

L

LAODICE uxor Mithridatis IV. filia Callicini. 39

— Laodice nomen est apud Seleucidæ sæpius usurpatum. *ibid.*

— Laodice uxor Antiochi. 40

— Laodice uxor Achæi. 42

— Laodice vidua Aristonici, regnum administrabat. 59

— Laodice soror Mithridatis, sibi Nicomedes in matrimonium tradidit. 68. 343

Legati Romani ad Prusiam.

Caius Sulpicius Gallus & Marinus Sergius. 330

L. Apuleius & C. Petronius. 331

C. Claudius Cento, L. Hortensius & C. Aurunculeius. 332

L. Anicius & C. Fannius & Q. Fabius Maximus. 333
Appius Claudius, Lucius Oppius & Aulus Posthumus.

LEOCRITUS Pharnacis Præfectus, Teium oppidum oppugnat. 48

LEONIPPUS, cui Synopes cura commendata fuerat à Mithridate, jussu Cleocharis interficitur. 128

LICINIUS Crassus missus adversus Aristonicum. 57. A Barbaro sicà in prælio interemptus est. 57

LUCULLUS unus ex Legatis Syllæ in Syriam navigat. 85. In Asiam ad Mithridatem persequendum missus est. 101. Facta Luculli contra Mithridatem. 105. Cyzicenorū urbem auxilium subduxit. 107. Hermæum & Marium præficit & vincit. 110. Triginta naves ad Tenedum cepit. 112. Insequitur Mithridatem in Bithyniam. *ibid.*

— Lucullus Cotta & Triarius ad Nicomediam conjuncti in Pontum irruptionem fecere. 113. Undique Mithridatem aggeri statuit. 115. Varia facta Luculli. 116. Mithridatem insequitur. 117. Pugnare & Ponticos fugat. 118. Thesauros castelli Cabiris Lucullus invenit. 124. Pontum ingreditur. *ibid.* Chaldæos & Tibarenos subegit. 125. Caput & diruit Eupatoriam. 126. Amisum capit & comburitur. 127. Legatum ad Tigranem misit Appium Clodium. *ibid.*

Ggg ij

Diis sacrificat, Synopem ob-
sident. 128. Ingressus urbem
multos occidit. 130. Somnii
causâ Synopem liberam fecit,
solum statuum ex ea aufert.
130. Amysum etiam restituit
suis civibus. *ibid.* In Cappa-
dociam intrat, transit Euphra-
tem. 131. De prodigio gau-
det. 132. Iter facit per Sophe-
nem. *ibid.* Iniit in Armeniam
ibid. Varia pugna contra Ti-
granem. 136. Lucullus Tigrano-
certa potitus Thefauros Regis
cepit. 340. Ad Lucullum
totius Orientis venere Legati.
ibid. Lucullus Arsaci Legatos
mittit. 141. In Tarbieni Re-
gis aurum & argentum repe-
rit. 142 Arsaces petit amicit-
iam Luculli, & ad eum misit
Sextilium. *ibid.*
—Lucullus Parthicam depone-
re cogitur. 143. Movet in Ti-
granem eumque vincit. *ibid.*
Versus Artaxatam contendit,
eum insequitur Tigranes. 144.
Lucullus & hostes ad pugnam
se accingunt. 145. In duplici
prælio fugat, trucidat Pontico-
s & Armenios. 146. Nisibim
obsidet & capit. 147. Calli-
machum in vincula conjicit.
ibid. Lucullum milites defe-
runt & ad Glabionem disflu-
unt. 152. Lucullus redit Ro-
mam. 156. Triumphus Lu-
culli de Mithridate victoris.
178. 362
LYSIMACHUS in Asiam trajecit &
urbes quæ Antigono parebant
occupavit. 34. Cium urbem
Mithridati III. arripuit. *ibid.*
Lysimachus victus atque oc-

cisus. *ibid.*
—Lysimachus à Zipoete repul-
sus est è Bithynia. 302

M

MACHARES filius Mithri-
datis, Rex Bosphori. 98.
Eum Lucullus in amicum Ro-
manorum recipit. 129. Mi-
thridates eum interfecit. 167
L. Magius & L. Fannius profugi
Mithridati se adjunxerunt. 99
MANCÆVS Tigranocerta Præ-
fectus milites exarmavit. 132
MANIUS Aquilinus Dux Roma-
norum vincitur à Ducibus
Mithridati. 75. 350
Q. MARCIUS missus est à Senatu ad
res visendas & statum Græciæ
ac Macedoniæ. 44
Marius & Cinna Syllæ inimici,
illum in urbe hostem indicâ-
runt. 21
—Marius & Eumachus Duces
adversus Lucullum missi. 103.
Marius à Caroculo captus,
Luculli jussu occisus est. 112
Medus Mithridates, Tigranis ge-
ner, Romanos magna clade
affecit. 152
MENEDEMUS vitam servat contra
Olthaco. 118
MENANDER Sornatium prælio fu-
gam edidit. 119
METROPHANTES Regius Prætor à
Mamerco victus. 109
METROPHANES missus à Pom-
peio ad Mithridatem. 154
MONIMIAM Philopæmenis filiam
recepit Mithridates in suum
Gynæceum. 78
MITHRIDATES Rex Ponti, oriun-
dus à septem Persis. 2. Et à

INDEX NOMINUM ET RERUM. 411

- Dario stirpem deductam refert Appianus. 4
- Mithridates Rex IV. Ponti, pro patre Rhodobasio regnat in Ponto. 14
- Mithridates cum Cyro contra Artaxerxem conspirat. 14
- Mithridates Artaxerxi per Tissaphernem reconciliatus est. 15. In Pontum reversus est. 17. Statuum Platonis Magistri adhuc viventis posuit. 18
- Mithridates in urbe captus, Clearcho & ingenti pecunia dimissus. 19. Mortuus est anno sequenti. *ibid.* Ochus præcipit Mithridati ut interficiat Datamen. 25. Simulat se Regis Perfarum inimicum. 26. Dolo interficit Datamen. 27. Reversus in Paphlagonia. *ibid.*
- MITHRIDATES II. post Ariobarzanis patris mortem, Ponti regnum obtinuit. 29. Alexandrum Magnum in expeditionibus suis comitatus est. 29. Venit in suspicionem Antigono. 30. Demetrii arte mortem jussu Antigoni vitat. Cappadociam & Ponticum obtinet. *ibid.* Cassandro & Antigono simul bellantibus regnum Ponti recuperat. 31. In gratiam Antigoni receptus ab eo inopinanter occiditur. 31. De teguntur loci difficiles. Plutarchi de Mithridate & redarguuntur errore Reineccius & Henninges. 33
- MITHRIDATES III. patri in Ponti regno succellit. 34. Lysimachus illi urbem Cium eripuit. *ibid.* Lysimacho occiso Seleucus Myrinam Mithrid. reddidit. *ibid.* Ariarathis Cappadociæ Regis morte Mithridates Cappadociam invadit. 36. Mortuus est. 37
- MITHRIDATES IV. in puerili ætate succedit patri. 37. Galatæ vexant Pontum, Heraclienfes auxilium Mithridati. 38. Heraclienfes à Galatis vexati, pecuniâ corrupti deficiunt Mithridate. 38. Contra eos implacabilem reddidit. 39. Mithridates nubis filia Callinici. 39. Sinopenfes se terra marique contra Mithridatem muniunt. 41. Mithridates frustra obsidet Sinopen. 42. Achæo concedit filiam Laodice in uxorem. 42. Quamdiu regnavit ignoratur. *ibid.*
- MITHRIDATES V. Pharnacis unicæ filius atque heres, mortuo patre, regnum assumpsit. 55. Romam Legatos mittit de Prussia Attalum aggrediente quæsituros. 55. Mithridates copias subministrat Attalo contra Prusiam. 56. Mithridates Populi Romani amicitiam appetivit. 56. Benefici cognomen. *ibid.* Romanis auxilium fert contra Aristonicum. 56. Mithridati Senatus dat Phrygiam majorem, bellum movet adversus Cappadociæ Regem, eam recuperandi causâ. 59. Mithridates repente moritur. 60. Quot liberos reliquit. *ibid.* Nummi Mithridatis V. explicantur. 61. Nomen uxoris ignoratur. 60
- MITHRIDATUS VI. filius Mithridati V. Gaziura Ponti regia

educatus est. 56. Succedit occiso patre. 64. Cælestia ostenta magnitudinem prædixerunt. 65. Tutorum insidias vitat veneno, se assuefaciendo & venando. *ibid.* Matrem & fratrem necat. Scytas bello aggredditur, & ingenti felicitari perdomat. 66. Bosphori regno potitus est & subegit Reges circa Phasin. *ibid.* Legatos misit Romam contra Saturninum. *ibid.* Regni limites usque ad parvam Armeniam extendit. 67. Asiam pervagatur Bithyniam & in Pontum redit. *ibid.* Veneno appetitus à Laodice facinus in autores vindicat. 67. Exercitationes ejus. *ibid.* Cum Nicomede Paphlagoniam dividit. Superba responsio Legatis Romanorum. 68. Interfici jubet filios fororis suæ. Prælidia Nicomedis Cappadociæ expellit, regnumque fororis filio restituit. Mithridates vincit Ariarathum & è Cappadocia pellit. 69. Misit Legatos Romam ob Cappadociam. 70. Senatus Cappadociam illi adimit. *ibid.* Mithridates Ariobarzani bellum intulit. 71. Mithridates Socratem contra fratrem instigat, & cum exercitu misit qui regnum hoc sibi usurpavit. 71. Mithridates Pelopidam misit Romam, sed demissus est è Consistorio. Irato Mithridate misit filium Ariarathem ad occupandum regnum Cappadociæ. 73. Romani jubent Mithridatem à bello abstinere. *ibid.* Duces Romani & Nicomedes

terra marique Mithridatem aggreddiuntur. 74. Mithridates copias & naves parat, & auxilia petit contra Romanos. *ibid.* Propè Annium flumen Nicomedes & Duces Mithridates agies construunt, & magna exercitus Nicomedis stragem edunt. 75. Mithridates captivos benignè tractat. *ibid.* Manius vincitur à Ducibus Mithridatis. 76. Mithridates totam Nicomedis ditionem obibat. *ibid.* Subegit Lyciam & Pamphyliam usque ad Ioniam. 77. Circumduxit Oppium, ostentans captivum Romanum. *ibid.* Manius trahebatur in Asinum, & aurum liquatum in os ejus infundit Mithridates. 78. Ex Ionia revertens conspicatus formosam virginem. 78. Bellum Marsecum seditum est. 79. Mithridates contra Rhodios plures naves fabricavit. *ibid.* Italici generis occisi sunt jussu Regis. 80. 81. In Coum trajecit, ubi thesauros Cleopatræ assumpsit. 81. Ad Rhodium advenit, frustra tentat Insulam. 82. Archelaum misit in Græciam. 83. Populum Atheniensem amicum Regem reddidit. *ibid.* Sylla contra Mithridatem profectus est. 84. Archathias filius Mithridatis obiit. 85. Sylla Athenas & Pinæum obsidet. *ibid.* Omnes suspectos colligit & omnes necavit. 86. Zenobius Chium bonis venditis in Pontum præducit jussu Mithridatis. 87. Mithridates urbes Græcas sibi devincit liberaliter tractando. 88. Mi-

thridates detecta in se conspi-
 ratione autores excruciat. 89.
 Sylla vincit Archelaum. 90.
 Mithridatis filius Cyzicum ve-
 nit. 91. Ex Asia ad Mileto-
 polim & ad patrem salvus eva-
 sit. 92. Fimbria obsedit Mi-
 thridatem. *ibid.* Mytilenem
 fugit. *ibid.* Jussu Mithridatis
 Archelaus pacem poscit à
 Sylla. 94. Sylla & Mithrida-
 tes de pace colloquuntur. *ibid.*
 Leges pacis Syllam inter Mi-
 thridatem initæ numerantur.
95. Mithridates in Pontum
 reversus multas gentes sub po-
 terstatem redegit. *ibid.* Filium
 rebellem occidit. *ibid.* Mithri-
 dates ad Murenæ Legatos
 misit & ad Senatum etiam mi-
 sit. 96. Gordium mittit con-
 tra Murenæ. 97. & vincit
 Murenæ. *ibid.* Convivium
 solemne. 98. Subegit Bospho-
 rum, Genti filium Macharem
 Regem dedit. *ibid.* Mithrida-
 tes offert auxilium Sertorio
 pro confirmanda sibi Asia. 99.
 Mithridates belli apparatus
 facit. 100. Jovi sacra facit.
101. Auxiliatur à vicinis. 100
 Venit in Paphlagoniam, mili-
 tes ad bellandum incitat. 101.
 Invasit Bithyniam. *ibid.* Ali-
 quot urbes cepit. *ibid.* Duces
 Mithridatis Rutilli exercitum
 debellant. 103. Nudus supe-
 ratur à Mithridate propè Cal-
 cedonem. *ibid.* Mithridates
 vincit Cottam prælio mariti-
 mo. 104. Archelaus in Boco-
 ria movit contra Mithridatem.
ibid. Mithridates Cyzicum pe-
 tit & montem occupat, Cy-

zicum oppugnat. 107. Per
 machinas & stratagemata inu-
 tilia lacerat urbem; oppugnati
 Mithridatem repellunt. 108.
 Lucullus auxilium in urbem
 immittit. *ibid.* Pars exercitus
 Mithridatis fame & morbo pe-
 rit. *ibid.* Mithridates noctu fu-
 git. 110. Perinthum circum-
 fidet & oppugnat, eaque non
 positus. 111. Victoriæ re-
 portat in Tritarium. *ibid.* Na-
 ves 32. perdidit, & Lucullus
 eum insequi in Bithyniam. 113.
 Mithridates tempestate ejectus
 Heracleam Ponticam. 113.
 Novos belli apparatus facit.
114. Lucullus & Mithridates
 se ad prælium accingunt. 118
 Lucullus Ponticos fugat. *ibid.*
 Sornatius fugit. 119. Mithri-
 dates cum Ducibus fugam ca-
 pit. 121. Tigranes reculat
 apud Te fugientem Mithrida-
 tem recipere. 122. Mithridates
 mittit Bacchidem ut sorores,
 uxores, concubinas interime-
 ret. 123. Lucullus in dirio-
 nem Mithridatis devastat. 125
 Lucullus contra Mithridatem
 ad Tigranem Legatum misit.
127. Mithridates & Tigranes
 colloquuntur. 132. Mithrida-
 tes Tigranem de clade accep-
 ta consolatur. 138. Mithrida-
 tes & Tigranes colligebant
 alium exercitum. 140. Arsaci
 auxilium petunt. *ibid.* Mithri-
 dates copias parat. 143. Mul-
 tos Romanos interfecit, victo-
 riam reportat in Triarium.
150. In campo Mithridates
 erexit tropheum. 151. Mi-
 thridates curato vulnere in

346. Senatus denegat Mithridatis Legatis petitiones, eumque minantur. Romani Duces jubent Mithridatem abstinere à Nicomede & Cappadocia. **347.** Se ad bellum parat, copias undique cogendo. **348.** Ad Amnium flumen acies instruit. **349.** Ducibus Mithridatis superatur Nicomedes. *ibid.* Mithridates totam Nicomedis ditionem invadit. **350.** Sylla missus contra Mithridatem. **351.** Asia potitur Mithridatis. Colloquuntur Sylla & Mithridates de pace, & pacem concedit Sylla Mithridati qui recedit in regnum. **352**
MITROBARKANES locerus Daramis. **24.** Missus ad Tigranem. **133**
MURENA bellum renovat per Cappadociam, invalit Comana urbem. **96**
 — Murena Asiae Praetor pacem frangit cum Mithridate. **352.** Senatus jubet Murenā abstinere armis contra Mithridatem. Ab Asia revocatus. *ibid.*

N

NEOPTOLEMUS & *Archelaus* ambo fratres, & Duces Mithradis. **74**
NERO Alpes Cottias & Pontum Polemoniacum in Provincias redigit. **242**
Nicomensis theatrum construere coeperunt. **373.** Templum, festa ad honorem Commodi fecerunt. **377.** *Severus* & *Niger*, praelia varia. **378**
Nicomedia Bithyniae Metropo-

lis, à Commodo plurimis beneficiis cumulata est. **376.** A Senatu certamina celebrarunt. templumque Commodo fecerunt. **377.** Templum octo columnarum. *ibid.* Varii Nummi Nicomediensium. **379**
 — *Nicomedia* Collegium Fabricarum, quod urbs incendiis obnoxia esset institutum est. **373** reaeductus.

NICOMEDES Bithyniae Rex, auxiliis Romanos juvit. **57.** Cum Mithridate Paphlagoniam dividit. **67.** **341.** Filium suum Paphlagonum Regem nomine appellat. **341.** **682.** Cappadociam invadit. *ibid.* & **342.** Mithridatis soror per pacem in matrimonium se tradiderat. **68.** Missi Romam Legatos & uxorem ob Cappadociam. **70.** **343.** Senatus Paphlagoniam adimit *ibid.* Nicomede mortuo Senatus Bithyniae Regem constituit Nicomedem. **71.** Nicomedes regno pulsus supplicem Romam venit, restituitur in regnum decreto Senatus. **72.** Reductus est à Cassio in Bithyniam. **72.** Mors Nicomedis. **101**

Nicomedes Zipares patrem in regno natu-maximus excepit. **304.** Auxilium contra Antiochum ab Heracliensibus petit. **305.** Antiochus bellum adversus Nicomedem instituit. *ibid.* Nicomedes auxilia collegit. *ibid.* Pugna absque effectu, Nicomedes regni transfuga Gallis sub conditionibus concedit. **306.** Dizelem gentem Phrygiae in uxorem duxit. **307**

H h h

Mortua Ditizele alteri sponse Etazetæ nomine nupsit. [307](#). Moritur postquam regnasset annos [37](#). Ipius in honorem statua eburnea in Olympis Templo collocata est. [308](#). Filiorum curatores elegit Trolomaum & Anrignonum. *ibid*.

— *Nicomedes* filius Prusie, cum Mena rediens conspiraverunt in Prusiam. [336](#). Exscendit Nicomedes navem purpuratus & dialematus more regio, Menæ exhortatione proclamatur Rex. [337](#). Auxilium Andronicus ab Attalo. *ibid*. In Bithyniam invasit. *ibid*. Legati Prusie profecti in Bithyniam simulantibus autoritate Senatûs cedere, Nicomedes cum exercitu introgressus est Nicomediam. Prusias fugiens ad aram Jovis interfectus est.

NICOMEDES II. Interfecto patre in Bithynia regnare cepit. [340](#). Interfecto jussu Mithridatis Ariarathæ, Cappadociam invadit. [342](#). Nicomedes timens ne Mithridates Cappadociam invaderet, misit Romanam uxorem. [343](#). Senatus aufert Cappadociam Mithridati & Paphlagoniam Nicomedi. [344](#). Nicomedes filius Socratis è vivis tollitur. *ibid*.

NICOMEDES III. Rex Bithyniæ, Nicomedis Epiphanis filius, postquam Socrates è regno expulsum, Rex Bithyniæ nominatur. [346](#). A Senatu Rex confirmatus & cognomen Eupatoris sumit. *ibid*. Per Legatos Romæ queritur de invasa Bithynia à suo fratre, resti-

tuitur à Legatis. *ibid*. Nicomedes in ditionem Mithridatis irrupit, & usque Amalstrim urbem populatus est. [347](#). Legati Romanis Nicomedis culpam in Mithridatem transferunt. Nicomedes ad Amnium flumen acies instruit. [348](#). Nicomedes à Ducibus Mithridatis superatur. [349](#). Nicomedes fugit in Paphlagoniam. *ibid*. Mithridates totam ditionem invadit. [350](#). Nicomedes Nicomedis filius, tandem mortuus sine liberis, hæredem testamento Populum Romanum reliquit. [353](#). Post Nicomedis ultimi mortem in urbem testamentum allatum, Bithynia redacta est in Provinciam. [354](#)

NUDUS Præfectus classis Romanæ. [103](#)

Nummi ad honorem Imperatorum cusi Bithynia Populis.

Caracallæ.	382
Macrino.	386
Hadriano.	387
Eliogabolo.	389
Alexandro Severo.	390
Philippo.	396
Gordiano Pio.	397
Gallo.	399
Valeriano.	400

NYMPHIS Legatus Princeps, Historiæ Scriptor. [38](#)

NYSSA soror Mithridatis capta est Lucullo. [124](#)

O

OCHUS filius junior Artaxerxis Mnemonis Persarum Regis in regno succedit. Appellatus etiam Artaxerxes. 22. Ochus frustra multoties dolo interficere Datamen conatur. 25. Præcipit Mithridati ut interficiat Datamen. 25. Ochus Bagoxæ Eunuchi artibus perimitur. 27

OLTHACUS, *Olchabas* Scythæ se se offert Lucullum interfectorus. 116

Q. OPPIDUS adductus est Mithridati, & cum illarum circumducebat Mithridates ostentans captivum Ducem Romanum. 77

ORÆZES Albanorum Rex insidias Pompeio struxit. 165

Offensa caelestia magnitudinem Mithridatis VI. prædixerunt. 65

ORTIOGON Galatarum Rex. 323

P

PELOPIDAS Orator, missus à Mithridate ad Romanos, sed inutile. 73

PERGAMUS Rex. *Vide* Eumenes.

M. PERPERNA Consul, Asiam sortitus, morte P. Crassi. 57. Prælio Aristonicum vincit capique. *ibid.* Pergami morbo correptus obiit. 58

Persarum appellatio *Saanfaan*, id est Rex *Ægum*. 14

PERSUS, nothus filius Philippi, Legatos Romam mittit ad petendum ut Rex à Senatu appelleretur. 326. Magno belli apparatu relicto à Philippo

usus est. *ibid.* Bellum inter Romanos & Persæum.

PHARNACES in regnum Cappadociam habuerat. 4 Cognominatur *Persæ*. *ibid.*

— Pharnaces Mithridati IV. post mortem patris regni Pontici habenas suscepit. 43. Synopen obsidet eamque capir. 44. Oritur bellum inter Pharnacem & Eumenem. *ibid.* Legatos misit Romam. Legati Eumenis Pharnacem vituperant coram Senatu. 45. Variæ legationes varique bella inter Pharnacem & Eumenem. 46. 47. 48. Auxilium petit à vicinis Principibus. 47. Conditiones pacis actæ inter Pharnacem & Eumenem. 49. Eumenis sororem duxit Pharnaces. 51. Mors Pharnacis. *ibid.*

— Pharnaces Mithridatis VI. filius, electus Rex ab exercitu Mithridatis. 172. 189. Pompeius dat Pharnaci Bosphorum. 175. 187. Phanagrenses oppugnat, eos vincit. 191. Synopen capit. 192. Beligerat cum Romanis & contra Domitium. 194. Pugna & victoria Pharnacis. 196. Crudelitatis ejus erga Ponticos, multos interficit, Amysum expugnat. 197. Misit Legatos Cæsari pacem postulantibus. 197. Cæsar non longè à Pharnacis castris castrametatur. 200. A Cæsare victus est. 201. Refugit Synopen. *ibid.* Conatus intrare in Bosphorum, ab Asandro vincitur & necatur. 203.

PHENIX vir regii generis. 117
H h h i

PHILIPPUS Rex Macedonum, bellum contra *Ætolos* *infert.* 317. Facta est pax inter Philippum & *Ætolos.* *ibid.* Philippus & Antiochus regnum Ptolemæi Philopatoris dividerunt. 318. Mortuus est, & Perseus filius ejus nothus ei successit. 326

PHILITEUS *Athydenus*, ab Ariobarzane Artaxerxis Satrapa in Græciam missus. 18. In Asiam rediit. *ibid.*

PHOCRITUM civitatis Heraclienfes principem & curatorem fecerunt. 302

PLATONIS statuari adhuc vivente Mithridates posuit. 18. Academia ab Athenis mille passus distans. *ibid.* illustrissima.

POLEMO in Ponti parte, in Bosphoro & in Ciliciæ parte regnavit. 224. An Regia stirpe fuerit & ejus filius. *ibid.* Antonius Polemoni Armeniam minorem dedit. 225. Ad pugnam *Ætiacæ* copias adducit Antonio. 226. Eum in amicitiam recipit Augustus. *ibid.* Chaldaeos Tybarenos & alios populos regno addit. *ibid.* Scribonius volens usurpare Bosphorum, occiditur. 227. Conjux Dynamis ei data, Augusto id probante. 227. Deinde secundo matrimonio copulavit Pythodoriem filiam Pythodori. *ibid.* Limites regni extendit. 227. Ab Aspungitanis captus perimitur. 228. Numerus, ejus explicatio. 229. Tres liberos & filiam reliquit. 228

POLEMO II. Polemonis & Pythodoridis filius, regni habendas suscepit. 240. Nubit cum

Berenice quæ ab eo discedit. 241. Neroni Pontum concedit. 242. & in Provinciam redigitur. Ponti regnum concessit. *ibid.*

POMPEIUS Armeniam invadit & Artaxatam obsidet. 154. Legatos de pace mittit Mithridates. 155. In Galatiam venit. *ibid.* Ditionem Mithridatis vastavit. 156. Varia hostilia in Mithridatem. 157-361. Pompeius nocturno prælio magnam hostium edit stragem. 159. Contra Mithridatem iter intendit. 165. Depopulavit Albanorum regionem. 167. Mithridates Legatos ad Pompeium misit. *ibid.* Bosphorum & Pontum in Provincias ordinat. 169. Mors Mithridatis. 173. Judæos perdomuit. 175. Occupat Pontum, datque Pharnaci Bosphorum. 175. Triumphus ob Mithridates & Reges victos. 180. Post navalem pugnam missam contra Cæsarem è Sicilia in Bithyniam fugit. 366. Amicis destitutus & fugiens captus est, fugiens Armeniam, & interemptus. 365

Ponti descriptio regni. 1. A quo Pontus denominationem suam sumpsit. *ibid.* A Dario Ponti regnum concessum fuit. 3. Pontum partem Cappadociæ fuisse monstratur. 4. Pontus à Polemone Polemoniacus nomen accepit. 224

Septem Magnæ Pontis. Ctesias; Onopham, Idernem, Norodobatem, Marsdonium, Bari-

INDEX NOMINUM ET RERUM. 425

- fem Artaphernem & Darium
Hiftaspis. 2
—Otanem, Hydarnem, Megabyfum, Gobriam, Asphatimem, Intaphernem & Darium, fic numerat Herodotus. 2
Tullius Cimber, 365. In Syriam abit. Nummus. 366
Augustus in Afiam tranfit ad ordinandas Provincias Afie, & Bithyniæ res conftituit. 367

REGES PONTI.

- Artheas, antiquiffimus Rex. 1
Artabazes, primus Rex.
Anonymus. 9
Ariobarzanes. 20
Mithridates I. 14
Mithridates II. 20
Mithridates III. 34
Mithridates IV. 38
Mithridates V. Evergetes. 55
Mithridates VI. Eupator. 64
Pharnaces. 43
Rhodobares. 12
—Ponti Reges, eorum principatus vocabatur *PONTUS*. Hæc regio adhuc Cappadocia nuncupata erat. 14. A Pompeio Bithyniæ Pontus eft adjectus, & una facta eft Provincia. 362
Granius Marcellus, Bithyniæ Prætor.
P. Vitellius, Prætor sub Tiberio.
C. Cæcilius Cornutus, Bithyniæ & Ponti Prætor. 368
Cadius Rufus, Bithyniæ & Ponti Prætor, accusatus & damnatus eft.
Julius Cilo Procurator Ponti, accusatus & falvatus eft.
C. Cælius Balbus. 363
A. Mindius Balbus.
Claudius Polienus.
Gellius Rufus.
C. Petronius, Proconful Bithyniæ. 370
Tarquitiſ Prifcus, damnatus eft à Nerone.
Attius Lacon. 371
Plancius Varus.
Sulpitius Proculus.
Velius Paulus, Proconful.
Appius Maximus Norbanus.
Afcedius Myrinus & Armenius Brocelius, Proconfulatum Bithyniæ gesserunt.
Nicænenſes Bithyniæ primatum obtinuiſſe viderunt. 372
Nicomediſenſes conferre voluerunt.
Julius Baſſus, revocatus à Ner-va, deſenſus à Plinio & abſolutus.
C. Plinius Cæcilius, natus à patre L. Cæcilio, adoptatus ab avunculo, dictus Plinius ſecundus. 373

PRÆTORES BITHYNIÆ.

- M. Aurelius Cotta, Conſul. 359
Glabrio, Conſul. 361
Silano aut Murenæ, Coſſ. 362
C. Carbo, Papirius Carbo. 363
C. Memmius Gemellus.
P. Silius Nerva, Prætor.
C. Calvitius Sabinus, Prætor, qui Synopen ceperat. 364
A. Plautius.
Pharnaces Bithyniam occupavit.
P. Furnius Cræſſipus, gener Ciceronis. 365
Q. Marcius Crifpus,

Nicomeditæ Nummus dicatus de-
catus demonstrat Bithyniam
& Pontum esse eandem &
unam Provinciam. *ibid.*

Anicius Maximus, Proconsul.
P. Servilius Calvus, Proconsul.
Julius Severus. *374*

Hadrianus Bithyniam caram ha-
buit.

PRUSIAS urbem obsidens vulne-
ratur, undè postea *Claudus*
est cognominatus. *39.* Pru-
sias nolens paci consentire fit
inimicus Romanis. *55*

— Prusias Rex Bithyniæ post
patrem Zelam ejus regno por-
tatur. *311.* Munera mittit
Rhodiis terræ motu afflictis.
312. Gallos vincit & castris
ponitur. *313.* Armis appetens
Byzantinos eis adimit Mysiæ
partem. *315.* Attalo Socero
adversus *Ætolos* in bello so-
cius est. *317.* Apamen Phi-
lippi filiam ducit in uxorem.
317. Pace inter Philippum &
Ætolos inita, Prusias arma
vertit in Cianos. *318.* Phi-
lippi auxilio Cium diu obses-
sum capit & delet. *ibid.* Pru-
sias in obsidione *Heracleæ* vul-
neratus ab ea desistit. *320.*
Prusias ab Antiocho deficit,
& paulo post moritur. *321*

PRUSIAS II. loco patris regnat in
Bithynia. *322.* cognomine
Cunegos. *ibid.* Annibalem
profugum apud se recipit inter
Prusiam & Pergami Regem
Eumenem bellum ortum est.
323. Philippus Macedo auxi-
lia ad Prusiam misit. Victus
est ab Eumene. *ibid.* Flami-
nius ad Prusiam venit ad de-

poscendum Annibalem. *324*

Ut gratificaretur Flamini-
o, milites ad domum Annibalis
custodiendam missi sunt. *ibid.*
Qui venenum exhaussit. *325.*
Legatos ad Perseum ut ibi
Apamen forem in matrimo-
nium concedat quæ illi à fratre
conceditur. *326.* Prusias mit-
tit Legatos Romam de pace
reconcilianda cum Perseo.
ibid. Prusias ipse Romam ve-
nit gratulaturus Senatui, se
dixit venisse & gratulatum
quod Persea Gentiumque Re-
ges vicissent. *327.* Prusias est
dimissus cum variis muneribus.
328. Inimiciis inter At-
talum & Prusiam ortis. *330.*
Prusias Agros Attali vastavit.
331. Senatus rogat Prusiam
ne Attalum armis infestare
pergat. *ibid.* Ille contempta
omnia & sacra dirumpit. *ibid.*
Nicephorium vastare coepit,
Attalum oppugnavit. *332.*
Victo Attalo Pergamum in-
gressus est. *ibid.* Tentat Eleam
obsidionem. *ibid.* Sed à Sosa-
ndro repulsus est. *333.* Spoliat
templa Dianæ & Apollinis.
ibid. Decem Legatos decreve-
runt Romani contra Prusiam.
ibid. Voluntatem Senatus se-
ritio illi declararunt. *334.* At-
talus magnum exercitum coegit,
& Athæneus frater Attali
classem adduxit contra Pru-
siam. *334.* Tres Legatos mi-
sit Senatus bello finem impo-
suerunt. *335.* Prusias filium
Nicomedem Romam misit, ut
ibi degeret. *335.* Menas à Pru-
sia mittitur Romam, occisurus

filium Nicomedem. *ibid.* Consulit filiis minoribus quorum unus Prusias dictus. 336. Menas & Nicomedes conspirarunt in Prusiam. *ibid.* Auxilium ab Attalo promissum Andronico contra Prusiam. *ibid.* Nicomedes bellum patri fecit. 337. In Bithyniam invasit. Prusias in arcem Niceæ se inclusit. *ibid.* Misit Legatos Romanam. 338. Nicomedes cum exercitu in Nicomediam ingreditur. A filio Prusias confugiens ad aram Jovis interfectus est. 338. Mores, formæ, imperium, regnum Prusiæ. 339
— Prusæi balneum sibi extruere licere petierunt à Trajano.

373
PROMOMÆUS Eunuchus Mithridati fugienti præbuit equum. 121

PYLEMENES Rex, amicus Populo Romano, tenuit Paphlagoniam. 70. Illi restituta est. *ibid.*

PYTHODORIS filia Pithodori, uxor Polemonis. 227. Succedit in Ponti & Bosphori regnis. 232. Nubit cum Archelao. 233. Mors ejus. 239

— Pythodoridis filia Polemonis & Pythodoridis, eodem nomine matris, Cotyi Thraciæ Regi nupta est. 236. Huic Augustus dat Thraciam, occiditur. *ibid.* Regnum Thraciæ administrat. 239

R

ROHEMETALCES Thraciam consentiente Tiberio retinet. 250

RHESCUPORIS, Augustus dedit illi Thraciam. 236. Tyberii jussu accusatus in Senatu à Pythodorida Cotyis uxore damnatur. 237

— Rhescupori Caligula concedit partem Arabiæ. 251

RHESCYPORIS I. Bosphori Regis, vita ignoratur. 268. Ex ejus Nummis evincitur fuisse nepotem Cotyis Armeniæ Regis. Ex altero Nummo filium fuisse potius Cotyis quàm Ininthismævus. 269. Regnavit sub Hadriano, sed quando incertum est. 270. Nummus Rhescyporidis explicatur. 271

RHESCYPORIS II. post Cotym regnat in Bosphoro. 282. Demonstratur alterum esse à primo. *ibid.* Videtur potius fuisse filius Cotyis, quàm Rhescyporidis. 282. Ejus facta ignorantur. Quot annos regnaverit quaeritur. 283. Nummus ejus explicatur. 284

RHESCYPORIS III. succedit Rhescyporidi II. Cujus filius, quando & quandiu regnaverit requiritur. 286. Nummi ejus explicatio. 287. Nummus alter. 289

Rhodiæ terræ motu afflicti. 212

RHODOBATEM fuisse filium Anonymi Historia denotat. 12. Rhodobatis gesta ignorantur. Anibos regnasse in Ponto constituitur, de Rhodobate nihil ha-

- betur nisi quod Diogenes refert. 12
- RHOEMETALCES** duo fuerunt Reges nomine, unus Thraciæ, alter Bosphori. 273. Bosphori Regis nulli reperiuntur Nummi. Sub Antiocho regnasse & Rescyporidis filium fuisse. 274. Tempus regni & mortis incertum. 275
- ROMANORUM SENATUS** colligit exercitus à Bithynia, Cappadocia, Paphlagonia, Gallogræcia, in Asia contra Mithridatem. 73. Duces exercituum Romanorum Cassius Manius, Q. Oppius, Minucius Rufus & C. Popilius. Contra Romanos Cotta & Lucullus Duces Rom. 101
- ROXANE & STATIRA** sorores Mithridatis; jugulum obtulit Bacchidi. 123
- P. RUTILIUS RUFUS** exulans crudelitatem vitavit. 80

S

- SACRIFICIUM** Mithridatis *Bellicipotentis* Jovi. 97. Sacrificium ejusdem Jovi & Neptuno. 101. Sacrificia Cyzicenorum. 108. Sacrificium Luculli. 132
- SATTAPIAM** Ponti in regnum à Xerxe creatam fuisse Autores existimant. 6
- SATURNINUS** Tribunus Plebis, ob violata Legatorum Mithridatis jura, condemnatur. 66
- SCHISMAS** maximus natu filius Pisidæ. 24
- SCRIBONIUS** volens usurpare Bosphorum, occiditur. 226

SELEUCHUS Antigoni imperium divisit. 34. Lysimacho victo atque occiso Myrenam ad Mithridatem reddidit. *ibid.* Lemnii templa Seleucho extruunt. 35. Seleucus iratus contra Heracleenses Legatos fastidivit. 35. Hercules appellatur. *ibid.* Seleucho mortuo Antiochus Soter ejus filius ei successit. *ibid.*

— Seleucus in Macedoniam instituit, à Seleucho Cerauno occisus est. 302. Antiochus Soter ejus filius imperare cepit. *ibid.* Rex Syriæ. 304.

— Seleucus Ceraunus contra Attalum belligerens moritur. 312

SERTORIUS, Mithridates offert illi auxilium ad affirmandam Asiam. 99. Oblatis & petitis Legatorum assentitur. *ibid.* Aliquot urbes Romanorum cepit. 101

SEXTILIUS Legatus missus contra Tigranem. 133. Arabes opprimit. 134. vincit Tigranem. *ibid.*

SOCRATES cognomine *Chrestus*, major natus Senatus fratrem constituit Regem Bithyniæ. 71. 346

— Socrates filius Nicomedis interficit patrem. 344. Bithyni regno eum pellunt. 346

STATUA EBURNEA in honorem Nicomedis in Templo Olympii collocata. 308

STEMMA Regum Bithyniæ. 356

— Stemma Mithridatis. 186

— Stemma Regum Bosphororum. 292

— Regum Thraciæ. 293

STRATONICE

STRATONICE Mithridatis concubina. 167

STATYRA soror Mithridatis veneno assumpta est. 123

SYLLA Asia obvenit ad bellum Mithridaticum. 79. 351. Oppugnat Archelaum. 85. 351. Petit naves à Rhodis. *ibid.* Caput Athenas & Pirzum obsidet. 86. Sylla in Boëtiâ exercitum duxit, cum sequitur Dorilaus. 89. Sylla Legatus in Cappadociam mittitur ad Ariobarzanem. 89. Sylla & Mithridates de pace alloquuntur. 96. Sylla Nicomedem in Bithyniam & in Cappadociam Ariobarzanem reducit. 95. Mors Syllæ. 98. Sylla missus contra Mithrid. 351. Sylla vincit Archelaum, pugnat ad Orchomenum. 90. 351. Boëtiâ diripuit. 91. Asiam sortitur. 344

T

TAXILES & Hermocrates Duces in Paphlagonia. 101

Templum Bellona conditum in Asia. 364

Terra motus horribilis in Bithynia. 376

Tetradrachmalis Nummi explicatio. 52

Theatrum ad ludos & spectacula usus construxerat Tigranes. 340

M. Minucius Thermus, Prætor, à Sylla in Asiam missus ut Murenæ succederet. 553

TIVUS Dinastes Paphlagoniæ, clam Regem interficere voluit. 22. Sed desertus virisque captus, cum uxore & liberis

ad Regem ductus. *ibid.*

TIGRANES gener Mithridatis, Cappadociam invasit. 99.

Multos Cappadocas abduxit in Armeniam. *ibid.* Armeniæ regni diadema sibi imposuit & oppidum à se denominavit. *ibid.* Recusat confugientem Mithridatem apud se recipere. 122. Antiochiam rediit. 127. Recusat Romanis tradere Mithridatem, *ibid.* Mithridates & Tigranes colloquuntur. 132. Contra Lucullum mittit Mythrobarzanem. 133. Sequitur Murena & fugit. 134. Cum reliquo exercitu contra Lucullum progreditur. 135. Variæ pugnæ. 136. 137. Diadema fertur Lucullo. 138. Recipere Mithridatem recusat. 163. Tigranes vincit, filium rebellem, navicula servat ad triumphum Pompei. 165

—Tigranes junior Mithridatis nepos, à patre victus & ad Phrahatem fugit. 154

TRIARIUS urbes recipit. 131

Triumphus Luculli ob victoriam. 178

—Triumphus Pompei ob victoriam. 180

Trophæus, Cæsaris in Bosphoro. 203

TISSAPHERNES Dux, per quem Mithridates Artaxerxi reconciliatus est. 15. Familiaris erat, fidei causâ, Mithridatis. 16

X

XIPHARES, Mithridatis filius, à patre interfectus, pietatem negligens. 167
XERXES, regnavit 29. annis. 12

Z

ZELAS, Nicomedis patris morte, ex Armeniâ in Bithyniam redit. 309. Fratres in Bithyniâ bellum agunt. *ibid.*
Zelas in Gallos irrumpit. Condit Zelam urbem in Cappadocia. 310. Insidiis a mortuo à Gallo-Græcis occisus est. *ibid.*
ZARBIENUS, unâ cum uxore & liberis à Tigra necatus est. 128
ZENOBIVS bonis Chium venditis in Pontum præducit jussu Mithridatis. 87. Zenobium in carcerem trusum, Ephesi necarunt. 88
ZENO Polemonis & Pythodori-

dis filius minor, Armeniæ majoris Rex electus est. 235.

250

ZIPOETES Rex Bithyniæ, post mortem Bix habenas suscepit. 301. Ptolemeo obsidio Arsaceniæ & Chalcedoniæ. *ibid.*
 Duces Lisimachi à finibus Bithyniæ repellit.

— Zipoetes viduam Dionysii in uxorem duxit. 301. Oppugnatus à Lisimachio, cum repellit & pacem poscere cogit. 302. Heraclienfes curatorem & principem sibi eligunt. *ibid.* Zipoetes excursat agros Heraclienfium, ejus exercitus profligatur. *ibid.* Bithynii Patroclo insidiantur, & unâ cum exercitus internecione caditur. 305. Superior factus Antiocho Seleucho. *ibid.* Urbem condit Zipoetem. *ibid.* Regnavit 47. annos. *ibid.*
 — Zipoetes Nicomedis frater vincit Heraclienfes, & postea ab iis fugatur. 30

INDEX GEOGRAPHICUS.

A

ACHÆIA, Peloponnesi
regio, inter Corinthum &
Patros, sinui exposita. 83. 312
Abydens sive *Arisba*. 313
Abydus, urbs Asiæ. 318
Adrianopolis, urbs Thraciæ. 380
Ægypti Populi. 3. 20. 62
Ætolia, Achaïæ regio. 85
Alexandria Troas, urbs Phry-
giæ. 312
Alexandria, urbs Ægypti, opus
Alexandri Magni. 62. 239
Alpes Cottia in Provin. redactæ.
242
Amastris, urbs Paphlagoniæ. 72.
347
Amisus, urbs Paphlagoniæ ma-
rit. 46
Ancyra, urbs Galatiæ primaria.
307
Aorfi, apud Scythas. 256
Apamea Bithyniæ, à matre Apa-
ma nominata. 111. 319
Arabia Petraa. 252
Asiacus, urbs Bithyniæ, ab Asia-
co nominata. 297. 301
Attalici Populi, regio Achaïæ.
307
Armenia minor, Asiæ: 67
Ariaxata, urbs Armeniæ. 236
Aspungitani, Populi Bosphori.
227
Athenienses, Populi Græciæ. 3. 18
Asia, una ex quatuor mundi
partibus. 20 29
Ax, urbs Phoeniciæ. 24

B

BACTRIANI, Populi
Asiæ, inter Ariam. 301
Bactria, regio Siracusæ. 83. 91
Bebricia sive *Bithynia*, regio
Asiæ minoris, variis nomi-
bus illustrata. 295. 387
Bithyia, fluvius Thraciæ. 296
Bithynia, vide *Bebricia*.
Borani, vide *Bosphorani*.
Bosphorani, Asiæ Populi. 291
Byzantini, Populi Thraciæ. 35

C

CABIRA, urbs Asiæ mi-
nor. in confinis Lyciæ med.
121
Calcedon, urbs Bithyniæ. 35.
84. 102. 297. 384.
Cappadocia, regio Asiæ minoris.
4. 36. 98
Caria, regio Asiæ minoris. 20
Cataonia, urbs Ciliciæ. 23
Carthaginenses, Populi Africæ.
56
Caucasus, mons in Septentrionali
parte, Indiam dirimens à Scy-
thia. 247
Cerfenesus, Syriæ peninsula.
313
Cium, urbs, à Cio nominata
Bithynia, Phrigiæ. 31. 382
Chios, insula maris Ægæi. 88
Chronea in Boëtia. 83
Chrysopolis, pagus in Bithynia.
297

Cilicia, urbs regia Asiæ minoris
inter Pamphyliam & Syriam.

H

Colebis, regio Asiæ ad oram
maris Euxini Orientalem. 66
Colophonii, Populi Ioniæ. 88
Creta, Insula maris Medit. 59
Cressa, urbs Paphlagoniæ. 310
Cyclades, Insulæ maris Ægei. 84
Cyzicena, Asiæ urbs. 104
Cynocéphala, montes Thessaliæ. 318

D

DASCYLITE, Acatia la-
cus. 107
Dindymus, mons Traodis. 108

E

ELÆA, urbs Æolidis marit.
332
Eleusis, oppidum Atticæ mariti-
mum. 85
Erythras, urbs Ioniæ marit. 84
Eubœa, Insula max. Ægei maris.
84

F

FLAVIOPOLITÆ Bithyniæ
Populi. 281

G

GALATIA, regio Asiæ min.
quæ & Gallo-Græciæ. 45
73. 97. 307
Galli, Europ. Populi. 307
—Scordisæ. 326
Gnosii, Populi Græci. 59
Gorgyppia, urbs Bosphori. 227
Oranienis, flumen Bithyniæ. 29

HALYS, flumen Lidiæ seu
Paphlagoniæ. 45. 96
Heraclea Pontica, urbs Asiæ. 36.
113. 302. 360
Helleponti regnum Asiæ min. 111
312
Hieron, locus Bithyniæ. 314
Hispania, Europæ regio. 114

I

IDOMÆI, Populi terræ E-
dom reg. Palestiniæ. 217
Ilienses, Populi Phrygiæ. 312.
315
Illyri Populi, regio in ora maris
Adriatici. 327
Ionia, reg. Asiæ min. marit. 22
Isthmus, Peninsula ad Mæori-
dem. 209
Iuliopolis, urbs Bithyniæ. 384

K

KÆPHOESTIADA urbs. 35

L

LACEDÆMONI, Populi
Græci. 20. 84
Lamptaca, urbs in Helleponto. 100
Lemnos, Insula maris Ægei. 34
Leontocéphalus, Trifiæ castellum.
76. 350
Limnus, Insula inter Cambriam
& Hiberniam. 111
Luca, civitas Tusciæ. 363
Lycus, fluvius Phœniciæ. 114
Lydia, reg. Asiæ min. inter Io-
niam & Phrygiam min. 20

Zyperus, mons Bithyniæ. 303 *Philadelphi*, Populi Cæleſtyriæ.

M

MACEDONIA, reg. Europæ ampla inter Ioniam & Ægæum mare. 302

Malea, tenens Eubæa. 84

Maonia, regio Aſiæ. 109

Mariandini, Populi Aſiæ. 296

Mafia regio. 109

Megalopolitides, Populi Arcadiæ. 233

Megarenſes, Populi Syriæ. 297

Mæcer, palus Ægypti. 209

Mylea, id eſt, *Cium*, ab uxore *Apamea* denominat. 312

Myrina, urbs Æolidis marit. 35

Mytilena, urbs in Aſia. 77

N

NICEA, urbs Bithyniæ. 378

Nicomedia, urbs Bithyniæ. 111. 382

Nyſa, Indiæ urbs. 378. 382

Nyſa, Indiæ urbs. 227

P

PANDA, amnis. 256

Paphlagonia, Galatiæ pars. 21. 67. 310

Panticæpa Boſphori Cimmerii urbs. 203

Perſæ, Populi Aſiæ. 4. 7

Perinthus, urbs Syriæ. 111

Peffimus, urbs Galatiæ in Phrygiâ magnâ. 307

Philippos, urbs Macedoniæ. 216

Phrygia, regio Aſiæ minoris. 20

Phanagoria, urbs Aſiæ, contra Theodoſiam. 227

Phaſis, fluuius Scythiæ. 41

Pitanis, urbs Æolidis in Aſia. 379

Pontus, Polemoniæ nominatur à Polemone; in Provinciæ redacta. 311. 242

Pontica Gens, ad Septentrionem jacens. 1. 74

Priaſpa, Mediæ regionis urbs. 225

Pruſia, urbs Aſiæ. 111. 359

Pruſci, Bithyniæ Populi. ibid.

Pyraus, ſive *Piræus*, portus Athenarum. 85

Q

QUADI, Germaniæ Populi. 333

R

RHODII, Populi Græci. 44.

Roma, urbs Italiæ. 315

Roma, urbs Italiæ. 233

S

SALAMIS, urbs Græciæ, *Atthida* nominatur. 7

Samothracia, Infula maris Ægæi, Thraciæ adjacens. 122

Samarita Populi. 217

Sangarius, fluuius Aſiæ per Phrygiam Bithyniamque in Pontum illabens. 350

Sciathus, Infula maris Ægæi. 83

Sciroboæ, mons in confinio Pontii. 340

Scythæ, Populi Aſiæ. 66

Seſſus, urbs Helleſponti. 28

Sinops, urbs Paphlagoniæ. 23. 44

Soxa, urbs Dandariæ. 186

Siraci, ad Caucaſum Populi. 256

Syratonix, urbs Aſiæ. 57

T

TANAIS, fluvius Sarm.
Europ. maximus, illam ab
Asia determinans. 227

Taurus, mons Arabiæ. 24. 42.

Temiffenses, Itali, qui evaserunt
ex Asia. 81

Teium, oppidum Ponti. 48

Tenedos, oppidum in mare Egæo.
112

Telliofages, **Troli**, **Toliflobogi**,
Toliflobogi, scilicet Galli qui
urbes condiderunt in Gala-
tia, seu Gallo-Græcia. 307

Thendofia, urbs Panticapæi. 203

Thracia, reg. Europæ, inter Mæ-
siam & Macedoniam. 219

Thebani Populi *Ægypti*. 18

Tibareni Populi *Cappadoc.* 123

Tigranocerta, urbs Armeniæ maj.

ad Nicephorium flumen. 133

Timonitides, Cappadociæ. 357

Tium, urbs condita à Gallis. 305

Tralis, urbs Lydiæ inter Magnæ-
siam & Mæandrum flumen.
227

Trapezus, urbs juxta Pont. Eux.
Sinopensium colonia. 67

Troadæ, Græciæ Populi. 111.

Tyathira, urbs marit. 312

323

V

USPES, urbs propè Sira-
cos. 256

Z

ZATHES, fluvius. 16

Zela, urbs Ponti. 208

Zelus, urbs Hispaniæ ad Ere-
tum. 233

F I N I S

Typis JACOBI CHARDON. 1725.

APPROBATIO REGII CENSORIS.

Illuſtriſſimi Regionum Sigillorum Cuſtodis juſſu, librum, cui titulus eſt, *Joannis Foy Vaillant Arſacidarum Imperium, &c. & Aſſemenidarum Imperium, &c.* accuratè perlegi; cumque, utpote genuinum viri in re nummariâ exercitatiffimi ſectum, dignum judicavi, qui typis mandetur. Datum Lutetiæ Pariſiorum die 18. Junii ann. 1723.

BURETTE.

PRIVILEGE DU ROY.

LOUIS PAR LA GRACE DE DIEU ROY DE FRANCE ET DE NAVARRE: A nos am^x & ſeux Conſeillers les gens tenans nos Cours de Parlement, Maîtres des Requêteſ ordinaires de nôtre Hôtel, Grand Conſeil, Prévôt de Paris, Baillifs, Sénéchaux, leurs Lieutenans Civils, & autres nos Juſticiers qu'il apartiendra, SALUT. Nôtre bien-amé CHARLES MOETTE, Libraire à Paris, Nous ayant fait remontrer qu'il ſouhaiteroit faire imprimer & donner au Public un Ouvrage qui a pour titre *Arſacidarum Imperium, ſive Hiſtoria Regum Parthorum, Pontis, Belpheori & Eulysie, ad fidem Numiſmatum accommodata, Antice J. Foy Vaillant*, ſ'il Nous plaiſoit lui accorder nos Lettres de Privilège ſur ce necéſſaires. A CES CAUſES, voulant favorablement traiter ledit Expoſant, & reconnoître ſon zèle, Nous lui avons permis & Permettons par ces preſentes de faire imprimer ledit Ouvrage en tels volumes, forme, marge, caractères, conjointement ou ſéparement & autant de fois que bon lui ſemblera, & de le vendre, faire vendre & débiter par tout nôtre Royaume pendant le tems de huit années conſecutives, à compter du jour de la date deſdites Preſentes. Faisons deſenſes à toutes ſortes de perſonnes de quelque qualité & conditions qu'elles ſoient, d'en introduire d'impreſſion étrangère dans aucun lieu de nôtre obéiſſance; Comme auſſi à tous Libraires, Imprimeurs & autres d'imprimer, faire imprimer, vendre, faire vendre, débiter ni conſeſſaire ledit Livre en tout ni en partie, ni d'en faire aucuns extraits ſous quelque prétexte que ce ſoit, d'augmentation, correction, changement de titre ou autrement, ſans la permiſſion expreſſe & par écrit dudit Expoſant ou de ceux qui auront droit de lui, à peine de conſiſcation des exemplaires conſeſſaires, de quinze cens livres d'amende contre chacun des contrevenans, dont un tiers à Nous, un tiers à l'Hôtel-Dieu de Paris, l'autre tiers audit Expoſant; & de tous dépens, dommages & intérêts: A la charge que ces Preſentes ſeront enregiſtrées tout au long ſur le Regiſtre de la Communauté des Libraires & Imprimeurs de Paris, & ce dans trois mois de la date d'icelles; que l'impreſſion de ce Livre ſera faite dans nôtre Royaume & non ailleurs, en bon papier & en beaux caractères, conformément aux Reglemens de la Librairie; & qu'avant que de l'expoſer en vente, le Manuſcrit ou Imprimé qui aura ſervi de copie à l'impreſſion dudit Livre, ſera remis dans le même état où l'Approbation y aura été donnée, éſ mains de nôtre treſorier & ſeul Chevalier Garde des Sceaux de France le ſieur Fieſtau de Armonville; & qu'à ce ſera enſuite remis deux exem-

plaires dans notre Bibliothèque publique ; un dans celle de notre Chateau du Louvre , & un dans celle de notre dit très-cher & feal Chevalier Garde des Sceaux de France le fleur Fleuriau d'Armenonville , le tout à peine de nullité des Présentes ; du contenu desquelles Vous mandons & enjoignons de faire jouir l'Exposant ou ses ayans-cause , pleinement & paisiblement , sans souffrir qu'il leur soit fait aucun trouble ou empêchement ; Voulons que la Copie desdites Présentes qui sera imprimée tout au long au commencement ou à la fin dudit Livre , soit tenue pour dûment signifiée , & qu'aux Copies collationnées par l'un de nos amez & feaux Conseillers-Secretaires foi soit ajoutée comme à l'Original. Commandons au premier notre Huissier ou Sergent sur ce requis de faire pour l'exécution d'icelles tous actes requis & nécessaires , sans demander autre permission , & nonobstant clameur de Haro, Charte Normande & Lettres à ce contraires : Car tel est notre plaisir. Donné à Paris le septième jour du mois de Juillet l'an de grace mil sept cens vingt-trois , & de notre regne le huitième.

Par le Roi en son Conseil , DE S. HILAIRE.

Registré sur le Registre V. de la Communauté des Libraires & Imprimeurs de Paris page 301. N°. 585. conformément aux Reglemens & notamment à l'Arrest du Conseil du 13. Aoust 1703. A Paris le dix-sept Juillet mil sept cens vingt-trois.

BALLARD , Syndic,

Addenda, delenda & emendanda, in Tomo secundo.

Pagina 3. linea 15. *nipm*. l. 27. post imperium. p. 4. l. 31. scilicet pretiose suppellectilis Mithridates ultimi in Tauris à Pompeio repertas partem. 5. l. 26. 17. melius. 7. l. 14. aut quatuor. l. 24. occubere. 8. pro *pro* per. 10. l. *diuersa* 3. l. 15. sub initii regni. 16. l. 17. pransi. 20. l. 16. Ionum. 21. l. 19. Pachtolum. 27. l. 5. in Paphlagonia autem tali stratagemate usus est Mithridates fugiens. 8. foris. 10. proposita. 12. morem gerere. 29. l. 4. anno 2. l. 6. 4. pro 24. 40. l. 24. Cissis. 34. l. 5. occidi. l. 5. Hypsum. l. 21. eriperet. 35. l. 19. petculus. l. 20. compellavit. — Bithynis inuisus esset *dele* à Rege Bithyniz. 40. l. 4. Cerauno. l. 16. progrediens. 41. l. 2. Catapultas. 45. l. 4. ab Ariarathe. 46. l. 4. affertur. 52. l. 12. eis. 53. l. 8. virginis. 53. l. 27. Pruxis. 56. l. 29. Eumenis. 57. l. 15. Paphlagon. l. 14. Aristonicumque. 59. l. 27. celeriter. 62. l. 31. PLUTONEM. 63. l. 6. prodeat. 66. l. 12. tum illud tenebat ultro sibi concedente. 71. l. 25. Chrestus. 75. l. 1. cornu. 77. l. 8. *lib*. 5. 80. l. 6. necantis. l. 13. Adramytteni. 81. l. 13. Hierosolymitanum. 81. l. 31. velitauunculas. 82. l. 9. ipse. l. 18. Monima. 83. l. 3. Livius. l. 6. cæsis. l. 19. Brutius Sura. 84. l. 26. diffracliam. 89. l. 29. Orchomenum. 94. l. 9. ablegaretur. 95. l. 2. M. TALENTA. 97. l. 2. Callidius. 98. l. 12. edacitate. 100. l. 24. Thernadontum. l. 27. Iasyges quicumque. 101. l. 11. Postquam ventum est in Paphlagoniam concionem habuit ad milites multiloquam, tum de suis maioribus, tum de se ipso, quod exigui regni Pomaria in imensum auxisset; nec unquam presens victus esset à Romanis: quorum more accusavit immanem avaritiam & intemperantiam: adeo ut & Italiam ipsam & patriam in servitum redegerint. Deinde transiit. l. 20. Afa. 102. l. 7. Mitharum. 102. l. 11. C. L. M. l. 14. Themoniisidem. 103. l. 7. Pasternis. l. 10. confluerunt. l. 25. catena. 105. l. 15. primus. 106. l. 5. Sinbrianas. 107. l. 15. deflecebant. 109. l. 4. expeditatu minus utiles. l. 5. contendit. l. 26. Dejotarus. l. 31. parum.

110. l. 12. hos adeptus ad Granieum fluvium Lucullus per multos cepit concidit. millia 20. l. 26. hac de causâ Appiani ætate, in honorem Luculli ludos adhuc celebrabant, quos vocabant *Lucullia*. 111. l. 11. cives. Portus. l. 13. petit. Ut l. 25. earum. l. 29. occidit. 115. l. 15. tempus terit. 116. l. 10. Romanus. l. 15. colligebat. 118. l. 24. *dele* M. 112. l. 12. confectantes. 123. l. 10. Monina. l. 12. Rensia. l. 15. deploraverat. l. 17. jam pro tam. 125. l. 3. excitam. l. 18. de fucitate. 127. l. 29. Phiala *dele*. 129. l. 18. accedens. 131. l. 18. at minus. 132. l. 10. receperant. 135. l. 13. salvas. 136. l. 9. bipertito. 136. l. 13. adulatoribus ejus. 142. l. 8. Zarbieni. 143. l. 4. illic. l. 9. imitandos. 145. l. 16. Livius. 148. l. 4. inopinatio. 151. l. 31. reliquit. 155. l. 11. facturum. 162. l. 13. initio occingentorum. 168. l. 21. Phanagoria. 174. l. 3. Panticapri. 181. l. 10. anno V. C. l. 13. Golizium. l. 17. *antiqua*. l. 18. *antiqua*. 183. l. 6. educatum. 184. l. 25. Hederaceam. 185. l. 25. in triumphum. 188. l. 29. urbemque haud invitam occupavit. 190. l. 2. interimeter. 199. l. 7. posito ipse. l. 25. in illis partibus. l. 21. munituras. 202. l. 13. *dele* cum. l. 20. vici. 204. l. 5. dedet. 205. l. 12. suæ authoribus. l. 29. paulo infra. 208. l. 26. Panticaprium. 209. l. 25. *antiqua*. l. 27. scientia belli. 210. l. 9. Echnarchæ. l. 16. Echnarchæ. l. 30. Scribonium. 211. l. 2. Echnarchæ. 213. l. 12. hinc. l. 20. mortem. 214. l. 15. titulum Pharnacis. 215. l. 15. seu. l. 15. ostenderet. 217. l. 22. dedecimus. 219. l. 7. in Provinciam tedactis Pænis est & Bithyniz adjunctus. l. 13. regno. l. 16. obtinuerit. 220. l. 10. alii. 218. l. 6. Pythodoritidem. 229. l. 3. Car. Patini. 235. l. 26. Doctorem arbitrio relinquo. 236. l. 16. tenuerunt. 246. l. 15. *dele* ipse. l. 16. regnum obtinuerit. 247. l. 12. audit, contra eum à Senatu rebellem declaratum, copias &c. l. 23. Ostorio. 250. l. 19. Polemonis. l. 31. Zenonis. 251. quod confirmat. l. 15. Anno V. C. 807. l. 24. Neto. 253. an denique ad illum. 254. l. 3. appendice libri. l. 5. hic non item augent. l. 11. imitans. l.

17. *dele* eor. 256. l. 16. propriis. l. 24. capessierent. 257. l. 2. 3. *dele* & jumentis. l. 5. ac ni. 258. l. 8. Eunoces. 261. l. 8. Numismatum. 262. l. 13. Principibus antiquiores. l. 27. *Katēp*. 264. l. 9. hujus faciem. l. 15. jam à seculis fuisse usurpatum. l. 18. per litteras. 264. l. 22. Tribunician potestatem. 266. l. 11. ut & simile. 269. l. 31. regnasse annos. 270. l. 14. imperii. l. 15. anno nono. 271. l. 5. numeralibus. l. 11. si vero apud. l. 12. sit, nomea non mirum cum in nummis. 272. l. 7. RHESCYPORIDIS. l. 31. sculptum sit. 273. l. 18. Mendosum delevimus. 274. l. 3. ΚΑΙΣΡΟΣ. 275. l. 22. ejus pronepotem. 276. l. 9. Bithyniam. 277. l. 3. latiori nomine. l. 17. in fidem. l. 16. non esset. l. 23. numeralibus. 278. l. 10. Hypsum. 283. l. 4. signatus. 286. l. 4. nominarint l. 7. restitutus sit. l. 19. Zozimus. 296. l. 1. Mygdonia dein. 297. l. 17. *dele* porrò Ptolemæus. 298. l. 24. tradit *pro* reliquit. 300. l. 9. *dele* ex. l. 20. in Bithynia. 304. l. 1. Nicomedes natu-maximus Zireti patri successit. 305. l. 8. & dum utrimque magnos apparatus faciunt in copias militares. Tempus &c. l. 12. Tynidem. 307. l. 4. Livius. l. 51. *dele* dicitur. l. 13. *dele* sive *dele* decum *pro* sive. l. 14. Bithynorumque. l. 15. tandem *pro* donec. l. 16. Gallo-Græcia dicitur. l. 29. vidisset. 308. l. 14. Ietizes. 310. l. 14. Triari. 312. l. 14. Calinici. 327. l. 10. Populumque. 328. l. 6. qui det. l. 31. summisse. 329. l. 19. consensum. 334. l. 14. octoginta. 338. l. 1. jussus. 346. l. 1. expulsus esset. l. 31. Gallo-Græcia. 347. l. 5. armis *pro* annis. 350. Leon-ocephalen. 352. l. 30. finitum est secundum. 353. l. 2. missus est. l. 31. sub anni. 354. fuisse commissa. l. 17. in Regum album. 360. l. 16. subiecta fuisse. 361. l. 10. vastarent. 361. l. 25. Cottam. 365. l. 3. quam *pro* illam. l. 4. ea. l. 5. *dele* est. l. 7. Crassipes. 366. l. 23. fuerit. 367. l. 14. populoque. 368. l. 1. ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ. l. 4. Germanicem l. 7. nummo l. 10. ΚΑΙΣΑΡΙΟΥ. 369. l. 9. Ονομασθ. l. 27. exiet. l. 2. Historici.

l. 3. annos II. l. 18. ligaverat jusseratque. — fuerit. l. 29. Ep. 57. 370. l. 1. uxoris. l. 8. imitationem. l. 10. quod ei. l. 14. Doufa. 371. l. 21. *dele* actum. l. 29. Antonium devicit & bello cepit litteras omnes in arcis ejus combustis, ne cadum. l. 30. Dio lib. 763 in Domitiano. 372. l. 14. Epigraphe. l. 18. Vespasiano privatis. l. 29 *dele* anno. 375. l. 3. appellavisse. l. 28. fultum. 378. l. 12. acclamasse. l. 14. ΣΕΤΗΡΕΙΑ. 379. l. 3. Augustus laureato cernitur capite. l. 4. *dele* capite. l. 8. ΠΑΛΑΔΕΙΑ. 381. l. 21. typo. l. 31. deccedens. 383. l. 7. clazv. l. 18. ΚΑΥΤΙΟΝ. 384. l. 4. Iava cornu sifit l. 7. Viminatii. 389. l. 14. ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ. l. 25. abolerent. 387. l. 14. accepisse. Per serpentem in gyros sese engentem, urbis. l. 7. Bachum. l. 10. Reguli. 388. l. 4. Patenum. l. 13. *quarto*. 389. l. 5. ΝΕΟΚΟΡΟΝ. 390. l. 21. hoc tempus. 391. l. 5. Decum Lunum flantem pilco. l. 10. suis nummis. l. 12. elegere. 393. l. 2. regnarit. l. 5. ΒΑΡΒ. ΟΡΒΙΑΝΑ CEB. l. 20. ad Romanos. 394. l. 25. Pruscorum ad. 395. l. 2. sit quam l. 7. ad maximi juventutem. l. 8. depingatur. l. 12. occurrant. l. 27. ejus ad mare. l. 29. serpentineque. 396. l. 5. involutus Æsculapii mutationem denotantem. Hic nempe Deus urbis eorum Piztes Imperatori in eam ingressus, dum à Mesia in Syriam transfret sanitatem longævam pollicetur. l. 11. gerente cui *pro* conjuge & *pro* Imperatore. l. 13. ad Gordiani. l. 27. alludunt autem ad Augustam. 397. l. 6. in equo ad bellum. l. 20. feligentes Deos sanitati Cæsaris Philippi invigilantes. 399. l. 16. occurrat. l. 21. *dele* *pro* pedibus gerente. l. 26. quidem. 400. l. 20. Scythæ. l. 21. atque incenderunt. l. 30. parte referentes & hanc epigraphen. 401. l. 3. Bithynia. l. 14. hi sunt. 403. l. 11. Gallicum. l. 15. Valeriano Neocoros ter factos. l. 23. permiserat eadem. 404. l. 1. Tribunicia Potestate. l. 23. in hac urbe auguit. l. 25. feligere soliti erant. 405. l. 2. Salonini. l. 7. pag. 90.

